

Lütuf Yolu

Kur'an ve Sünnetin Işığında
Mânevî Hayat

Dr. Aliosman Dağlı

ESFA

Lütuf Yolu
Kur'an ve Sünnetin Işığında Mânevî Hayat
Dr. Aliosman Dağlı

Kapak ve İç Tasarım:
Muhammed Yıldırım

Yayınevi Sertifika No:

29758

ISBN:

978-625-99314-3-2

Baskı Tarihi:

2. Baskı: Temmuz 2024

1. Baskı: Mart 2015

Matbaa:

Lord Matbaacılık
Davutpaşa Mh. Emintaş San. Sit.
No: 103/430

Matbaa Sertifika No:

45501

Esfa Yayınları

Hırka-i Şerif Mh. Kadı Sk. No: 14/A
Fatih/İstanbul
Tel: (0212) 212 534 63 22

ب ح ص

İÇİNDEKİLER

Mukaddime.....	7
İkinci Baskının Mukaddimesi.....	10
İmanın Kıymeti ve Şirkin Fenalığı.....	11
Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat İtikadına Bağlılığın Lüzumu....	17
Bid'at ve Dalâletin Fenalığı.....	25
Büyük Günahlar ve Onlardan Sakınmanın Lüzumu.....	30
Farzları Gereğince İfa Etmenin Lüzumu.....	57
Sünnete Mutabaat.....	64
Ashâb-ı Kirâm'ın Fazileti.....	70
Emr-i bil Ma'ruf Nehy-i ani'l-Münker.....	79
Ulemâ-i Âmilîne Hürmet.....	86
İlim Talebi.....	100
Gereksiz Münakaşanın Zemmi.....	109
Boş İşleri Terk.....	117
Dilin Afetleri.....	124
Kâmil Mü'min.....	138
Nefs Terbiyesi.....	149
Tevbenin Lüzumu.....	156
Gözyaşı.....	165

Tezekkür-ül Mevt (Ölümü Düşünmek).....	176
Sadıklarla Beraberlik.....	184
Tilavet-i Kur’ân.....	208
Salâvat-ı Şerife.....	226
Zikrullah’ın Fazileti.....	233
Kelime-i Tevhid’in Fazileti.....	243
Tefekkür.....	255
Murakabe.....	265
Tadil-i Erkân ve Huşu.....	269
Cemaatle Namaz.....	278
Nafile Namazlar.....	289
Nafile Oruçlar.....	302
Takvâ.....	311
Affetmenin Fazileti.....	316
Geçimlilik.....	321
Allâh (celle celâluhû) İçin Sevmek ve Buğzetmek.....	343
Güler Yüz ve Tatlı Söz.....	352
Güzel Ahlak ve Medhi.....	356
Kötü Ahlak ve Zemmi.....	380
İndeks.....	405
Faydanılan Eserler.....	410

MUKADDİME

Hamd, ariflerin kalplerini marifet nurlarıyla tenvir eyleyen Cenâb-ı Hakk'a (*celle celâluhû*) mahsustur. Salât ve selâm, peygamberlerin sonuncusu ve efendisi, âlemlere rahmet olan ve güzel ahlâkı tamamlamak için gönderilen Hazreti Muhammed Mustafa'ya (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), onun temiz âline, ashâbına, ehl-i beytine ve kıyamete kadar güzelliikle ona tâbi olanların üzerine olsun.

Dinî ya da dünyevî bütün ilimlerde söz söyleyebilmek için köklü bir eğitime ihtiyaç bulunduğu hakikatinin bilinmesine rağmen, maalesef tasavvuf ilmine dair onu kabul eden etmeyen, bilen bilmeyen, yaşayan yaşamayan herkes bir şeyler söylemiş, üzümlere belirtelim ki, tasavvuf hakkında kafalar soru işaretleriyle dolmuştur. Bu elinizdeki müteva-zı eser, tasavvufa dair bu soru işaretlerini bir nebze olsun gidermeye yönelik her türlü iddiadan uzak ve her türlü eleştiriye açık iptidai bir çalışmadır.

Maksadımız, İslâmî yaşantıya yeni dönüş yapmış veya tasavvuf mevzuunda kendini yetiştirmeye niyet etmiş ihlâslı kardeşlerimize bir önsöz niteliğinde bilgi verip, onları büyük sufilerin (Abdulkadir-i Geylani *kuddise sirruhû*, İmam Nevevi *radiyallâhu anh*, İmam Gazzali *kuddise sirruhû*, İmam Rabbani *kuddise sirruhû*, İmam Kuşeyri *kuddise sirruhû*, Ebu Mensur Sarrac et-Tusi *kuddise sirruhû*, İmam Şarani *kuddise sirruhû*, Mevlâna Halid-i Bağdadî *kuddise sirruhû*, İsmet Garibullah Yanyevî *kuddise sirruhû*...) hakikat pınarları olan muhteşem eserlerine bir nebze olsun hazırlamaktır. Umuyoruz ki, gerekli ön hazırlık yapıp, kalpler o büyük eserlerden gelecek kutsi pırıltılara ihlâsla yöneldiğinde, zihinlerdeki bütün şüpheler zeval bulup, gönüllere sekîne inecektir. İnşâAllâh bizim de bu büyük vuslatta zerrece katkımız bulunursa bizce kitap amacına ulaşmış olacaktır.

Bu, nasslar (Kur'ân ve Sünnet) ışığında izah edilen otuz altı tasavvufi konunun yer aldığı eserimize "LÜTUF Yolu" ismini vermeyi uygun gördük.

Bu eserimizi hazırlarken Riyazus Salihin (İmam

Nevevi *radiyallâhu anh*), El-Ezkar (İmam Nevevi *radiyallâhu anh*), İhya (İmam Gazzali *kuddise sirruhû*), Tarikat-ı Muhammediyye (İmam Birgivî *radiyallâhu anh*), Mektubat-ı Rabbani (İmam-ı Rabbani *kuddise sirruhû*), Risâle-i Kudsiyye (İsmet Garibullah Yan-yevî *kuddise sirruhû*), Külliyyat-ı Şemsiyye (Muham-med Şemsettin Bursevî *kuddise sirruhû*) başta olmak üzere birçok kaynaktan istifade ettik. Bu eseri hazır-larken her türlü aşırılıktan uzak durmaya ve hatalar-ımızı asgariye indirmeye gayret ettik.

Yetişmemizde emeği geçen başta anneme, baba-ma, hocalarıma, bana maddi gücüyle destek olan bütün hayır sahiplerine, ilmi çalışmalarına taham-mül gösteren ve gücü yettiğince destek olan eşime, bu kitabı kaleme alırken yardımlarını esirgemeyen Hafız Nedim Ekren, Emre Ferhan ve Melih Bulu'ya, bu kitabın telif emrini veren, her fırsatta nasihat-leriyle ve dualarıyla beni destekleyen, tevazusuy-la gönüllere nur saçan Hacı Hafız Şaban Lûtfullah Çetin Hocamıza teşekkür eder, cümlesine Cenâb-ı Hakk'tan (*celle celâluhu*) hayırlar niyaz eylerim.

İKİNCİ BASKININ MUKADDİMESİ

Âlemlerin Rabbi'ne hamdolsun ki; birinci baskı bir yıl içerisinde büyük oranda tükendi. Hazreti Peygamberin sünnetinin esrarıyla dünyanın en doğusundan en batısına kadar az sayıda da olsa ulaştı. Talebelerimiz vasıtasıyla birçok din görevlisi ve İslâm davetçisinin el kitabı oldu. İhtisas eğitimimiz ve doktora çalışmalarımız birçok talebe rağmen eseri yeniden gözden geçirip tabetmemize mâni olsa da, ilk fırsatta daha okunaklı bir tarzda ve esere yaraşır bir kalitede basmak üzere neşre hazırlamış bulunuyoruz. Yüce Allah (*celle celâluhu*) emeği geçen bütün kardeşlerimizden razı olsun.

İMANIN KIYMETİ VE ŞİRKİN FENALİĞİ

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, iman sana ebedi kurtuluşun kapılarını açan ve müebbet azabın kapılarını kilitleyen en yüce saadet anahtarıdır. Senin en mühim vazifen, imanının kıymetini bilmek ve şirkin her türlüşünden uzak durmaktır. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhu*) Hazretleri:

“Fakat Allâh size imanı sevdirdi ve onu sizin kalbinizde süsledi. Size küfrü, fıskı ve isyanı da çirkin gösterdi. İşte onlar, Allâh’tan bir LÜTUF ve nimet olarak doğru yolda olanlardır. Allâh her şeyi bilendir, hikmet sahibidir”¹ buyurarak, bu hakikati en açık bir şekilde beyan etmiş ve iman lûtfunun kıymetini bilmeyi tembihlemiştir.

İmanın ne olduğunu anlamak istersen, bil ki iman, Cibril Hadîsi’nde de beyan olunduğu üzere Allâh’a (*celle celâluhu*), meleklerine, kitaplarına, peygamber-

1 Hucurât, 49/8

lerine, ahiret gününe, kazaya ve kadere kalbin tasdikinden ibarettir. Akaid âlimleri imanı, Peygamber Efendimiz'e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Allâh (*celle celâluhu*) tarafından bildirilen hakikatlerin tümüne kesin olarak inanmak olarak tarif etmişlerdir.²

Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri, Kur'ân-ı Kerîm'de: **"Ey iman edenler! Allâh'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği Kitab'a ve daha önce indirdiği kitaplara iman edin. Kim Allâh'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse sapıklığın en koyusuna düşmüş olur."**³ ve **"Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allâh'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. 'Allâh'ın peygamberlerinden hiçbirisi arasında ayırım yapmayız. İşittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş sanadır' dediler."**⁴ buyurarak, İslâm inanç esaslarını en açık ve özlü şekilde beyan etmiştir.

İmanın kıymetini bilmenin lüzumuna dair sevgili

2 Ömer Nasuhi Bilmen, Dini Bilgiler, Akaide Ait Meseleler, Soru 38

3 Nisa, 4/136

4 Bakara, 2/285

Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: “Üç şey vardır ki, bunlar bir kişide bulunursa o kişi imanın tadını (kıymetini) bulmuştur; Allâh (*celle celâluhû*) ve Rasûlü’nü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) her şeyden çok sevmesi, birini sadece Allâh (*celle celâluhû*) için sevmesi, imanından sonra küfre dönmekten ateşe atılmak gibi korkması.”⁵ buyurmuştur.

Şirk ise Yüce Allâh’ın (*celle celâluhû*) ilahlılığında, sıfat ve fiillerinde ve Rab oluşunda ortağı, benzeri ve eşinin olduğunu kabul etmeyi ifade eder. Yapılan ibadetlerde Allâh’tan (*celle celâluhû*) gayrisini gözetme ve riyâ gibi kötü hasletler için de şirk kelimesi kullanılmıştır. “Allâh’a (*celle celâluhû*) **şirk koşturmak günahların en büyüğüdür.**”⁶ Şirk ve küfürün Allâh (*celle celâluhû*) tarafından bağışlanmayacağı kesin olarak bildirilmiştir: “Şüphesiz ki Allâh, kendisine eş koşulmasını asla bağışlamaz, bundan başkasını (günahları) dilediği kimse için bağışlar. Kim Allâh’a ortak koşarsa, gerçekten pek büyük bir günah işlemiş olur.”⁷ buyrulmuştur.

5 Buhârî, Müslim

6 Buhârî, Müslim

7 Nisa, 4 / 48

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! İmanın mükâfatını ve şirkin cezasını bilmek istersen şu Ferman-ı Kudsiyye'ye kulak ver!

“Hâlbuki onlar, dini sadece Allâh’a tahsis ederek, Allâh’ı birleyerek, ancak Allâh’a ibadet etmekle, namazı kılmakla ve zekâtı vermekle emrolunmuşlardır. İşte dosdoğru din budur. Kâfirler, gerek kitap ehlinde olsun gerek puta tapanlardan olsun muhakkak cehennem ateşindedirler. Orada ebedî olarak kalacaklardır. Onlar, insanların en şerlileridir. İnanan ve güzel amel işleyenler de insanların en hayırlılarıdır. Rableri katında onların mükâfatı, altlarından ırmaklar akan Adn cennetleridir. Orada ebedî olarak kalacaklardır. Allâh onlardan razı olmuş, onlar da O’ndan razı olmuşlardır. İşte bu mükâfat, Rabbine saygı gösterene mahsustur.”⁸

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de ehâdis-i şerîfelerinde:

“Muhlik (helak edici) olan yedi şeyden kaçınmalıdır ki onlar, Allâh Teâlâ’ya (*celle celâluhû*) şerik ittihaz etmek (ortak koşmak), büyü yapmak, Hakk Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) haram kıldığı bir

nefsi haksız yere öldürmek, ribâyı tenavülde bulunmak (faiz yemek), yetimin malını yemek, muharebede düşmana arka çevirip kaçmak ve iffetli mü' min kadınlara zina isnat eylemektir.”⁹

“Zulüm üç nevidir. Bir zulüm vardır ki, onu Cenab-ı Hakk (*celle celâluhû*) asla mağfiret buyurmaz. Bir zulüm de vardır ki, onu Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) dilerse mağfiret buyurur. Bir zulüm de vardır ki, onu terk buyurmaz. İmdi Allâh Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) mağfiret buyurmayacağı zulüm, şirkten ibarettir. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*): ‘Şirk, azim bir zulümdür’ diye buyurmuştur. Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) dilerse mağfiret buyuracağı zulüm ise kulların kendileriyle Rabbi Kerîm'leri arasındaki hususlarda kendi nefislerine yaptıkları zulümdür. Cenab-ı Hakk'ın (*celle celâluhû*) terk buyurmayacağı zulme gelince, bu kullardan bazılarının bazıları hakkında yaptıkları zulümdür ki, bunlardan bazıları, bazılarından haklarını almadıkça bunları terk buyurmaz.”¹⁰

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Artık bu okuduğun âyât-ı Kur'âniyye'den ve ehâdîs-i şerîfelerden

9 Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, İbn-i Hibban, Süyûtî

10 Ebû Nuaym, Süyûtî

anladın ki, dünya ve ahiret saadetine tek ve hakiki anahtarı imandır. İnsanların ve cinlerin yaratılış gayesi Allâh'ı (*celle celâluhû*) bilmek ve O'na lââyıkıyla kulluk etmektir. Şirk ise, insanı esfel-i safilîne (aşağının aşağısına) ve derk-ül esfele (cehennemin dibine) yuvarlayan en fena ve en rezil bir cüret olup, ondan sakınmak ve ona düşmekten Allâh'a (*celle celâluhû*) sığınmak üzerine en büyük vecibelerdendir. Allâh (*celle celâluhû*) cümlemizin imanını kavi kılıp, şirkin her türlüünden muhafaza eylesin.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ'dandır (*celle celâluhû*).

EHL-İ SÜNNET VE'L-CEMAAT İTİKADINA BAĞLILIĞIN LÜZUMU

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, Allâh (*celle celâluhû*) katında makbul iman ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadına uygun olandır. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat, Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), Ashâb-ı Kirâm'ın (*radiyallâhu anhüm*) ve kıyamete kadar güzellikle onlara tâbi olan müslümanların mensup olduğu sevad-ı a'zamdır. Bu yola Fırka-i Naciye de denir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu fırkanın üstünlüğü hakkında bazı hadîs-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

“Ümmetimden bir taife, kıyamet yaklaşınca kadar hak üzere sabit (olup başkalarına galip) hâlde kalacaktır.”¹¹

“Ümmetimden bir topluluk, Allâh Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) emri üzere kalacaktır (İslâm'a hizmet edecektir). Bu topluluğa muhalif olanlar buna zarar veremeyecektir.”¹²

11 Hâkim, Süyûtî

12 İbn-i Mâce, Süyûtî

Diğer bir hadîs-i şerifte de: **“Benim ümmetim yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Bunlardan yalnız bir fırka cehennem azabından kurtulacak, diğerleri ise helâk olacaklar (cehenneme uğrayacaklar).”**¹³ buyuruldu. Bu yetmiş üç fırkadan her biri, İslâmiyet’e uyduğunu iddia etmekte ve cehennemden kurtulacağı bildirilen fırkanın, kendi fırkası olduğunu söylemektedir. Mü’minûn sûresi 54. ve Rûm sûresi 32. âyet-i kerîmelerinde meâlen: **“Her fırka, doğru yolda olduğunu sanarak sevinmektedir.”** buyruldu. Hâlbuki Fırka-i Naciye’nin alâmet-i farikasını Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle bildirmektedir: **“Bu fırkada olanlar, benim ve Ashâbımın (*radiyallâhu anhüm*) gittiği yolda bulunanlardır.”**

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Selef-i Salihin (Ashâb-ı Kirâm, Tâbiîn ve Tebeüt Tâbiîn nesli) İslâm’ın bütün inanç esaslarına yorumsuz bir şekilde tâbi idiler; fakat İslâm Devleti’nin topraklarının doğudan ve batıdan, kuzeyden ve güneyden genişlemesi ve nice milletlerin müslümanlar arasında yaşamaya başlamasıyla birçok itikâdî sorular ve so-

13 Ahmed, Zevaid

runlar gündeme geldi. Müslümanların içerisinde bid'ât ve dalâlet ehli (sapık) bazı gruplar ortaya çıkmaya başladı. Bunu gören İslâm ulemâsının bazıları, gerek ehl-i küfre ve gerekse ehl-i bid'âta cevap olsun ve hakikat ortaya çıksın diye birçok eserler yazdılar. Bu eserlerinde ehl-i sünnet ve'l-cemaatin en temel prensiplerini Kur'ân ve sünnete dayanarak izaha koyuldular. Zaman içerisinde bu âlimlerin metotları birçok taraftar kazanarak ümmet içerisinde mezhepler hâline geldiler.

Maturidiyye ve Eş'ariyye en önde gelen ehl-i sünnet mezhepleridir. Genelde Hanefi mezhebine tâbi olanlar Maturidi mezhebine, Şafi mezhebine tâbi olanlar da Eş'ari mezhebine mensuptur. Bu iki mezhebin dışında bazı bid'ât ve hurafelere sapmış olan mezhepler de vardır ki başlıcaları Şia, Hariciyye, Mu'tezile, Vahhâbîlik, Mürciyye, Mücessime, Müşebbihe, Cebriyye ve Yezidiyye'dir. Bu sapık mezheplerin alt kolları ile beraber sayıları yetmiş ikiye ulaşır. Bunların bir kısmı diğerlerine göre sapkınlıkta daha ileridedir. Bu konuda tafsilatlı bilgi mezhepler tarihi kitaplarında mevcuttur.¹⁴ Ehl-i sünnet bir

14 el-MİLEL ve'n-NİHAL, Şehristani

kişiye yakışan, bu kişilerden ve görüşlerinden uzak durmakla beraber; onları kâfirlikle suçlamamak ve mümkünse hak yola davet etmektir. Ehl-i sünnet dışı fırkaların tüm gayretlerinin Allâh (*celle celâluhû*) katında geçersiz oluşu ile ilgili bir âyet-i kerîmede:

“Onlar, dünya hayatında bütün çabaları boşa gitmiş olmasına rağmen, hâlâ kendilerinin cidden güzel işler yaptıklarını zannedenlerdir.”¹⁵ buyurulmuştur.

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), cemaatin önemini ve cemaatten ayrılmanın sakıncalarını ifade etmek üzere bazı hadîs-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:

“İki, birden daha hayırlıdır. Üç ikiden daha hayırlıdır. Dört ise üçten daha hayırlıdır. Artık siz cemaat hâlinde olunuz. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) ümmetimi ancak hidayet üzere toplamıştır.”¹⁶

“Rabbim’den, ümmetimin dalâlet (sapkınlık) üzere toplanmamalarını istedim, onu bana ihsan buyurdu.”¹⁷

15 Kehf, 18/105

16 Ahmed, Süyûtî

17 Ahmed, Taberânî, Münâvî

“Cemaat (yani topluluk) hâlinde rahmet; firkat (ayrılık), ihtilaf (uymazlık) hâlinde de azap vardır.”¹⁸

“Ümmetim dalâlet üzere toplanıp ittifak yapmaz.”¹⁹

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Ehl-i sünnet ve’l-cemaat itikadına mensup olan bir mü’min Kur’ân’ın ve sünnetin zâhirine ve bâtınına tümüyle inanıp, imanın altı şartını da tasdik ettikten sonra, şu aşağıdaki hakikatlere de uygun bir şekilde imanını tezyin ve tahkim etmelidir (süslemeli ve kuvvetlendirmelidir). Bu kriterler, ehl-i sünnet ve’l-cemaat olmanın en temel prensipleridir. Kendisini ehl-i sünnet olarak sunan birçokları bilerek veya bilmeyerek bu mübarek yoldan dışarıya çıkmıştır. Bu yüzden bu kıstasları iyi öğrenmek ve anlamak lazımdır. Bu kriterler şunlardır:

1- Kaza ve kadere inanmak.

2- Büyük günah işlemenin mü’mini imandan çıkarmadığına inanmak.

3- Kur’ân-ı Kerîm’in Allâh’ın (*celle celâluhû*) kelâ-

¹⁸ Münâvî, Deylemî

¹⁹ İbn-i Mâce, Sehâvî, Münâvî

mı olduğuna inanmak.

4- Allâh'ın (*celle celâluhû*) zamandan ve mekân-dan münezzeh olduğuna inanmak.

5- Ehl-i kıbleyi tekfir etmemek.

6- Kabirdeki sorguya, mükâfat ve mücâzâta inanmak.

7- Gaybın ancak Allâh'ın (*celle celâluhû*) ilminde olduğuna ve dilediği kadarını dilediği peygamberlerine bildireceğine inanmak.

8- Velilerin kerametine inanmak.

9- Ashâb-ı Kirâm'ın (*radiyallâhu anhiüm*) adil olduklarına inanmak.

10- Hazreti Ebu Bekr-i Sıddîk'ın (*radiyallâhu anh*) Ashâb-ı Kirâm'ın (*radiyallâhu anhiüm*) en üstünü olduğuna inanmak.

11- Miraç mucizesine inanmak.

12- Her ölenin eceli ile öldüğüne inanmak.

13- Peygamberlerin masumiyetine inanmak.

14- Ehl-i sünnet mezheblerinden birine tâbi olmak.

15- İlk peygamberin Hazreti Âdem (*aleyhisselâm*),

son peygamberin Hazreti Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) olduğuna inanmak.

16- Şefaate, sırata, hesaba ve mizana inanmak.

17- Kabir ziyaretinin ve tevessülün, peygamberlerin ve velilerin hürmetine Allâh'tan (*celle celâluhû*) istemenin caiz olduğuna inanmak.

18- Kıyamet alâmetlerinden olan Deccal, Dabbet-ül-arz, Hazreti Mehdi'nin geleceğine, Hazreti İsa'nın gökten ineceğine, güneşin batıdan doğacağına ve bildirilen diğer kıyamet alametlerine inanmak.

19- Cennette Allâh'ın (*celle celâluhû*) mü'minler tarafından görüleceğine inanmak.

20- Kâfirlerin cehennemde, mü'minlerin ise cennette sonsuz kalacağına inanmak.

21- Mest üzerine mesh etmenin caiz olduğuna inanmak.

22- Müt'a nikâhının haram olduğuna inanmak.

23- Allâh'ın (*celle celâluhû*) isimlerine ve sıfatlarına inanmak.

24- Fıskı bilinmeyen her imamın arkasında namaz kılmak.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Benim sana âcizane tavsiyem ehl-i sünnet âlimlerinin ve bilhassa Al-lâme Ömer Nasuhi Bilmen hocanın akaide yönelik kitaplarını okuman ve kendini her türlü taklitten kurtarıp, tahkiki imana kavuşma yolunda çaba sarf etmendir.

Çalışmak bizden, başarı Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

BİD'ÂT VE DALÂLETİN FENALİĞİ

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, bid'ât, dinin aslından olmayan, İslâmî delillere dayandırılmadan sünnete aykırı olarak ortaya çıkartılan şeylerin tamamına denir. Bid'ât ehlinin gittiği yolun kötülüğü hakkında Peygamber'imiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“İşlerin en kötöleri sonradan uydurulanlarıdır ve sonradan uydurulanların hepsi bid'âttır. Ve bütün bid'âtlar sapıklıktır ve bütün sapıkların yeri cehennemdir.”²⁰

“Her kim bizim bu emrimizde (İslâm dininde), bundan olmayan bir şeyi ihdas ederse o şey reddedilmiştir.”²¹

“Kim İslâm'da güzel bir çıkır açar, kendisinden sonra da bununla amel olunursa, bununla amel edenin sevabının aynısından ona da sevap yazılır. Bunların sevaplarından bir şey eksilmez. Kim de

20 Müslim

21 Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, İbn-i Mâce, Süyûtî

İslâm'da kötü bir çığır açar da kendisinden sonra da bununla amel olunursa, onun üzerine de bununla amel edenin günahının aynısından günah yazılır. Bunların günahlarından bir şey eksilmez."²²

Fakat şu da bilinmelidir ki, Peygamber'imizin (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) zamanında mevcut olmayan şeylerin hepsi bid'ât değildir. Bid'âten kast edilen direkt veya dolaylı olarak dinin özü ile hiçbir alâkası olmayan şeydir. Mesela, camilere minare yapılması bid'ât değildir. Çünkü Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ezanın yüksek bir yerde okunmasını tavsiye buyurmuştur. Bu tavsiyesinin ezanı daha uzaklara ulaştırmak için olduğu diğer birçok tavsiyesinden anlaşılmaktadır; meselâ müezzinin ardından ezan lafızlarının tekrarlanmasını istemesi gibi. Minarenin de ezanı daha uzaklara ulaştırdığı açık bir örnek olduğuna göre minare inşaa etmek bid'ât değil aksine sünneti ihya etmektir.

Yine İslâm Tarihi kaynaklarının bize haber verdiğine göre, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) döneminde cihada hazırlık için programlı ve

22 Müslim

özel bir savaş tâlimi yapılmadığı, kışla kurulup asker beslenmediği bir vakıadır. Fakat daha sonraki yıllarda henüz Ashâb-ı Kirâm (*radiyallahu anhum*) yaşarken İslâm askeri tâlim yapmaya başlamış ve kışlalar kurulmuştur. Ne bu tâlime, ne de kışla kurulmasına bid'ât diyen bir sahabiye İslâm Tarihi bize nakletmemiştir. Öyleyse, İslâm'ın emirlerinin yerine getirilmesine veya yasaklarından sakınılmasına vesile olan söz, iş ve davranışların bid'ât kapsamında olmadığı genel bir kaide olarak zikredilebilir.

Sonradan ortaya çıkan işleri üç başlık altında inceleyecek olursak, bir kısmı İslâm'ın özüne aykırıdır ki bunlar bid'âttir. Diğer bir kısmı, bir emrin yaşanmasına veya bir yasağın engellenmesine dayanır ki bunlar sünneti ihya eder ve asla bid'ât değildir. Bunun örnekleri yukarıda verilmiştir. Son kısımda ise öyle işler vardır ki, (otomobil kullanmak vb.) sonradan ortaya çıkmasına rağmen sünnetin lehinde veya aleyhinde bir durumu söz konusu değildir. Bunlar da bid'ât kapsamına girmez.

Bid'ât konusunda özellikle dikkat edilmesi gereken alan inanç alanıdır. Ehl-i sünnet âlimlerinin

ehl-i bid'ât fırkalarını zikrederken özellikle onların itikadî yönlerine dikkat çektikleri görülür. Amelî ve tasavvufî yöndeki fikir ayrılıkları ise mümkün olduğu kadarıyla İslâm ulemâsı tarafından içtihat farklılığı olarak değerlendirilmiş ve bunun bir rahmet vesilesi olduğu kabul edilmiştir. Dinin kesin farz veya haram demediği konularda itikada nazaran amel alanında daha müsamahakâr davranılmıştır. Nitekim Allâh Rasûlü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Şüphe yok ki, sizden önceki kavimler, ancak (peygamberlerine Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) tarafından gönderilen) kitapta ihtilaf etmeleri sebebiyle helak olmuşlardır.”²³

“Din hususunda haddi aşmaktan sizi sakındırırım. Çünkü sizden önceki kavimler din hususunda gulûv (yani haddi aşma) yüzünden helak oldular.”²⁴ buyurarak bu konuya açıklık getirmiştir.

Günümüzde İslâm âleminde sıkça rastlanan başlıca bid'âtlar şunlardır:

- 1- Kaderi inkâr etmek ve alın yazısına sövmek.
- 2- Meleklerle hakaret etmek ve günah isnat etmek.

23 Müslim, Beyhakî, Süyûtî

24 Müslim, Nesâî, İbn-i Mâce, Ahmed, Süyûtî

3- Cinlerin varlığını inkâr etmek.

4- Ashâb-ı Kirâm'a (*radıyallahu anhiim*) karşı hoş olmayan sözler sarf etmek.

5- Müslümanları kâfirlikle itham etmek.

6- Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sünnetini inkâr etmek.

7- Ehliyetsiz bir şekilde dinde içtihat etmek.

8- Türbelere çaput bağlayıp adak adamak.

9- Velileri peygamberlerden üstün tutmak.

10- Peygamberleri anarken saygıda kusur etmek.

11- Gaibten haber verenlere itibar etmek.

12- Şefaati, mucizeyi, kerameti, miracı ve teves-sülü inkâr etmek.

13- Şarkı söylercesine ezan ve Kur'ân okuyup namaz kılmak.

14- Cenazelerde tekbir getirmek ve alkış tutmak.

BÜYÜK GÜNAHLAR VE ONLARDAN SAKINMANIN LÜZUMU

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, günah zehirdir. Akıllı olduğunu iddia eden bir kişinin kendi irade ve ihtiyarıyla zehri yiyip içmesi ne kadar aklı selime aykırı bir iştir. Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri bir şeyi yasaklarken de, emrederken de bir hikmete mebni olarak bu hükmü vermiştir. Haramların insanların dünyasına ve ahiretine zarar verdiği aşikâr bir hakikattir. Mesela, içki içmek kişinin aklına, kumar oynamak malına, cinayet canına, zina nesline, şirk dinine zarar verir. Günahların ferde ve cemiyete verdiği zararlara dair birçok eserler yazılmış, içtima-ı diniyye (din sosyolojisi) âlimleri bu konuda sayısız kitap ve makale kaleme almışlardır ve bu eserlerinde günahların cemiyetin ve bireyin ruh dünyasının temellerini sarsan birer dinamit olduğunu beyan etmişlerdir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Sen bu yola gire-

rek Hakk Teâlâ'dan (*celle celâluhû*) istikamet üzere olmayı talep etmiş bulunuyorsun. Fakat Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri: **“Allâh fâsık (aşikâre büyük günah işleyen) bir topluluğa hidayet etmez.”**²⁵ buyurarak, büyük günah işleyenlerin istikamet üzere olamayacaklarını beyan etmiştir. Durum böyle iken eğer sen bu yolda ilerlemek, yürümek mura-dındaysan bu ağır günah yükünü yüklenemez, yüklenirsen de bu yolda dosdoğru yürüyemezsin. Şunu da iyi bil ki, sen büyük günahlardan sakınır, küçük günahlarda da ısrar etmezsen Allâh (*celle celâluhû*) senin küçük günahlarını lûtfuyla affeder. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de:

“Eğer yasakladığımız büyük günahlardan kaçınırsanız, sizin küçük günahlarınızı örteriz ve sizi şerefli bir yere sokarız.”²⁶ buyrulmuştur. Hadîs-i şeriflerde de büyük günahlardan kaçınıldığı takdirde bazı ibadetlerin ve hayırların küçük günahlara kefarete olacağı beyan edilmiştir.

Nitekim hadîs-i şerifte: **“Büyük günah işlenmediği müddetçe, beş vakit namaz ile cuma namazı, öteki cumaya kadar aralarda işlenen günahlara ke-**

25 Saff, 61/5

26 Nisa, 4/31

farettir.”²⁷ buyrularak bu hakikat açıkça ifade edilmiştir. Bir de şunu iyi bilmek lâzımdır ki, kişi küçük günah bile işlese günahından ıstırap duymalı ve içten içe nedâmet getirmelidir. Çünkü Peygamber’imiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadîs-i şerifinde: **“Seni, ibadetin sevindirir günahın üzerse sen kâmil bir mü’minsin.”²⁸** buyrularak, kâmil mü’minliğin şartını bu ızdırabın mevcudiyetine bağlamıştır.

Şimdi büyük günahın ne demek olduğunu ve büyük günahların neler olduğunu bilmek dilersen:

Kebair (büyük günahlar), Allâh’ın (*celle celâluhû*) kesin olarak yapılmasını yasakladığı söz, iş ve davranışlardır. Büyük günahların sayısı ve neler olduğu konusunda çeşitli rivayetler vardır. Biz burada İmam Zehebi’nin (*radıyallâhu anh*) meşhur kitabı El-Kebâir’de zikrettiği büyük günahları nakletmeyi uygun gördük.

1- Şirk (Allâh’a ortak koşmak). Allâh (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Allâh kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz. Bundan başkasını, dilediği kimse için bağışlar.”²⁹

27 Müslim

28 Ahmed, Hâkim, İbn-i Hibban, Beyhakî, Taberânî, Süyûtî

29 Nisa, 4/48

“Kim Allâh’a ortak koşarsa, Allâh ona cenneti haram eder, onun varacağı yer ateştir.”³⁰

2- Adam öldürmek. Allâh (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Kim bir mü’mini bilerek öldürürse onun cezası, içinde ebedi kalmak üzere cehennemdir. Allâh ona gazap etmiş, lanet etmiş ve ona çok büyük bir azap hazırlamıştır.”³¹

3- Sihir yapmak ve yaptırmak. Allâh (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Fakat insanlara sihri öğreten şeytanlar kâfir olurlar.”³²

4- Namazı terk etmek. Allâh (*celle celâluhû*) şöyle buyurmaktadır:

“Arkalarından öyle kötü bir nesil geldi ki namazı zayi ettiler, şehvetlerine uydular. Onlar azgınlıklarının cezasını göreceklerdir. Ancak tevbe edenler ve salih amel işleyenler hariç.”³³

5- Zekât vermemek. Allâh (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

30 Maide, 5/72

31 Nisa, 4/93

32 Bakara, 2/102

33 Meryem, 19/59-60

“Yazıklar olsun o müşriklere ki, zekât vermezler ve ahireti inkâr ederler.”³⁴

6- Ana-babaya eziyet. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Rabbin, yalnız kendisine ibadet edin, ana ve babaya iyi muamele edin diye emretmiştir. Eğer onlardan biri veya her ikisi senin yanında ihtiyarlığa ererlerse kendilerine ‘öf’ (bile) deme. Onları azarlama. Onlara güzel ve tatlı söz söyle. Onlara acıyarak tevazu kanadını indir ve ‘Allâh’ım! Onlar beni çocukken terbiye ettikleri için sen de kendilerine rahmet eyle’ de.”³⁵

7- Faiz yemek. Allâh (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Ey inananlar! Allâh’tan sakının, inanmışsanız faizden arta kalan hesaptan vazgeçin. Böyle yapmazsanız, bunun Allâh’a ve Rasûlüne karşı açılmış bir savaş olduğunu bilin.”³⁶

8- Haksız yere yetim malı yemek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Yetimlerin malını haksız olarak yiyenler ancak

34 Fussilet, 41/6-7

35 İsrâ, 17/23-24

36 Bakara, 2/278-279

karınlarını ateşle doldururlar. Ve onlar çılgın ateşe gireceklerdir.”³⁷

9- Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) söylemediği sözü O'na isnad etmek. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Benim adıma yalan söylemek başkasının adına yalan söylemeye benzemez. Bana kasden yalan nisbet eden cehennemdeki yerine otursun.”³⁸

10- Özürsüz olduğu hâlde Ramazan orucunu tutmamak. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Kim mazeretsiz olarak Ramazan'dan bir gün oruç yerse, ebediyen oruç tutsa da onu (hakkıyla) kaza etmiş olamaz.”³⁹

“Ramazan ayına eriştiği hâlde (bu fırsattan istifade etmeyerek) günahı affedilmeyene yazıklar olsun.”⁴⁰

11- Savaş meydanından kaçmak. Allâh (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Tekrar savaşmak için bir tarafa çekilenin veya

37 Nisa, 4/10

38 Buhârî, Müslim

39 Tirmizî, Ebu Davud

40 Tirmizî

başka bir birliğe ulaşır ve mevkî tutanın durumu hariç, kim öyle bir günde (savaş gününde) onlara arka çevirirse o muhakkak Allâh'ın gazabına uğramıştır. Onun yurdu cehennemdir. O ne kötü bir sonuçtur.”⁴¹

12- Zina etmek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Zinaya yaklaşmayın. Çünkü şüphesiz o bir hayâsızlıktır, kötü bir yoldur.”⁴²

13- Bir yöneticinin hükmü altındakileri aldatıp zulmetmesi. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“O yol, insanlara zulmedenlere, yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenlere karşıdır. İşte can yakıcı azap onlarıdır.”⁴³

14- İçki içmek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler! İçki, kumar, putlar ve fal okları ancak şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan sakının ki felaha eresiniz. Şeytan içkiden ve kumardan dolayı ancak aranızda düşmanlık ve kin düşürmek,

41 Enfal, 8/16

42 İsrâ, 17/32

43 Şûrâ, 42/42

sizi Allâh'ı zikretmekten ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz mi?"⁴⁴

15- Kibir, övünmek, böbürlenmek, kendini beğenmek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

"Musa da: 'Ben hesap gününde inanmayan her kibirli insandan benim de sizin de Rabb'imiz olan Allâh'a sığındım' dedi."⁴⁵

16- Yalancı şahitlik. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

"Onlar yalan yere şahadet etmezler."⁴⁶

Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

"Kıyamet günü yalancı şahidin cehennemlik olduğu kesinleşmeden onun ayakları yerinden kıpırdamaz."⁴⁷

17- Livâta. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

"Siz Rabbinizin sizin için yarattığı eşlerinizi bırakıp da insanların içinden erkeklere mi gidi-

44 Maide, 5/90-91

45 Mü'min, 40/27

46 Furkan, 25/72

47 Hâkim ve Zehebi

yorsunuz? Bilâkis sizler haddini aşan bir milletsiniz.”⁴⁸

18- Suçsuz müslüman kadınlara iftira atmak. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Namuslu ve hür kadınlara (zina) iftirası atan, sonra dört şahit getiremeyen kimselere seksen değnek vurunuz. Onların şahitliğini ebediyen kabul etmeyiniz. Onlar fâsıkların ta kendileridir.”⁴⁹

19- Ganimetten, beyt-ül maldan ve zekâtтан çalmak. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Bir nebi için ganimet malına hıyanet etmesi olur şey değildir. Kim böyle hainlik ederse kıyamet günü hainlik ettiği şeyle gelir.”⁵⁰

20- Bâtıl yolla insanların mallarını alarak zulmetmek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Aranızda mallarınızı haksızlıkla yemeyin. Bildiğiniz hâlde günaha girerek insanların mallarından bir kısmını yemek için onu hâkimlere aktarmayın.”⁵¹

21- Hırsızlık yapmak. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*)

48 Şuara, 26/165-166

49 Nur, 24/4

50 Âl-i İmran, 3/161

51 Bakara, 2/188

şöyle buyuruyor:

“Erkek hırsızla kadın hırsız yaptıklarına karşılık Allâh’tan ibret verici bir ceza olmak üzere ellerini kesin. Allâh Aziz ve Hâkim’dir.”⁵²

22- Yol kesmek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Allâh ve rasûlleriyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculukla uğraşanların cezası öldürülmek veya asılmak yahut çapraz olarak el ve ayaklarının kesilmesi veya yerlerinden sürülmeştir. Bu onlara dünyada rezilliktir. Onlara ahirette de büyük azap vardır.”⁵³

23- Yalan yere yemin etmek. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Büyük günahlar; Allâh’a (*celle celâluhû*) ortak koşmak, ana-babaya eziyet etmek, haksız yere adam öldürmek ve yalan yere yemin etmektir.”⁵⁴

24- Çok yalan söylemek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Allâh haddi aşan ve çok yalancı olan kimseyi

52 Maide, 5/38

53 Maide, 5/33

54 Buhârî

doğru yola erdirtmez.”⁵⁵

25- İntihar etmek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Nefislerinizi öldürmeyin. Allâh şüphesiz ki size karşı merhametlidir. Kim aşırıya giderek haksızlık yaparsa onu ateşe sokacağız. Bu Allâh’a kolaydır. Size yasak edilen büyük günahlardan kaçınırsanız, kusurlarınızı örter ve sizi şerefli bir yere yerleştiririz.”⁵⁶

26- Adaletsiz hâkim ve idareci olmak. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Allâh’ın indirdikleriyle hükmetmeyenler kâfirlerin ta kendileridir.”⁵⁷

27- Karısının yaptığı hayâsızlığa (zina, livata) kişinin göz yumması. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Zina eden erkek ancak zina eden veya müşrik bir kadınla evlenebilir. Zina eden kadınla da ancak zina eden veya müşrik olan bir erkek evlenebilir. Bu, mü’minler için yasak edilmiştir.”⁵⁸

55 Mü’min, 40/28

56 Nisa, 4/29-31

57 Maide, 5/44

58 Nur, 24/3

28- Kadının erkeğe, erkeğin kadına benzemeye özenmesi. İbn-i Abbas (*radiyallâhu anh*) şöyle dedi:

“Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) erkeklerden kendini kadına benzetenlere ve kadınlardan kendilerini erkeklere benzetenlere lanet etti.”⁵⁹

29- Hullecilik yapmak ve yaptırmak. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Hulle yapan (yeni eş) ve yaptırana (boşayan eş) lanet olsun.”⁶⁰

30- Ölü eti, kan ve domuz eti yemek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Ey Muhammed! De ki: Bana vahyolunan Kur'an'da bir kimsenin yiyecekleri arasında leş, akıtılmış kan, domuz eti -ki o şüphesiz necistir- veya Allah'tan başkası adına kesilmiş bir (murdar) hayvandan başka, haram kılınmış bir şey bulamıyorum.”⁶¹

31- Haraççılık. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

59 Buhârî, Ebû Dâvûd, Tirmizî

60 Tirmizî ve Nesai

61 En'am, 6/145

“Bu yol insanlara zulmeden ve yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenlere karşıdır. İşte can yakıcı azap onlaradır.”⁶²

32- Riyâ (gösteriş). Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Onlar (münafıklar) insanlara gösteriş yaparlar ve Allâh’ı çok az anarlar.”⁶³

33- Hıyanet. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler! Allâh’a, Rasûlüne ve emanetlerinize bile bile hıyanet etmeyin.”⁶⁴

“Allâh, hainlerin hilesini başarılı kılmaz.”⁶⁵

34- İlmi gizlemek ve dünya için öğrenmek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Gerçekten indirdiğimiz belgeleri ve doğru yolu kitapta insanlara açıkladıktan sonra gizleyen kimseler var ya, onlara hem Allâh lanet eder, hem de lanet edebilenler lanet eder.”⁶⁶

62 Şûrâ 42/42

63 Nisa, 4/142

64 Enfal, 8/27

65 Yusuf, 12/52

66 Bakara, 159

35- İyiliği başa kakmak. Allâh Teâlâ (*celle celâ-luhû*) şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler! Sadakalarınızı başa kakmakla ve eziyetle boşa çıkarmayın.”⁶⁷

36- Kadere inanmamak. Allâh Teâlâ (*celle celâ-luhû*) şöyle buyuruyor:

“Şüphesiz biz her şeyi (önceden tesbit edilmiş) bir kaderle yarattık.”⁶⁸

“Allâh sizi ve yaptıklarınızı yarattı.”⁶⁹

“Allâh kimi saptırırsa onu doğru yola eriştirecek yoktur.”⁷⁰

37- İnsanların ayıplarını araştırmaya çalışmak. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Birbirinizin sırrını öğrenmeye çalışmayınız.”⁷¹

38- Lanet etmek ve sövmek. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Mü’mine lânet etmek onu öldürmek gibidir.”⁷²

67 Bakara, 2/264

68 Kamer, 54/49

69 Saffat, 37/96

70 A'raf, 7/186

71 Hucurat, 49/12

72 Buhârî, Müslim

39- Ahde vefasızlık. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Ahdi yerine getirin. Çünkü ahitten cayanlar sorumlu olmuşlardır.”⁷³

40- Kâhin ve münecime inanmak. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Bilmediğin şeyin ardına düşme. Doğrusu kulak, göz ve kalp bunların hepsi o şeyden sorumlu olur.”⁷⁴

“Zannın bir kısmı günahtır.”⁷⁵

41- Kadının kocasına karşı gelmesi. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Serkeşlik etmelerinden endişelendiğiniz kadınlara öğüt verin, yataklarında onları yalnız bırakın ve nihayet dövün. Size itaat ediyorsa aleyhlerine yol aramayın. Doğrusu Allâh yücedir, büyüktür.”⁷⁶

42- Akrabaların hakkını gözetmemek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Kendisi adına birbirinizden dilekte bulundu-

73 İsra, 17/34

74 İsra, 17/36

75 Hucurat, 49/12

76 Nisa, 4/34

ğunuz Allâh'ın ve akrabaların haklarına riayetsizlikten sakının. Allâh şüphesiz hepinizi görüp gözetmektedir.”⁷⁷

43- Elbise, duvar ve başka bir şey üzerine resim yapmak. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

“Tasvir yapanlar kıyamet günü azap görecekler ve kendilerinden resmettiklerine can vermeleri istenecek fakat bunu yapamayacaklar (Dolayısıyla yapamadıkları müddetçe azap görecekler).”⁷⁸

44- Nemmamlık (Koğuculuk). Koğucu; İnsanların arasında fesadı yaymak amacıyla söz getirip, taşıyandır. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Çok yemin eden, izzeti nefsi bulunmayan, daima ayıplayan ve laf getirip götürmeye koşan kimseye itaat etme.”⁷⁹

Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Hiçbir koğucu cennete giremez.”⁸⁰

77 Nisa, 4/1

78 Buhârî, Müslim

79 Kalem, 68/10-11

80 Buhârî, Müslim

45- (Musibet anında) ağıtlar yakmak, saç yolmak, elbise parçalamak, yüzü tokatlamak. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

“İnsanlar arasında iki alışkanlık vardır ki bunlar küfürdür. Soya sövmek ve ölümler arkasından ağıtlar yakmak (bağırıp çağırmak).”⁸¹

46- Teröristlik. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Bu yol, insanlara zulmedenlere ve yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenlere karşıdır. İşte onlara acıklı bir azap vardır.”⁸²

47- Müslümanlara eziyet etmek ve onlara sövmek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Erkek mü’minlere ve kadın mü’minlere işlemedikleri bir günah yüzünden eziyet edenler de gerçek bir yalan ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.”⁸³

48- Allâh’ın dostlarına eziyet etmek ve onlara düşman olmak. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

81 Müslim

82 Şûrâ, 42/42

83 Ahzab, 33/58

“Allâh ve Rasûlü’nü incitenlere, Allâh dünyada da ahirette de lanet eder. Onlara alçaltıcı bir azap vardır. İnanan erkek ve kadınları yapmadıkları bir şeyden ötürü incitenler şüphesiz iftira etmiş ve apaçık bir günah yüklenmiş olurlar.”⁸⁴

49- Kibirlenmek amacıyla elbise giymek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“İnsanlardan yüz çevirme. Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü Allâh her kibir taslayanı, kendini beğenip övüneni sevmez.”⁸⁵

50- Erkeklerin altın takınmaları ve ipek giymeleri. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

“Dünyada ipek giyinen ahirette giymeyecektir.”⁸⁶

“Dünyada ipeği ancak ahirette nasibi olmayan kişi giyer.”⁸⁷

“Altın ve ipek giymek bu ümmetin erkeklerine haram, kadınlarına helal kılındı.”⁸⁸

84 Ahzab, 33/57-58

85 Lokman, 31/18

86 Buhârî, Müslim

87 Buhârî

88 Tirmizî

51- Allâh'tan (*celle celâluhû*) başkasına kurban kesmek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Üzerine Allâh'ın adı anılmayan (hayvanlardan) yemeyin. Çünkü bu muhakkak fısktır.”⁸⁹

52- Arazilerin hudud taşını değiştirmek. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Allâh'tan (*celle celâluhû*) başkasına kurban kesene, arazilerin hudud taşını değiştirene, kör olan birisinin yolunu şaşırtana, ana-babasına sövene, lutilik yapana ve hayvanlarla zina yapana da Allâh (*celle celâluhû*) lanet etti.”⁹⁰

53- Ashâba (*radıyallahu anhiüm*) sövmek. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle dedi:

“Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyurdu: Benim dostuma düşmanlık yapana karşı savaş açtığımı bildiririm.”⁹¹

“Ashâbıma sövmeyin. Muhammed'in nefsi elinde bulunan Allâh'a (*celle celâluhû*) yemin ederim ki, şayet birinizin Uhud Dağı kadar altını olsa ve Allâh (*celle celâluhû*) yolunda harcasa ashâbı-

89 En'âm, 6/121

90 Ahmed Abd'ül Azim ed'Daravirdi

91 Buhârî

mın ne bir avuçluk harcamasına ve ne de bunun yarısına erişebilir.”⁹²

54- Ensara (*radıyallahu anhiim*) sövmek. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“İmanın alameti ensarı sevmek, nifağın alameti ise ensarı sevmemektir.”⁹³

55- Peruk takmak, dişleri aralamak ve dövme yapmak. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“Peruk takan ve taktırana, dövme yapan ve yaptırana, kaşlarını incelten ve incelttiren, güzellik için dişlerini ayıran ve ayırtana, Allâh’ın (*celle celâluhû*) yarattığını bu şekilde değiştiren Allâh (*celle celâluhû*) lanet etsin.”⁹⁴

56- Müslüman kardeşine silah doğrultmak. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Kim müslüman kardeşine velev ki o anne-baba bir kardeş olsun demir bir şey doğrultursa melekler ona bu işinden vazgeçinceye kadar lanet okur.”⁹⁵

92 Buhârî, Müslim

93 Buhârî, Müslim, Nesai

94 Buhârî, Müslim

95 Müslim

57- Kendisini babasından başkasına nisbet etmek. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Onun kendi babası olmadığını bildiği hâlde kendisini babasından başkasına nisbet (isnat) edene cennet haram kılınmıştır.”⁹⁶

58- Uğursuzluğa inanmak. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

“Uğursuzluğa inanmak şirktir.”⁹⁷

59- Gümüş ve altın kaptan yemek, içmek. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu:

“İpek ve dibac (bir nevi ipekli kumaş) giymeyin. Altın ve gümüş kaplardan içmeyin ve bunlardan yapılmış tabaklardan yemeyin. Çünkü bunlar dünyada kâfirler için ahirette ise bizim içindir.”⁹⁸

60- Hak için olmayan tartışma. Allâh Teâlâ (*celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“İnsanlardan öyleleri vardır ki, dünya hayatı hakkında söyledikleri senin hoşuna gider. Hatta böylesi kalbinde olana (samimi olduğuna) Allâh'ı

⁹⁶ Buhârî, Müslim

⁹⁷ Ahmed, Ebû Dâvûd, Tirmizî

⁹⁸ Buhârî, Müslim

şahit tutar. Hâlbuki o, hasımların en yamanıdır. O, dönüp gitti mi (yahut bir iş başına geçti mi) yeryüzünde ortalığı fesada vermek, ekinleri tahrip edip nesilleri bozmak için çalışır. Allâh bozgunculuğu sevmez. Böylesine “Allâh’tan kork!” denilince benlik ve gurur kendisini günaha sevk eder. (Ceza ve azap olarak) ona cehennem yeter. O ne kötü yerdir! İnsanlardan öyleleri de var ki, Allâh’ın rızâsını almak için kendini ve malını feda eder. Allâh da kullarına şefkatlidir. Ey iman edenler! Hep birden barışa girin. Sakın şeytanın peşinden gitmeyin. Çünkü o, apaçık düşmanınızdır. Size (Kur’ân ve Sünnet gibi) apaçık deliller geldikten sonra, eğer barıştan saparsanız, şunu iyi bilin ki Allâh azîzdır, hakîmdir.”⁹⁹

(Bkz. Gereksiz münakaşanın zemmi.)

61- Eksik ölçüp tartmak. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“İnsanlardan kendileri için bir şeyi ölçerek aldıkları zaman tam alan, ama onlara bir şey ölçüp tartarak verdiklerinde eksik tutanların vay hâline. Bunlar büyük günde tekrar dirileceklerini sanmı-

yorlar mı? O gün insanlar âlemlerin Rabbi'nin huzurunda dururlar.”¹⁰⁰

62- Allâh'ın azabından emin olmak. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Allâh'ın azabından hüsrana uğrayanlardan başkası emin olmaz.”¹⁰¹

63- İyiliğe karşı nankörlük. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Bana ve ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur.”¹⁰²

Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

“İyiliğe karşı insanlara şükran borcunu ödemeyen Allâh'a (*celle celâluhû*) şükretmemiş olur.”¹⁰³

64- İhtiyaç fazlası suyu başkalarına vermemek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“De ki: Eğer suyunuz yerin dibine giderse size bir akarsuyu kim getirir.”¹⁰⁴

100 Mutaaffifin, 83/1-6

101 A'raf, 7/99

102 Lokman, 31/14

103 Ebû Dâvûd, Ahmed, Tirmizî

104 Mülk, 67/30

Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor:

“Ziraatı engellemek maksadıyla suyunuzun fazlasını vermemezlik etmeyin.”¹⁰⁵

65- Hayvanın yüzüne damga vurmak. Câbir (*ra-di-yallâhu anh*) şöyle dedi:

“Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yüzüne damga vurulan bir eşegi görünce: Allâh ona damga vurana lanet etsin, dedi.”¹⁰⁶

66- Kumar oynamak. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“Şeytan şüphesiz içki ve kumar yüzünden aranızda düşmanlık ve kin sokmak ve sizi Allâh’ı anmaktan, namazdan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçersiniz değil mi?”¹⁰⁷

67- Mescid-i Haram’da günah işlemek. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyuruyor:

“İnkâr edenler, Allâh’ın yolundan ve -yerli, taşralı- bütün insanlara eşit (kıble veya mâbed) kıldığımız Mescid-i Harâm’dan (insanları) alıkoymaya

105 Buhârî, Müslim

106 Müslim

107 Maide, 5 / 91

kalkanlar (şunu bilmeliler ki) kim orada (böyle) zulüm ile haktan sapmak isterse ona acı azaptan tattırırız.”¹⁰⁸

68- Cuma namazını terk etmek. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Nerdeyse birine (yerime) namaz kıldırmasını emredip de cuma namazına gelmeyenlerin evlerini yıkmaya niyetlenmişim.”¹⁰⁹

“Birtakım insanlar ya Cuma namazını terk etmeyi bırakırlar yahut da Allah (*celle celâluhû*) onların kalplerini mühürler, artık gafillerden olurlar.”¹¹⁰

69- Müslümanların aleyhine casusluk yapmak ve onların gizli yönlerini başkalarına bildirmek.

Bu konuyla ilgili olarak Hatib b. Ebu Beltea'nın (*radiyallâhu anh*) hadîsi vardır. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Mekke'yi fethetmek için Medine'de savaş hazırlıklarına başlamıştır. Sadece müslümanların bildiği bu haberi bir mektupla Hatib b. Ebi Beltea, Mekke'de bulunan ailesini korumak için müşriklere iletmek istedi. Ancak vahiyle bu durum

108 Hacc, 22/25

109 Müslim

110 Müslim

Rasûlullah'a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bildirilince, mektubu oraya götürmek üzere yola çıkan kadının saç örgüleri arasından mektup alınmıştır. Hazreti Ömer (*radiyallâhu anh*) Hatib'i münafıklık yaptığı için öldürmek istemişti. Fakat Rasûlullah'a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) vahiy ile Hatib'in müslümanların gizli sırlarını müşriklere ifşa etmek için değil de sadece orada bulunan ailesini korumak için bu mektubu yazmış olduğu bildirilince hükmü onun zâhirine göre değil de bâtınına göre verdiğinden Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Hz. Ömer'in (*radiyallâhu anh*) onu öldürme isteğine karşı çıkmıştır.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Yukarıda sayılan şu büyük günahları işleyip fâsık olmak imandan sonra çok büyük bir alçaklık ve zillettir. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm'ında Hucurât Suresi'nde küfrün, fâsiklığın ve isyanın istenmeyen fiiller olduğunu, hele imandan sonra böyle bir vasfın kişiye asla yakışmayacağını beyan etmiş, imanı tekâmül hususunda gayret göstermemiz konusunda tembihatta bulunmuştur. Bilinmelidir ki, Allâh'ın (*celle celâluhû*) huzuruna çağırdığı

kul, O'nun hükmüne razı olup haramı haram, helali helal bilen, buna göre yaşayan ve O'nun rızâsına kavuşan kuldur.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ'dandır (celle celâluhû).

FARZLARI GEREĞİNCE İFA ETMENİN LÜZUMU

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, bu yol Al-lâh'a (*celle celâluhû*) kulluk ve boyun eğme yoludur ve kulluğun en mükemmel ifadesi, Allâh'ın (*celle celâluhû*) farz kıldığı şeyleri ifâ etmektir. Nitekim hadîs-i kudside:

“Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım şeyleri eda etmesidir. Kulum bana nafil ile ibadetlerle yaklaştırmaya devam eder, sonunda sevgime erer. Onu bir sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli olur, onu yolumca yürütürüm. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himaye-me alır, korurum.”¹¹¹ buyrulurak, bu hakikat en açık bir şekilde ifade edilmiş, hak yolunun atılan ilk ve en önemli adımının farzların edası olduğu, nafil-

lerin ise ancak farzları tamamlayıcı ameller olduğu beyan edilmiştir.

Farzın ne olduğunu bilmek istersen, farz, İslâm dininin kesin delillerle emrettiği söz, fiil ve davranışlardır. Farz ile amel etmenin karşılığı Rızâ-i İlâhî ve cennet, farzı terkin cezası ise maazAllâh iki cihanda rezalettir. Farzlara iman en büyük bir vecibe, farzların inkârı ise açık bir küfürdür. Farzları işleyen kişi kulların en itaatkârı, terk eden ise en günahkâridir. Fısk ise imandan sonra ne kötü bir vaziyettir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de: **"İmandan sora fâsıklık ne kötü bir isimdir!"**¹¹² buyrularak bu konu açıkça ifade edilmiştir.

Tâbiîn neslinin en üstünü olan ve bizzat Hazreti Ali'den (*radiyallâhu anh*) ilim ve irfan icazeti alan Hasan-ı Basri (*radiyallâhu anh*) Hazretleri herkesin bilmesi gereken 54 farzı şu şekilde sıralamıştır:

1- Allâh Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) bir olduğuna inanmak ve daima O'nu zikretmek.

2- Helal yemek ve içmek.

3- Abdest almak.

4- Beş vakit namaz kılmak.

- 5- Cünüplükten gusül etmek.
- 6- Rızkın Allâh Teâlâ'dan (*celle celâluhû*) olduğuna inanmak.
- 7- Helal, temiz elbise giymek.
- 8- Hakk'a (*celle celâluhû*) tevekkül etmek.
- 9- Kanaat etmek.
- 10- Nimetlerinin mukabilinde Allâh Teâlâ'ya (*celle celâluhû*) şükür etmek.
- 11- Kazaya razı olmak.
- 12- Belalara sabretmek.
- 13- Günahlardan tevbe etmek.
- 14- Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için ibadet etmek.
- 15- Şeytanı düşmanı bilmek.
- 16- Kur'ân-ı Kerîm'in hükmüne razı olmak.
- 17- Ölümü hak bilmek.
- 18- Allâh'ın (*celle celâluhû*) dostlarına dost, düşmanlarına düşman olmak.
- 19- Babaya ve anaya iyilik etmek.
- 20- Marûfu emir ve münkeri nehy etmek (dinin emirlerini yaymaya çalışmak).

- 21- Akrabayı ziyaret etmek.
- 22- Emanete hıyanet etmemek.
- 23- Daima Allâh Teâlâ'dan (*celle celâluhû*) korkup, ferahı (şımarıklığı ve azgınlığı) terk etmek.
- 24- Allâh'a (*celle celâluhû*) ve Rasûl'üne (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) itaat etmek.
- 25- Günahtan kaçıp, ibadetlerle meşgul olmak.
- 26- Müslüman amirlere itaat etmek.
- 27- Âleme ibret nazarıyla bakmak.
- 28- Allâh Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) varlığının alametlerini tefekkür etmek.
- 29- Dilini, haram fuhuş kelimelerden korumak.
- 30- Kalbini temiz tutmak.
- 31- Hiçbir kimseyi maskaralığa almamak.
- 32- Harama bakmamak.
- 33- Her zaman sözüne sâdık olmak.
- 34- Kulağını fuhuş söz ve çalgıdan korumak.
- 35- İlim öğrenmek.
- 36- Tartı ve ölçü aletlerini hak üzere kullanmak.
- 37- Allâh'ın (*celle celâluhû*) azabından emin olma-

yıp, daima korkmak.

38- Müslüman fakirlere zekât vermek ve yardım etmek.

39- Allâh'ın (*celle celâluhû*) rahmetinden ümit kesmemek.

40- Nefsinin isteklerine tâbi olmamak.

41- Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için yemek yedirmek.

42- Kifayet miktarı (yetecek kadar) rızık kazanmak için çalışmak.

43- Malının zekâtını, mahsulün öşrünü vermek.

44- Âdetli ve lohusa olan ehline yakın olmamak.

45- Kalbini günahlardan temizlemek.

46- Kibirli olmaktan sakınmak.

47- Baliğ olmamış yetimin malını korumak.

48- Genç oğlanlara yakın olmamak.

49- Beş vakit namazı vaktinde kılıp, kazaya bırakmamak.

50- Zulümle kimsenin malını yememek.

51- Allâh Teâlâ'ya (*celle celâluhû*) şirk koşmamak.

52- Zinadan kaçınmak.

53- Şarabı ve alkollü içkileri içmemek.

54- Boş yere yemin etmemek.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, şeytan aleyhillerinin en büyük isteği, senin Allâh'a (*celle celâluhû*) şirk koşmandır. Bunu yaptıramazsa, bid'âtlarla ve büyük günahlarla meşgul edip seni farzlardan alıkoymaktır. Bu yüzden senin en önemli veciben, şeytanın senin için en kötü gördüğü şeylerdir. Sakın ha, şeytan seni bazı nafilelerle ve boş işlerle de meşgul edip farzların ifasından alıkoymasın! Ve yine şeytan seni Allâh'ın (*celle celâluhû*) rahmetini sürekli hatırlatarak aldatmasın! Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de:

"Ey insanlar! Rabbinizden sakının ve öyle bir günden korkun ki, baba çocuğuna hiçbir fayda veremez. Çocuk da babasına hiçbir şeyle fayda sağlayacak değildir. Şüphesiz Allâh'ın vaadi gerçektir. O hâlde dünya hayatı sizi aldatmasın, sakın o çok aldatıcı şeytan sizi Allâh'ın affına güvendirerek aldatmasın."¹¹³ buyrularak bu hakikatler akıl sahiplerine tembihle beyan olunmuştur.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, amelin kapısı ilimdir. Bilmeden amel etmek mümkün değildir.

Ve ilmin en hayırlısı, senin ilmihâli, yani sana farz olan şeylerin hükümlerini bilmendir. Aksi takdirde nasıl bir şeyin farz olduğunu bilebilirsin ve onu gereğince nasıl yerine getirebilirsin? Bu konuda sana tavsiyem ehl-i sünnet ulemâsının ve başta Allâme Ömer Nasuhi Bilmen'in ilmihâlini senede en az bir kez okuman ve mütâlaa etmendir. Çünkü ilmihâl mevzuları, ilmin en mühim mevzularıdır. Ve yine bil ki, şeytan mü'mine ilmihâli mütalaayı düşük bir iş gibi gösterip, ulaşamayacağı bilgileri ona hedef gösterir. Böylece senelerce ilim tahsil etmesine rağmen yine de cehaletten yakasını kurtaramaz.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

SÜNNETE MUTABAAT

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bu yolda senin en büyük vesilen ve Allâh'ın (*celle celâluhû*) izniyle yolunun ışığı olan, âlemlere rahmet, evliya ve ulemâ-ya hüccet, cami-ul fazilet (erdemleri kendinde toplayan) Hazreti Muhammed Mustafa'ya (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) mutabaat (uymak), senin üzerine en lüzumlu bir vecibedir. O Şah-ı Rusule (peygamberlerin padişahına) mutabaatın lüzumu, Kur'ân-ı Kerîm, sünnet-i nebevi ve icma-ı ümmet ile sabittir. Nitekim O'nu en iyi tanıyan ve insanlığa önder ve örnek kılan Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır:

“Kim peygambere itaat ederse Allâh'a itaat etmiş olur. Kim yüz çevirirse (bilsin ki) biz seni onlara bekçi göndermedik.”¹¹⁴

“De ki: Eğer Allâh'ı seviyorsanız bana uyun ki, Allâh da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın.

Çünkü Allâh çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”¹¹⁵

“O hâlde siz (gerçek) mü’minler iseniz Allâh ve Rasûl’üne itaat edin.”¹¹⁶

“Ey iman edenler! Size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allâh’ın ve Rasûlü’nün çağrısına uyun ve bilin ki, Allâh kişi ile kalbi arasına girer. Yine bilin ki, onun huzurunda toplanacaksınız.”¹¹⁷

“Ey iman edenler! Allâh’a itaat edin. Peygambere itaat edin ve sizden olan ulu’l-emre (meşru idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allâh’a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allâh ve Rasûl’üne arz edin. Bu, daha iyidir, sonuç bakımından da daha güzeldir.”¹¹⁸

“Allâh’ın Rasûlü size ne verdiyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin. Allâh’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allâh’ın azabı çetindir.”¹¹⁹

115 Âl-i İmran, 3/31

116 Enfal, 8/1

117 Enfal, 8/24

118 Nisa, 4/59

119 Haşr, 59/7

“Müminlerin, Peygamber’i kendi nefislerinden çok sevmeleri gerekir.”¹²⁰

“Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.”¹²¹

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ise sünnetine mutabaatın lüzumu ve fazileti hakkında ehâdis-i şerîfelerinde şöyle buyurmaktadır:

“Sizden birinin arzusu (ve temayülü) benim getirdiğim şeylere tâbi oluncaya kadar gerçek mana-da iman etmiş olmaz.”¹²²

“Ben, sizden birine, kendi evladından, babasından ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça o kimse gerçek mümin olamaz.”¹²³

“Sünnetimi ihya eden (tatbik eden, yaşatan) beni sevmiş olur. Beni seven de cennette benimle beraberdir.”¹²⁴

“Sünnetimden yüz çeviren benden değildir.”¹²⁵

“Ümmetimin bozulduğu bir zamanda sünneti-

120 Ahzab, 33/6

121 Kalem, 68/4

122 Nevevî, Münâvî

123 Buhârî, Müslim, Ahmed

124 Tirmizî

125 Buhârî, Müslim

me sarılan kimse için yüz şehit sevabı vardır.”¹²⁶

“Bana itaat eden Allâh’a itaat etmiş olur. Bana karşı gelen Allâh’a karşı gelmiş olur.”¹²⁷

“Size iki şey bıraktım ki bunlara sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla sapıklığa düşmezsiniz. Bunlar: Allâh’ın kitabı ve peygamberinin sünnetidir.”¹²⁸

“Üç şey vardır ki, bunlar bir kişide bulunursa o kişi imanın tadını bulmuştur; Allâh ve Rasûlü’nü her şeyden çok sevmesi, birini sadece Allâh için sevmesi, imanından sonra küfre dönmekten ateşe atılmak gibi korkması.”¹²⁹

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sünnetinin mütevatir (kesin) yollarla gelen kısmının inkârı küfür, sahih yollarla gelen sünnetinin inkârı ise sapıklıktır. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Şunu iyi bilin ki bana kitap/Kur’ân, ve Kur’ân’la birlikte bir misli de verilmiştir. İyi bi-

126 Teberânî

127 Buhârî, Müslim

128 Malik

129 Buhârî, Müslim

liniz ki fazla zaman geçmeden karnı tok bir adam koltuğuna oturup yaslanarak: ‘Siz Kur’ân’a bağlanmaya bakın. (O’ndan başkasına inanmayın.) Onda helal diye gördüğünüz şey helal, haram diye gördüğünüz şey de haramdır.’ diyecektir.”¹³⁰ buyurarak, bu zalimlerin zuhurunu asırlar öncesinden bizlere haber vermiştir.

‘Bize Kur’ân yeter’ diyerek Sünnet-i Seniyye’den yüz çevirmek, büyük bir günah ve azgınlıktır. Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sünneti, haddi zâtında Kur’ân-ı Kerîm’in en güzel açıklaması ve yaşantıya geçirilmiş hâlidir. Sünneti inkâr edenlerin asıl gayesi Kur’ân’ın âyetlerini kendi arzularına göre yorumlayıp müslümanların din anlayışlarını ifsat etmektir. Bu fitnecilerin hilesine karşı uyanık olmak ve diğer mü’minleri usulünce uyarmak her mü’min üzerine önemli bir vazifedir.

Herkesin önderleriyle çağırılacağı o günde Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Livâ-ül Hamd Sancağı altında toplanmak, O’nun yüce şefatine nâil olmak, mübarek elinden kevseri yudumlamak ve cennet bahçelerinde O’nunla sohbet etme

130 Ebû Dâvûd, Darimî, İbn-i Mâce

şerefine nâil olmak isteyenler, O'nun mübarek sünnetine büyük bir saygıyla bağlanmalı ve güçlerinin yettiği kadarıyla mutabaat etmelidirler. Aksi takdirde, yukarıdaki âyet ve hadîslerden de açıkça anlaşılacağı üzere Allâh'a (*celle celâluhû*) dost olmak, gerçek anlamda hayat bulmak, Hakk'ın (*celle celâluhû*) rızâsına ulaşmak ve mutî (itaatkâr) kullardan sayılmak asla mümkün değildir. Allâh (*celle celâluhû*) cümlemizi Üsve-i Hasene (en güzel örnek) olan ve güzel ahlâkı tamamlamak için gönderilen Hazreti Muhammed Mustafa'ya (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) salihlerin mutabaat ettiği gibi mutabaat etmeyi nasib eylesin. O'nun yolu olan LÜTUF Yolu'nda ayaklarımızı sabit kılsın.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

ASHÂB-I KİRÂM'IN FAZİLETİ

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) tebliğinin bütün dünyaya ulaşmasında, bütün faziletlerin, hikmetlerin ve ilimlerin günümüze kadar gelmesinde, senin ve benim mü'min anne ve babadan doğup müslüman olmamızda, kullar arasında en büyük payı olan Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ashâbıdır. Onlar Hazreti Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) etrafında kenetlenmiş ve bütün varlıklarını onun yoluna feda etmiş seçkin ve pek muhterem bir nesildirler. Hiçbir nesil onların derecesine çıkamayacağı gibi, hiçbir kimse de onların derece olarak en düşüklerinin seviyesine dahi ulaşamaz.

Ashâb-ı Kirâm (*radıyallahu anhiüm*), bizim için olduğu gibi, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) için de büyük bir nimettir. Kur'ân-ı Kerîm'de Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri muhterem

Peygamber'ine (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): “Ey Muhammed! Biz sana gerçekten Kevser'i (kalabalık sahabiler topluluğunu) verdik. Öyleyse Rabb'in için (bu nimete bir şükür olarak) namaz kıl ve kurban kes. Sana ebter (nesli kesilip ismi unutulmuş) diyenler aslında öyledirler (sana ihsan ettiğimiz yüz binlerce sahabe ve onların ardınca gelenler senin dinini anlatarak zikrini yücelteceklerdir).”¹³¹ buyurarak, bu hakikati kendisine beyan etmiş ve bu büyük nimetin şükrünü ifa etmesini emir buyurmuştur. Yine Nasr Sûresi'nde de:

“(Ey Habibim!) Allâh'ın yardımı ve fetih geldiğinde, insanları bölük bölük Allâh'ın (*celle celâluhû*) dinine girerlerken gördüğünde, artık Rabb'ini hamd ile tesbih et ve bağışlamasını dile! Muhakkak ki, O, çok bağışlayandır!”¹³² buyurulmuş ve bölük bölük İslâm'a girenler, yani sahabiler bir nimet olarak takdim edilmiştir. Bu nimete karşılık da Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) hamd ile tesbih ederek Cenâb-ı Hakk'tan (*celle celâluhû*) bağışlanma dilemesi emrolunmuştur. Bu yüksek şahsiyetlerin fazileti Kur'ân'ın yanı sıra İncil

131 Kevser, 108/1-3

132 Nasr, 110/1-3

ve Tevrat'ta da zikredilmiş ve Fetih Sûresi'nin son âyetinde:

"Muhammed Allâh'ın elçisidir. Onun yanında bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûa varırken secde ederken görürsün. Allâh'tan lütuf ve rızâ isterler. Yüzlerinde secdelerin izinden nişanları vardır. Bu, onların Tevrat'taki vasıflarıdır. İncil'deki vasıfları da şöyledir: Onlar filizini yarıp çıkarmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki bu, ziraatçıların da hoşuna gider. Allâh böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle kâfirleri öfkelenendirir. Allâh inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük bir mükâfat vaadetmiştir."¹³³ buyurularak bu hakikat açıkça beyan edilmiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Cenâb-ı Hakk'ın (*celle celâluhû*) Kur'ân, Tevrat ve İncil'de övdüğü ve Habib-i Edibi'ne (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir nimet olarak ihsan buyurduğu bu mübarek topluluğun her bir ferdi birer mürşid-i kâmilidir. Onların bu yüce irşadına Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Ashâbım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız hidayeti bulursunuz.”¹³⁴ ve **“Sahabelerim (insanları ıslah etmekte) yemekleri ıslah eden tuza benzer.”**¹³⁵ buyurarak, bizzat şahadet etmiştir. Bütün ehl-i sünnet âlimleri ve Hakk (*celle celâluhû*) dostları onların bu kutlu cemaatine daima hürmet etmiş ve hürmet edilmesini sevenlerine ve takipçilerine emir buyurmuşlardır. Ehl-i sünnet ve’l-cemaate mensup olan hiçbir âlim veya veli Sahabe-i Kirâm’a (*radiyallahu anhiüm*) asla dil uzatmamış ve buğzetmemiştir. Sahabe-i Kirâm’ın (*radiyallahu anhiüm*) tamamını sevmek ve onlara karşı saygıda kusur etmemek ehl-i sünnet olmanın en büyük kriterlerindendir. Bırakın onlara dil uzatmayı, kalben zerre kadar sevgi zafiyeti gösteren dahi ehl-i sünnet ve’l-cemaat dairesi içerisinde bulunamaz.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Ashâb-ı Kirâm’a (*radiyallahu anhiüm*) kin güdenlerin asıl gayesi Allâh’ın (*celle celâluhû*) Kitab’ı ve Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sünnetine düşmanlıktır. Çünkü bu iki mübarek emaneti bizlere nakleden o yüce topluluktur. Onlar üzerinde oluş-

134 İbn-i Abdî’l-Berr

135 Süyûtî

turulan bir şüphe Kur'ân'a ve sünnete şüphe düşürmeyi hedeflemektedir. İlim erbabı bu hileyi gayet iyi anlamış ve bu yüzden Ashâb-ı Kirâm'ın (*radıyallahu anhiüm*) tümünün adalet ehli, doğru birer insan olduğunu temel prensip edinmişlerdir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Ashâb-ı Kirâm'ın (*radıyallahu anhiüm*) diğer nesiller üzerine üstünlüğünü:

“İnsanların en hayırlıları benim asrımda yaşayanlardır. Sonra onları tâkip edenler, sonra da onları tâkip edenlerdir.”¹³⁶ buyurarak, teyid etmiş ve onlara dil uzatmayı ve onlar arasındaki münakaşaları dillendirmeyi şu hadîs-i şerifleriyle nehyetmişlerdir:

“Ashâbımın hiçbirine sövmeyiniz! Sizden biri Uhud Dağı kadar altın infâk etse, onlardan birinin bir müdd'üne (0,73 litre), hattâ onun yarısına bile ulaşamaz!”¹³⁷

“Ashâbıma sövmeyiniz! Ashâbıma sövmeyiniz! Nefsim yed-i kudretinde olan zâta yemîn ederim ki sizden biri Uhud Dağı kadar altın infâk etse,

136 Buhârî

137 Buhârî, Müslim

onlardan birinin bir müdd'üne, hattâ onun yarısına bile ulaşamaz!"¹³⁸

"Ashâbım aleyhinde aslâ konuşmayınız! Ashâbım hakkında konuşmaktan şiddetle sakınınız! Benden sonra onlara kesinlikle laf dokundurmayınız! Onları seven, sırf bana olan muhabbeti sebebiyle sever. Onlara düşmanlık eden, bana düşmanlığı sebebiyle bunu yapar. Onlara eziyet eden, bana eziyet etmiş, bana eziyet eden ise Allâh'a eziyet etmiş olur. Allâh'a eziyet edenin ise, çok geçmeden Allâh belâsını verir."¹³⁹

"Ashâbıma sövmeyiniz! Kim ashâbıma söverse, Allâh'ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti onun üzerine olsun! Allâh onların tevbelerini de kabul etmez, ibâdetlerini de!"¹⁴⁰

"Ey mü'minler, sahâbelerimi Bana bırakın. (Onların aleyhinde tek bir söz dahi söylemeyiniz). Kudretim (Öz nefsim) elinde bulunan Yüce Allâh'a yemin ederim ki, Uhud Dağı büyüklüğünde altın tasadduk etseniz bile onların amel ve ma-

138 Müslim

139 Tirmizî

140 Heysemî

kamlarına ulaşamazsanız.”¹⁴¹

“Ey mü’minler, Sahabelerimi ve yakın akrabalarımı bana bırakınız. (Onların aleyhinde en ufak bir söz dahi söylemeyiniz.)”¹⁴² ifadeleriyle ilan ederek onlara karşı uzanacak bî-edeb elleri dirseklerinden kırmıştır.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Şia, Mu’tezi-le, Hariciyye ve diğer sapık mezheblerin ve onların günümüzde kendilerini gizleyen takipçilerinin iftiralalarına asla kulak verme! Şunu iyi bil ki, bütün İslâmi ilimlerin tedvininde (düzenlenmesinde) ve naklinde hiç kimsenin olmadığı kadar Ashâb-ı Kirâm’ın (*radıyallahu anhiüm*) rolü ve emeği vardır. Onlara uzanacak dil aslında hedefe ehl-i sünnet imamlarını ve onların yazdığı müstesna eserleri koymaktadır. Çünkü ehl-i sünnet ve’l-cemaat âlimlerinin kitapları Ashâb-ı Kirâm’ın (*radıyallahu anhiüm*) Hazreti Peygamber’den (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) nakilleriyle ve şahsi fetvalarıyla münevverdir (nurlanmıştır). O büyük zâtlar ki, memleketlerini, mallarını ve sevdiklerini, bir an tereddütte kalmadan, sırf Allâh

141 Süyûtî

142 Süyûtî

(*celle celâluhû*) rızâsı için terk edip doğuya ve batıya dağıldılar. Onlar sadece hayırla yâd edilmeyi ve dua ile anılmayı hak ettiler. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Kur’ân-ı Kerîm’de onlara karşı olan vazifemizi şu şekilde beyan ediyor:

“Bunların arkasından gelenler şöyle derler: Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma! Rabbimiz! Şüphesiz ki sen çok şefkatli, çok merhametlisin!”¹⁴³

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Hazreti Rasûlullah’a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) mutabaatta Ashâb-ı Kirâm’ı (*radiyallahu anhiim*) kendine örnek al. Onlar her söz, fiil ve davranışlarında mutlak olarak O’na tâbi olmuşlar, Hazreti Rasûlullah’ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) her emrine **“İşittik ve itaat ettik.”¹⁴⁴** mukabelesinde bulunmuşlardır. Onların her biri Hazreti Rasûlullah’ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) farklı bir yönünü ihya etmiş ve nesilden nesile bu hususiyetlerin aktarılmasına önderlik yapmışlardır.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Şayet bulunduğun

143 Haşr, 59/10

144 Bakara, 2/285

beldede Hazreti Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ashâbından bir zât metfunsa, bil ki, ziyaret edilmeye en lâîk olan bu zâttır. Onlar peygamberlerden sonra insanların en üstünleridirler. Bu yüzden onları sık sık ziyaret et ve onların üzerine sağanak sağanak yağan rızâ ve rahmet yağmurlarından istifade et. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) çeşitli beldeleri teşrif etmiş olan bu mübarek zevat hakkında şöyle buyurmaktadır:

“Kıyamet günü sahabelerim, öldükleri yerlerde dirilecek ve orada bulunan insanların önderi ve nuru olacaklardır.”¹⁴⁵

Bu müjde, başta memleketimiz olmak üzere bütün İslâm beldeleri için Allâh'ın (*celle celâluhû*) büyük bir lûtfudur. Allâh (*celle celâluhû*) cümlemizi Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve O'nun temiz ashâbının nurlu yolu olan fırka-i naciyeden ayırmasın! Onların dua ve şefaatlerine cümlemizi nâîl eylesin! Onların sevgilerini kalplerimizde pekiştirip, onlardan ve onların nezih hayatlarından bizlere ibret almayı nasib eylesin!

Tevfik Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

EMR-İ BİL MA'RUF NEHY-İ ANİ'L-MÜNKER

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, emr-i bil ma'ruf nehy-i ani'l-münker, İslâm'ın bireysel ve toplumsal açıdan çok önemli bir unsurudur. Ma'ruf, dini açıdan iyi ve doğru kabul edilen; münker ise hoş karşılanmayan inanç, düşünce ve davranışları ifade etmektedir. İslâm'ın fitrat dini olması gerçeğinden hareketle ma'rufun aynı zamanda akl-ı selimin, vicdanın ve toplumsal sağduyunun benimsediği, münkerinse bunlar tarafından yadırganan ve reddedilen inanç, tavır ve davranışlara da tekabül ettiği söylenebilir. Âyet ve hadîslere göre, müslüman fert ve toplum için öngörülen bu yetki ve sorumluluk onların mü'min oluşlarının bir gereğidir. Müslüman olmalarından ötürü böyle bir sorumluluk alan fertler bunu öncelikle kendi iç dünyalarında başlatarak erdemli birer insan olmaya gayret ederken aynı zamanda faziletli bir toplumu oluştururlar. Bu

bilinçle hareket eden fertler iyiliğin hâkim olması ve kötülüklerin ortadan kaldırılması yönünde ortak bir irade ortaya koyarlar. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında başta hususen peygamberlere olmak üzere, umumen bütün mü'minleri emr-i bil ma'ruf nehy-i ani'l-münker ile muvazzaf kılmış ve bazı âyeti celîlelerde bu emrin ehemmiyetine dair şöyle buyurmuştur:

"Hem sizin içinizden hayra çağıran, iyiliğe teşvik eden, kötülüklerden men eden bir topluluk olsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir."¹⁴⁶

"Siz insanlar içinden ortaya çıkarılan, doğruluğu emreden, fenalıktan alıkoyan, Allâh'a inanan hayırlı bir ümmetsiniz."¹⁴⁷

"Ey iman edenler! Sizler kendinizi düzeltmeye bakın. Gerçekten hidayette iseniz sapıtanın yoldan çıkması size bir zarar veremez. Hepiniz topluca Allâh'a döneceksiniz ve O size o vakit ne yapıyor olduğunuzu haber verecektir."¹⁴⁸

"Yine insanlar içinden kimi de vardır ki; Allâh'ın rızâsına ermek için kendini feda eder. Allâh

146 Âl-i İmran, 3/104

147 Âl-i İmran, 3/110

148 Mâide, 5/105

ise kullarına çok merhametlidir.”¹⁴⁹

“Yavrucuğum! Namazı kıl, ma’rufu (iyi olanı) emret, kötüyü yasakla ve başına gelenlere sabret. Şüphesiz ki bunlar, mutlaka yapılması gereken işlerdendir.”¹⁵⁰

“De ki: İşte benim yolum budur. Ben ve bana uyanlar, insanları bir delil üzerinde (ikna ederek) Allâh’a davet ederiz. Allâh her tür noksanlıktan uzaktır, ben de müşriklerden değilim.”¹⁵¹

“Sen ve kardeşin âyetlerimle gidin ve beni anmakta gevşeklik etmeyin!”¹⁵²

“(Rasûlüm!) Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütlerle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et! Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir ve O, hidayete erenleri de çok iyi bilir.”¹⁵³

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Sizden kim bir kötülük görürse onu eliyle değiştirsin; buna gücü yetmezse diliyle onun kötülüğünü söylesin; buna da gücü yetmezse kalbiyle

149 Bakara, 2/207

150 Lokman, 31/17

151 Yusuf, 12/108

152 Tâhâ, 20/42

153 Nahl, 16/125

ona buğzetsin. Bu ise imanın en zayıf derecesidir.”¹⁵⁴

“Emr-i bil ma’ruf nehy-i ani’l-münker sadakadır.”¹⁵⁵ buyurarak konuyu teyid etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, ma’ruf ve münker ile ilgili her müslümanın belli bir sorumluluğu olmakla beraber, bilgiye dayalı alanlarda bu görev ehil kişilerin sorumluluğundadır. Bu sorumluluktan imtinâ edenler Allâh (*celle celâluhû*) katında ciddi bir mes’uliyet altındadırlar. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*):

“İnananlar arasında çirkin şeylerin yayılmasını arzulayan kimseler için dünyada da ahirette de çetin bir ceza vardır. Allâh bilir, siz bilmezsiniz.”¹⁵⁶

“İşledikleri bir kötülükten birbirlerini vazgeçirmezlerdi. Gerçekten ne kötü iş yapıyorlardı.”¹⁵⁷ buyurarak bu yüce vazifeden yüz çevirenlerin hazine akıbetini açıkça beyan etmiş. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

154 Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn-i Mâce, Ahmed

155 Ebû Dâvûd

156 Nur, 24/19

157 Mâide, 5/79

“Ümmetimi, zalime karşı ‘Sen zalimsin!’ demekten korkar vaziyette gördüğünde şüphe yok ki onlar kendi hâllerine bırakılmışlardır.”¹⁵⁸

“Birbirinize müslümanlığı öğretin! Emr-i bil ma’rufu bırakırsanız, Allâh Teâlâ, en kötünüzü başınıza musallat eder ve dualarınızı kabul etmez.”¹⁵⁹

“Günahkâr bir toplumdaki iyi kimseler, kötülükleri düzeltmeye güçleri yettiği hâlde, düzeltmezlerse, Allâh Teâlâ, ölümlerinden önce onların hepsine şiddetli azap eder.”¹⁶⁰

“Allâh Teâlâ, bir meleğe, bir beldeyi yıkmasını emreder. O melek, bu beldeye hiç günah işlemeyen bir zâtın da olduğunu bildirince, Cenâb-ı Hakk (celle celâluhû): ‘Belde halkıyla onu da alt üst et! Çünkü o zât, günah işleyenlere yüzünü ekşitmedi’ buyurdu.”¹⁶¹

“Eski milletlerden bir kısmına depremle azap yapıldı. İyiler de helak oldu, çünkü işlenen gü-

158 Ahmed, Taberânî, Süyûtî

159 Bezzar

160 Ebû Dâvûd

161 Beyhakî

nahlar karşısında susup, imkânları varken önlememişlerdi.”¹⁶²

“Bütün ibadetlere verilen sevap, Allâh yolunda gazaya verilen sevaba göre, deniz yanında bir damla su gibidir. Gazanın sevabı da, emr-i bil ma’ruf nehy-i ani’l-münker sevabı yanında, denize göre bir damla su gibidir.”¹⁶³

“Yâ Rasûlallâh, içinde iyilerin de bulunduğu bir ülke helak olur mu?” diye soranlara, **“Evet günah işlenirken, iyiler sükût ederse, hepsi helak olur.”¹⁶⁴** buyurarak, mes’uliyetin büyüklüğünü ve bu mes’uliyetten kaçınmanın doğuracağı fecaati ümmetine beyan etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) emr-i bil ma’ruf nehy-i ani’l-münkeri dille yapmakla yetinmemiş, bizzat uygulayarak da sözlerini te’kid etmiştir ve emr-i bil ma’rufu sadece dilleriyle yapıp hayatında tatbik etmeyenler hakkında şöyle buyurmuştur:

“İsra gecesinde, ateşten makaslarla dudakları

162 Taberanî

163 Deylemî

164 Bezzar

kesilen insanlar gördüm. Kim olduklarını sordum. Onlar da, 'İyiliği emreder kendimiz yapmazdık. Kötülükten nehyeder; fakat kendimiz sakınmazdık.' diye cevap verdiler."¹⁶⁵

Yine şu da bilinmelidir ki, ölme, sakatlanma veya hapsedilme korkusuyla geçici olarak emr-i bil ma'ruftan imtina etmek caiz görülmüş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

"Allâh Teâlâ, kıyamet günü, bir kuluna, günah işleyeni gördüğü zaman niçin engel olmadığını soracak, o kimse de, 'Onun zararından, düşmanlığından korktum, senin af ve mağfiretine güvendim' diyecek (ve mazur görülecek)tir."¹⁶⁶ buyurarak, bu konudaki cevazı açıkça beyan etmiştir. Fakat başka bir hadîs-i şerifinde:

"Allâh'ın (*celle celâluhû*) en çok sevdiği cihad; zalim hükümdarın yüzüne haykırılan doğru sözdür."¹⁶⁷ buyurarak da, kendini Allâh (*celle celâluhû*) yolunda feda etmenin faziletine işaret etmiştir.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ'dandır (*celle celâluhû*).

¹⁶⁵ İbn-i Hibban

¹⁶⁶ İbn-i Mace

¹⁶⁷ Kütüb-ü Sitte

ULEMÂ-İ ÂMİLÎNE HÜRMET

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, yüce dinimiz İslâm ilme büyük önem vermiş, bütün insanlığı hakikati öğrenmeye davet etmiştir. Âlimlerin değeri İslâm nurunu sonraki nesillere ulaştırmalarından ve taşıdıkları kutsî ilim emanetinden kaynaklanmaktadır. Rabb'imiz (celle celâluhû) ilim sahibi olmayanları da ilim sahibi olanlara başvurmaya çağırmıştır. Nitekim Allâh (celle celâluhû) âyet-i kerîmede **“Bilmiyorsanız, bilenlere sorunuz!”**¹⁶⁸ buyurmuştur.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, İslâmi ilimler zâhirî ve bâtınî ilimler olmak üzere ikiye ayrılır. Tefsir, hadîs, fıkıh, siyer, kelâm gibi ilimlere zâhirî ilimler denir. Bu ilimlerin öğrenilmesi ve onlarla amel edilmesi İslâm'ın özü olan bâtınî ilmi yani tasavvuf ilmini kazandırır. Bu ilimlerin tümünün tahsili ciddi bir eğitimden geçer ve eğitimin en büyük ve aynı zamanda yönlendirici faktörü olan âlimler İslâm ümmetinin ve İslâmi ilimlerin gidişatı konu-

168 Nahl, 16/43

sunda önemli bir yer teşkil ederler. Onların düzelmesiyle ümmet düzelir, bozulmalarıyla ümmet bozulur. Âlimlere hürmet etmeyenler aslında onların icra ettiği tedrisata ve taşıdıkları ilim yüküne hürmet etmemiş olurlar. Hakk (*celle celâluhû*) yolunun sâlikleri için ise asla bu söz konusu olmaz.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, üstünlük ne mal, ne unvan ne de fiziksel güzellikle değildir. Üstünlük sadece ve sadece takvâ ileidir. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri:

“Ey insanlar, gerçekten, Biz sizi bir erkek ve bir dişiiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi halklar ve kabileler (şeklinde) kıldık. Şüphesiz Allâh katında sizin en üstün (Kerîm) olanınız, (ırk veya soyca değil) takvâca en ileride olanınızdır. Şüphesiz Allâh, bilendir, haber alandır.”¹⁶⁹ buyurarak, bu hakikati sarahaten beyan eylemiş ve yine Kur’ân-ı Azimüşşan’da:

“Kulları içinde, ancak âlimler, Allâh’tan (gereğince) korkar, şüphesiz Allâh daima galiptir çok bağışlayıcıdır.”¹⁷⁰ buyurarak, takvâ sıralamasında

169 Hucurat, 49/13

170 Fatır, 35/28

ulemânın önceliğini ve öncülüğünü izhar etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, ümmet arasında Ashâb-ı Kirâm'dan (*radıyallahu anhiim*) sonra hürmete en lâıyk olan ilmi ile amel eden âlimlerdir. Çünkü Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri:

“De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.”¹⁷¹ buyurarak, bu hakikati ihbar eylemiş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Âlimin âbide üstünlüğü, benim sizin en aşağı derecede olanınıza üstünlüğüm gibidir.”¹⁷² buyurarak, lisân-ı pâkıyla âyeti celîlenin bir nevi tefsirini yapmıştır.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Mâlûmun ki, Hazreti Peygamber'den (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sonra ne bir nebi, ne de bir rasûl gönderilmeyecektir. Nitekim **“Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allâh'ın Rasûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allâh, her şeyi hakkıyla bilendir.”**¹⁷³ âyeti celîlesi bu hakikati açık-

171 Zümer, 39/9

172 Tirmizî

173 Ahzab, 33/40

ça ifade etmektedir. Fakat Hazreti Peygamber (*sal-lallâhu aleyhi ve sellem*):

“Ümmetimin âlimleri, İsrâiloğulları’nın peygamberleri gibidir.”¹⁷⁴ buyurarak, ulemânın İslâm tebliğindeki rolüne dikkat çekmiştir. Ve yine başka bir hadîs-i şerifinde:

“Her kim bir yola girer ve onda ilim isterse, Allâh (*celle celâluhû*) onun için cennete giden bir yolu kolaylaştırır. Melekler ilim öğrenenlere, yaptıklarından hoşlandıkları için, kanatlarını gererler. Göklerde ve yerde olanlar, hatta sudaki balıklar ilim öğrenen kimseye Allâh’tan (*celle celâluhû*) yardım ve bağışlanma dilerler. İlim sahibinin âbitten (ibadet edenden) üstünlüğü, ayın diğer yıldızlardan üstünlüğü gibidir. Âlimler, peygamberlerin varisleridir. Peygamberler ne dinar ne de dirhem miras bırakmadılar, ancak ilim miras bıraktılar. Şu hâlde o ilmi alan büyük bir pay almış demektir.”¹⁷⁵ buyurarak, ilim mirasının ve âlimlerin bu mirasa sahip çıkmak suretiyle kazandıkları yüce mertebenin önemine işaret etmektedir.

174 Tefsir-i Razi, Tefsir-i Neysaburi, Keşfu’l Hafa

175 Buhârî, Ebû Davut, Tirmizî, İbn-i Mâce

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Allâh (*celle celâluhû*) ve Rasulü'nün (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bunca değer verdiği ulemâ-i İslâm senin katında da gerekli itibarı görmeli ve gereken sevgiye mazhar olmalıdır ki, Allâh'ın (*celle celâluhû*) LÜTUF ve ihsanına nâil olabilesin. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*), Kur'ân-ı Azimüşşan'da ulemâ-i İslâm'a hürmetin lüzumuna:

“Ey iman edenler! Meclislerde size ‘Genişleyin, yer açın’ denildiği zaman siz de hemen yer açın ki Allâh da size genişlik versin. Eğer size ‘Kalkın gidin’ denilirse siz de hemen kalkıp gidin ki Allâh, içinizden iman edenleri ve kendilerine ilim verilenleri derecelere yükseltsin. Allâh sizin yaptıklarınızdan haberdardır.”¹⁷⁶ buyurarak, işaret etmiş ve meclislerde gerekli ihtiramın gösterilmesini tembih buyurmuştur. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Kendisinden ilim öğrendiğiniz kimseye hürmet gösteriniz. İlim öğrettiğiniz kimseye de ihtiram ediniz (sevip himaye ediniz).”¹⁷⁷

“Bir topluğun ileri gelenlerinden biri size gel-

176 Mücadele, 58/11

177 Ali el-Müttakî, Süyûtî

diğinde ona ikramda bulununuz.”¹⁷⁸ buyurarak, ulemâya hürmetin lüzumunu lisân-ı pâkıyla beyan etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Nur ve feyiz pınarı olan ulemâya hürmetin yanı sıra, onlara gıpta etmek ve ilimlerinden istifade etmek de senin için çok elzemdir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Yalnız şu iki kimseye gıpta edilir: Allâh’ın (*celle celâluhû*) kendisine ihsan ettiği malı hak yolunda harcaayıp tüketen kimse; Allâh’ın (*celle celâluhû*) kendisine verdiği ilimle yerli yerince hükmeden ve onu başkalarına da öğreten kimse.”¹⁷⁹ buyurarak ulemâya gıpta etmenin, **“Büyükler ile oturunuz. Âlimlerden sorunuz (ve bilmediklerinizi öğreniniz). Hikmet sahiplerinin de aralarına karışınız (kendilerinden istifadeye çalışınız).”¹⁸⁰** buyurarak da, onlara talebe olmanın lüzum ve faziletini izhar etmiş bulunuyor.

Ey LÜTUF Yolu’ nun yolcusu! Şayet Allâh (*celle celâluhû*) sana ilim nimetini bahşetmişse bu nimetin

178 İbn-i Mâce, Hâkim, Taberânî, Süyûtî

179 Buhârî, Müslim

180 Taberânî, İbn-i Ebu Şeybe, Süyûtî

kadrini iyi bil, evvela kendin amel et ve başkalarının da amel etmesine vesile ol. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Kur'ân-ı Kerîm'de Yahudi ulemâsını:

“(Ey İsrailoğullarının ulemâsı!) Sizler Kitab’ı (Tevrat’ ı) okuduğunuz (gerçekleri bildiğiniz) hâlde, insanlara iyiliği emredip kendinizi unutup musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz?”¹⁸¹ buyurarak azarlamış, âlimlerin evvela ilimleriyle kendilerinin amel etmeleri gerektiğini işaret buyurmuştur.

Yine Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de âlimlerin ilimlerini yayma konusunda istekli olmaları hâlinde Allâh (*celle celâluhû*) katında yüce makamlara ulaşacaklarını:

“Ümmetin hayırlıları, onların cahilleri arasında bela ve mücadele içinde bulunurlar.”¹⁸² buyurarak tebşir (müjdelemiş) eylemiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! İlim nuru ancak senin dimağına Allâh’ın (*celle celâluhû*) sana lûtfuyla nasip olabilir. Allâh’ın (*celle celâluhû*) hayır ve LÜTUF dilemediği kişiler, ne kadar mâlûmat sahi-

181 Bakara, 2/44

182 Deylemî, Münavî

bi olurlarsa olsunlar, dinde idrak ve anlayış sahibi birer âlim olamazlar. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) âyet-i kerîmede:

“İşte bu temsilleri biz insanlar için getiriyoruz. Onları ancak âlimler düşünüp anlarlar.”¹⁸³ buyurarak âlimlerin yüksek idrakine işaret etmiş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Allâh kimin hakkında hayır dilerse, onu dinde fakih/anlayış sahibi yapar.”¹⁸⁴ ve **“Tek bir dini anlayıcı fakih, şeytana bin tane ibadet edici âbiddenden daha çetindir.”**¹⁸⁵ buyurarak ilmin ne büyük bir hayır olduğunu ve bu hayırla ne büyük başarılar elde edileceğini beyan etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, bir işin yapılmasına vesile olan, o işi bizzat kendisi yapmış gibi misliyle sevap kazanır. Âlimin hâli ne acayıptır ki, ilmi tahsil ederken öğrenme, başkalarına tâlim ettirirken öğretme sevabı alırken, bu ilimle amel edildiği müddetçe de sadaka-i cariyeye kavuşur. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu ko-

183 Ankebut, 29/43

184 Buhârî, Tirmizî, İbn-i Mâce, Dârimî

185 Tirmizî

nudaki bazı ehâdis-i şerîfelerinde şöyle buyurmuştur:

“İnsan ölünce üç şey dışında kendisinden ameli kesilir: Bunlar, sadaka-i cariye veya kendisinden istifade edilen ilim veya kendisine dua eden salih bir evlattır.”¹⁸⁶

“En üstün sadaka kişinin ilim öğrenmesi ve öğrendiği ilmi müslüman kardeşine de öğretmesidir.”¹⁸⁷

“Allâh’a (*celle celâluhû*) yemin ederim ki, Cenâb-ı Hakk’ın (*celle celâluhû*) senin aracılığıyla bir tek kişiyi hidayete kavuşturması, kırmızı develere sahip olmaktan daha hayırlıdır.”¹⁸⁸

“Şüphesiz ki Allâh (*celle celâluhû*), melekleri, gök ve yer ehli, hatta yuvasındaki karınca ve balıklar bile insanlara hayrı öğretenlere dua ederler.”¹⁸⁹

“Bizden bir şey işitip, onu aynen işittiği gibi başkalarına ulaştıran kimsenin Allâh (*celle celâluhû*) yüzünü ağartsın. Kendisine bilgi ulaştırılan

186 Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, Dârimî, Ahmed, Sü-yûtî

187 İbn-i Mâce

188 Buhârî, Müslim

189 Tirmizî

**nice insan vardır ki, bilgiyi, bizzat işiten kimse-
den daha iyi anlar ve korur.”¹⁹⁰**

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Ulemânın üstünlüğü konusunda asla şüpheyeye düşme ve asla âlimlere karşı kibirli olup da onların ilim ve feyiz pınarlarından mahrum kalma! Bil ki, Âdem’i (*aleyhisselâm*) meleklerle üstün kılan ve Hakk Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) hürmet edilmesini istediği şey âlimin dimağındaki ve yaşantısındaki ilimdir. Kur’ân-ı Kerîm’de:

“Hatırla ki Rabbin meleklerle: ‘Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım.’ dedi. Onlar: ‘Bizler hamdinle seni tesbih ve seni takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek insanı mı halife kılıyorsun?’ dediler. Allâh da onlara: ‘Sizin bilemeyeceğinizi herhâlde ben bilirim.’ dedi. Allâh Âdem’e bütün isimleri öğretti. Sonra onları önce meleklerle arz edip: ‘Eğer siz sözünüzde sadık iseniz, şunların isimlerini bana bildirin.’ dedi. Melekler: ‘Yâ Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alîm ve hakîm olan ancak sensin.’ dediler. (Bunun üzerine:) ‘Ey

Âdem! Şunların isimlerini meleklere haber ver.’ dedi. Âdem onların isimlerini onlara anlatınca: ‘Ben size, muhakkak semâvat ve arzda görülmeyenleri (oralardaki sırları) bilirim. Bundan da öte, gizli ve açık yapmakta olduklarınızı da bilirim, dememiş miydim?’ dedi. Hani biz meleklere (ve cinlere): ‘Âdem’e secde edin.’ demiştik. İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı, böylece kâfirlerden oldu.”¹⁹¹ buyurarak aslında ulemânın üstünlüğünün sebebini, onlara hürmet etmenin lüzumunu ve onlara karşı böbürlenmenin hazin neticesini gayet açık bir şekilde beyan ediyor. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Bir topluluğun ölümü, bir âlimin ölümünden daha kolay telafi edilir.”¹⁹² buyurarak, âlimlerin İslâm toplumundaki önemli konumuna ilgi çekiyor. Öyle ki, sadece onların yüzüne bakıp davranışlarını örnek almak dahi ibadettir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Beş şey ibadetten sayılır. Bunlar, Mushaf-ı Şerif’e bakmak, Kâbe-yi Muazzama’ya bakmak, anaya babaya bakmak, zemzeme bakmak ki bu ha-

191 Bakara, 2/30-34

192 Münâvî

taları düşürür, siler süpürür ve âlimlerin yüzüne bakmaktır.”¹⁹³ buyurarak bu hakikate işaret buyurmuştur.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Allâh’a (*celle celâluhû*) makbul kul olmak için ilim tek başına kâfi değildir. Bu ilimle samimiyetle amel ederek ihsan mertebesine ulaşmak asıl hedeftir. Nitekim Asr Suresi’nde:

“Asra yemin olsun ki, insan mutlaka ziyandadır. Ancak iman edenler, salih amel (iyi işler) işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye eden ve sabrı tavsiye edenler bunun dışındadır.”¹⁹⁴ buyurularak bu hakikat vurgulanmış, Hazreti Peygamber (*sallallahu aleyhi ve sellem*) de bir hadîs-i şerifinde:

“İnsanlar helâk oldu, ancak âlimler kurtuldu. Âlimler de helâk oldu, ancak ilmiyle amel edenler kurtuldu. İlmiyle amel edenler de helâk oldu, ancak ihlâs sahibi olanlar kurtuldu. İhlâs sahibi olanlar da büyük bir tehlike içindedirler.”¹⁹⁵ buyurarak bu konuyu anlaşılır bir şekilde izah etmiştir.

193 Ali el-Müttakî

194 Asr Suresi

195 Aclunî, Keşfü’l-Hafa

İlim, amel ve ihlâs nimetleri kendisine ihsan edilmiş bahtiyar kişiler, Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) seçkin kullarına bahşettiği ihsan denizine daldırılır ve şu hadîsi kudsiyyeye mazhar olurlar:

“Kim benim velî kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım şeyleri eda etmesidir. Kulum bana nafi ile ibadetlerle yaklaştırmaya devam eder, sonunda sevgime erer. Onu bir sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli olur, onu yolumca yürütürüm. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himayeme alır, korurum.”¹⁹⁶

Öyleyse, nefis atının ağzına tevazu gemini vur ve bu hikmetlerle dolu LÜTUF Yolu'ndan sen de istifade et! Ama sakın Hakk (*celle celâluhû*) dostlarının mütevazı hâlleri ve halk içinde yeterince hürmet görmemeleri seni aldatmasın! Sen Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Hikmeti al, kabul et. Onun herhangi bir kap-

tan çıkmış olması sana zarar vermez.”¹⁹⁷ tavsiyesi-
ne kulak ver ve Allâh’ın (*celle celâluhû*):

“Açın gözünüzü! Allâh’ın dostları üzerine ne
korku vardır ne de onlar mahzun olurlar.”¹⁹⁸ müj-
desine biiznillah mazhar ol.

Çalışmak bizden, tevfik Allâh’tandır (*celle celâ-
luhû*).

197 Deylemi, Münavi

198 Yûnus, 10/62

İLİM TALEBİ

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, gizliyi ve açığı bilen Allâh (*celle celâluhû*) bilinmeyi murad etti ve mahlûkatı LÜTUF ve ihsanı ile yaratarak, onların arasından âdemoğullarını, âdemoğullarından da peygamberleri seçti. Seçtiği bu peygamberlere marifet nurlarını vahyederek, onları ve onların yolundan gelen ilim sahiplerini varlığına şahit tuttu. İlmi, insanı şereflendiren öyle bir paye eyledi ki, onun talebini beşikten mezara bir vazife kıldı. Kur’ân-ı Azimüşşan’da ilim talep etmenin lüzumuna işaret buyurarak **“De ki: Ey Rabbim! İlmimi artır.”**¹⁹⁹ duasını kullarına öğretti.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, ilmin faydalısı ve faydasızı vardır. Faydalı ilim seni dünya ve ahiret saadetine götüren, faydasız ilim ise her ikisine de bir yararı olmayandır. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadîs-i şeriflerinde:

199 Tâhâ, 20/114

“Allâh Teâlâ’dan (*celle celâluhû*) faydalı ilim isteyiniz. Fayda vermeyen bir ilimden (veya bir bilgiden) Allâh Azîmüŝŝân’a sığınınız.”²⁰⁰ buyurarak, faydalı ilmin faziletine, faydasız ilminse şerrine işaret buyurmuşlardır. Faydalı ilimlerin en faziletlisi insanın ebedi saadetinin teminini sağlayan Ulum-i İslâmiyyedir. Ulum-i İslâmiyye; Tefsir, hadîs, kelâm, fıkıh ve tasavvuftan ibarettir. Bunların anlaşılmasına vesile olan Arabiyyat (Arap dili ve edebiyatı), hikmet (mantık, psikoloji, sosyoloji, münazara) gibi ilimler de fazilet olarak hemen onlardan sonra gelirler ve diğer fenler ve sanatlar da sırasıyla onları takip ederler. Bir kişinin kendine haram ve farz olan şeyleri bilmesi farz; vacip ve tahrimen mekruh olan şeyleri bilmesi vacip; sünnet ve tenzihen mekruh olan şeyleri bilmesi de sünnettir. Bu yüzden kişi, kendi konumuna göre bir ilim tahsili ile sorumludur. Genel olarak müslümanlar hakkında lüzumlu olan ortak bilgiler ilmihâl kitaplarında bir araya getirilmişlerdir. Kumar ve sihiri öğrenmek, astrolojiyi tahsil etmek gibi bazı gereksiz ilim çabaları da, İslâm ulemâsı tarafından yerine göre boş ya da zararlı

200 İbn-i Mâce, Beyhakî, Süyûtî

birer ilmi faaliyet olarak değerlendirilmiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, ilim beyinle kalbin, yani akılla zekânın ilahi vahye mutabaatıyla hâsıl olan yüce bir nurdur. Bu nurdan gerçek anlamda istifade edenler onunla amel etme ve onu başkalarına tebliğ etme şerefine erişenlerdir. Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) vârisi olan ilim yolcuları da bu seçkin insanlardır. İşte bu zâtların çabaları ile yazılan eserler ve yetişen talebeler ehl-i sünnet ve'l-cemaatin bizlere kadar ulaşmasına vesile olmuştur. Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Kur'ân-ı Kerîm'de:

“Eğer bilmiyorsanız ilim sahiplerine sorun.”²⁰¹ buyurarak, bu zâtları bulmayı ve onlara talebe olmayı, dini ilimleri de sağlam kaynaklardan öğrenmeyi tembih eylemiştir. Bir talibinin ilme kavuşmak için yapması en elzem olan şey evvela niyetini tashih etmek (sağlamlaştırmak) ve Allâh'ın (*celle celâluhû*) rızâsını gaye edinmektir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ilim tahsilinde niyetin önemine dair bir hadîs-i şeriflerinde:

201 Nahl, 16/43

“Kim kendisinde Allâh’ın (*celle celâluhû*) rızâsı aranan bir ilmi sadece dünyalığa sahip olmak için öğrenirse, o kimse kıyamet gününde cennetin kokusunu bile duyamaz.”²⁰² buyurarak, niyetin ehemmiyetine dikkat çekmiştir. Niyeti Hakk Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) rızâsına ermek olan bir kişi, O’nun yüce dergâhından büyük bir lûtfı erişerek dinde anlayışlı bir kişi olur. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) hadîs-i şeriflerinde:

“Allâh (*celle celâluhû*) kimin hakkında hayır dilerse onu dinde fakih/anlayış sahibi yapar.”²⁰³ ve **“Az bir tevfiğ, birçok ilimden daha hayırlıdır.”**²⁰⁴ buyurarak bu hakikati en açık bir şekilde izah etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, ilim yolunda çekilecek sıkıntılar Allâh’ın (*celle celâluhû*) rızâsına ulaştırıcı birer vesiledir. Sakın bu sıkıntılara katlanmakta zâfiyet gösterme ve Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) lisân-ı pakından dökülen şu sözlerini unutma:

202 Ebû Dâvûd, İbn-i Mâce

203 Buhârî, Tirmizî, İbn-i Mâce, Dârimî

204 Münâvî

“Bir kimse, ilim öğrenmek için yola düşerse, Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) cennet yollarından birini ona kolaylaştırır. Melekler onun yaptığından hoşnut olarak kanatlarını onun üzerine indirirler. Gökte ve yerde kim varsa, hatta su içinde balıklar bile, ilim öğrenen için istiğfar eder.”²⁰⁵

“İlim öğrenmek için evinden çıkan dönünceye kadar Allâh (*celle celâluhû*) yolundadır.”²⁰⁶

Ve yine yaşının ileri olması seni ilim tahsil etmekten alıkoymasın. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallâlu aleyhi ve sellem*):

“İhtiyar kimse ekmek yemekten sıkılıp utanmadığı gibi ilim öğrenmekten de sıkılıp utanmamalı.”²⁰⁷ buyurarak, bunun bir mazeret olmadığını, ilmin her yaştan herkese lüzumlu, mânevî bir azık olduğunu ifade etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! İlmi kimden tahsil edeceğine dikkat et! Yoksa bid’ât ehli sapıkların, ilim erbabı olarak tanındığı şu zamanda kendini onların zulumatından koruyamazsın. Nitekim Hazreti

205 Ebû Dâvûd, Tirmizî, Beyhakî

206 Tirmizî

207 Münâvî

Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Kiminle oturduğunuza ve dininizi kimden aldığınıza dikkat edin. Kuşkusuz ahir zamanda şeytanlar âlim kılığına girer ve ‘Bize filan kimse şöyle haber verdi.’ (diyerek uyduruk hadîs rivayet ederler); bu sebeple, şayet biriniz bir adamın yanında oturursa, onun ismini, babasının ismini ve aşiretini sorsun ki, kaybolup gittiğinde onun gerçekten kim olduğunu araştırabilsin.”²⁰⁸ buyurarak bu hakikate işaret etmişlerdir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Sen etrafı kalabalık ve insanlar arasında çokça övülen unvanlı kişilere değil, ilmi ile amel eden salih âlimlere hürmet et ve sadece onlara özen. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Sadece iki kimseye imrenilir: Allâh’ın (celle celâluhû) kendisine ihsân ettiği malı hak yolunda harcayıp tüketen kimse; Allâh’ın (celle celâluhû) kendisine verdiği ilimle yerli yerince hükmeden ve onu başkalarına da öğreten kimse.”²⁰⁹ ve **“Ne mutlu o kimseye ki, ilmi ile amel etmiş, malının**

208 Kenzu’l-Ummal

209 Buhârî, Müslim

fazlasını hayra sarf etmiş, sözünün fazlasını tutup boş yere söz söylememiştir.”²¹⁰ buyurarak bu hakikatini en açık bir şekilde beyan ve tembih eylemiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, her şey harcadıkça azalır, fakat ilim bundan müstesnadır. O harcadıkça çoğalan bir hazine, yandıkça parıltısı artan bir nurdur. Bunun için, öğrendiklerinle amel ettikten sonra başkalarının da amel etmesine vesile olmak için müslüman kardeşlerine öğret. Bil ki, onlar bu ilimle amel ettikçe, amellerinin sevabının bir misli de senin defterine yazılacaktır. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ilmi nakletmenin faziletine dair bir hadîs-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:

“Bizden bir şey işitip, onu aynen işittiği gibi başkalarına ulaştıran kimsenin Allâh (*celle celâluhû*) yüzünü ağartsın. Kendisine bilgi ulaştırılan nice insan vardır ki, bilgiyi, bizzat işiten kimse-den daha iyi anlar ve korur.”²¹¹

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, İslâm’ın henüz yayılmaya başladığı ilk yıllardan itibaren üm-

210 Süyûtî, Aclûnî

211 Tirmizî

met arasında fikir ayrılıkları başlamıştır. Bu fikir ayrılıkları bid'at mezheblerin çıkmasına sebep olmuştur. Bu mezheblerin mensupları olan âlimler, kendi görüşlerini yaymak için çeşitli eserler kaleme almışlardır. Böylece bid'âtler ve İsrailiyat İslâm ümmetinin arasına girmeye başlamıştır. Ehl-i sünnet âlimleri eserler yazarak bu bid'ât ve hurafeleri gün yüzüne çıkarmışlardır ve onların İslâm'ın özüne aykırı olduğunu delillerle ispatlamışlardır. Dikkat edilmesi gereken mesele şudur ki, ciddi bir tedri-sattan geçmemiş olan avam tabakası bid'ât içeren eserlerin farkına varamayabilirler ve yanlış şeylere inanıp, yanlış işler yapabilirler. Bu yüzden ilim öğrenmek isteyen talipler güvenilir âlimlerin tavsiye ettiği güvenilir eserleri okumalı, güvenilir âlimlerin sohbetlerine ve ders halkalarına katılmalı ve güvenilir şahıslara fetva sormalıdır.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, âlimlere en yakışmayan vasıf tamahkârlıktır. Tamahkâr olan âlim, Allâh (*celle celâluhû*) indinde de, kullar indinde de aşağı bir dereceye düşer ve kalpler ona karşı soğur. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Hırslı, açgözlü olmak, âlimlerin kalplerinden hikmeti giderir.”²¹² buyurarak, tamahkârlığın Kur’ân’da övülen âlimlerden ne kadar uzak bir vasıf olduğunu açıkça beyan etmiştir. Ve yine ilim sahibi olan kişi sahip olduğu mâlûmattan dolayı asla kibre kapılmamalı ve Cenâb-ı Hakk’ın (*celle celâluhû*):

“Biz kimi dilersek onu derecelerle yükseltiriz. Zira her ilim sahibinin üstünde daha iyi bilen birisi vardır.”²¹³ Ferman-ı İlahiyye’sine ve Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Her kim ilmi, âlimlere karşı böbürlenmek, düşkünlerle münakaşa etmek veya insanların teveccühünü kazanmak için öğrenirse, Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) da onu ateşe sokar.”²¹⁴ ikâzına kulak vermelidir.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allâh’tandır (*celle celâluhû*).

212 Süyûtî, Münavî

213 Yusuf, 12/76

214 İbn-i Mâce

GEREKSİZ MÜNAKAŞANIN ZEMMİ

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, bu yol Hakk Teâlâ'ya (*celle celâluhû*) has kul ve Rasulü'ne (*sal-lallâhu aleyhi ve sellem*) has ümmet olup, sadıkların tüm kâmil davranışlarını taklit ve takip etme üzere kurulmuştur. Bu yolda ilerlemek isteyen bir kişinin dikkat etmesi en ehem şeylerden biri de gereksiz münakaşayı terktir. Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri:

“Rahmân'ın kulları, yeryüzünde vakar ve tevazu ile yürüyen kimselerdir. Cahiller onlara laf atıkları zaman, ‘Selâm!’ der (geçer)ler.”²¹⁵ buyurarak sadıkların bu vasfını beyan eylemiştir. Yine:

“Andolsun ki biz bu Kur’ân’da her türlü örnekten insanlara açıklamalar yapmışızdır. Buna rağmen insanın en çok yaptığı şey (gereksiz) tartışmadır.”²¹⁶ buyurarak da, gereksiz tartışmanın cahillerin vasfı olduğunu işaret etmiştir.

215 Furkan, 25/63

216 Kehf, 18/54

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, meşru olan tartışma, iki farklı fikrin hangisinin hak, hangisinin bâtil olduğunu anlamak yahut hakikate sokulmaya çalışılan bâtılları göstermek için kesin ve ikna edici delillerle yapılır. Kesin olmayan yahut doğruluğunu ispata gücümüzün yetmediği konularda tartışmak hem faydasız olur, hem de kin ve düşmanlığa sebep olur. Nitekim:

“Allâh’ın âyetleri hakkında, kendilerine gelmiş bir delilleri olmaksızın tartışanlar var ya, onların kalplerinde ancak bir büyüklük taslama vardır. Onlar, tasladıkları büyüklüğe asla ulaşmazlar. Sen Allâh’a sığın. Şüphesiz O hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.”²¹⁷

“(İnsanların kimi:) ‘Onlar üç kişidir; dördüncüleri de köpekleridir’ diyecekler; yine: ‘Beş kişidir; altıncıları köpekleridir’ diyecekler. (Bunlar) bilinmeyen hakkında tahmin yürütmektir. (Kimileri de:) ‘Onlar yedi kişidir; sekizincisi köpekleridir’ derler. De ki: Onların sayılarını Rabbim daha iyi bilir. Onlar hakkında bilgisi olan çok azdır. Öyle ise Ashâb-ı Kehf hakkında, delillerin açık olması

haricinde bir münakaşaya girişme ve onlar hakkında (ileri geri konuşan) kimselerin hiçbirinden mâlûmat isteme.”²¹⁸ buyrularak gereksiz münakaşa Kur’ân-ı Kerîm’de şiddetle zemmedilmiştir.

Ancak münazaranın usulüne uygun olarak ve münazara edebini bilen kişiler tarafından yapılması, hakikatin ortaya çıkıp bilinmesi gerekliliği sebebiyle farzı kifâyedir.²¹⁹ Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Kur’ân-ı Kerîm’de:

“(Rasulüm!) Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütlerle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et! Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir ve O, hidayete erenleri de çok iyi bilir.”²²⁰ buyurarak, bu hususun ehemmiyetini beyan etmiş ve güzel bir münazara örneği olarak, Yüce Kelâm’ında Hazreti İbrahim’in (*aleyhisselâm*) Nemrut’a ve putperest kavmine karşı mücadelesini şöylece örnek göstermiştir:

“Allâh kendisine mülk (hükümdarlık ve zenginlik) verdiği için şımararak Rabbi hakkında İb-

218 Kehf, 18/22

219 Şerh-i Veleddiye Abdül Vehhab

220 Nahl, 16/125

rahim ile tartışmaya gireni (Nemrut'u) görmedin mi! İşte o zaman İbrahim: Rabbim hayat veren ve öldüren, demişti. O da: Hayat veren ve öldüren benim, demişti. İbrahim: Allâh güneşi doğudan getirmektedir; haydi sen de onu batıdan getir, dedi. Bunun üzerine kâfir apışıp kaldı. Allâh zalim kimseleri hidayete erdirmez."²²¹

"O (İbrahim), babasına ve kavmine: 'Şu karşısına geçip tapmakta olduğunuz heykeller de ne oluyor?' demişti. Dediler ki: 'Biz, babalarımızı bunlara tapar kimseler bulduk.' 'Doğrusu, siz de, babalarınız da açık bir sapıklık içindesiniz.' dedi. Dediler ki: 'Bize gerçeği mi getirdin, yoksa sen oyunbazlardan biri misin?' Hayır, dedi, sizin Rabbiniz, yarattığı göklerin ve yerin de Rabbidir ve ben buna şahitlik edenlerdenim. Allâh'a yemin ederim ki, siz ayrılıp gittikten sonra putlarınıza bir oyun oynayacağım! Sonunda İbrahim onları paramparça etti. Yalnız onların büyüğünü bıraktı; belki ona müracaat ederler diye. 'Bunu tanrılarımız kim yaptı? Muhakkak o, zalimlerden biridir.' dediler. (Bir kısmı:) Bunları diline dolayan bir genç

duyduk; kendisine İbrahim denilirmiş, dediler. O hâlde, dediler, onu hemen insanların gözü önüne getirin. Belki şahitlik ederler. ‘Bunu ilâhlarımıza sen mi yaptın ey İbrahim?’ dediler. ‘Belki de bu işi şu büyükleri yapmıştır. Hadi onlara sorun; eğer konuşuyorlarsa!’ dedi. Bunun üzerine, kendi vicdanlarına dönüp (kendi kendilerine) ‘Zalimler sizlersiniz, sizler!’ dediler. Sonra tekrar eski inanç ve tartışmalarına döndüler: Sen bunların konuşmadığını pek âlâ biliyorsun, dediler. İbrahim: Öyleyse, dedi, Allâh’ı bırakıp da, size hiçbir fayda ve zarar vermeyen bir şeye hâlâ tapacak mısınız? Size de, Allâh’ı bırakıp tapmakta olduğunuz şeylere de yuh olsun! Siz akıllanmaz mısınız?”²²²

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, yeterli bilgisi olmayan, tartışma tekniklerini bilmeyen veya tartışmaya herhangi bir engeli olan bir kişinin farklı görüşten olan bir kişiyle tartışmasının pek çok sakıncası vardır. Meselâ, bâtilı savunan kişi Hakk’ı (*celle celâluhû*) savunan kişiyi bilgisizliği sebebiyle mağlup duruma düşürürse, zayıf insanların katında hâşâ Hakk (*celle celâluhû*) mağlup olmuş zannı

hâsıl olabilir. Nitekim Hazreti Musa (*aleyhisselâm*), hitabetindeki bazı sıkıntılardan dolayı (pelteklik veya kekemelik) Firavun'a karşı gerekli mücadeleyi yapamayacağı düşüncesine kapılmış ve bu yüzden Cenab-ı Hakk'tan (*celle celâluhû*) bu engeli gidermesini ve kardeşini kendine yardımcı kılmasını talep etmiştir. Bu olay Kur'ân-ı Kerîm'de şu şekilde kıssa edilmektedir:

“Firavun’a git, çünkü o azmış bulunuyor. Dedi ki: ‘Rabbim, benim göğsümü aç. Bana işimi kolaylaştır. Dilimden düğümü çöz ki, söyleyeceklerimi kavrasınlar. Ailemden bana bir yardımcı kıl, kardeşim Harun’u, onunla arkamı kuvvetlendir. Onu işimde ortak kıl, böylece seni çok tesbih edelim. Ve Seni çok zikredelim. Şüphesiz Sen bizi görüyorsun.’ (Allâh) Dedi ki: Ey Musa istediğin sana verilmiştir.”²²³ Bu kıssadan da anlaşılacağı üzere tartışma yapacak kişi kendisini gerek bilgi ve gerekse teknik açıdan yeterli olup olmadığı konusunda iyice sorgulamalı, gerekli tedbirleri alıp lüzumlu donanımına sahip olduktan sonra hakikatin izharı için yola koyulmalıdır. Aksi takdirde büyük bir verbal söz konusudur.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, sünnet-i seniyyeye uygun yapılmayan bir tartışmada kişiler birbirinin kalbini kırıp, karşısındakileri küfürle veya sapıklıkla itham ederek fitne çıkmasına neden olabilirler. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de muhtemel sakıncayı göz önünde bulundurmayı ve tartışmadan mümkün oldukça uzak durmayı:

“Tartışmayı (gurur ve güçlüğüne ispat etme maksadına dayanan) terk ediniz. Çünkü şüphe yok ki bunun fitnesinden kurtuluş olmaz.”²²⁴ buyurarak tembih ve ikâz etmişlerdir.

Ayrıca, başkalarının da yanlış fikirlere kapılmalarına sebep olabilme tehlikesi de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sakıncalar vücuda gelmese de bilgi eksikliği olan kişilerin kafası karışıp, zihinleri bulanabilir. Bu yüzden, tartışmayı ehline bırakmalı, radyo ve televizyonlardaki dini ve fikri tartışma programlarını izlememeli ve çok zaruri olmadıkça tartışma ortamlarında bulunup zihnimizi bulandırmamalıyız.

“Sana bu kitabı indiren O’dur. Bunun âyetlerinden bir kısmı muhkemdir ki, bu âyetler, kitabın

224 Ali el-Müttakî, Münâvî

anası (aslı) demektir. Diğer bir kısmı da müteşabih âyetlerdir. Kalplerinde kaypaklık olanlar, sırf fitne çıkarmak için, bir de kendi keyiflerine göre te'vil yapmak için onun müteşabih olanlarının peşine düşerler. Hâlbuki onun te'vilini Allâh'tan başka kimse bilmez. İlimde uzman olanlar, 'Biz buna inandık, hepsi Rabb'imiz katındandır.' derler. Üstün akıllılardan başkası da derin düşünmez. (O âlimler şöyle dua eder:) Ey Rabbimiz! Bize ihsan ettiğin hidayetden sonra kalplerimizi haktan saptırma, bize kendi katından rahmet ihsan eyle! Şüphesiz ki Sen bol ihsan sahibisin."²²⁵

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

BOŞ İŞLERİ TERK

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, iman ve akıl-dan sonra Allâh'ın (*celle celâluhû*) sana verdiği en büyük nimet ömür sermayesidir. Bu sermayenin her anı pek kıymetli ve telafi edilmezdir. Bu yüzden, bu büyük nimeti Allâh'a (*celle celâluhû*) isyan yolunda ya da boş işler peşinde geçirmek mutlak bir hüsrandır (ziyandır). Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri:

“Asra (akıp geçen zamana) yemin ederim ki, insan gerçekten (vaktini Allâh yolunda tüketmediği için) ziyan içindedir. Bundan ancak iman edip iyi ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır (çünkü onlar ömürlerini en verimli bir şekilde yaşamışlardır).”²²⁶ buyurarak, ömür sermayesinin ne büyük bir nimet olduğuna dikkat çekmiştir. Yine başka bir ayeti celîlede de kâmil mü'minlerin vasıflarını beyan ederken:

226 Asr Suresi, 103/1-3

“Onlar ki, faydasız işlerden ve boş sözlerden yüz çevirirler.”²²⁷ buyurmuş ve kemâlat ehline her bir saniyenin ne kadar mühim olduğuna işaret etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de ümmetine bir ikaz olarak:

“Beş şeyden önce beş şeyin kıymetini biliniz! İhtiyarlıktan önce gençliğin, hastalıktan önce sağlığın, meşguliyetten önce boş vaktin, fakirlikten önce zenginliğin, ölmenden önce hayatın kıymetini biliniz!”²²⁸ buyurmuş. Fakat ümmetinin bu konuda göstereceği zafiyeti anladığı için başka bir hadîsinde de:

“İki nimet vardır ki insanların çoğu onlar hususunda aldanmışlardır. (Bunlar) sıhhat ve boş vakittir.”²²⁹ buyurarak, tembihini farklı bir üslupla tekrarlamıştır.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, ömür asla boş yere geçmez. Kişi tembelce bir davranış içerisinde bulunurken aslında ilim öğrenmek, akrabaları ziyaret etmek, düşkünlere yardımcı olmak, evlatlarını

227 Mü’minun, 23/3

228 Hâkim, Ebu Nuaym

229 Buhârî

yetiştirmek, gayrimüslimleri İslâm'a, sapıkları ise ehl-i sünnete davet etmek, Allâh'ın (*celle celâluhû*) mescitlerini imar etmek ve anne-babaya hizmet etmek gibi birçok mesuliyetlerini farkında olmadan ihmâl eder. Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm'ında:

“(Bir işi bitirip de) boş kaldın mı hemen (başka) işe koyul, yalnız Rabbine yönel.”²³⁰ buyurarak, aslında bir mü'minin hayatında tembellikle geçirecek tek bir anın bile olmadığına işaret etmiştir. Hele, dünyanın dört bir yanındaki Müslümanlar kâfirlerin ve zalimlerin çizmeleri altında inim inim inlerken, İslâmî ilimler unutulmaya yüz tutmuşken ve insanlar günahları adeta normal bir şeymişçesine kalpleri sızlamadan yaşıyorlarken nasıl olur da sadıkların yolunu takip ettiğini söyleyen bir kişi, hüznün ve sorumluluk duygusundan uzak bir an geçebilir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Birbirine karşı muhabbet ve merhamette, müminler, bir vücut gibidir. Vücudun bir yeri rahatsız olunca, bütün vücut, rahatsız, uykusuz kalıp, onun tedavisi ile meşgul olduğu gibi, müslüman-

lar da birbirlerine yardıma koşmalıdır!”²³¹ buyurarak bu bilincin ehemmiyetine dikkat çekmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) kulunu bütün bahşettiği nimetlerden ve özellikle de ömür sermayesinden hesaba çekecektir.

“Sonra andolsun ki, o gün her nimetten sorgulanacaksınız!”²³² Ferman-ı İlahiye’si ve **“Kıyamette, herkes ömrünü ve gençliğini nerede geçirdiğinden, malını nereden kazanıp nereye harcadığından ve ilmi ile amel edip etmediğinden sorguya çekilecektir.”²³³** ikâz-ı Nebeviyye’si bu konuda sana tembih olarak kâfidir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Vakit öyle bir nimettir ki, o bir kez zâyi olduğu zaman onu tekrar elde etmek asla mümkün değildir. Nitekim nakledilir ki:

İmam-ı Şaranî (*kuddise sırruhû*) demiştir ki: İmam Şâfiî (*radiyallâhu anh*) ilim ve hâlinin yüceliğine rağmen Hakk’a (*celle celâluhû*) âşık sufilerle otururdu. Kendisine, şunların sohbetinden ne istifade ettin,

231 Buhârî

232 Tekasür, 102/8

233 Tirmizî

diye sorulunca Őu cevabı verdi:

Onların en fazla Őu sözlerinden istifade ettim: “Vakit bir kılıçtır. Sen onu kesmezsen, o seni keser. Yani, sen vakitten istifade etmezsen, o senin ömründen bir parça kesip atar. Sen nefsini hayırlarla meşgul etmezsen, o seni kötülüklerle meşgul eder.”

Ve yine, yüz yaŐındaki bir ihtiya Hazreti Muaviye’nin (*radiyallâhu anh*) yanına gelir. Hazreti Muaviye (*radiyallâhu anh*) ihtiyara dünyayı nasıl bulduŐunu sorar. İhtiyar Őu cevabı verir:

– Bolluk yılları sıkıntılı yılları, günler günleri, geceler geceleri kovaladı. DoŐanlar doŐdu, ölenler öldü. DoŐanlar olmasa insan soyu tükenir, ölenler olmasa dünya insanlara dar gelir.

Bu sözler zerine Hazreti Muaviye (*radiyallâhu anh*) ihtiyara dedi ki:

- Ne dileŐin varsa söyle!
- Geçen mr geri getirebilir yahut yaklaŐan eceli savabilir misin?
- Buna benim gücüm yetmez!
- O hâdde benim sana ihtiyacım yok!²³⁴

Bu ibretli nakillerden de anlaŐılacaŐı üzere ki-

234 İmam Gazali, Mkâşefet’l-Kulb

şinin ömrü en kıymetli dünyalıdır. Öyle ki, son demlerini yaşayan zengin bir ölüm hastasına, bütün malvarlığı karşılığında bir gün daha ömür verileceği söylene hiç tereddüt etmeden bunu yapar.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, ömür sermayesinin en kıymetli dönemi gençliktir. Gençler LÜTUF Yolu'nda attıkları her adımda yetmiş fersah yol alırlar. Yaşlılar ise bu yolda adeta dizleri üzerinde emekleyerek seyrederekler. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadîs-i şerifinde:

“Gençliğini Allâh Teâlâ'ya (*celle celâluhû*) ibadetle geçiren kişinin, yaşlandıktan sonra ibadet etmeye başlayan kimse karşısındaki üstünlüğü, peygamberlerin diğer insanlara olan üstünlüğü gibidir.”²³⁵ buyurarak bu hakikati teyid etmiştir. Yine, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) hiçbir gölgenin bulunmadığı günde arşın altında gölgelemecek yedi grubu sayarken gençliğini Allâh (*celle celâluhû*) yolunda harcayanları da zikretmiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, sen de bir gün ecdadın gibi bu dünyadan ayrılacak ve ebediyete yürüyeceksin. O mutlak hakikat tecelli etmeden

aklını başına topla ve bugünün kıymetini bil! Aksi takdirde:

“Onlardan birine ölüm gelince: ‘Rabbim! Beni geri çevir, belki, yapmadan bıraktığımı tamamlar, iyi iş işlerim’ der. Hayır; bu söylediği sadece kendi lafıdır. Tekrar diriltilecekleri güne kadar arkalarında geriye dönmekten onları alıkoyan bir engel vardır.”²³⁶ âyet-i celîlelerinde de beyan olunduğu üzere bu işin geri dönüşü yoktur. Nitekim Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem):

“Akşama ulaştığın zaman sabahı bekleme, sabaha ulaştığın zaman da akşamı bekleme. Sağlıklıyken hastalığın için, sağken ölümün için hazırlık yap.”²³⁷ buyurarak, ömür sermayesinin Rabbin rızâsına uygun ve meşru işlerle, dolu dolu geçirilmesini ikâz ve tavsiye buyurmuştur.

Allâh (*celle celâluhû*) cümlemize boş söz, iş ve davranışlardan yüz çevirmeyi nasip eyleyip, kâmil mü'minler arasına ilhak eylesin.

Muvaffakiyet Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

236 Mü'minûn, 23/99-100

237 Buhârî; Tirmizî

DİLİN AFETLERİ

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, dil, Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) sana Kur'ân tilavet etmek, Yüce Zâtını zikretmek, Hakk'ı (*celle celâluhû*) ilan etmek, mazlumun hukukunu müdafaa etmek ve gündelik meşru işlerini çözüme kavuşturmak için bahşettiği büyük bir nimettir. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında:

“Biz ona iki göz, bir dil ve iki dudak vermedik mi?”²³⁸ buyurarak, dilin ne büyük bir nimet olduğuna ve bu nimetin şükrünün ifa edilmesi gerektiğine işaret etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de dili gereğine uygun kullanmanın lüzumu hakkında bazı hadîs-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:

“Her sabah, bütün uzuvlar, yalvararak dile derler ki: Bizim hakkımızı gözetmekte, Allâh'tan (*celle celâluhû*) kork, kötü söz söyleme, bizi ateşte yakma! Bizim dine uyup uymamamız senin sebe-

238 Beled, 90/8-9

binledir. Sen doğru olursan biz de doğru oluruz. Sen eğri olursan biz de eğri oluruz.”²³⁹

“Allâh’a (*celle celâluhû*) ve ahirete inanan, ya hayır konuşsun veya sükût etsin!”²⁴⁰

“Dilini tutan kurtulur.”²⁴¹

“Selâmet isteyen sükût etsin, dilini tutsun!”²⁴²

“Amellerin en makbulü, dilini tutmaktır.”²⁴³

“Mü’min önce düşünür, sonra konuşur. Münafık, düşünmeden konuşur.”²⁴⁴

“Çok konuşan çok yanılır, çok yanılanın yalanı çoktur. Yalanı çok olan da cehenneme lâyıktır.”²⁴⁵

“Kurtuluş için dilini tut, evinde otur, günahların için ağla!”²⁴⁶

“İnsanları cehenneme sürükleyen dilleridir.”²⁴⁷

“Dilini tutmayan kimse, tam kâmil imana kavuşamaz.”²⁴⁸

239 Tirmizî

240 Buhârî

241 Tirmizî

242 İbn-i Ebiddünya

243 Taberanî

244 Haraitî

245 Taberanî

246 Tirmizî

247 Tirmizî

248 Taberanî

“Rahat isteyen sussun!”²⁴⁹

“İnsanın hatalarının, kusurlarının çoğu dilindendir.”²⁵⁰

“Kalbi doğru olmayanın imanı, dili doğru olmayanın kalbi doğru olmaz.”²⁵¹

“Kalbi diline, dili kalbine, işi sözüne uymayan kâmil mü’min olamaz.”²⁵²

“İnsan, önemsiz sandığı bir söz söyler. Bu söz Allâh Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) rızâsına muvafık düştüğü için kıyamete kadar ondan razı olur. Bir başkası da hiç önem vermediği bir söz yüzünden kıyamete kadar Allâh Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) gazabına uğrar.”²⁵³

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, dilin birçok afeti vardır. Hangi sözlerin Rızâ-i İlahiyye’ye uygun, hangilerinin de uygun olmadığıнын bilinmesi mü’min üzerine en elzem vazifelerdendir. Dilin afetlerinin en tehlikelileri şunlardır:

249 Ebuşşeyh

250 Taberânî

251 İbn-i Ebiddünya

252 İsfehani

253 Tirmizî

Gıybet, bir kimseden, o kimsenin bulunmadığı yerde, hoşlanmadığı sözlerle bahsetmek demektir ve kesinlikle haramdır. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Kur'ân-ı Kerîm'de:

“Ey iman edenler zannın birçoğundan çekinin çünkü bazıları günahdır, birbirinizin gizlisini de araştırmayın. Bazınız bazınızı gıybet de etmesin, hiç arzu eder mi ki biriniz kardeşinin ölü hâlinde etini yesin, demek tiksindiniz; o hâlde Allâh’tan korkun çünkü Allâh tevbeyle çok kabul edendir, çok merhametlidir.”²⁵⁴ buyurarak gıybeti kesin bir şekilde yasaklamış ve:

“Büyük azap insanları gerek yüzüne karşı kaş göz hareketleri ile aşağılayan ve gerekse arkalarından gıybet eden ve aşağılayan herkes içindir.”²⁵⁵ buyurarak da gıybet edenleri tenkit etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Koğuculuk yapan kimse cennete giremez.”²⁵⁶

“Müslümanların ırzlarına, şeref ve haysiyetlerine ait kötü sözlerden dilini tutan kimseye Allâh

254 Hücürat, 49/12

255 Humeze, 104/1

256 Müslim

Teâlâ (*celle celâluhû*) rahmet buyursun.”²⁵⁷

“Kıyamet günü insanların mevki olarak en şerlisi, dilinden veya şerrinden korkulandır.”²⁵⁸ buyurarak dilini gıybetle kirletenleri tembih ve tenkit etmiştir.

Fakat bazı istisnai durumlar gıybet dâhilinde değildir. Birincisi, müslüman olmayanların arkasından konuşmaktır ki, bu kaçınılmazdır. Çünkü müslüman olmayanların bir kısmı İslâm düşmanı, bir kısmı da İslâm düşmanlarının fitne çıkarmak için kullandıkları hedef kitesidir. Onların her ikisinin de iyi ve kötü yönlerinin müslümanlar tarafından bilinmesi tedbire daha uygundur. Ve zaten kâfirler günahı açıktan işleme konusunda gayet cesaretlidirler. Bu da aşağıda anlatılacağı üzere onların hâllerini anlatmayı gıybet olmaktan çıkarır.

İkincisi, aşikâre günah işleyenlerin bu günahlarını anlatmaktır ki, zaten bu kişiler günahlarını ifşa ederek, bunların açığa vurulmasından rahatsız olmadıklarını ilan etmiş durumdadırlar.

Üçüncüsü, toplum içerisinde bireylere veya top-

257 Deylemî, Münâvî

258 Süyûtî

luluklara zararı dokunabilecek kişilerin yaptıklarını ifşa etmektir ki, toplumun diğer kesimlerinin onlardan zarar görmemesi için gerekli görülmüştür. Mesela, ticarete aldatici olan bir kişinin durumunu onunla ticaret yapacak bir kişiye haber vermek ya da evlendiği bayanlara nafakasını temin etmeyip ortada bırakan bir adamın durumunu, onunla evlenecek olan bayana ya da velisine bildirmek caizdir. Şayet bu kişilerin durumu kendisinden sorulacak olursa, kişinin başkalarının da zarar görmemesi için bildiklerini dosdoğru anlatması önemli bir vazifedir.

Dördüncüsü, kişinin uğradığı zulme karşılık, zalimin zulmünü hakkını aramak için anlatması ve böylece onu baskı altında tutarak hakkını almayaya çalışmasıdır. Mesela, ödeme gücü olduğu hâlde borcunu ödemeyen bir kişinin alacaklısının alacağını sürekli gündeme getirmesi ve borçlunun sözünde durmayan bir kişi olduğunu anlatması caizdir. Nitekim ayet-i celîlede:

“Allâh zulmedilen kimse hariç çirkin sözün ulu orta söylenmesini sevmez. Allâh her şeyi işiten ve bilendir.”²⁵⁹ buyrulurak bu konu açıkça ifade edilmiştir.

Fakat řu iyi bilinmelidir ki, gıybet (dedikodu) konusunda sınırları muhafaza etmek son derece güç olduğu için, yukarıdaki hususlarda da ihtiyatla davranıp gıybete dalmamak için aşırıya gitmemek lâzımdır. Aksi takdirde gıybet kaçınılmazdır. Bir de meşru alanlarda dahi başkalarının arkasından konuşmamaya dikkat etmelidir ki, böylece dil gıybet etmeye meyyal olmasın.

İftira, bir kişiye işlemediğı bir suçı yüklemek demektir. Müfterilik (iftiracılık) gerek Hakk (*celle celâluhû*) katında gerekse de kulları katında çok alçak bir durumdur. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) ayeti celîlelerde:

**“Allâh’a yemin olsun ki, bu yaptığınız iftiralar-
dan mutlaka sorumlu olacaksınız.”²⁶⁰**

**“Yalanı ancak Allâh’ın âyetlerine inanmayan-
lar uydurur, iftira ederler. İşte onlar yalancılardan
kendileridir.”²⁶¹** buyurarak, iftiranın fenalığını ve müfterilerin hazin akıbetini açıkça haber vermiştir.

Özellikle namuslu kişilere zina iftirasında bulunmak İslâm Ceza Hukuku’nda başlı başına bir yer

260 Nahl, 16/56

261 Nahl, 16/105

tutmuş ve bu kişilere seksen sopa ceza vurulacağı bizzat Kur'ân-ı Kerîm'de:

“Namuslu kadınlara zina suçlamasında bulunup sonra da dört şahit getiremeyen kimselere seksen değnek vurun ve ebediyen onların şahitliklerini kabul etmeyin. İşte onlar dinden sapan fâsıkların ta kendileridir.”²⁶² buyrularak beyan edilmiştir.

İftiranın her türlü çirkin ve azaba düşürücü birer işidir. Hakiki bir mü'minin iftira ile anılması asla mümkün değildir. Bu vasıf ancak fâsiklara, mücrimlere ait bir sıfattır. Bir mü'mine hak etmediği hâlde kâfir denilmesi ise çok büyük bir mesuliyettir. Nitekim bir hadîs-i şerifte:

“Her kim bir mü'mine kâfir diye iftira atarsa o mü'mini öldürmüş gibidir.”²⁶³ buyrularak, bu husus açıkça beyan edilerek müslümanların bu konuya tevessül etmemeleri emredilmiştir.

Yalan, bir işi olduğundan farklı göstermeye denir. Bu konuda Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur: **“Bir kişi yalan**

262 Nûr, 24/4

263 Tirmizî

söyler ve buna devam eder tâ ki yalancılardan yazılır ve bir kişi de doğru söze devam eder, nihayet siddîklar arasına girer.”²⁶⁴

Bir müslümanın, özellikle Sıddîkıyye yolunda bulunan bir kişinin yalan söylemeyi bırakın, yalan olma ihtimâli olan sözlerle bile dilini meşgul etmesi, tetkik etmeden her duyduğunu aktarması asla uygun değildir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): **“Bir kişiye her duyduğunu başkalarına aktarması günah olarak yeter.”²⁶⁵** buyurmuştur.

Ömrünü siddîk ve sadık olma yolunda harcayan bir kişinin yalanla iştigal etmesi ne kadar akl-ı selime uygundur? Nitekim Hazreti Ebu Bekir Sıddîk (*radiyallâhu anh*) dilinin altına, konuştuğu zaman dikkatli olmasını sağlaması için bir çakıl taşı koymuş ve yolundan gelenlere de her aklına geleni konuşmama konusunda önemli bir örneklik teşkil etmiştir. Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Kur’ân-ı Kerîm’de, bu hususta ayeti celîlelerde şöyle buyurmuştur:

“Kalplerinde bir hastalık vardır da Allâh hastalıklarını arttırmıştır ve yalancılık ettikleri için

²⁶⁴ Buhârî

²⁶⁵ Müslim, Ebu Davud

bunlara pek acı bir azap vardır.”²⁶⁶

“Kahrolsun o koyu yalancılar.”²⁶⁷

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de bazı hadîs-i şeriflerinde yalanın fenalığını şöylece ifade etmiştir:

“Münafığın alâmeti üçtür: Söylediği zaman yalan söyler, va’dedince sözünde durmaz, kendisine emanet edilince de hıyanette bulunur.”²⁶⁸

“Her haslet/huy müminde bulunabilir ancak hıyanet ve yalan asla bulunmaz.”²⁶⁹

“Bir kul yalan söylediğinde o yalanın yaydığı pis kokudan dolayı melek kendisinden bir mil uzaklaşır.”²⁷⁰

Sövmek, genellikle “kötü söz söyleme” anlamıyla ele alınmakla birlikte, bazı fakihler bunun iftira, aşağılama ve kusur isnat etmeyi kapsayan bir kavram olarak düşünülmesi gerektiğini söylemişlerdir. Bir müslümanın ağzını kötü sözlerle kirletmesi son

266 Bakara, 2/10

267 Zariyat, 51/10

268 Buhârî, Müslim

269 Ahmed, Beyhakî, İbn-i Ebü'd-Dünyâ

270 Tirmizî, İbn-i Ebü'd-Dünyâ, Ali el-Müttakî

derece yanlış ve çirkin bir durumdur. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Kur'ân-ı Kerîm'de:

“Mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara, işlemedikleri bir şeyden dolayı eziyet edenler, şüphesiz bir iftirâ ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.”²⁷¹

“Ey iman edenler, Allâh' tan korkun ve sözü doğru söyleyin.”²⁷² buyurarak sövmeyi yasaklar-ken, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de bazı hadîs-i şeriflerinde ümmetini sövme fiilinden şu şekilde sakındırmıştır:

“Müslümana sövmek fâsıklık, onunla savaşmak küfürdür.”²⁷³

“Hiç kimse, bir başkasına fâsık veya kâfir demesin. Şayet itham altında bırakılan kişide bu sıfatlar yoksa o söz onu söyleyene döner.”²⁷⁴

“Sövüşen iki kişinin söylediklerinin vebali, mazlum olan tecavüzde bulunmadıkça başlayana aittir.”²⁷⁵

271 Ahzâb, 33/58

272 Ahzâb, 33/70

273 Buhârî, Müslim

274 Buhârî

275 Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî

“Bu rüzgâr Allâh’ın (*celle celâluhû*) rahmetindendir. Rahmeti de azabı da getirir. Onu görünce sakın ona sövmeyin. Allâh’tan (*celle celâluhû*) rüzgârın hayır getirmesini dileyin şer getirmesinden Allâh’a (*celle celâluhû*) sığının.”²⁷⁶

“Ölülere sövmeyin. Çünkü onlar (sağken hayırdan ve şerden) gönderdiklerine kavuştular.”²⁷⁷

“Biri sana dil uzatır ve sende olmayan bir kusurla seni ayıplarsa, sen onu sahip olduğu kusurla dahi ayıplama. Onu, günahı kendine, sevabı sana olduğu hâlde terk et. Kimseye asla sövme.”²⁷⁸

“Allâh’ın (*celle celâluhû*) mü’min kulu kızdığında zulmetmez. Sevdiği kişi için günaha girmez. Kendisine emanet edilen şeyi zâyî etmez. Haset etmez. Başkasının şerefini lekelemez. Etrafına sövüp saymaz. Şahidi bulunmasa da, üzerindeki hakkı itiraf eder. Başkasına kötü lâkap takmaz.”²⁷⁹

“Dikkat ediniz! Mü’mini öldürmek kâfirlerin vafıdır. Mü’mine sövmek, fâsıkların vafıdır. Bir

276 Ebû Dâvûd

277 Buhârî, Ebû Dâvûd, Nesai

278 Câmiü’s-Sağîr

279 Câmiü’s-Sağîr

mü'minin, kardeşini üç günden fazla konuşmaya-
rak terk etmesi helâl değildir.”²⁸⁰

“Müslüman’ı öldürmek kâfire yakışır. Müslü-
man’a sövmek günahtır.”²⁸¹

“Bir kişinin müslümanın şerefine dil uzatması
büyük günahlardandır. Bir sövmeye iki sövme ile
karşılık vermek büyük günahlardandır.”²⁸²

“Birbiriyle sövüşen iki kimsenin söyledikleri
şeylerin günahı, kendisine sövülen haddi aşma-
dığı sürece ilk sövmeye başlayan kimse üzerine-
dir.”²⁸³

“Horoza sövmeyin! Zira o, namaz için uyandırır-
yor.”²⁸⁴

“Allâh (*celle celâluhû*) katında insanların en şer-
lisi, sözleri kötü ve ağzı bozuk olduğu için insan-
ların uzak durmak istediği kimsedir.”²⁸⁵

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, dilini hayır-
la meşgul etmez isen, pusuda bekleyen şer canava-

280 Câmiü’s-Sağır

281 Câmiü’s-Sağır

282 Câmiü’s-Sağır

283 Müslim

284 Ebu Dâvud

285 Buhârî, Müslim

rının onu avlaması mutlakdır. Bu yüzden kendini zikir, Kur'ân tilaveti ve ilim tahsiliyle meşgul et ki, Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) rahmeti seni kuşatsın ve bütün zorluklara ve düşmanlara karşı "O" sana yardımcı olsun.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

KÂMİL MÜ'MİN

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, mü'min Hazreti Muhammed Mustafa'nın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Hakk (*celle celâluhû*) katından getirdiği bütün hakikatlere şüphesizce inanan kişidir. Mü'min sahip olduğu imanı İslâm'ın emir ve yasaklarına riayet etmek sûretiyle kemale erdirmek için çalışmalıdır. İslâm'ı samimiyetle yaşamayan mü'minler ise nefsin ve şeytanın hilelerine kanmak suretiyle küfre düşme tehlikesi altındadırlar. Bu yüzden iman sahibi olan kişi, imanının ne büyük nimet olduğunun farkında olup, müslümana lââyık olan vasıflarla kendisini donatmalı ve imanını her türlü tehlikeden korumak için çaba gösterip bu konuda Yüce Mevlâ'ya (*celle celâluhû*) sığınmalıdır. Mü'minin Allâh'ın (*celle celâluhû*) rızâsına kavuşması için ona lâzım olan kâmil vasıfları en iyi ve en doğru öğrenebileceği iki membaa: Allâh'ın (*celle celâluhû*) kitabı ve Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sünnetidir. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm'ında:

“Mü’minler muhakkak felah bulmuş, umduklarına ermişlerdir. O kâmil mü’minler, namazlarında huşu (kalbi ve bedeniyle tam teslimiyet hâlinde) içindedirler. O kâmil mü’minler, boş söz ve işlerden yüz çevirirler. O kâmil mü’minler, zekât vazifesini ifâ ederler. O kâmil mü’minler, edep yerlerini/iffetlerini korurlar. Sadece eşleri veya ellerinin sahip oldukları (kendi cariyeleri) ile münasebet kurarlar. Çünkü onlar bundan dolayı kınanmazlar. Kim bu helal olandan ötesini isterse, işte onlar haddi aşanlardır. O kâmil mü’minler ki emanetlerine ve ahitlerine riayet ederler. O kâmil mü’minler ki namazlarını vaktinde ve gereğince kılmaya devam ederler. İşte o kâmil mü’minler, vâris olanların ta kendileridir. O kâmil mü’minler (cennetlerin en yücesi) Firdevs’e vâris olacaklardır ki bu mirasçılar orada ebedi kalacaklardır.”²⁸⁶

“O (takvâ sahibi) kimseler ki, gayba (Allâh’a, meleklerle, ahirete, vahye, Allâh’ın takdirine) inanırlar, namazı dosdoğru/gereğine uygun kılarlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de (gerekten yerlere Allâh için) veriler. Yine onlar,

(Hak katından) sana indirilene (Kur'ân-ı Kerîm) ve senden evvel indirilenlerin asıllarına iman edip ahirete de kesinlikle inanırlar. İşte onlar, hem Rableri tarafından (gösterilen) dosdoğru yol üzere olan hem de kurtuluşa/murada erenlerin tâ kendileridir."²⁸⁷

"Rabbimizin bağışına ve takvâ sahipleri için hazırlanmış olup genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun! O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allâh için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allâh da güzel davranışta bulunanları sever. Yine onlar ki, bir kötülük yaptıklarında ya da kendilerine zulmettiklerinde Allâh'ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe-istiğfar ederler. Zaten günahları Allâh'tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde bile bile ısrar etmezler."²⁸⁸

"(O seçkin kullarım ki) Bunlar, tevbe edenler, ibâdet edenler, hamd edenler, oruç tutanlar, rükû' ve secde edenler, iyiliği emredip kötülükten alıko-
yanlar ve Allâh'ın koyduğu sınırları hakkıyla ko-
ruyanlardır. Mü'minleri müjdele."²⁸⁹

²⁸⁷ Bakara, 2/3-5

²⁸⁸ Âli İmran, 3/133-135

²⁸⁹ Tevbe, 9/112

“Muhakkak ki, müslüman erkekler ve müslüman kadınlar, kâmil iman sahibi erkekler ve kâmil iman sahibi kadınlar, itaatkâr erkekler ve itaatkâr kadınlar, doğru erkekler ve doğru kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, alçak gönüllü erkekler ve alçak gönüllü kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve ırzlarını koruyan kadınlar, Allâh’ı çok anan erkekler ve Allâh’ı çok anan kadınlar yok mu; işte bunlara Allâh büyük bir mağfiret ve mükâfat hazırlamıştır.”²⁹⁰

“İman edenler, hicret edenler, Allâh yolunda cihad edenler; şüphesiz bunlar Allâh’ın rahmetini umarlar. Allâh, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”²⁹¹

“(O takvâ sahipleri:) ‘Ey Rabbimiz! Biz gerçekten iman ettik, artık bizim günahlarımızı bağışla ve bizi ateşin azabından koru.’ deyip sabredenler, (imanlarında, söz, niyet ve işlerinde) doğruluk gösterenler, (Allâh’a) itaat ederek boyun eğenler, infak edenler (O’nun rızâsı için mallarını sarf

290 Ahzab, 33/35

291 Bakara, 2/218

edenler) ve seher vakitlerinde (dua edip) mağfiret dileyenlerdir.”²⁹² buyurarak, kâmil mü’minleri tavsif ederken, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Siz, iman etmedikçe cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olamazsınız. Yaptığınız zaman birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selâmı yayınız.”²⁹³

“Seni, ibadetin sevindirir, günahın üzerse sen kâmil bir mü’minsin.”²⁹⁴

“Zinakâr kişi zina ettiği zaman (kâmil bir) mümin olduğu hâlde zina edemez. İçki içen de içtiği zamanda (kâmil bir) mümin olarak içemez. Hırsız da çaldığı zaman (kâmil bir) mümin olduğu hâlde çalamaz.”²⁹⁵

“Sizden birinizin arzusu, benim getirdiğime -Kur’ân’a uygun- olmadıkça, kâmil mü’min olmaz.”²⁹⁶

“Sizden biriniz, Beni -Allâh Rasûlü’nü- (*sallal-*

292 Âl-i İmran, 3/16-17

293 Müslim, Tirmizî, İbn-i Mâce

294 Ahmed, Hâkim, İbn-i Hibban, Beyhakî, Taberânî, Süyûtî

295 Müslim

296 Nevevî, Makdisî

lâhu aleyhi ve sellem) kendi evlâdından, anne ve babasından ve bütün insanlardan daha çok sevmekçe kâmil mü'min olamaz."²⁹⁷

"Mü'minlerin iman yönünden en kâmil olanı, ahlâkı en güzel olanıdır."²⁹⁸

"Sizden biriniz, kendisi için arzu ettiği bir şeyi din kardeşi için arzu etmedikçe kâmil mü'min olamaz."²⁹⁹

"Mü'min, mü'min kardeşi için birbirine destek veren bir binanın tuğlaları gibidir."³⁰⁰

"Müminler birbirlerini sevmek, birbirlerine merhamet etme ve birbirlerine şefkat gösterme konusunda bir vücut gibidir. Vücudun bir organı rahatsız olsa, diğer organlar uykusuzluk ve hararete ona ortak olurlar."³⁰¹

"Kâmil mü'min başkalarına ülfet eden (sıcak davranan), kendisine ülfet edilen kişidir. Başkalarına ülfet etmeyen ve kendisine ülfet edilmeyen kişide hayır yoktur."³⁰²

297 Buhârî, Müslim

298 Tirmizî, İbn-i Mâce

299 Buhârî, Müslim

300 Buhârî, Müslim

301 Buhârî, Müslim

302 Ahmed, Heysemî

“Müslüman, elinden ve dilinden müslümanların emin olduğu kimsedir.”³⁰³

“Kâmil mü’min akıllı, basiretli, uyanıktır. Her işte Allâh’ın (*celle celâluhû*) rızâsını gözetir. Acele etmez, ilim sahibidir, haramlardan kaçır.”³⁰⁴

“Kâmil mü’min, koku satan kimse gibidir. Yanında otursan için açılır. Onunla gezsene veya ortak iş yapsan faydasını görürsün. Onun her işi faydalıdır.”³⁰⁵

“Müminler, birbirine karşı sevgi ve merhamette bir vücut gibidir. Vücudun bir yeri rahatsız olunca bütün vücut huzursuz olup onun tedavisi ile meşgul olduğu gibi, müslümanlar da böyle birbirine yardıma koşmalıdır.”³⁰⁶

“Kâmil mü’minin yanına giren, güzel bir bahçeye girmiş gibi ferahlık duyar.”³⁰⁷

“Kâmil mü’min lanet etmez, kötülemez, müstehtecen konuşmaz ve hayâsızlık yapmaz.”³⁰⁸

303 Buhârî

304 Deylemî

305 Taberânî

306 Buhârî

307 Deylemî

308 Hâkim

“Kâmil mü’min arıya benzer; konduğu dalı kırmaz, oraya zarar vermez. Toplayıp bıraktığı eseri de güzeldir.”³⁰⁹

“Kâmil mü’min, yumuşaktır, hafiftir. Munis bir deve gibi boyun eğer, “İh” denince, yer sert olsa da çöker.”³¹⁰

“Kâmil mü’min sert değildir. Yumuşaklığından dolayı ahmak zannedilir.”³¹¹

“Kâmil mü’min geçim ehlidir. Arkadaşına rahatlık verir. Münafık ise geçimsizdir, arkadaşına sıkıntı verir.”³¹²

“Halkın elindekine göz dikmemek kâmil mü’min olmanın alâmetlerindendir.”³¹³

“Komşusu kötülüğünden emin olmayan, kâmil mü’min olamaz.”³¹⁴

“Çevrendekilerle güzel komşuluk et ve kendin için sevdiğini başkaları için de sev ki kâmil mü’min olasın.”³¹⁵

309 Beyhakî

310 Beyhakî

311 Deylemî

312 Dare Kutni

313 Dare Kutni

314 Buhârî

315 Harâîti

“Mümin, müminin aynası ve kardeşidir. Din kardeşinin namus, şeref ve bütün işlerini korur, mümkün olan işlerini ise görür. Olmadığı zamanlarda (onu aratmadan) işlerini yapar.”³¹⁶

“Kâmil mü'min, gerek eli, gerekse dili ile müminlerin can ve mallarına zarar dokundurmeyan kimsedir. Muhacir ise, (yurdunu terk eden değil) Allâh'ın (*celle celâluhû*) haram kıldığı şeyleri terk eden kimsedir.”³¹⁷

“Kâmil mü'min, tek bir bağırsağını, kâfir ise yedi bağırsağını doyurur.”³¹⁸

“Hakiki bir mümin, dinine aykırı olan kötülüklerle karşı hiddet gösterir. Allâh (*celle celâluhû*) ise, daha fazla hiddet gösterir.”³¹⁹

“Kâmil mümin, yaptığı kötülüğün günahını hayır işleyerek giderir.”³²⁰

“İnsanlar (ve cemiyetler) arasına karışarak eziyetlere tahammül eden mü'minler, insanların ara-

316 Süyûtî

317 Süyûtî

318 Süyûtî

319 Süyûtî

320 Süyûtî

sına karışmayan ve eziyetlerine sebat göstermeyen mü'minlerden daha üstündür.”³²¹

“Kâmil mü'min, her yönüyle faydalıdır. Onunla yürür, tanışır ve ortaklık yaparsan sana menfaati dokunur. Çünkü mü'minin yaptığı her iş yararlıdır.”³²²

“Kâmil mü'min hurma ağacına benzer. Hurma ağacından ne koparırsan sana faydası dokunur.”³²³

“Kâmil mü'min, içi mamur, dışı harabe olan bir eve benzer. İçine girdiğinde her yanı güzel bulursun. Kâfir bir kimse ise, dışı beyaz ve güzel olan bir kabre benzer. Dışını görende hayranlık uyanır. Fakat içi aslında pis kokularla doludur.”³²⁴

“Mü'min, rüzgârla sallanan buğday başağı gibi düşüp kalkar. Doğru durmak isteyince yıkılır. Fâcir ise çam ağacı gibi, kesilene kadar, hep başı dik durur.”³²⁵ buyurarak, bu vasıfları detaylıca ümmetine beyan etmiştir.

321 Süyûtî

322 Süyûtî

323 Süyûtî

324 Süyûtî

325 Buhârî

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, yukarıdaki âyet ve hadîslerde zikredilen vasıfları elde etmek ancak Allâh'ın (*celle celâluhû*) geniş olan rahmetine ve lûtfuna mazhar olmakla mümkün olabilir. Bu yüzden mü'mine düşen Allâh'ın (*celle celâluhû*) lûtfunu ve keremini celb edecek ameller yapmak ve bu amelleri işleyenlerin meclislerinde bulunarak onlar üzerine inen fuyuzât-ı ilahiyyeden istifade etmeye gayret göstermektir. Bilinmelidir ki, İslâm'ı gereğince yaşamak ancak Allâh'ın (*celle celâluhû*) ipi olan Kur'ân'a hep birlikte sımsıkı sarılmakla mümkündür.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ'dandır (*celle celâluhû*).

NEFS TERBİYESİ

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, nefis, kendisinde iradi hareket, duygu ve hayat kuvveti bulunan lâtif bir cevherdir. Nefsin çeşitli mertebeleri vardır. Nefisle mücadele her mü'min üzerine bir farzdır. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında:

“O, nefsini günahlardan tertemiz yapan, muhakkak kurtulup umduğuna ermiştir. Onu (günahlarla) örtüp gömen de elbette ziyana uğramıştır.”³²⁶

“Kendi kendinizi temize çıkarmayın. Kimin (günahtan) korunduğunu da en iyi o bilir.”³²⁷

“Gördün mü o hevâsını mabut ittihaz edeni? Artık sen mi onun üzerine bir vekil olacaksın?”³²⁸
buyurarak bu vecibeyi açıkça kullarına yüklemiş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

326 Şems, 91/9-10

327 Necm, 53/32

328 Furkân, 25/43

**“Hevaya uymaktan sakınınız. Çünkü heva, sa-
ğır ve kör eder.”³²⁹**

“Asıl mücahid, nefsiyle cihad edendir.”³³⁰

**“Büyük cihad kulun hevasına karşı mücahede
etmesidir.”³³¹**

**“Gerçek düşmanın, seni öldürdüğü zaman cen-
nete girmene ve sen onu öldürdüğünde senin nur
kazanmana sebep olan değildir. Senin en büyük
ve en zorlu düşmanın içindeki olan nefsidir.”³³²**

**“(Gerçek) mücahid, Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı
için kendi nefsiyle mücâhededede de bulunan kim-
sedir.”³³³ buyurarak hadîs-i şerifleriyle bu konuyu
teyid etmiştir.**

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, nefsin yedi
mertebesi vardır. Sâlik LÜTUF Yolu’nda ilerledikçe
Allâh’ın (*celle celâluhû*) lûtfuyla bu meratibi birer bi-
rer aşar ve nihayet kemâl mertebesine erişir. Nefsin
meratibi şöylece dir:

329 Süyûtî

330 Tirmizî, Bezzâr

331 Hatîb, Beyhakî

332 Taberânî

333 Tirmizî, Ahmed, İbn-i Hibbân, Süyûtî

Nefs-i emmare: Kötülüğü ve şerri şiddetle emreden nefis demektir. Kur'ân'da Hazreti Yûsuf'un (*aleyhisselâm*) dilinden şöyle buyrulmaktadır: **“Ben nefsimi temize çıkaramam. Kuşkusuz nefis kötülüğü durmadan emreder.”**³³⁴ Nefs-i emmare, kötü fiil ve davranışların kaynağıdır. Gerçekte insan nefsi tek bir şeydir. Ancak o bulunduğu duruma göre çeşitli sıfatlarla nitelenebilmektedir. Şehvete tâbi olup, üzerine gazab hâkim olduğu zaman sahibine kötülük yapmayı emreder. Kötülüğü şiddetle arzulama, nefsin tabiatındandır. Ancak Allâh'ın (*celle celâluhû*) emir ve yasaklarına riayet ederek, ilâhî rahmetin gölgesi altına sığınanlar, nefsin arzuladığı haram şeyleri işlemekten kaçınırlar. İyiliğe yönelen kimse-lerin üzerinde nefsin yaptırım gücü azalır.

Nefs-i levvame: “Kınayıcı nefis” anlamına gelir. Nefs-i levvame kalbin nuru ile bir parça nurlanmıştır. O nur ölçüsünde uyanıklık kazanmış nefis demektir. Bir âyette şöyle buyrulmaktadır: **“Hayır, da-ima kendini kınayan nefse and içirim.”**³³⁵ Bu nefis, kıyamet günü dünyada iken yaptığı kötülüklerden

334 Yûsuf, 12/53

335 Kıyame, 75/2

ve elindeki imkân ve fırsatları en iyi şekilde değerlendirmedeğinden dolayı pişmanlık duyar. Levvame sıfatını alan nefis, yaptığı kötü işlerin farkındadır, gafletten bir nebze sıyrılmıştır. Yeterince olgunlaşmadığı için kötülükleri işlemeye devam eder. Ancak bununla birlikte nefisini hesaba çeker ve yaptığı kötülüklerden tevbe eder.

Nefs-i mülheme: İlham edilmiş nefis demektir. Bundan maksat, insana iyiliği ve kötülüğü, hayır ve şerri birbirinden ayırt edebilecek yeteneğin verilmiş olması demektir. Kur'ân'da "**Kişiye ve onu şekillendirene, sonra da ona iyilik ve kötülüğü ilham edene and olsun.**"³³⁶ buyrulmaktadır.

Nefs-i mutmainne: Doyuma, huzura, rahata kavuşmuş nefis anlamına gelir. İman eden, İslâm'ın emir ve yasaklarına uyan, bu konularda hiçbir şüphe ve tereddütü olmayan, neticede Allâh (*celle celâluhû*) ile mânevî bir bağ kuran ve bunun lezzetine ulaşan nefis demektir. Fecr Sûresi'nin son âyetlerinde bildirilen ve "**Cennetime gir!**"³³⁷ hitabına mazhar olan bu nefistir. Bu niteliğe kavuşan nefis, cömertlik,

336 Şems, 91/7

337 Fecr, 89/30

doğruluk, alçakgönüllülük, güler yüzlülük, tatlı dil-
lilik gibi güzel huy ve sıfatları kazanmıştır. Daima
tevekkül, tevfiz, teslim, sabır ve rızâ hâlleri içinde-
dir.

Nefs-i Râdıyye: Razı olan, hoşnut kalan nefis an-
lamına gelen nefs-i râdıyye tasavvufta her yönüyle
Hakk’a (*celle celâluhû*) yönelen, Allâh’tan (*celle celâ-
luhû*) gafil olmama şuuruna eren ve ondan razı olan
nefis demektir. Bu mertebedeki nefis, kendi irade-
sinden vazgeçip hakkın iradesine tâbi olur. Hiçbir
şeyden şikâyetçi olmaz. Nefs-i râdıyye, Allâh (*celle
celâluhû*) için ibadet, zikir ve taat ile meşgul olarak
dünyaya gönül vermeyen, hayvani nefsin arzu ve is-
teklerini bırakan kâmil kimsenin ruhudur. Bu maka-
ma erişmiş olan kimse, şüpheli şeylerden uzak du-
rur (vera), keşif ve kerametlere nâil olur. Allâh Teâlâ
(*celle celâluhû*) bu mertebeye erişenlere: **“Ey huzura
eren nefis! Razı olmuş ve (Allâh -*celle celâluhû*- ta-
rafından) razı ve hoşnut olunmuş olarak Rabbine
dön!”**³³⁸ diye hitap edecektir.

Nefs-i mardiyye: Hoşnut olunan nefis anlamına gelen nefis-i mardiyye, bütün benliği ile Hakk'a (*celle celâluhû*) teslim olan, Allâh'ın (*celle celâluhû*) kendisinden razı olduğu nefis demektir. Bu niteliğe kavuşan nefis, insanları sırf Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için sever, onların kusurlarını affeder, şefkat ve merhamet sahibidir, nefis muhasebesini en iyi şekilde yapar, cömert, hassas ve ince düşünceli bir yapıya sahiptir. Böyle nefisler için Allâh (*celle celâluhû*) kıyamet günü şöyle buyuracaktır: **“Ey huzura eren nefis, sen Allâh’tan ve O da senden razı olarak Rabbine dön! (İyi) kullarımın arasına ve cennetime gir!”**³³⁹

Nefs-i safiyye (nefs-i kâmile): Bütün olgunluk özelliklerini elde etmiş ve irşad makamına ulaşmış nefis demektir. Bu mertebeye erişen kişinin en belirgin özelliği Ümmet-i Muhammed’in derdiyle gerçek anlamda dertlenmesi ve onların iman, amel ve ahlâkta kemâl derecelere ulaşması için bütün gayretiyle çabalamasıdır.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, seni günah, gaflet ve isyan derekelerinden, rızâ, teslimiyet, sami-

miyet derecelerine, ancak Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) LÜTUF ve ihsanı ulaştırabilir. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında:

“Biz dilediğimizi derecelerle yükseltiriz.”³⁴⁰

“Bazınızı, bazınızın derecelerle fevkine çıkardık.”³⁴¹ buyurarak, bu hakikati açıkça beyan etmiştir. Allâh (*celle celâluhû*) katındaki kulluk derecelerinde yükselmek isteyenler, yine O'ndan imdad istemeli ve O'nun yüce dergâhına sığınmalıdırlar. Ve bu derecelere nâil olduklarında da tekrar asi ve günahkâr konumuna düşüp hak yoldan ayrılmaktan yine O'nun Yüce Zât'ına sığınmalıdırlar. Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında:

“(Onlar şöyle yakarırılar:) Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize tarafından rahmet bağışla. Lûtfu en bol olan sensin.”³⁴² buyurarak, bu konunun lüzumuna açıkça işaret etmiştir.

Çalışmak bizden, başarı Yüce Mevlâ'dandır (*celle celâluhû*).

340 Yusuf, 12/76

341 En'âm 6/165

342 Âl-i İmrân, 3/8

TEVBENİN LÜZUMU

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Tevbe bir gûnahtan sırf Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için pişmanlıkta bulunmak ve onu tekrar yapmaya gücü yettiği hâlde bir daha yapmamaya azmetmektir. Bir kişi günah işlemekten sağlığı ve maddi gücü elvermediği veya gücü yetmediği için vazgeçerse, bu Allâh (*celle celâluhû*) katında muteber bir tevbe sayılmaz. Fakat günah işlemeye güç yetiremez bir durumda bulunduğu hâlde, geçmiş günahlarından ciddi bir pişmanlık duyar, gücü yettiği takdirde de yapmamaya niyet ederse inşaAllâh tevbesi makbul olur.

Şayet günah işlenirken bir kulun hakkına girilmişse, mümkün olduğu kadarıyla bu hak ödenmeli ve hak sahibinden helallik alınmalıdır. Aksi takdirde yapılan tevbe kabule şayan değildir. Çünkü tevbenin kabul olmasının bir kısım şartları vardır. Bunlar; günaha pişmanlık duymak, günahı derhâl terk etmek ve bir daha eski hâle dönmemeye azmetmektir. Tevbenin rûkûnleri ise, farzların yerine

getirilmesi, borçların ödenmesi ve helal lokma yenmesidir. İnsanı yeniden hayata bağlayan, ona ümit ve yaşama isteği veren, onu Allâh'a (*celle celâluhû*) yöneltip inanç ve imanını kuvvetlendiren, doğru ve dürüst davranmasını sağlayan, herkesin hakkını gözetmen ve kendi hakkına razı olan bir kişi hâline gelmesine vesile olan tevbenin insan hayatındaki rolü büyüktür.

Küfürden imana dönmek kâfirlerin, kötülüklerden iyiliklere dönmek fâsıkların, kötü huylardan iyi huylara dönmek ebrarın, mâsivâdan Hakk'a (*celle celâluhû*) dönmek nebi ve velilerin tevbesidir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, sadece peygamberler küçük ve büyük günahattan masumdurlar. Bu mübarek insanlar hariç her âdemoğlundan günah sadır olabilir. Sen de beşeriyet gereği kebair, seğair, isyan, nisyan, gaflet ve hataya düşmüş olabilirsiniz. Ama bil ki, günahkârların en iyileri, tevbekâr olanlardır. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): **“Her âdemoğlu hata eder. Hata edenlerin en hayırlısı tevbe edenlerdir.”**³⁴³ buyurmuştur. Ve yine:

343 Tirmizî, İbn-i Mâce

“Günahına tevbe eden kimse, hiç günah işlememiş gibidir.”³⁴⁴ buyurarak, tevbenin bütün günah kirlerini söküp attığını beyan eylemiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, sen ne kadar büyük günah işlemiş olursan ol, Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) seni affetmeye kâdirdir. O tevbeleri çokça kabul eden ve merhametlilerin en merhametlisidir. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm’ında:

“De ki: ‘Ey kendileri aleyhine (günahta) aşırı giden kullarım! Allâh’ın rahmetinden asla ümit kesmeyiniz. Şüphesiz ki Allâh, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayan, çok merhamet edendir.”³⁴⁵ ve **“Rahmetim ise her şeyi kapsamıştır.”**³⁴⁶ buyurarak, bu hakikati en açık bir şekilde beyan eylemiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: **“Allâh (*celle celâluhû*) mahlûkatı yarattığında, kendi katında arşın üzerinde bulunan kitabına, ‘Rahmetim gerçekten gazabıma galiptir’ diye yazmıştır.”**³⁴⁷

“Allâh (*celle celâluhû*), rahmetini yüz parçaya

344 İbn-i Mâce, Taberânî, Beyhakî, Süyûtî

345 Zümer, 39/53

346 Araf, 7/156

347 Buhârî, Müslim

ayırmıştır. Doksan dokuzunu kendi katında tutmuş, birini yeryüzüne indirmiştir. Bu sebeple varlıklar bu bir parça rahmet sebebiyle birbirlerine rahmet ederler. Hatta hayvanlar, yavrusunun üzerine basacağı endişesiyle ayağını çekip kaldırır.”³⁴⁸

“Şayet sizler hiç günah işlemeseydiniz, Allâh (*celle celâluhû*) günah işleyen ve günahlarından tevbe eden bir topluluk yaratır da onları bağışlardı.”³⁴⁹ buyurarak, Hakk Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) kullarına olan rahmetinin genişliğini izah buyurmuşlardır.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Sakın hiçbir günahı küçümseme! Günahın ne olduğuna değil, kime karşı işlendiğine bak. Bil ki, küçük günahlarda ısrar kişiyi fâsıklığa götüren bir yoldur. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“İstiğfar etmekle kebâir (büyük günahlar) kalmaz. İsrar etmekle de sağire (küçük günahlar küçük olarak) kalmaz.”³⁵⁰ buyurarak, bu hakikati en açık bir şekilde beyan etmiştir.

348 Buhârî, Müslim

349 Müslim

350 Deylemî

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, tevbe Al-lâh'ın (*celle celâluhû*) rızâsına ulaştıran en mühim amellerden biridir. Kişi Rabbinin lûtfu karşısındaki nankörlüğünün farkına varıp pişman olursa, Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) onu sevdiği kulları arasına alır, günahlarını sevaba çevirir ve onu Rızâ-ı İlahiyyesine mazhar eyler. Nitekim ayet-i celîlelerde Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*):

“Elbette Allâh çok tevbe edenleri de sever, çok temizlenenleri de.”³⁵¹

“Ancak tevbe edip de inanan ve salih amel işleyenler başka. Allâh işte onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allâh, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”³⁵²

“Ancak tevbe edip, hâlini düzeltip hakkı söyleyenler başka. Ben onları bağışlarım, ben tevbeleri çok kabul eden, çok merhametli olanım.”³⁵³ buyurarak, samimiyetle tevbe edenlerin mazhar olacakları yüce nimetleri beyan etmiş, Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem) de:

“Herhangi birinizin tevbesinden dolayı Al-

351 Bakara, 2/222

352 Furkân, 25/70

353 Bakara, 2/160

lâh'ın (*celle celâluhû*) duyduğu hoşnutluk, ıssız çölde giderken üzerindeki yiyecek ve içeceği ile birlikte devesini kaybetmiş ve tüm ümitlerini de yitirmiş hâlde bir ağacın gölgesine uzanıp yatan, derken devesinin yanına dikiliverdiğini gören ve yularına yapışarak aşırı sevincinden dolayı ne söylediğini bilmeyerek, Allâh'ım sen benim Rabbim ben de senin kulunum, diyeceği yerde, Sen benim kulumsun, ben de senin Rabbinim, diyen kimse- nin sevincinden çok daha fazladır.”³⁵⁴ buyurarak, Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) tevbeye ve tevbekâra olan rızâsını güzel bir misâlle izah buyurmuştur.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Niceleri samimi- yetle tevbe etmesine rağmen ahitlerinde sebat ede- memişlerdir. Bunun en büyük sebebi ise bu kişilerin günahın aşikâre işlendiği yerlerden ve kötü arkadaş- lardan ayrılmamalarıdır. Hazreti Peygamber (*sallal- lâhu aleyhi ve sellem*) bir hadîs-i şeriflerinde:

“Sizden önce yaşayanlar arasında doksan dokuz kişiyi öldüren bir adam vardı. Bir ara yeryüzünün en bilgin kişisini sordu. Kendisine bir râhib tarif edildi. Ona kadar gidip, doksan dokuz kişi öldür-

354 Buhârî, Müslim

düğünü, kendisi için bir tevbe imkânının olup olmadığını sordu. Râhib: “Hayır yoktur!” dedi. Adam onu da öldürüp cinayetlerini yüze tamamladı. Adamcağız, yeryüzünün en bilginini sormaya devam etti. Kendisine âlim bir kişi tarif edildi. Ona gelip, yüz kişi öldürdüğünü, kendisi için bir tevbe imkânı olup olmadığını sordu. Âlim: “Evet, vardır, seninle tevben arasına kim perde olabilir?” dedi. Ve ilâve etti:

“Ancak, falan memlekete gitmelisin. Zîra orada Allâh’a (*celle celâluhû*) ibadet eden kimseler var. Sen de onlarla Allâh’a (*celle celâluhû*) ibadet edeceksin ve bir daha kendi memleketine dönmeyeceksin. Zira orası kötü bir yer.”

Adam yola çıktı. Giderken yarı yola varır varmaz ölüm meleği gelip ruhunu kabzetti. Rahmet ve azap melekleri onun hakkında ihtilâfa düştüler. Rahmet melekleri: “Bu adam tevbekâr olarak geldi. Kalben Allâh’a (*celle celâluhû*) yönelmişti” dediler. Azap melekleri de: “Bu adam hiçbir hayır işlemedi” dediler. Onlar böyle çekişirken insan suretinde bir başka melek yanlarına geldi. Melek-

ler onu aralarında hakem yaptılar. Hakem onlara: “Onun çıktığı yerle, gitmekte olduğu yer arasını ölçün, hangi tarafa daha yakınsa ona teslim edin” dedi. Ölçtüler, gördüler ki, gitmeyi arzu ettiği yere (iyiler diyarına) bir karış daha yakın. Onu hemen rahmet melekleri aldılar.”³⁵⁵ buyurarak bu hakikate açıkça işaret buyurmuştur. Başka bir rivayette de naklolunduğuna göre:

Bir adam, Rasûlullah’a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sordu: “Yâ Rasûlallâh, hangi hicret daha faziletlidir?” Allâh’ın (*celle celâluhû*) elçisi buyurdu ki: “Allâh’ın (*celle celâluhû*) yasakladığı/haram kıldığı şeyleri terk etmendir.”³⁵⁶ buyurmuştur.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Şayet bir günahı aşikâre işlediysen ondan tevbeyle de aşikâre yap ki, insanların gözünde fâsık konumunda olmaktan kurtulasın. Şayet günahı gizli işlediysen asla onu başka birine izhar etme. Umulur ki, Hakk Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) affına mazhar olursun. Bir rivayette naklolunur ki: Hazreti Ömer’in (*radiyallâhu anh*) kumandanlarından biri, bir şehre vardıklarında as-

355 Buhârî, Müslim, İbn-i Mâce

356 Nesai, Ebû Dâvûd, Darimi

kerlerine şöyle der: “Burası, kadını ve şarabı bol bir yerdir. İçinizden biri cezayı hak edecek bir suç işlerse, hemen gelsin cezasını vererek kendisini günahından temizleyelim.” Kumandanın bu sözü Hazreti Ömer’in (*radiyallâhu anh*) kulağına gider ve ona bu sözün yanlışlığını hatırlatan bir mektup yazarak şöyle çıkışır: “Günahlarını Allâh’ın (*celle celâluhû*) gizlediği kimselere, o günahları teşhir etmelerini tavsiye ediyormuşsun, öyle mi?”³⁵⁷

Hazreti Ömer’in (*radiyallâhu anh*) bu uyarısından da anlaşılacağı üzere, kişinin başta kendi günahı olmak üzere, gizli işlenen günahları ifşa etmesi asla caiz değildir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Bir kul, bu dünyada başka bir kulun ayıbını örterse, kıyamet gününde Allâh (*celle celâluhû*) da onun ayıbını örter.”³⁵⁸ buyurarak, ayıpları setretmenin ehemmiyetine dikkatleri çekmiştir.

Muvaffakiyet Allâh’ tandır (*celle celâluhû*).

357 Abdürrezzâk, el-Musannef

358 Müslim, Buhârî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn-i Mâce

GÖZYAŞI

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, âdemoğlu yere, göğe ve dağlara arz edilen fakat onların yüklenmekten imtina ettiği azim bir yükün hammâlıdır. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında:

“Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yükledi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir.”³⁵⁹ buyurarak, bu hakikati açık bir şekilde beyan etmiştir. Ve yine âyet-i celîlede:

“(Ne var ki) bunlardan sonra yine kalpleriniz katılaştı. Artık kalpleriniz taş gibi yahut daha da katıdır. Çünkü taşlardan öylesi var ki, içinden ırmaklar kaynar. Öylesi de var ki, çatlar da ondan su fışkırır. Taşlardan bir kısmı da Allâh korkusuyla yukardan aşağı yuvarlanır. Allâh yapmakta olduk-

359 Ahzâp, 33/72

lârinızdan gafil değildir.”³⁶⁰ buyurmuş ve bu âyette geçen taşların yuvarlanması ve içlerinden su fışkırması hakkında Yahyâ İbn-i Ebû Tâlib (*radiyallâhu anh*), **“Taşlardan öylesi var ki, içinden ırmaklar kaynar.”** âyetin bu ifadesi çok ağlamak demektir.

“Öylesi de var ki, çatlar da ondan su fışkırır”: Bu da az ağlamaktır.

“Taşlardan bir kısmı da Allâh korkusuyla yukarıdan aşağı yuvarlanır.”: Bu da, gözden yaş dökmekten kalp ile ağlamaktır.”³⁶¹ diye tefsir etmiştir. Dağlar, taşlar hiçbir sorumluluk taşımazken, Hakk Teâlâ’dan (*celle celâluhû*) bu denli çekinir ve O’nun azameti ve kibriyâsı karşısında kendilerinden geçip lisân-ı hâllerıyla cezbeye gelip ağlarken, acaba âdemoğullarının gönül pınarlarını kurutan sebep nedir?

Hâlbuki Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) siyer ve hadîs kitaplarının bize bildirdiğine göre hiçbir zaman kahkaha atmamış, ama yüzünden de gülümsemeyi eksik etmemiştir. O, Kur’ân okurken, Kur’ân dinlerken ağlamıştır. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), müslümanları çok acıklı durumlarda, cenaze

360 Bakara, 2/74

361 Hadîslerle Kur’ân-ı Kerîm Tefsiri, İbn-i Kesir

arkasında yaka bağır yırtarak, çığlık atarak, söyleyerek ağlamaktan alıkoymuştur. O, sessizce ağlar, yanaklarından yaşlar süzülürdü. Kızı Zeyneb'in çocuğu hastayken kucağına alarak ağlamış ve: **"Bu Allâh'ın (*celle celâluhû*) merhametli kullarının gönüllerine koyduğu rahmettir. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) bu rahmeti, kullarından şefkatli olanlara ihsan eder."**³⁶² buyurmuştur.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, günahlarından dolayı pişmanlık ve gözyaşıyla tevbe etmen ebedi kurtuluşun için en büyük vesilelerdendir. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında: **"De ki: 'Cehennem ateşi daha sıcaktır!' Keşke anlasalardı! Artık kazanmakta olduklarının cezası olarak az gülsünler, çok ağlasınlar!"**³⁶³ buyurarak, günahkârlara pişmanlıkla gözyaşı dökmeyi emretmiş ve Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de, kendisine kurtuluşun yolunu soran Ukbe bin Âmir'e (*radiyallâhu anh*) işlediği günahlardan dolayı ağlamasını tavsiye etmişti.³⁶⁴

362 Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud

363 Tevbe, 9/82

364 Tirmizî

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) kendisine tevazu ile yönelen, O'nun yüce makamından korkarak kalpleri titreyen ve takvâsından gözyaşı döken kullarına rahmet nazarıyla bakar. Nitekim Makam-ı Mahmud'la müjdelenmiş, insanlara, cinlere ve meleklerle peygamber olarak gönderilmiş ve tüm günahları affolmuş olan Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) namaz esnasındaki huşusundan dolayı ne denli ağladığı bir rivayette şu şekilde nakledilmiştir:

Abdullah İbn-i Şihhîr (*radiyallâhu anh*) şöyle demiştir: **“Bir keresinde Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yanına gitmiştim. Namaz kılıyor ve ağlamaktan dolayı göğsünden kaynakayan kazan sesi gibi sesler geliyordu.”**³⁶⁵

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ümmetine de özellikle Kur'ân okurken ağlamalarını ve ağlayamayanların da en azından ağlıyormuş gibi yapmalarını tavsiye etmiştir: **“Kur'ân hüznle nâzil oldu; onu okurken veya dinlerken de hüznlenip ağlayın veya ağlamaklı olun.”**³⁶⁶

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, hüznü ve

365 Ebû Dâvûd, Nesâî

366 İbn-i Mâce

gözyaşını tamamen terk edip dünyanın aldatıcılığına kapılanlara bir ikâz ve tembih olarak Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında:

“Şimdi siz gaflet içinde eğlenerek bu söze mi (Kur’ân’a mı) şaşıyorsunuz, gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz?”³⁶⁷ buyurmuş ve bazı hadîs-i şeriflerinde bu mevzuya dair Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şu ikâzları yapmıştır:

“Eğer benim bildiğimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız.”³⁶⁸

“Kahkaha atmak şeytandan, gülümsemek ise Rahman’dandır.”³⁶⁹

“Dört şey vardır ki bedbahtlıktandır. Gözün donması (yaş akıtmaması), kalbin katılaşması, uzun emel ve dünyaya karşı hırs.”³⁷⁰

“Kurtuluş için dilini tut, evinde otur, günahların için ağla!”³⁷¹

Ve yine Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

367 Necm, 53/59-61

368 Buhârî, Müslim

369 Taberânî, Harâitî, Münâvî

370 Kütüb-ü Sitte

371 Tirmizî

“Ya Rabbi faydasız ilimden, yaş dökmeyen gözden ve Hakk (*celle celâluhû*) sevgisiyle titremeyen kalpten sana sığınırım.”³⁷² buyurarak, Yüce Mevlâ’ya (*celle celâluhû*) kalbinin katılaşmasından ve göz pınarlarının kurummasından sığınmıştır.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Şayet Rasûlullah’a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) tam bir mutabaat üzere olmayı niyet ettiysen, dünyanın dört bir yanında kâfirlerin ve zalimlerin çizmeleri altında inim inim inleyen müslüman kardeşlerinin derdiyle dertlenmek senin için elzemdir. Nitekim Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm’ında o şanlı Peygamber’i (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) medh-ü sena ederken:

“Andolsun size kendinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, mü’minlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir.”³⁷³ buyurarak, O’nun ümmetinin derdiyle nasıl dertlendiğine bizzat şahadet etmiş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: **“Birbirlerini sevmekte, birbirlerine acımakta ve birbirlerini görüp gözetmekte**

372 Buhârî

373 Tevbe, 9/128

mü'minler, tek bir vücut gibidirler. O vücudun bir organı rahatsız olunca, öteki organların tamamı uykusuzluk ve derin bir rahatsızlık hisseder, hasta organın ızdırabını paylaşırlar."³⁷⁴ buyurarak, mü'minlerin de kendi aralarında bu konuda aynı hassasiyeti göstermelerini tembih etmiştir.

İbrahim İbn-i Abdurrahman İbn-i Avf'tan (*radiyallâhu anh*) rivayet edildiğine göre, oruçlu olduğu bir gün Abdurrahman İbn-i Avf'in (*radiyallâhu anh*) önüne (mükellef bir iftar) sofrası getirdiler. O (sofra-ya şöyle bir baktı ve sonra) şunları söyledi:

"Mus'ab İbn-i Umeyr Uhud Savaşı'nda şehit edildi. O benden daha iyi idi. Ama kefen olarak bir kaptandan başka bir şeyi yoktu. Onunla da başı örtülse ayakları, ayakları örtülse başı açıkta kalıyordu. Sonra dünyalık olarak her şey önümüze kondu -ya da dünyalık olarak her şey bize verildi- (Şimdi bunca nimetler önüme getiriliyor). İyiliklerimizin karşılığı dünyada peşin verilmiş olmasın! Bundan endişelenmekteyiz, deyip ağlamaya başladı. Hatta iftar yemeğini de yemedi, terk etti."³⁷⁵

374 Buhârî, Müslim, Münavi

375 Buhârî

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında peygamberlerin babası Hazreti İbrahim'i (*aleyhisselâm*): **"Şüph yok ki İbrahim, çok ağlayıp dua eden, insanlara fazlasıyla merhamet eden bir zâtı."**³⁷⁶ buyurarak medhetmiş ve yine: **"Onlar ağlayarak yüzüstü yere kapanırlar. Bu da onların derin saygısını artırır."**³⁷⁷

"Onlara, çok merhametli olan Allâh'ın âyetleri okunduğunda ağlayarak secdeye kapanırlardı."³⁷⁸ buyurarak da, Kendi rızâsı için gözyaşı dökenlerin yüce makamlarına işaret buyurmuştur. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

"Eğer Dâvud ve tüm yeryüzü ehlinin ağlamaları ile Âdem'in ağlaması karşılaştırılsaydı Âdem'inki daha fazla gelirdi."³⁷⁹

"Ne mutlu o kimseye ki, diline sahip olur, evi kendisine yetecek derecede genişçe bulunur ve kusurlarından dolayı da ağlar."³⁸⁰

"İki göze cehennem ateşi dokunmaz: Allâh'ın

376 Tevbe, 9/114

377 İsra, 17/109

378 Meryem, 19/58

379 Taberânî

380 Taberânî, Süyûtî

(*celle celâluhû*) büyüklüğünü düşünerek ağlayan göz; Allâh (*celle celâluhû*) yolunda geceleri uyanık kalan göz.”³⁸¹

“Süt memeye dönmedikçe, Allâh (*celle celâluhû*) korkusuyla gözyaşı döken kişi cehenneme girmez.”³⁸²

“Allâh (*celle celâluhû*) korkusu ile ağlayan göze cehennem ateşinin dokunması haramdır.”³⁸³

“Allâh (*celle celâluhû*) korkusundan ağlayan kişi, cehennemden âzâd edilecektir.”³⁸⁴

“Başka bir gölgenin bulunmadığı Kıyamet Günü’nde Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) yedi sınıf insanı, arşının gölgesinde barındıracaktır: Âdil devlet başkanı, rabbine kulluk ederek temiz bir hayat içinde serpilip büyüyen genç, kalbi mescidlere sevgi ile bağlı müslüman, birbirlerini Allâh (*celle celâluhû*) için sevip birliktelikleri ve ayrılıkları Allâh (*celle celâluhû*) için olan iki insan, güzel ve mevki sahibi bir kadının gayr-i meşru davetine

381 Tirmizî

382 Tirmizî, Nesâî, İbn-i Mâce

383 Nesai

384 Tirmizî, Nesâî

‘Ben Allâh’tan (*celle celâluhû*) korkarım’ diye yaklaşmayan yiğit, sağ elinin verdiğini sol elinin bilemeyeceği kadar gizli sadaka veren kimse, tenhâda Allâh’ı (*celle celâluhû*) anıp O’nun korkusundan gözyaşı döken kişi.”³⁸⁵

“Allâh (*celle celâluhû*) katında hiçbir şey, iki damla ve iki izden daha sevimli değildir: Allâh (*celle celâluhû*) korkusuyla akıtılan gözyaşı damlası ve Allâh (*celle celâluhû*) yolunda dökülen kan damlası. İki iz ise, Allâh (*celle celâluhû*) yolunda çarpışırken alınan yara izi ve Allâh’ın (*celle celâluhû*) emrettiği farzlardan birini yerine getirmekten kalan kulluk izidir.”³⁸⁶ buyurarak, mehâfetullahdan (Allâh korkusundan) dolayı ağlamanın üstünlüğüne dikkat çekmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Artık, Allâh (*celle celâluhû*) için ağlamanın lüzumunu ve gözyaşının faziletini anladıktan sonra geceleri gözyaşı dökerek istiğfar etmekten geri kalma! Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri: “Onlar sabırlı, imanlarında sadık ve samimî, Allâh’ın huzurunda itaat-

385 Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesâî

386 Tirmizî

le divan duran, mallarını hayırda harcayan, seher vakitlerinde Allâh'tan af dileyen müminlerdir.”³⁸⁷

buyurarak, Hakk (*celle celâluhû*) yolunun gerçek sâliklerini Yüce Kelâm'ında tavsif etmiştir. Bu yolda sabitkadem olmak isteyen her bir kişi zikredilen bu vasıfları takatince elde etmeye çalışmalı ve bu konuda tevazu, mahcubiyet ve gözyaşıyla Yüce Allâh'tan (*celle celâluhû*) inayet istemelidir.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ'dandır (*celle celâluhû*).

TEZEKKÜR-ÜL MEVT

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, sen de, uğrunda ömrünü tükettiğin bu dünyalıklar da bir gün toprak olacaksınız! İsmi unutulup, malın talan edilecek. İnsanlar akbabaların leşe üşüştüğü gibi, senin malını paylaşmak için birbirleriyle çekişip mücadele edecekler. Sen de, onlar bu tatlı malını yerken kabirde onun hesabını vereceksin. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): **“Hiçbir kul, kıyamet gününde ömrünü nerede tükettiğinden, ilmiyle neler yaptığından, malını nereden kazanıp nerede harcadığından, vücudunu nerede yıprattığından sorulmadıkça bulunduğu yerden kıpırdamaz.”**³⁸⁸ buyurarak, o gün gelmeden seni uyarmıştır. İşin aslı şudur ki; Sen nicesine dünya sevgisi için haset ettin ve düşmanlık besledin. Yine, nicesinin kalbini dünya sevgisi için kırdın. Ve yine, diğer bütün günahları da dünyaya olan muhabbetin sebebiyle işledin. Hâlbuki Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): **“Dünya sevgisi bütün günahların**

başıdır.”³⁸⁹ buyurarak, seni uyarmamış mıydı?

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, dünya sevgisini Hakk (*celle celâluhû*) dostları iki kelime ile özetlemişler ve ona iki reçete sunmuşlardır. Birincisi “ben” dir ki, bu benlikten kurtulmanın tek yolu, sadıklarla beraber olup onlardan kulluğu öğrenmektir. İkincisi ise “yarın” dır ki, bu kaygıdan kurtulmanın tek yolu da, ölümü çokça düşünmektir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bazı ehâdis-i şerîfelerinde: **“Zevkleri bıçak gibi kesen ölümü çok anın.”³⁹⁰**

“Kabirleri ziyaret ediniz. Çünkü onlar size ahreti hatırlatır.”³⁹¹ buyurarak bu hakikati açıkça beyan etmişlerdir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bir gün Emr-i Hakk’ın vâki olup ecel kuşunun seni kapacağını asla unutma! Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Kur’ân-ı Kerîm’de: **“Her canlı ölümü tadacaktır. Sonunda bize döndürüleceksiniz.”³⁹²** buyurarak bu mut-

389 Beyheki, İbn-i Ebiddünya

390 Tirmizî, Nesâî, İbn-i Mâce

391 İbn-i Mâce, Süyûtî

392 Ankebut, 29/57

lak hakikate dair kullarını ikâz etmiştir. Öyle ki, bu mutlak sonndan: **“Şüphe yok ki sen öleceksin ve muhakkak ki, onlar da öleceklerdir.”**³⁹³ hitâb-ı ilâhiyyesi ile Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve ashâbı dahi istisna edilmemiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Dünyanın bütün tabibleri ve ilaçları senin emrinde olsa ve seni binlerce kişi bütün tedbirleri alarak da korusa, yine ölüm seni muhakkak yakalayacak. Tedbirler bitecek ve takdir edilen yerini bulacak. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm’ında: **“Nerede olursanız olun ölüm size ulaşır; sarp ve sağlam kalelerde olsanız bile.”**³⁹⁴ buyurarak bu hakikati en açık bir şekilde ferman buyurmuştur. Yine ölümden ve ölümü düşünmekten kaçmanın ne kadar büyük divanelik olduğunu: **“De ki: Sizin kendisinden kaçtığınız ölüm, muhakkak sizi bulacaktır. Sonra da görüleni ve görülmeyeni bilen Allâh’a döndürüleceksiniz de, O size bütün yaptıklarınızı haber verecektir.”**³⁹⁵ buyurarak beyan eylemiştir.

393 Zümer, 39/30

394 Nisa, 4/78

395 Cum’a, 62/8

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Her işinde olduğun gibi ölümü düşünme konusunda da i’tidal (orta yol) üzere ol. Sakın ha aşırılığa gidip de Cenâb-ı Hakk’a (*celle celâluhû*), nefsine ve kullara karşı olan sorumluluklarını ihmâl etme! Fakat her zaman ahreti dünyaya tercih et. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri: **“Allâh’ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allâh’ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allâh, bozguncuları sevmez.”**³⁹⁶ buyurarak, bu konudaki ölçüsünü beyan eylerken, Cenâb-ı Peygamber (*sal-lallâhu aleyhi ve sellem*) de: **“Dünyanızı ıslaha, düzeltmeye çalışınız! Yarın ölecekmiş gibi de ahiret için amel ediniz!”**³⁹⁷

“Hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için, yarın ölecekmiş gibi de ahiret için çalışınız!”³⁹⁸

“Sizin hayırlınız, ahreti için dünyasını, dünyası için ahiretini terk etmeyen ve insanlara yük olmayandır.”³⁹⁹

396 Kasas, 28/77

397 Deylemi

398 İbn-i Asakir

399 Deylemi

“Dünya malından ayrılınca üzölmek, buna kavuşunca sevinmek ve azgınlık yapmak, insanı cehennemeye götürür.”⁴⁰⁰

“Dünyayı seven, ahiretine zarar verir. Ahireti seven, dünyasına zarar verir. O hâlde, devamlı olanı, geçici olana tercih etmelidir.”⁴⁰¹

“Dünyaya meyledenin emeli uzun olur, sonunu getiremez, bitmez tükenmez ihtiyaca düşer; öyle bir meşgale kaplar ki mihnetinden kendini kurtaramaz.”⁴⁰²

“Ahireti isteyip onun için çalışan geçim sıkıntısı çekmez, zengin olarak sabahlar, zengin olarak akşamlar. Dünyayı talep edip onun için koşan geçim darlığı çeker, fakir olarak sabahlar, fakir olarak akşamlar.”⁴⁰³ buyurarak Cenâb-ı Hakk’ın (*celle celâluhû*) muradını lisân-ı pâk-i ile tefsir eyliyor.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, senin ölçün etrafında kibirlenerek yürüyen, bencil, gafil ve müsrifler değil! Üsve-i hasene (güzel örnek) ve

400 Tirmizî

401 Beyhakî

402 Deylemi

403 İbn-i Neccar

mübelliğ-i Kur'ân (Kur'ân'ın tebliğcisi) olan Hazreti Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve O'nun vârisleri olan, ilmi ile amel eden ehl-i sünnet âlimleridir. Bil ki, onların hayattaki düsturu:

“Sen dünyada bir garib veya bir yolcu gibi ol. Akşama erdin mi, sabahı bekleme, sabaha erdin mi akşamı bekleme. Sağlıklı olduğun sırada hastalık hâli için hazırlık yap. Hayatta iken ölüm için hazırlık yap.”⁴⁰⁴ hadîs-i şerifi olup, onlar her türlü abartıdan ve debdebeden uzak durmuşlardır. Allâh (*celle celâluhû*) cümlemizi ölümü ense kökünde hissedip, salihlerin yoluna tâbi olanlardan eylesin.

Muvaffakiyet Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

Uyan Ey Gözlerim

Uyan ey gözlerim gafletten uyan
 Uyan uykusu çok gözlerim uyan
 Azrail'in kastı canadır, inan
 Uyan ey gözlerim gafletten uyan
 Uyan uykusu çok gözlerim uyan

Seherde uyanırlar cümle kuşlar
 Dill-u dillerince tesbihe başlar
 Tevhid eyler dağlar taşlar ağaçlar
 Uyan ey gözlerim gafletten uyan
 Uyan uykusu çok gözlerim uyan

Semâvâtın kapuların açarlar
 Mü'minlere rahmet suyun saçarlar
 Seherde kalkana hülle biçerler
 Uyan ey gözlerim gafletten uyan
 Uyan uykusu çok gözlerim uyan

Bu dünya fanidir sakın aldanma
 Mağrur olup taç-u tahta dayanma
 Yedi iklim benim deyu güvenme
 Uyan ey gözlerim gafletten uyan
 Uyan uykusu çok gözlerim uyan

Benim, Murad kulun, suçumu affet
 Suçum bağışlayub günahım ref'et
 Rasûl'ün sancağı dibinde haşret
 Uyan ey gözlerim gafletten uyan
 Uyan uykusu çok gözlerim uyan

Sultan III. Murat Han

SADIKLARLA BERABERLİK

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki sadık insanlar Allâh'a (*celle celâluhû*), ahiret gününe, meleklerle, kitaplara ve peygamberlere iman eden,⁴⁰⁵ Allâh'a (*celle celâluhû*) ve Peygamber'ine (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yardım eden,⁴⁰⁶ Allâh (*celle celâluhû*) yolunda malı ve canıyla cihat eden,⁴⁰⁷ beş vakit namazını kılan, malının zekâtını veren, akrabalarına, yetimlere, fakirlere, yolculara (Allâh yolunda), dilencilere, özgürlüğüne kavuşmak isteyen esirlere maddi yardımda bulunan, sözleşmesine uyan, sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreden, Allâh'a (*celle celâluhû*) karşı gelmekten sakınan (müttakî), iyi, hayırlı, güzel ve salih ameller işleyen, insanlara iyilik eden (berr)⁴⁰⁸ kimselerdir. Kişinin, imanında,⁴⁰⁹ ni-

405 Bakara, 2/177

406 Haşr, 59/8

407 Hucurat, 49/15

408 Bakara, 2/177

409 Ankebut, 29/2-3

yetinde,⁴¹⁰ sözlerinde,⁴¹¹ sözleşmelerinde, adak ve yeminlerinde,⁴¹² ticaretinde,⁴¹³ amellerinde, bütün iş ve işlemlerinde⁴¹⁴ doğru olması, sadık olmasının sonucudur.

Bir insan iman edip, Allâh'ın (*celle celâluhû*) emir ve yasaklarına uyar, Allâh (*celle celâluhû*) ve kul haklarına riayet eder, söz, sözleşme, yemin, ticaret, görev, iş ve işlemlerinde dürüst olursa “sadık” vasfını kazanmış olur. Allâh (*celle celâluhû*) bizlere sâdık insanlarla beraber olmayı emretmiştir. Âyet-i kerîme: **“Ey iman edenler! Allâh’tan korkun ve sadıklarla beraber olun.”**⁴¹⁵ buyrulmuştur.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Sadıklarla beraber olmanın ehemmiyetini anlamak istersen Ashâb-ı Kirâm’dan Kâ’ b b. Mâlik Hazretleri’nin (*radiyallâhu anh*) anlattığı şu olayı iyice dinle ve bol bol tefekkür et! Çünkü Hazreti Kâ’b’ın (*radiyallâhu anh*) kıssası bu yolda ilerlemek isteyen her kişinin bilmesi ve iyice anlaması gereken bir vakiadır.

410 Muhammed, 47/20-21

411 Ahzab, 33/70

412 Ahzab, 33/23

413 Rahman, 55/9

414 Tirmizî

415 Tevbe, 9/119

“Kâ'b İbn-i Mâlik (*radiyallâhu anh*) gözlerini kaybettiği zaman onu elinden tutup götürme görevini üstlenen oğlu Abdullah'tan (*radiyallâhu anh*) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile birlikte Tebük Gazvesi'ne katılmadığına dair mâcerasını Kâ'b İbn-i Mâlik'den (*radiyallâhu anh*) şöyle anlatırken duydum:

Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gittiği gazâlardan sadece Tebük Gazvesi'ne katılmamıştım. Gerçi Bedir Gazvesi'nde de bulunamamıştım. Zaten Bedir'e katılmadıkları için hiç kimse azarlanmamıştı. O vakit Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile müslümanlar (savaşmak için değil) Kureyş kervanını takibetmek için yola çıkmışlardı. Nihayet Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) müslümanlarla düşmanlarını, aralarında verilmiş herhangi bir karar olmadığı hâlde bir araya getiriverdi. Hâlbuki ben Akabe Bâtı'nın yapıldığı gece, İslâm'a yardım etmek üzere söz verirken Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yanındaydım. Her ne kadar Bedir Gazvesi halk arasında Akabe Gecesi'nden daha meşhursa da, ben

Bedir’de bulunmayı Akabe’de bulunmaktan daha üstün görmem.

Tebük Gazvesi’ne Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile birlikte gitmeyişim şöyle oldu:

Ben katılmadığım bu gazve sırasındaki kadar hiçbir zaman kuvvetli ve zengin olamamıştım. Vallâhi Tebük Gazvesi’nden önce iki deveyi bir araya getirememiştim. Bu gazvede iki tane binek devesine sahip olmuştum. Bir de Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir gazveye hazırlandığı zaman asıl hedefi söylemez, bir başka yere gittiği sanılırdı. Fakat bu gazve sıcak bir mevsimde uzak bir yere yapılacağı ve kalabalık bir düşmanla karşı karşıya gelineceği için Resûl-i Ekrem durumu açıkladı. Savaşın özelliğine göre hazırlanabilmeleri için müslümanlara nereye gideceklerini söyledi. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile beraber sefere gidecek müslümanların sayısı çok fazlaydı. Adlarını bir deftere yazmak mümkün değildi.

Kâ'b (*radiyallâhu anh*) sözüne şöyle devam etti:

Savaşa gitmemek için gözden kaybolunduğu takdirde, hakkında bir âyet nâzil olmadıkça, işin gizli

kalacağı zannedilebilirdi. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu gazveyi meyvaların olgunlaştığı, gölgelerin arandığı sıcak bir mevsimde yapmıştı. Ben de bunlara pek düşkündüm. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile müslümanlar savaş hazırlığına başladılar. Ben de onlarla birlikte savaşa hazırlanmak için çıkıyor, fakat hiçbir şey yapmadan geri dönüyordum. Kendi kendime de “Canım, ne zaman olsa hazırlanırım” diyordum. Günler böyle geçti. Herkes işini ciddi tuttu ve bir sabah Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile birlikte müslümanlar erkenden yola çıktılar. Ben ise hâlâ hazırlanmamıştım. Yine sabah evden çıktım, hiçbir şey yapamadan geri döndüm. Hep aynı şekilde davranıyordum. Savaş henüz başlamamıştı ama mücâhidler hayli yol almışlardı. Yola çıkıp onlara yetişeyim dedim, keşke öyle yapsaymışım; bunu da başaramadım. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) savaşa gittikten sonra insanların arasına çıktığımda beni en çok üzen şey, savaşa gitmeyip geride kalanların ya münafık diye bilinenler veya âciz oldukları için savaşa katılmayan kimseler olmasıydı.

Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Tebük'e varıncaya kadar adımı hiç anmamış. Tebük'te ashâbın arasında otururken:

- "Kâ'b İbn-i Mâlik ne yaptı?" diye sormuş. Bunun üzerine Benî Selime'den bir adam:

- Yâ Rasûlallâh! Elbiselerine ve sağına soluna bakıp gururlanması onu Medine'de alıkoydu, demiş.

Bunun üzerine Muâz İbn-i Cebel ona:

- Ne fena konuştun! demiş. Sonra da Peygamber'e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) dönerek, Yâ Rasûlallâh! Biz onun hakkında hep iyi şeyler biliyoruz, demiş. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) hiçbir şey söylememiş. O sırada çok uzaklarda beyazlar giymiş bir adamın gelmekte olduğunu görmüş:

- "Bu Ebû Hayseme olaydı" demiş. Bir de bakmışlar ki, gelen adam Ebû Hayseme el-Ensârî değil mi!

Ebû Hayseme, (bir savaş hazırlığı sırasında) bir ölçek hurma verdiği için münafıklara alay konusu olan zâttır.

Kâ'b (*radiyallâhu anh*) sözüne şöyle devam etti:

Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Tebük'ten

Medine'ye hareket ettiğini öğrendiğim zaman beni bir üzüntü aldı. Söyleyeceğim yalanı düşünmeye başladım. Kendi kendime “Yarın onun öfkesinden nasıl kurtulacağım?” dedim. Yakınlarımdan görüşlerine değer verdiğim kimselerden akıl almaya başladım. Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gelmek üzere olduğunu söyledikleri zaman, kafamdaki saçma düşünceler dağılıp gitti. Onun elinden hiçbir şekilde kurtulamayacağımı anladım. Her şeyi dosdoğru söylemeye karar verdim. Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sabahleyin Medine'ye geldi. Seferden dönerken önce Mescid-i Nebevî'ye gelerek iki rek'at namaz kılar, sonra halkın arasına gelip otururdu. Yine öyle yaptı. Bu sırada savaşa katılmayanlar huzuruna geldiler; neden savaşa gidemediklerini yemin ederek anlatmaya başladılar. Bunlar seksenden fazla kimseydi. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) onların ileri sürdüğü mâzeretleri kabul etti; kendilerinden bâat aldı; Allâh Teâlâ'dan (*celle celâluhû*) bağışlanmalarını niyâz etti ve iç yüzlerini O'na bıraktı. Sonunda ben geldim. Selâm verdiğim zaman dargın dargın gülümsedi; sonra:

- “Gel!”, dedi. Ben de yürüyerek yanına geldim ve önüne oturdum. Bana:

- “Niçin savaşa katılmadın? Binek hayvanı satın almamış mıydın?” diye sordu. Ben de:

- Yâ Rasûlallâh! Allâh’a (*celle celâluhû*) yemin ederim ki, senden başka birinin yanında bulunsaydım, ileri süreceğim mâzeretlerle onun öfkesinden kurtulabilirdim. Çünkü insanlara fikrimi kabul ettirmeyi iyi beceririm. Fakat yine yemin ederim ki, bugün sana yalan söyleyerek gönlünü kazansam bile, yarın Cenâb-ı Hak işin doğrusunu sana bidirecek ve sen bana güceneceksin. Şâyet doğrusunu söylersem, bana kızacaksın. Ama ben doğru söyleyerek Allâh’tan (*celle celâluhû*) hayırlı sonuç bekliyorum. Vallâhi savaşa gitmemek için hiçbir özürüm yoktu. Hiçbir zaman da gazâdan geri kaldığım sıradaki kadar kuvvetli ve zengin olamamıştım, dedim.

Kâ'b (*radiyallâhu anh*) sözüne devamla dedi ki:

Bunun üzerine Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

- “İşte bu doğru söyledi. Haydi kalk, senin hakkında Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) hüküm verene ka-

dar bekle!" buyurdu. Ben kalkınca Benî Selime'den bazıları yanıma takılarak:

- Vallâhi senin daha önce bir suç işlediğini bilmiyoruz. Savaşa katılmayanların ileri sürdükleri gibi bir mâzeret söyleyemedin. Hâlbuki günahlarının bağışlanması için Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) istiğfâr etmesi yeterdi, dediler.

Kâ'b (*radiyallâhu anh*) sözüne şöyle devam etti:

Beni o kadar çok ayıpladılar ki, tekrar Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yanına dönüp biraz önceki sözlerimin yalan olduğunu söylemeyi bile düşündüm. Sonra onlara:

- Bana verilen cezaya çarptırılan bir başka kimse var mı? diye sordum.

- Evet. Seninle beraber bu cezaya uğrayan iki kişi daha var, dediler. Onlar da senin gibi konuştular ve senin aldığın cevabı aldılar.

- O iki kişi kim? diye sordum.

- Biri Mürâre İbn-i Rebî el-Amrî, diğeri de Hilâl İbn-i Ümeyye el-Vâkıfî diyerek, herbiri Bedir Gazvesi'ne katılmış olan iki mükemmel örnek şahsiyetin adını verdiler. Bunun üzerine ben geri dönme

düşüncesinden vazgeçerek yoluma devam ettim.

Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) savaşa katılmayanlardan sadece üçümüzle konuşulmasını yasakladı. İnsanlar bizimle konuşmaktan kaçındılar veya bize karşı tavırlarını değiştirdiler. Hatta bana göre yeryüzü bile değişti. Sanki burası benim memleketim değildi. Elli gün böyle geçti. İki arkadaşım boyunlarını büktüler; ağlayarak evlerinde oturdular. Ben ise onlardan daha genç ve dayanıklı idim. Dışarı çıkarak cemaatle namaz kılar, çarşılarda dolaşırdım. Fakat kimse benimle konuşmazdı. Namaz bittikten sonra Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yerinde otururken yanına gelir, kendisine selâm verirdim. Kendi kendime “Acaba selâmımı alırken dudaklarını kıpırdattı mı kıpırdatmadı mı” diye sorardım. Sonra ona yakın bir yerde namaz kılar ve farketirmeden kendisine bakardım. Ben namaza dalınca bana doğru döner, kendisine baktığım zaman da yüzünü çeviriverirdi.

Müslümanların bana karşı olan sert tutumları uzun süre devam edince, amcamın oğlu ve en çok sevdiğim insan Ebû Katâde’nin bahçesine gidip du-

vardan içeri atladım ve selâm verdim. Vallâhi selâmımı almadı. Ona:

- Ebû Katâde! Allâh (*celle celâluhû*) adına and vererek soruyorum. Benim Allâh'ı (*celle celâluhû*) ve Rasûlullah'ı (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ne kadar sevdiğimi biliyor musun? diye sordum. Hiç cevap vermedi. Ona and vererek bir daha sordum. Yine cevap vermedi. Bir daha yemin verince:

- Allâh (*celle celâluhû*) ve Rasûlü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) daha iyi bilir, dedi. Bunun üzerine gözlerimden yaşlar boşandı. Geri dönüp duvardan atladım.

Birgün Medine çarşısında dolaşıyordum. Medine'ye yiyecek satmak üzere gelen Şamlı bir çiftçi:

- Kâ'b İbn-i Mâlik'i bana kim gösterir? diye sordu. Halk da beni gösterdi. Adam yanıma gelerek Gassân Meliki'nden getirdiği bir mektup verdi. Ben okuma yazma bilirdim. Mektubu açıp okudum. Selâmdan sonra şöyle diyordu:

- Duyduğumuza göre Efendiniz seni üzüyormuş. Allâh (*celle celâluhû*) seni değerinin bilinmediği ve hakkının çiğnendiği bir yerde yaşayasın diye ya-

ratmamıştır. Hemen yanımıza gel, sana izzet ikrâm edelim.

Mektubu okuyunca, bu da bir başka belâ, dedim. Hemen onu ateşe atıp yaktım.

Nihayet elli günden kırkı geçmiş, fakat vahiy gelmemiştir. Birgün Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gönderdiği bir şahıs çıkageldi.

- Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sana eşinden ayrı oturmanı emrediyor, dedi.

- Onu boşayacak mıyım, yoksa ne yapacağım? diye sordum.

- Hayır, ondan ayrı duracak, kendisine yanaşmayacaksın, dedi. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) diğer iki arkadaşına da aynı emri gönderdi. Bunun üzerine karıma:

- Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) bu mesele hakkında hüküm verene kadar ailenin yanına git ve onların yanında kal, dedim.

Hilâl İbn-i Ümeyye'nin karısı Rasûlullah'a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) giderek:

- Yâ Rasûlallâh! Hilâl İbn-i Ümeyye çok yaşlı bir

adamdır. Kendisine bakacak hizmetçisi de yoktur. Ona hizmet etmemde bir sakınca görür müsün? diye sormuş. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

- Hayır görmem. Ama katiyen sana yaklaşmasın, buyurmuş. Kadın da şöyle demiş:

- Vallâhi onun kımıldayacak hâli yok. Allâh'a (*celle celâluhû*) yemin ederim ki, başına bu iş geldiğinden beri durmadan ağlıyor.

Kâ'b (*radiyallâhu anh*) sözüne şöyle devam etti:

- Yakınlarımdan biri bana: Rasûlullah'tan (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) eşinin sana hizmet etmesi için izin istesen olmaz mı? Baksana Hilâl İbn-i Ümeyye'ye bakması için karısına izin verdi, dedi. Ben de ona: Hayır, bu konuda Rasûlullah'tan (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) izin isteyemem. Üstelik ben genç bir adamım. İzin istesem bile Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bana ne diyeceğini bilemem, dedim.

Bu vaziyette on gün daha durdum. Bizimle konuşulması yasaklandığından bu yana tam elli gün geçmişti. Ellinci gecenin sabahında, evlerimizden birinin damında sabah namazını kıldım. Allâh

Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) (Kur'ân-ı Kerîm'de bizden) bahsettiği üzere canım iyice sıkılmış, o geniş yeryüzü bana dar gelmiş bir vaziyette otururken Sel Dağı'nın tepesindeki birinin var gücüyle:

- "Kâ'b İbn-i Mâlik! Müjde!" diye bağırdığını duydum. Sıkıntılardan kurtulma gününün geldiğini anlayarak hemen secdeye kapandım.

Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sabah namazını kıldırınca, Allâh Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) tevbelerimizi kabul ettiğini ilân etmiş. Bunun üzerine ahâlî bize müjde vermeye koşmuş. İki arkadaşına da müjdeciler gitmiş. Bunlardan biri bana doğru at koşturmuş. Eslem kabilesinden bir diğer müjdeci koşup Sel Dağı'na tırmanmış, onun sesi atlıdan önce bana ulaşmış. Sesini duyduğum müjdeci yanıma gelip beni tebrik edince, sırtımdaki elbiseyi de çıkarıp müjdesine karşılık ona giydirdim. Vallâhi o gün giyecek başka elbisem yoktu. Emanet bir elbise bulup hemen giydim. Peygamber'i (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) görmek üzere yola koyuldum. Beni grup grup karşılayan sahâbîler tevbemin kabul edilmesi sebebiyle tebrik ediyor ve "Allâh Teâlâ'nın (*celle*

celâluhû) seni bağışlaması kutlu olsun” diyorlardı.

Nihayet Mescid’e girdim. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ashâbın ortasında oturuyordu. Talha İbn-i Ubeydullah hemen ayağa kalktı, koşarak yanıma geldi, elimi sıktı ve beni tebrik etti. Vallâhi muhâcirînden ondan başka kimse ayağa kalkmadı.

Râvi der ki, Kâ'b (*radiyallâhu anh*) Talha'nın (*radiyallâhu anh*) bu davranışını hiç unutmazdı.

Kâ'b (*radiyallâhu anh*) sözüne şöyle devam etti:

Peygamber’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) selâm verdiğimde yüzü sevinçten parıldayarak:

- “Dünyaya geldiğinden beri yaşadığın bu en hayırlı gün kutlu olsun!” buyurdu. Ben de:

- Yâ Rasûlallâh! Bu tebrik senin tarafından mıdır, yoksa Allâh (*celle celâluhû*) tarafından mı? diye sordum.

- “Benim tarafımdan değil, Yüce Allâh (*celle celâluhû*) tarafından” buyurdu. Sevindiği zaman Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yüzü parıldar, ay parçasına benzerdi. Biz de sevindiğini böyle anladık. Resûl-i Ekrem’in önünde oturduğumda:

- Yâ Rasûlallâh! Tevbemin kabul edilmesine şükran olarak bütün malımı Allâh (*celle celâluhû*) ve Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) uğrunda fakirlere dağıtmak istiyorum, dedim. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

- “Malının bir kısmını dağıtmayıp elinde tutman senin için daha hayırlı olur” buyurdu. Ben de:

- Hayber’in Fethi’nde hisseme düşen malı elimden bırakıyorum, dedikten sonra sözüme şöyle devam ettim. Yâ Rasûlallâh! Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) beni doğru söylediğimden dolayı kurtardı. Tevbemin kabul edilmesi sebebiyle, artık yaşadığım süreçte sadece doğru söz söyleyeceğim.

Vallâhi bunu Peygamber’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) söylediğim günden beri doğru sözlü olmaktan dolayı Allâh Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) hiç kimseyi benden daha güzel mükâfatlandırıldığını bilmiyorum. Yemin ederim ki, Peygamber’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) o sözleri söylediğim günden bu yana bilerek hiç yalan söylemedim. Kalan ömrümde de Cenâb-ı Hakk’ın (*celle celâluhû*) beni yalan söylemekten koruyacağını umarım.

Kâ'b (*radiyallâhu anh*) sözüne devamla şöyle dedi:

Bunun üzerine Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şu âyet-i kerîmeleri indirdi:

“Allâh (savaşa gitmek istemeyenlere izin vermesi sebebiyle) Peygamberini bağışladığı gibi, bir kısmının kalbi kaymak üzere iken güçlük zamanında Peygamber’e uyan muhâcirlerle ensârın da tevbelerini kabul etti. Çünkü Allâh onlara çok şefkatli, pek merhametlidir.

Hani şu tevbeleri (Allâh’ın emri gelene kadar) geri bırakılan üç kişinin de tevbesini kabul etti. Bütün genişliğine rağmen yeryüzü onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini iyice sıkıştırmıştı. Nihayet Allâh’dan başka sığınılacak kimse olmadığını anlamışlardı. Eski hâllerine dönmeleri için Allâh onların tevbelerini kabul etti. Çünkü Allâh tevbeleri kabul edici ve bağışlayıcıdır.

Ey imân edenler! Allâh’ın azâbından korkun ve doğrularla beraber olun”⁴¹⁶

Kâ'b (*radiyallâhu anh*) şöyle devam etti:

Allâh’a (*celle celâluhû*) yemin ederim ki, beni İs-

lâmiyet'le şereflendirdikten sonra Cenâb-ı Hakk'ın (*celle celâluhû*) bana verdiği en büyük nimet, Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) huzurunda doğruyu söylemek ve yalan söyleyip de helâk olmaktır. Çünkü Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) şu yalan söyleyenler hakkında vahiy gönderdiği zaman, hiç kimseye söylemediği ağır sözleri söyledi ve şöyle buyurdu:

“O savaştan kaçanların yanına döndüğünüz zaman, kendilerini hesaba çekmeyeziniz diye Allâh adına yemin ederler. Onlardan yüz çevirin. Çünkü onlar pistirler. Yaptıklarına ceza olmak üzere varacakları yer cehennemdir. Kendilerinden râzı olarsınız diye size yemin de ederler. Siz onlardan râzı olsanız bile Allâh fâsıklardan aslâ râzı olmaz.”⁴¹⁷

Kâ'b (*radiyallâhu anh*) sözüne şöyle devam etti:

Biz üç arkadaşın bağışlanması, Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yeminlerini kabul edip kendilerinden bîat aldığı ve Cenâb-ı Hak'dan affedilmelelerini dilediği kimselerin bağışlanmasından (Elli gün) geri kalmıştı. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*),

hakkımızda Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) bir hüküm verene kadar bize yapacağı muameleyi tehir etmişti. Nihayet Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) -anlatıldığı üzere- hükmünü verdi. Allâh Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) "tevbeleri geri kalan üç kişinin..." diye bahsettiği bu geri kalış, bizim savaştan geri kalmamız değildir; bu, Hazreti Peygamber'e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gelip yemin ederek mâzeretleri olduğunu söyleyenlerin özürlerini Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kabul etmesi, bize yapacağı muameleyi ise geriye bırakması olayıdır."⁴¹⁸

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Onlarca harpte Hazreti Rasûlullah'a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yarenlik yapıp, sadece bir seferinde zafiyet gösteren Hazreti Kâ'b'ın (*radiyallâhu anh*) nedameti (pişmanlığı) senin için yeterli bir misal olmalı. Bil ki, kişinin sadıklardan olabilmesi için sadece sözünün ve işinin doğruluğu kâfi değildir. Allâh (*celle celâluhû*) yolunun sâliki mümkün olduğunca yukarıda vasıfları sayılan sadık kullarla hem ruhen hem bedenlen beraber olmalıdır. Şâyet buna güç yetiremezse; onların örnek hayatlarını okumalı ve ruhen onlarla bir

418 Buhârî, Müslim, Tirmizî

gönül bağı kurmaya gayret etmelidir. Çünkü insan varlığında asıl olan ruhtur; ruhun beraberliği hakikatte varlığın beraberliği demektir. Bu beraberlik psikolojisi insanının ruh âlemine çok faydalıdır ve sâlikin ibadetlerinde daimi olması için büyük bir vesiledir. Kişi şayet hastalık ve maişet meşguliyeti (helal rızık peşinde olma) nedeniyle bedenlen sadıklarla olamazsa, en azından gönlü onlarla beraber olmalıdır. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Şüphesiz Medine’de birtakım insanlar var ki, siz (cihad için) bir yolda yürür veya bir vadiyi geçerken sanki sizinle beraberdirler. Onları hastalık alıkoymuştur.”⁴¹⁹ ve “(Sözü, özü) doğru olan ticaret ehli, peygamberler, siddîklar ve şehitlerle beraber haşrolunacaktır.”⁴²⁰ buyurarak, mazereti olan ve helal rızık peşinde koşan kişilerin muafiyetini beyan etmiştir.

Hace Abdulhâlık Gücdüvânî (*kuddise sırruhû*) Hazretleri de oğluna şu şekilde nasihat etmiştir:

“Ey oğulcuğum! Sadıkları bul ve onlarla dost ol. Şayet onları bulamazsan onların kitaplarını oku ve

419 Müslim, Buhârî, Ebû Dâvûd, İbn-i Mâce

420 Tirmizî, Darimî, Hâkim, Süyûtî

menkıbelerini dinle. Böylece onlara gönlünün rağbeti artsın. Cenâb-ı Hakk'ın da (*celle celâluhû*) Kur'ân-ı Azimüşşan'da birçok kıssaya yer vermesi kuru kuruya onları hikâyeye etmek için değildir. Bilakis, bu mübarek insanların hayat serüvenini öğrenip, ibret almamız ve onlarla mânevî bir beraberlik kurmamız içindir."

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, Sıddîkiyye yolunda bulunan zâtların gönlü bir tevazu pınarıdır. Onların birçoğu bu yolda sebat edebilmek için fakirliği seçmişler, zengin olsalar da zahidane bir hayat sürmüşlerdir. Onların bu hâli nedeniyle şeytan, sakın ha seni aldatıp kibre düşürmesin! Nitekim Ashâb-ı Kirâm'ın (*radıyallahu anhiüm*) da çoğu bu zühd hâli üzereydiler. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*), Hazreti Peygamber'e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve onun namında bütün ümmete:

"Sabah akşam Rablerine, O'nun rızâsını dileyerek dua edenlerle birlikte candan sebat et. Dünya hayatının süsünü isteyerek gözlerini onlardan çevirme. Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi gücü aşırılık olan

kimseye boyun eğme.”⁴²¹ buyurarak, sadıklarla beraber olmayı, gafillerden ve cahillerden yüz çevirmeyi emretmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de insanların katında düşük, fakat Allâh (*celle celâluhû*) katında değerli olan bazı zevatin olduğunu:

“Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*), Ben kalpleri kırık olanların yanındayım buyurmuştur.”⁴²² buyurarak beyan etmiş ve Allâh’ın (*celle celâluhû*) rahmetine mazhar olmak isteyenlerin bu kişilerle gönül beraberliği kurmasının lüzumuna işaret etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Sadıklarla beraber olman, onlar nedeniyle Hakk Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) sana da rahmetiyle muamele etmesine neden olur. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Kardeşlerinin salih kimseler olması, kişinin saadetindendir.”⁴²³

“Ey Enes (b. Mâlik)! Sadık dostlarını çoğalt. Çünkü onlar şefaâtçidirler.”⁴²⁴

421 Kehf, 18/28

422 Münâvî, Gazâlî

423 Sülemî, Münâvî

424 Münâvî

“Kişi sevdiği ile beraberdir.”⁴²⁵ buyurarak, bu hakikati açık bir şekilde beyan etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, sadıkların bulunduğu cemaate felaket gelmez ve azap inmez. Nitekim Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Yüce Kelâmında:

“Hani (o kâfirler) bir zaman da: ‘Ey Allâh’ım! Eğer bu Kitap senin katından gelmiş bir gerçekse üzerimize gökten taş yağdır yahut bize elem verici bir azap getir!’ demişlerdi. Hâlbuki (Ey Muhammed) sen onların içinde iken Allâh onlara azap edecek değildir. Ve onlar mağfiret dilerlerken de Allâh onlara azap edici değildir.”⁴²⁶ buyurarak bu hakikati beyan etmiştir. Bu durum kâfirler için böyle iken, mü’minler için böyle olmaması hiç düşünülebilir mi? Öyleyse, Rasûlullah’ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) biricik vârisleri ve en iyi takipçileri olan sadıklarla beraber olanlar için de aynı durum söz konusudur. Allâh’ın (*celle celâluhû*) azabından sakınanlar için en emin yol, bu mübarek zâtlarla ruhi ve bedeni beraberliktir.

425 Buhârî, Müslîm

426 Enfâl, 8 /32-33

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Kurtuluşa erenin ve mahvolanın kim olduğunu bilmek istersen şu hadîs-i şerife kulak ver:

“Saîd (yani mutlu kimse), başkasının hâl ve şânına bakarak öğüt alan (ve böylelikle uyanmaya muvaffak olan) kimsedir. Şaki (yani fena kimse) de, kendisinin fena hâllerinden başkasının ibret aldığı kimsedir.”⁴²⁷

Öyleyse sen sadıklarla beraber ol ve gönlünü uyandır. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) buyurmuştur ki: ‘Ben Salih kullarıma gözlerin görmemiş, kulakların işitmemiş ve hiçbir insanın kalbine doğmamış şeyleri hazırladım.’⁴²⁸ buyurarak, onları müjdelemiştir.

Sakın ha, şekavete (fenalığa) düşüp de başkalarına ibret olacak hâle düşme! Çünkü bu işin sonu ebedi mahrumiyettir.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allâh’tandır (*celle celâluhû*).

427 Müslim, İbn-i Mâce

428 Buhârî, Müslim, Ahmed, Süyûtî

TİLÂVET-İ KUR'ÂN

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, Kur'ân Al-lâh'ın (*celle celâluhû*) değişmez ve değiştirilemez kadim kelâmı, kendisinden önce gelen bütün ilâhî kitapların tasdikçisi, hakla-bâtılın, hayırla-şerrin ayırt edicisi ve Hazreti Muhammed'e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bahşedilen en büyük mucize olan yüce kitaptır. Onun kadir ve kıymetini en iyi takdir edecek olan yine onu indiren Cenâb-ı Hakk'tır (*celle celâluhû*). Öyle ki, Hazreti Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu kitaba muhatap olduğu için peygamberlerin en üstünü olmuş, O'nun ümmeti de O'nun tebliğ ettiği bu hakiki kitabı imanla tasdik edip amel ettikleri için ümmetlerin en üstünü ve en seçkini kılmışlardır. Mekke ve Medine, kendilerinde Kur'ân indirildiği için beldelerin en şerefli, Asr-ı Saadet, Ramazan Ayı ve Kadir Gecesi de zamanların en hayırlıları olmuşlardır. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*), yine Kur'ân-ı Kerîm'de yine Kur'ân hakkında şöyle buyurmaktadır:

“(Bu Kur’ân) âyetlerini iyiden iyiye düşünüp tefekkür etsinler ve temiz akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır.”⁴²⁹

“İman edip yararlı işler yapanların, Rableri tarafından hak olarak Muhammed’e indirilen Kur’ân’a inananların günahlarını Allâh örtmüş ve hâllerini düzeltmiştir.”⁴³⁰

“Eğer biz bu Kur’ân’ı bir dağa indirseydik, muhakkak ki onu, Allâh korkusundan baş eğerek, parça parça olmuş görürdün. Bu misalleri insanlara düşünsünler diye veriyoruz.”⁴³¹

“Müminler ancak o kimselerdir ki; Allâh anıldığında kalpleri titrer, yanlarında Allâh’ın âyetleri okunduğunda (bu) imanlarını pekiştirir ve yalnız Rablerine dayanıp güvenirler.”⁴³²

“İşte bu Kur’ân, kendisiyle uyarılsınlar, Allâh’ın ancak bir tek İlah olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri iyice düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara (gönderilmiş) bir bildiridir.”⁴³³

429 Sad, 38/29

430 Muhammed, 47/2

431 Haşr, 59/21

432 Enfal, 8/2

433 İbrahim, 14/52

“(Senden önceki elçilerimizi) Apaçık deliller ve kitaplarla gönderdik. Sana da zikri (Kur’ân’ı) indirdik ki, insanlara kendileri için indirileni açıklayasın ve onlar da iyice düşünsünler, diye.”⁴³⁴

“Bu (Kur’ân), insanlar için basiret (nuruyla Al-lâh’a yönelten âyet)lerdir, kesin bilgiyle inanan bir kavim için de bir hidayet ve bir rahmettir.”⁴³⁵

“Bu Kur’ân bana siz ve (sizden sonraya) erişenleri uyarmam için vahyolundu.”⁴³⁶

Kur’ân’ın ilk muhatabı ve mübelliği olan Hazreti Muhammed (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ise Kur’ân’ın kadir ve kıymeti hakkında bazı ehâdis-i şerîfelerinde şöyle buyurmuşlardır:

“Kur’ân şefaati makbul bir şefaatçi, şahitliği tasdik edilmiş bir şahittir. Bir kimse, onu önder bilirse, Kur’ân da onu cennete götürür. Bir kimse, onu arkaya atarsa, Kur’ân da onu cehenneme götürür.”⁴³⁷

“Allâh (*celle celâluhû*) şu Kur’ân’la bazı kavim-

434 Nahl, 16/44

435 Casiye, 45/20

436 En’âm, 6/19

437 Muhammed b. Fazl, Muhammed b. Cafer, İbrahim b. Yûsuf, Ebû Muaviye, A’miş Mûli yolu ile gelen bir rivâyette.

leri yükseltir; bazılarını da alçaltır.”⁴³⁸

“Bu Kur’ân’dan ayrılmayın! Çünkü o, Allâh’ın (*celle celâluhû*) sofrasıdır. Kim Allâh’ın (*celle celâluhû*) sofrasından istifade etmek isterse etsin. Zira ilim kazanmak öğrenmekle olur.”⁴³⁹

“Kim Kur’ân’a dosdoğru uyarsa, Kur’ân onu sapıklıktan kurtarıp doğru yola eriştirir ve kıyamet günü onu kötü bir hesaptan korur.”⁴⁴⁰

“Şüphesiz şu Kur’ân, Allâh’ın (*celle celâluhû*) kullarına olan bir ziyafetidir. Gücünüzün yettiği kadar Allâh’ın (*celle celâluhû*) bu sofrasından bir şeyler öğreniniz. Bu Kur’ân Allâh’ın (*celle celâluhû*) sapasağlam ipi, apaçık nurudur. Fayda veren şifasıdır. Ona sımsıkı sarılanlar için bir korumaktır. Ona tâbi olanları kurtarıcıdır. Kur’ân çok okunmakla eskimez. Kur’ân okuyun, çünkü Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) onun okunan her bir harfine karşılık on katı sevap verecektir. Dikkat edin, ben ‘Elif-lâm-mîm için on katı sevap verilir’ demiyorum. Elif harfi için on katı sevap, lâm harfi için on

438 Müslim

439 Bezzâr

440 Taberânî

katı sevap ve mîm harfi için de on katı sevap vardır.”⁴⁴¹

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bu kadar açık ve anlaşılır âyet-i celîleler ve ehâdis-i şerîfelerden sonra, Kur’ân’ın ne büyük bir kurtarıcı, ne makbul bir şefaatçi, ne hakiki bir mürşid, ne tükenmez bir ilim kaynağı, ne büyük bir habl-i metin (sağlam ip) olduğunu anladın. Öyleyse Cenâb-ı Hakk’ın (*celle celâluhû*):

“Hep birlikte Allâh’ın (*celle celâluhû*) ipine (kitabına, dinine) sımsıkı sarılın. Parçalanıp ayrılmayın. Allâh’ın (*celle celâluhû*) üzerinizdeki nimetini düşünün. Hani siz birbirinize düşmanlar idiniz de, O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O’nun (bu) nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allâh (*celle celâluhû*) size âyetlerini böyle apaçık bildiriyor ki, doğru yola eresiniz.”⁴⁴² buyruğuna kulak ver, Kur’ân’a tâbi ol, ona itaat et, onun emirlerine itaat edilmesini emrettiği kişilere de itaat et, sakın ha, Kur’ân’dan zerre-

441 Hâkim

442 Âl-i İmran, 3/103

ce şüphe etme ve asla ondan yüz çevirme! Çünkü Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) âyet-i celîlelerde:

“Her kim Rahman olan Allâh’ın zikrinden yüz çevirirse biz ona bir şeytan musallat ederiz. Artık o şeytan onun yakın dostudur.”⁴⁴³

“Her kim de benim zikrimden (Kur’ân’dan) yüz çevirirse, (bilsin ki) ona dar bir geçim vardır ve onu kıyamet günü kör olarak haşrederiz.”⁴⁴⁴ buyurarak, Kur’ân’dan yüz çevirenlerin hazin sonunu en belîğ bir şekilde ifade ediyor.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Kelâmullah’a büyük ihtimam göster ve onu hayatının merkezine koyarak bol bol tefekkürle tilavet et. Nitekim Kur’ân-ı Azimüşşan’da, Kur’ân’a inanarak onu tilavet edenler hakkında Cenâb-ı Mevlâ (*celle celâluhû*) şöyle buyurmaktadır:

“Şüphesiz, Allâh’ın kitabını okuyanlar, namazı kılanlar ve kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden, gizlice ve açıktan Allâh yolunda harcayanlar, asla zarar etmeyecek bir ticaret umabilirler.”⁴⁴⁵

443 Zuhruf, 43/36

444 Tâhâ, 20/124

445 Fatır, 35/29

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ise Kur'ân okumanın faziletine dair şöyle buyurmaktadır:

“Ümmetimin en faziletli ibadeti, Kur'ân'ı yüzüne bakarak okumaktır.”⁴⁴⁶

“İnsanların en âbidi, onların Kur'ân'ı en çok okuyanıdır.”⁴⁴⁷

“Kur'ân okuyunuz. Çünkü Kur'ân, kendisini okuyanlara kıyamet gününde şefaathçi olarak gelecektir.”⁴⁴⁸

“Kur'ân'ı gereği gibi güzel okuyan kimse, vahiy getiren şerefli ve itaatkâr meleklerle beraberdir. Kur'ân'ı kekeleyerek zorlukla okuyan kimseye de iki kat sevap vardır.”⁴⁴⁹

“Kur'ân-ı Kerîm'den tek harf okuyana bile bir sevap vardır. Her sevap on misliyle kayda geçer. Elif Lâm Mîm bir harftir demiyorum. Aksine Elif bir harf, Lâm bir harf, Mîm bir harftir.”⁴⁵⁰

446 Beyhakî, Süyûtî

447 Süyûtî

448 Müslim

449 Buhârî, Müslim

450 Tirmizî

“Kur’ân’ı aşikâr okuyan, aşikâr sadaka veren gibidir. Kur’ân’ı gizli okuyan sadakayı gizli veren gibidir.”⁴⁵¹

“Kur’ân’ı öğrenin ve okuyun! Çünkü Kur’ân’ı öğrenip okuyan ve onun hükümleriyle amel edip yaşayanın misali, içi misk dolu bir keseye benzer; kokusu her yana yayılır. Kur’ân’ı okuyup onu sadece içinde tutan, ağzı düğümlü misk torbasına benzer.”⁴⁵²

“Sizin en hayırlılarınız, Kur’ân’ı okuyan ve okutandır.”⁴⁵³

“Kur’ân okumak, kimi benden başka bir şey istemekten meşgul edip alıkoyarsa, dilekte bulunanlara verilen en üstününü ona veririm.”⁴⁵⁴

“Kur’ân okuyan bunamaz.”⁴⁵⁵

“Kim Allâh-u Teâlâ’nın kitabından bir âyet dinlerse onun için kat kat sevap yazılır. Kim de onu okursa kıyâmet günü onun için nûr olur.”⁴⁵⁶

451 Mesabih

452 Tirmizi, Nesai, İbn-i Mâce

453 İbn-i Mace

454 Tirmizi

455 El-Manevi, İbn-i Asakir

456 Ahmed

“Kur’ân okuyan bir mü’min, kavun gibidir. Hem kokusu hem tadı güzeldir. Kur’ân okumayan bir mü’min, hurma gibidir. Tadı güzeldir, ama kokusu yoktur. Kur’ân okuyan bir münafık, reyhan gibidir. Kokusu iyidir; ama tadı acıdır. Kur’ân okumayan bir münafık, Ebû Cehil karpuzu gibi olup, kokusu yoktur, tadı da acıdır.”⁴⁵⁷

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bu muhkem ehâdis-i şerîfelerden de anladın ki, Kur’ân ile meşgul olmak, onun hakkında tefekkürde bulunmak ve onu bol bol okumak her türlü zikirde ve duadan daha üstündür. Çünkü bütün duaların ve zikirlerin en güzelleri, kelâmların en güzelinde zaten münderiştir. Kur’ân okuyan da, tilaveti esnasında bunlarla dua etmekte ve zikirde bulunmaktadır. Mânâ âleminin erleri mânevî seyrin nihayetinde özellikle Kur’ân ile meşguliye büyük ehemmiyet vermişlerdir ve bütün zikir ve murakabelerini Kur’ân tilavetini ve namazı ihya etmek için bir kalp cilasası saymışlardır.

Kişi okumasının zayıflığına bakmaksızın Kur’ân-ı Kerîm tilavetine, özellikle de yüzüne kıraat ederek devam etmelidir. Çünkü bakarak Kur’ân-ı

457 Katâde, Ebû Musa el-Eş’arî yolu ile gelen bir rivâyetle.

Kerîm okumakta hem Kur'ân'a bakma sevabı hem de Kur'ân'ı okuma sevabı vardır. Ayrıca bakarak Kur'ân okumak esnasında lahn-i celî veya lahni hafî yapmak (açık ve gizli hata) daha az görülür. Mümkünse mukabele esnasında hadr okuyuşu (normal), namaz esnasında tedvir okuyuşu (orta) ve cemaate Kur'ân arzı esnasında da tahkik okuyuşu (yavaş) tercih edilmelidir. Kur'ân'ı tecvid kurallarına riayet etmeksizin, hızlı bir şekilde, edebe mugayir bir tarzda okumak, hiçbir kıraat âliminden nakledilmemiş ve hiçbir fakih bunu caiz görmemiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Şayet Kur'ân okumayı bilmiyorsan bir an önce öğrenmek için yola koyul. Bil ki, Kur'ân okumak Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sürekli devam ettiği bir sünnetidir. Şayet Kur'ân okunan bir mecliste bulunuyorsan orada da edebe riayet ederek dikkatlice dinle. Nitekim âyeti celîlede Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) şöyle buyurmuştur:

“Kur'ân okunduğu zaman onu dinleyin ve sun ki size merhamet edilsin.”⁴⁵⁸ Binaenaleyh Kur'ân-ı Kerîm'i dinlemek bir farzı kifâyedir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Kur'ân'da mâhir olmak istiyorsan, Kur'ân meclislerinde daima bulun ve evini de bir Kur'ân meclisi hâline getir. Bil ki, As-hâb-ı Kirâm'ın (*radıyallahu anhiim*), ulemânın, evliyanın ve dahi meşayih-i âlişânın meclisleri Kur'ân meclisi, evleri de bir Kur'ân sofrası idi. Nitekim Kur'ân meclislerinin faziletlerine dair Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmaktadır:

“Evlerinizi namaz kılmak ve Kur'ân okumakla nurlandırınız.”⁴⁵⁹

“Her sofraya hazırlayan kimse sofrasına gelinmesini ister. Allâh'ın (*celle celâluhû*) (mânevî) sofrası ise Kur'ân'dır. O hâlde bu sofrayı terk etmeyin.”⁴⁶⁰

“İçinde Kur'ân okunan ev, gök ehline pırıl pırıl ışık saçar; nasıl ki yıldızlar ışık saçarsa.”⁴⁶¹

“İçinde Kur'ân okunan evin hayrı çoğalır. İçinde Kur'ân okunmayan evin ise hayrı azalır.”⁴⁶²

“Evlerinizde Kur'ân-ı Kerîm okumayı çoğal-

459 Beyhakî

460 Beyhakî

461 Beyhakî

462 Bezzar

tınız. Çünkü içinde Kur'ân-ı Kerîm okunmayan evin hayrı az olur, şerri çok olur ve içindekilere dar gelir.”⁴⁶³

“Bir topluluk, Allâh'ın (*celle celâluhû*) evlerinden birinde toplanır, Allâh'ın (*celle celâluhû*) Kitabı'ndan bir âyet okurlar, aralarında onu öğrenmeye çalışırlarsa, Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) onlara sekîne (huzur) indirir, kendilerini rahmet kaplar ve melekler onları sarar. Ve Allâh (*celle celâluhû*) onları katındakilere anlatır.”⁴⁶⁴

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Kur'ân'ı sünnet üzere ayda bir kez hatmet. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Abdullah bin Amr'a (*radiyallâhu anh*): “Duyduğuma göre sen her gece Kur'ân okuyup (hatim) ediyor muşsun?” “Evet.” “Ayda bir hatim indir!” “Bundan daha fazlasını yapabilirim.” “Öyleyse, yedi günde bir hatim et, bundan daha kısa sürede hatim etmeye kalkışma!” Bu hususta daha iddialı konuşup ısrar ettim. O da ısrar etti ve nihayet şöyle buyurdu: “Kim bilir ömrün uzun olur da çok yaşarsın bu

463 Süyûtî

464 A'meş, Ebû Sâlih yolu ile gelen bir rivâyette.

dediğini yapamazsın.” Hakikaten buyurduğu başıma geldi. Yaşlanınca, “Allâh Rasûlü’nün (sallallâhu aleyhi ve sellem) ruhsatını keşke kabul etseydim!” dedim,⁴⁶⁵ buyurdu.

Kur’ân-ı hatmetmek öyle büyük bir fazilettir ki, bu faziletin ehemmiyetini Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Mü’min, Kur’ân-ı Kerîm’i hatmettiği zaman, altmış bin melek onun için Cenâb-ı Hakk’tan mağfiret talep eder.” (Deylemi) buyurmuştur. Yine, sabah akşam Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) okumaya devam ettiği Kur’ân sûre ve âyetlerini vird edinmeli. Kur’ân’la olan bağı sıcak tutmalıdır.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Kur’ân nasıl kelâm-ların en üstünü ise, onun muhatabı peygamberlerin en üstünü ise, yine Kur’ân ehli de onun ahkâmı ile yaşarsa akranının en üstünüdür. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Kur’ân ehlinin yüceliğine dair ehâdis-i şerîfelerinde şöyle buyurmaktadır:

465 Müslim

“Kur’ân-ı Kerîm’e bakarak okuyanın ezbere okuyana karşı fazileti, farzın nafîleye karşı fazileti gibidir.”⁴⁶⁶

“Kur’ân-ı yüklenenler Allâh’ın (*celle celâluhû*) dostlarıdır. Onlara düşmanlık eden Allâh’a (*celle celâluhû*) düşmanlık etmiştir. Onları dost edinen, Allâh’ı (*celle celâluhû*) dost edinmiştir.”⁴⁶⁷

“Kur’ân-ı taşıyan (kalbinde ve kafasında onu muhafaza eden), İslâm sancağını taşıyandır. Ona ikramda bulunan Allâh’a (*celle celâluhû*) saygı göstermiş olur; ona ihanet eden Allâh’a (*celle celâluhû*) ihanet etmiş olur. Allâh’ın (*celle celâluhû*) laneti böylesine olsun.”⁴⁶⁸

“Kur’ân-ı kalbinde, hafızasında taşıyanlar, kıyamet günü cennet ehlinin başı ve ileri gelenleridir.”⁴⁶⁹

“Kur’ân-ı kalbinde, hafızasında taşıyanlar, Allâh’ın (*celle celâluhû*) sunduğu gölgeden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı günde Allâh’ın gölgesindedirler.”⁴⁷⁰

466 Kenzü’l-Ummâl

467 Buhârî

468 Firdevs

469 Taberânî

470 Deylemi

“Kur’ân-ı Kerîm’i ezberleyip okuyan ve onunla amel eden kimselere hürmet ediniz. Kim onlara hürmet ederse bana hürmet etmiştir.”⁴⁷¹

“Kur’ân-ı yüklenmiş kimse için kabul olunmuş bir dua vardır.”⁴⁷²

“Ümmetimin en şereflipleri ve ileri gelenleri, Kur’ân’ı kalbinde, hafızasında taşıyanlardır.”⁴⁷³

“Kim Kur’ân okur, ezberler de Mushaf’a bakmadan tilavet eder, aynı zamanda Kur’ân’ın helal kıldığını helal, haram kıldığını haram sayarsa, Allâh (*celle celâluhû*) onu bu sebeple cennete koyar; onun hanedanından cehennem azabını hak etmiş on kimseye de şefaatte bulunma yetkisi verir.”⁴⁷⁴

“Kalbinde Kur’ân-ı Kerîm’den bir şey bulunmayan kimse, harap olmuş ev gibidir.”⁴⁷⁵

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Kur’ân’ı ezberlemeye ve tefsir etmeye ve dahi ondan hüküm çıkarmaya en lâayık olanlar, iman, amel ve ahlâk yönünden insanların en kâmil olanlarıdır. Bu yüzden

471 Feyzü’l-Kadîr

472 Münâvî

473 İbn-i Abbas

474 Tefsir-i Kurtubi, el-Hasen

475 Tirmizî

hıfzı en kuvvetli, ahlâkı en düzgün ve sesi en güzel olanları Kur'ân'ı ezberlemek için teşvik et. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Kur'ân'ı sesleriniz ile süsleyiniz. Çünkü güzel seda Kur'ân-ı Kerîm'in sahip olduğu güzelliği daha fazla göstermeye sebep olur.”⁴⁷⁶ buyurarak, geniş kitlelere Kur'ân sunumu yapacak kişilerin hem sözünü, hem sesini ve hem de lisân-ı hâlini güzelleştirmesi gerektiğini tavsiye eylemiştir.

Yine, Kur'ân ilimlerine anlayışı yüksek, ahlâk-ça ön plana çıkmış ve dinin hükümlerine riayet eden insanları yönlendir. Çünkü halk içinde imanen, amelen, ahlâken ve aklen zayıf olan kişilerin Kur'ân'la ve Kur'ân ilimleriyle anılması bu ilimlerin insanların gözünde hak ettiği yere ulaşamamasına sebep olur. Bunun örnekleri ehline çok iyi bilinir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) şöyle buyurmaktadır:

“Kendilerine Tevrat yükletilip de sonra onu (içindeki derin anlamları, hikmet ve hükümleriyle gereği gibi) yüklenmemiş olanların durumu, kos-

476 Hâkim, Taberânî, Süyûtî

koca kitap yükü taşıyan eşeğin durumu gibidir. Allâh'ın âyetlerini yalanlayan kavmin durumu ne kötüdür. Allâh, zalim bir kavmi hidayete erdirmez."⁴⁷⁷

Ve yine Fatiha Sûresi'ndeki gazaba uğrayanların, Allâh'ın (*celle celâluhû*) kitabı olan Tevrat'ı bilip de, amel etmeyenler olarak tefsir âlimleri tarafından nakledilmesi, bu hakikati ortaya koyan en açık delillerdendir. İmam-ı Gazzali Hazretleri (*radıyallâhu anh*) İhya'da: "Nice Kur'ân okuyanlar vardır ki, hükmü ile amel etmedikleri için Kur'ân'ın lanetine müstahak olurlar." hadîsini rivayet ederek bu konunun ehemmiyetine dikkat çekmiştir. Ve yine bazı hadîs-i şeriflerde:

"Ümmetimin sevapları -kişinin camiden çıkardığı hurma tohumu da olmak üzere- bana arz olundu. Ayrıca ümmetimin günahları da bana arz olundu. Kendisine Kur'ân'dan bir sûre veya âyet verildikten veya onu öğrendikten sonra unutan kimsenin günahından daha büyüğünü görmedim."⁴⁷⁸

"İlmin afeti (ilme arız olan bela) ilmi unutmaktır. Onun boşa harcanması ise onu ehli olmayana

477 Cuma, 62/5

478 Ebû Dâvûd, Tirmizî

öğretmektir."⁴⁷⁹ buyurularak bu konu açıklığa kavuşturulmuştur.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Kârı oldukça büyük olan bu ameli şayet gereğince yapmaz isen, zararının da büyük olması seni şaşırtmasın. Ehli bilir ki, en kârlı ticaretler umumiyetle riski en yüksek olanlardır. Bu yüzden Kur'ân'ı okurken, ezberlerken ve onunla meşgul olurken sünneti seniyyenin hudutlarını gözet! Onu okurken şarkı söyler gibi veya ağıt yakar gibi okuma. Ağlamaklı ve içten bir eda ile oku. Tecvid kaidelerine riayet ederek ve düşünerek tertîl üzere oku. Onu okumak için Allâh'ın (*celle celâluhû*) rızâsı haricinde hiçbir menfaat gözetme. Ezberlerken de belli bir makama çıkmak veya şöhret sahibi olmak için değil Allâh (*celle celâluhû*) katında derece kazanıp, Kur'ân'la şeref kazanmak için hıfz et. Kur'ân'da mâhir olmak için bütün zorluklara katlan ve bu çabaları hiçbir zaman yeterli görme. Allâh (*celle celâluhû*) seni Kur'ân'la yükseltsin, şereflendirsin ve Kur'ân'ın hürmetine maddî-mânevî hacetlerini gidersin.

Çalışmak bizden, tevfik Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

479 Ramuz, İbn-i Ebi Şeybe, Askeri, İbn-i Abdi'l-Berr

SALÂVAT-I ŞERİFE

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Vefayı hiçbir zaman terk etme! Hele, ilk ve son sözü **“Ümmetim”** olan, Miraç’ta ümmetini unutmayan ve yarın Haşır Meydanı’nda da unutmayacak olan ve Cenâb-ı Hakk’ın (*celle celâluhû*):

“Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O size çok düşkün, mü’minlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir.”⁴⁸⁰ buyurarak kendisini medh-ü sena ettiği, Şah-ı Rusül Hazreti Muhammed Mustafa’ya (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) karşı vefayı asla terk etme ve sadakatten de ayrılma. Ve bu vefa ve sadakatin bir nişanesi olarak salâvat-ı şerifeyi dilinden düşürme!

Bil ki, bu senin için çok kazançlı bir ticaret kapısıdır. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): **“Kişi müslüman kardeşine arkasından (gıyabın-**

da) dua ederse, melekler: ‘Âmin! Aynısı sana da olsun!’ derler.”⁴⁸¹ buyurarak, sade bir mü’minin gıyabında bile yapılacak duanın faziletine ve kazan- cına ilgi çekerken, bir düşün ki, Cenâb-ı Hakk’ın (*celle celâluhû*): “Allâh ve melekleri o peygambere salât-u selâm ederler. Öyleyse ey müminler siz de O’na salât-u selâm edin ve tam bir teslimiyetle tes- lim olun”⁴⁸² buyurarak, teşrif ettiği o şanlı Peygam- ber’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gıyabında dua nasıl bir fazilet taşır!

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Salâvat-ı şerife ge- tirmenin faziletini bilmek dilersen şu ehâdîs-i şerîfe- ye iyi kulak ver:

“Bir kimse bana salâvat getirdiğinde, onun selâ- mını almam için Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) ruhu- mu iade eder.”⁴⁸³

“Kim bana salât-ü selâmda bulunursa Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) onun için bir kırat sevap ya- zar. Bir kırat ise Uhud Dağı kadar büyüktür.”⁴⁸⁴

481 Müslim, Ebû Dâvud

482 Ahzab, 33/56

483 Ebû Dâvûd

484 Abdürrezzâk, Süyûtî

“Günlerinizin en faziletlisi cuma günüdür. Bu sebeple o gün bana çok salâvat getiriniz; zira sizin salât-ü selâmlarınız bana sunulur.”⁴⁸⁵

“Kim bana bir defa salâvat getirirse, Allâh Teâlâ da (*celle celâluhû*) ona on misli merhamet eder.”⁴⁸⁶

“Kıyamet gününde insanların bana en yakın olanları, bana en çok salâvat getirenlerdir.”⁴⁸⁷

“Kim bana bir kere salâvat-ı şerife getirirse, Allâh (*celle celâluhû*) ona on salât eder, on günahını siler, on derece de yükseltilir.”⁴⁸⁸

“Bir gün Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yüzünde büyük bir sevinç ifadesiyle geldi. Dedik ki: ‘Yüzünde sevinç ifadesi görüyoruz; hayırdır inşaAllâh.’ Şöyle buyurdu: ‘Bir melek geldi ve bana: ‘Rabbinin sana selâmı var.’ Diyor ki: Bir kimse sana bir kere salât ederse, ben ona on kere rahmet ederim. Sana bir kere selâm, ederse, ben ona on kere selâm ederim. Bu seni hoşnut etmez mi?’”⁴⁸⁹

485 Ebû Dâvûd, Nesâî, İbn-i Mâce

486 Müslim

487 Tirmizî

488 Nesâî

489 Nesâî

“Allâh’ın (*celle celâluhû*), yeryüzünde gezgin melekleri vardır. Onlar ümmetimin selâmını bana ulaştırırlar.”⁴⁹⁰

Bir adam dedi ki: “Ey Allâh’ın Rasûlü! Duamın üçte birini sana yapayım mı?” “Evet.” “Üçte ikisini?” “Evet.” “Bütün dualarım senin içindir” deyince, şöyle buyurdu: “Öyleyse dünya ve âhiret saadetin için, Allâh (*celle celâluhû*) senin yanında olacak ve senin için yeterli olacaktır.”⁴⁹¹

“Allâh (*celle celâluhû*) kabrimde bir melek görevlendirmiş ve ona bütün mahlûkatın sesini duyma yeteneğini vermiştir. Kıyamete kadar kim bana salât-ü selâm getirirse, onun ve babasının ismini de söyleyerek falan oğlu filan sana salât-ü selâm getirdi diyerek, onun o salât-ü selâmını bana ulaştırır.”⁴⁹²

“Kim bana bir kere salât-ü selâm getirirse Allâh (*celle celâluhû*) ona on salât eder, kim bana on kere salât getirirse Allâh (*celle celâluhû*) ona yüz salât eder. Kim bana yüz salât-ü selâm getirirse, Allâh

490 Nesâî

491 Taberanî

492 Bezzâr

(*celle celâluhû*) onun iki gözü arasına ateşten ve nifaktan beraat ettiğini yazar. Kıyamet gününde ise onu şehitlerle beraber kılar.”⁴⁹³

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, ömürde bir kez, Hazreti Peygamber’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) salât-ü selâm getirmek bir farz-ı ayndır. Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) isminin anıldığı yerlerde ve gıyabında salâvat-ı şerife getirmek ise sünnet bir ameldir. Fakat ulemâdan bazıları Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) isminin her anıldığı yerde salâvat-ı şerife getirmenin farz olduğunu söylemişlerdir. Sana yakışan ihtiyatla hareket edip Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) isminin her geçtiği yerde salât-ü selâm getirmekten cimrilik etmemektir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) salâvat-ı şerife getirmekte zafiyet gösterenlere yönelik olarak bazı ehâdîs-i şerîfelerinde şöyle buyurmuşlardır:

“Dua gök ile yeryüzü arasında durur. Benim üzerime salât-ü selâm getirilmedikçe (Allâh’a -*celle celâluhû*-) yükselmez. Beni hayvanına binen adamın maşrapası yerine tutmayınız. Bana duanın başında, ortasında ve sonunda salât-ü selâm getirin!”⁴⁹⁴

493 Taberânî

494 Tirmizî

“Cimri o kimsedir ki, yanında adım anıldığı hâlde bana salât-ü selâm getirmez.”⁴⁹⁵

“Yanında anıldığım hâlde bana salât-ü selâm getirmeyen kişi cimrinin ta kendisidir.”⁴⁹⁶

“Bir gün Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) minbere çıktı. Birinci basamakta ‘Âmin!’ dedi. Sonra diğer basamağa çıktı. Onda da ‘Âmin!’ dedi. Sonra üçüncü basamağa çıktı ve onda da ‘Âmin!’ dedi. Minberden indikten sonra: ‘Ey Al-lâh’ın Rasûlü! Senden bugün bir söz duyduk.’ diye sorduk. ‘Duydunuz mu?’ ‘Evet’ dedik. Şöyle buyurdu: ‘Birinci basamakta Cibril gelip bana şöyle dedi: ‘Ana babasına veya onlardan birine ihtiyarladıklarında erişip de onların sebebiyle cennete giremeyen (Allâh’ın *-celle celâluhû-* rahmetinden) uzak olsun’ Ben de ona karşılık ‘Âmin!’ dedim. ‘Yanında anıldığında sana salât-ü selâm getirmeyen de (Allâh’ın *-celle celâluhû-* rahmetinden) uzak olsun’ dedi, ben de ‘Âmin!’ dedim. ‘Ramazana erişip de bağışlanmayan (Allâh’ın *-celle celâluhû-* rahmetinden) uzak olsun’ dedi. Ben de: ‘Âmin!’ dedim.”⁴⁹⁷

495 Tirmizî, Ahmed, İbn-i Hibbân, Hâkim, Süyûtî

496 Tirmizî

497 Taberânî

“Kim bana salât-ü selâmı getirmeyi unutup ihmâl ederse cennet yolunu şaşırır.”⁴⁹⁸

“Allâh Rasûlü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), salât-ü selâm getirmeden dua eden bir adamın duasını duydu ve şöyle buyurdu: ‘Bu adam acele etti.’ Sonra onu çağırıp ona veya başkasına şöyle dedi: ‘Biriniz namaz kıldığında, Allâh’a (*celle celâluhû*) hamd-ü sena ile başlasın, sonra Peygamber’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) salât-ü selâm getirsin, ondan sonra istediği duayı yapsın’.”⁴⁹⁹

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Sana âcizane tavsiyem, namazdan sonra dualarında, muhtelif zamanlarda boş kaldığında, sıkışıp imdat beklediğinde ve her fırsat bulduğunda Hazreti Peygamber’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bol bol salâvat-ı şerife getir ve bu kazançlı yolun kıymetini iyi bil. Şayet imkânın varsa Süleyman Cezûlî’nin (*kuddise sırruhû*) salâvat-ı şerifeleri cem ettiği Delail-ul Hayrat’ı bol bol oku ve kalbinden Hazreti Peygamber’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve ümmetine olan sevgiyi eksik etme!

Tevfik Allâh’tandır (*celle celâluhû*).

498 İbn-i Mâce

499 Tirmizî, Ebû Dâvud, Nesâî

ZİKRULLAH

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, bu yolun azığı zikirdir. Bu yol, zikre ehemmiyet verdiği ölçüde ilerleyişe elverir. Zikrin ne olduğunu bilmek istersen zikir; Allâh'ı (*celle celâluhû*) her an ve her yerde anmak ve hatırlamak, O'nu asla unutmamak, gaflet hâlinde olmamak ve bütün işlerini Allâh'ın (*celle celâluhû*) seni gözettiğini bilerek, O'nun rızâsına uygun yapmak demektir. Zikir, Allâh'ın (*celle celâluhû*) yüceliğini hatırlamak ve mânevî kemâlâta ulaşmak amacıyla yapılır. Zikir, dil, kalp ve beden ile olmak üzere üç çeşittir. Dil ile zikir Allâh'ı (*celle celâluhû*) güzel isimleri ile anmak, O'na hamd etmek, tesbihte bulunmak, dua etmek ve Kur'ân okumaktır. Beden ile zikir; Bütün organların Allâh'ın (*celle celâluhû*) emirlerine uyması ve yasaklarından kaçınması ile olur. Kalp ile zikir ise Allâh'ı (*celle celâluhû*) gönül-den çıkarmamaktır.

Zikrin çoğulu ezkar ve zükürdür. Zikir aynı kök-

ten gelen kelimelerle birlikte, Kur'ân'da üç yüze yakın yerde geçmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de Allâh'ı (*celle celâluhû*) zikretmek emredilmiş, Allâh'ı (*celle celâluhû*) zikreden mü'minlerden övgüyle söz edilmiş ve kendileri için mağfiret ve büyük mükâfatlar bulunduğu müjdesi verilerek, en büyük amelin Allâh'ı (*celle celâluhû*) zikretmek olduğu beyan edilmiştir. Nitekim âyeti celîlelerde:

"Allâh'ı zikir, en büyük ibadettir."⁵⁰⁰

"Ey iman edenler! Allâh'ı çokça zikrediniz."⁵⁰¹
buyrularak, bu hakikati en sarîh ve belîğ bir şekilde Ümmet-i Muhammed'e ilan edilmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de zikrin faziletini ifade etmek üzere:

"Öyle ise siz beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin; sakın bana nankörlük etmeyin!"⁵⁰²

"Şüphesiz yok ki müslüman erkeklerle müslüman kadınlar, mü'min erkeklerle mü'min kadınlar, itaat eden erkeklerle itaat eden kadınlar, sadık erkeklerle sadık kadınlar, sabreden erkeklerle sabreden

500 Ankebut, 29/45

501 Ahzab, 33/41

502 Bakara, 2/152

kadınlar, mütevazı erkeklerle mütevazı kadınlar, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkeklerle ırzlarını koruyan kadınlar, Allâh'ı çok zikreden erkeklerle Allâh'ı çok zikreden kadınlar var ya, işte onlar için Allâh bir mağfîret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.”⁵⁰³

“Amellerinizin hayırlısını, Sultan'ınızın katında en temizini, derecelerinizi en çok yükselten şeyi, sizin için altın ve gümüş sadakasından ve düşmanla karşılaşp vuruşmaktan daha hayırlı bir şeyi size haber vereyim: Allâh'ı (*celle celâluhû*) anmaktır.”⁵⁰⁴

“Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*), kendisini çokça zikredeni sever.”⁵⁰⁵

“Hakk Teâlâ, ‘Kulum beni zikrettikçe, dudakları benim zikrim ile kımıldadıkça ben onunla beraberim.’ buyurmuştur.”⁵⁰⁶

Azîz ve Celîl olan Allâh (*celle celâluhû*): “Ben kulumun beni düşündüğü gibiyim; beni andığı (her)

503 Ahzab, 33/35

504 İbn-i Mâce

505 Süyûtî, Ali el-Müttakî

506 İbn-i Hibbân, Münavî

yerde, onunlayım.”⁵⁰⁷ buyurmuş ve zikrin çok büyük bir LÜTUF olduğunu ve bu lûtfu Allâh’tan (*celle celâluhû*) istemenin gerektiğini Hazreti Muaz’a (*radiyallâhu anh*) şu şekilde ifade etmiştir:

“Ey Muâz! Vallâhi seni gerçekten seviyorum.” buyurdu ve şöyle devam etti: **“Muâz her namazdan sonra şu duayı mutlaka okumanı tavsiye ediyorum: ‘Allâhümme einnî âlâ zikrike ve şükrike ve hüsni ibâdetik.’ (Anlamı: Allâh’ım! Seni anıp zikretmek, nimetine şükretmek, sana lâayık ibadet etmek için bana yardım eyle!)”**⁵⁰⁸

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Zikrin en faziletlisi ni soracak olursan, bil ki, dil ile yapılan zikirlerin en faziletlisi Kur’ân okumak ve kelime-i tevhid getirmektir. Hâl ile yapılan zikrin en faziletlisi ise Allâh’ı (*celle celâluhû*) görür gibi hareketlerini kontrol altında bulundurmaktır. Zikirde sünnet olan hem kalp hem de dille yapmaktır. Fakat kişinin buna gücü yetmiyorsa sadece kalbi ile yapması daha faziletlidir. Çünkü kalpten yapılan zikrin riâyâya bulaşması mümkün değildir ve zamanla kalpten yapılan zikir

507 Buhârî, Müslim

508 Ebû Dâvûd, Nesâî

önce dile sonra da hâle yansır. Zikrin gizli ve riyâdan uzak bir şekilde yapılması hakkında Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Kur'ân-ı Kerîm'de:

“Rabbini, içinden yalvararak ve korkarak, yüksek olmayan bir sesle sabah-akşam zikret ve gafillerden olma.”⁵⁰⁹ buyurmuş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de, **“Zikrin hayırlısı gizli olanıdır.”**⁵¹⁰ buyurarak bunu teyid etmiştir.

Zikir nimetinin kıymetini iyi bilmeli ve imkân buldukça dili, kalbi ve hâli zikirle süslemelidir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Zikir, Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) tarafından bir nimettir. Artık o nimetin şükrünü yerine getiriniz.”⁵¹¹ buyurarak bu hakikate dikkat çekmiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, gaflet bir ucu küfürde, diğer ucu nisyanda (Cenâb-ı Hakk'ı unutma) olan büyük bir nankörlüktür. Gafil olan kişi ölü hükmündedir. Bu yüzden sana Allâh'ı (*celle celâluhû*) hatırlatacak ve seni bu ölüm uykusunda uyandıracak kişileri bul ve onlara kulak ver. Çünkü Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

509 Araf, 7/205

510 Ahmed, Beyhakî, Abd b. Humeyd, Süyûtî

511 Süyûtî, Münâvî

“Ölmek üzere olanlarınıza ‘Lâ ilâhe illallâh’ demeyi telkin ediniz!”⁵¹² buyururken, emin ol ki sadece ölüm döşeğindeki yatalak hastaları kastetmiyor. O aynı zamanda zımnen (dolaylı olarak) ruhları gafletle kararmış ve ölüm döşeğine düşüp mühürlenmeye yüz tutmuş mücrimleri (günahkâr) de işaret buyuruyor.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, zikir meclislerinde bulunmak büyük bir şeref ve mânevî menfaat sebebidir. Bu meclislere girenler, oralarda yapılan zikrin ve zikredenlerin hürmetine, Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) katında zâkirlerden yazılırlar. Zaman içerisinde gülün kokusunun toprağa sindiği gibi, bu meclisler de güzel kokularını sana sindirirler. Nitekim Cenâb-ı Hakk Kur’ân-ı Kerîm’de:

“Allâh’ın yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alış verişin kendilerini, Allâh’ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar buralarda sabah akşam O’nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin diki-

lip kalacağı bir günden korkarlar.”⁵¹³ buyurarak, zikir meclislerinin ve zâkirlerin faziletine işaret buyururken, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) bir kudsî hadîste şöyle buyurdu: “Kulum beni özünde anarsa, ben de onu özümde anarım. Kulum beni yalnız başına anarsa, ben de onu yalnız başıma anarım. Kulum beni bir topluluk içinde anarsa ben de onu daha güzel, daha keremli bir topluluk içinde anarım.”⁵¹⁴

“Hiçbir topluluk yoktur ki, Allâh Teâlâ’yı (*celle celâluhû*) zikrettiler mi, mutlaka çevrelerinde melekler dolaşır, kendilerini ilâhî rahmet kuşatır ve üzerlerine sekine (huzur) iner ve onları Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) mânevî huzurunda bulunanlara haber verir.”⁵¹⁵

“Zikir ehli öyle seçkin bir topluluktur ki, onlarla beraber oturanlar günahkâr olmaz.”⁵¹⁶

“İçinde Allâh’ın (*celle celâluhû*) zikredildiği ev

513 Nur, 24/36-37

514 Buhârî

515 Tirmizî, Süyûtî

516 Buhârî, Müslim, Münâvî

ile Allâh'ın (*celle celâluhû*) anılmadığı evin farkı, diriyle ölünün farkı gibidir.”⁵¹⁷ buyurarak bu hakikati lisân-ı pâkıyla teyit ediyor.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, senin faydalandığın her nimeti sana bahşeden, seni akıl ve iman sahibi kılan ve bütün mahlûkata karşı koruma kuvvetine tek sahip olan Aziz ve Celil olan Allâh'tır (*celle celâluhû*). O'nun zikrine gaflet bir nifak alâmeti ve bir hüsrân sebebidir. Nitekim Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) âyeti celîlelerde:

“Onlar (münafıklar) namaza kalktıkları zaman üşenerek kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar, Allâh'ı da pek az hatıra getirirler.”⁵¹⁸

“Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allâh'ı anmaktan alıkoymasın. Kim bunu yaparsa işte onlar ziyana uğrayanlardır.”⁵¹⁹

“Her kim benim zikrimden yüz çevirirse onun için dar bir geçim vardır. Kıyamet günü de, onu kör olarak diriltirim.”⁵²⁰ buyurarak gafillerin hazin

517 Müslim

518 Nisa, 4/142

519 Münafikûn, 63/9

520 Tâhâ, 20/124

sonunu sarîh (açık) bir şekilde ortaya koyuyor. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Allâh’ı (*celle celâluhû*) anmaksızın çok konuşmayın. Allâh’ın (*celle celâluhû*) zikri dışında çok konuşmak kalbi katılaştırır. Katı kalpli olanlar ise, Allâh’tan (*celle celâluhû*) en uzak kimselerdir.”⁵²¹

“Bir topluluk oturduğu mecliste Allâh’ı (*celle celâluhû*) anmaz ve peygamberlerine salât ve selâm getirmezlerse, bu meclis onlar için bir nedâmet olur. Allâh (*celle celâluhû*) dilerse onlara azabeder, dilerse mağfiret eder.”⁵²² buyurarak Allâh’ı (*celle celâluhû*) zikrin ehemmiyetine ilgileri çekiyor.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Şu içinde bulunduğumuz fitne ortamında seni maddî ve mânevî hastalıklardan bir zırh gibi Allâh’ın (*celle celâluhû*) izniyle koruyacak olan amel zikrullâhtır. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Her şeyin bir şifası vardır. Gönüllerin şifası da Allâh Teâlâ’yı (*celle celâluhû*) zikretmektir.”⁵²³ buyurarak bu hakikati açıkça beyan eylemiştir. Bi-

521 Tirmizî

522 Tirmizî

523 Deylemî, Münavî

lesin ki, Allâh'ı (*celle celâluhû*) zikreden gönül sürekli koruma ve gözetim altında olduğunu bilir ve bu nedenle de çaresizliğe ve ümitsizliğe duçar olmaz. Onun için her olay hikmetli ve her gün bayramdır.

Çalışmak bizden, tevfik Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

KELİME-İ TEVHİD'İN FAZİLETİ

“Allâh, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayan-
dır. Diridir, kayyumdur. O’nu ne bir uyuklama tu-
tabilir, ne de bir uyku. Göklerdeki her şey, yerdeki
her şey O’nundur. İzni olmaksızın O’nun katında
şefaatte bulunacak kimdir? O, kulların önlerinde-
kileri ve arkalarındakileri (yaptıklarını ve yapa-
caklarını) bilir. Onlar O’nun ilminden, kendisinin
dilediği kadarından başka bir şey kavrayamazlar.
O’nun kürsüsü, bütün gökleri ve yeri kaplayıp
kuşatmıştır. (O, göklere, yere, bütün evrene hük-
metmektedir.) Gökleri ve yeri koruyup gözetmek
O’na güç gelmez. O, yücedir, büyüktür.”⁵²⁴

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, “Lâ ilâhe
illallâh” kelime-i mübarekesi Hakk Teâlâ’nın (*celle
celâluhû*) tüm kitaplarının zübtesi (özü), bütün enbi-
yanın ortak daveti, İslâm binasının giriş kapısı, cen-
netin anahtarı, iki cihanda necat (kurtuluş) vesilesi
ve zikrin en faziletlisidir. Nitekim Hazreti Peygam-
ber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Benim ve diğer peygamberlerin dediği en üstün şey, ‘Lâ ilâhe illallâh’ sözüdür.”⁵²⁵

“Lâ ilâhe illallâh diyen ve kalbinde zerre kadar iman olan kişi ateşten çıkar.”⁵²⁶

“Ahiret, dünyaya tercih edilince, ‘Lâ ilâhe illallâh’ sözü, Allâh’ın (*celle celâluhû*) gazabından korur. Dünya kârını ahirete tercih eden, ‘Lâ ilâhe illallâh’ dediği zaman, Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*): ‘Yalan söylüyorsun, sözünde sadık değilsin’ buyurur.”⁵²⁷

“Kalpten ve ihlâsla ‘Lâ ilâhe illallâh’ diyenler şefaataime en önce nâil olacaklardır.”⁵²⁸

“Kıyamet gününde benim şefaetimle insanların en mutlusu, kalbinden içtenlikle ‘Lâ ilâhe illallâh’ -Allâh’tan (*celle celâluhû*) başka hiçbir ilâh yoktur diyen kimsedir.”⁵²⁹ buyurarak bu hakikatlere işaret etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, bu mübarek kelimeye iman etmeyen bir kişi asla mü’min sayı-

525 Tirmizî

526 Buhârî, Müslim

527 Beyhakî

528 Buhârî

529 Buhârî

lamaz. Mü'min olmayan da kat'iiyyen cennetin nimetlerinden istifade edemez ve cehennemnin acıklı azabından ebediyyen kurtulamaz. Bu kelime-i mübarekeye iman etmiş olan, aynı zamanda İslâm'ın bütün iman, amel ve ahlâk esaslarını da kabul etmiş olur. Bu anlamda Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Her kim ‘Lâ ilâhe illallâh’ derse Cennet’e girecektir.”⁵³⁰ buyurmuştur. Bundan sadece ‘Allâh’tan (*celle celâluhû*) başka ilah yoktur.’ cümlesini diliyle söyleyen cennete girecektir anlamı çıkarılamaz. Çünkü Kur’ân-ı Kerîm’in birçok âyeti cennete girmek için İslâm’ın bütün prensiplerine iman etmenin lüzumunu bizlere beyan etmiştir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) başka bir hadîs-i şerifinde:

“Lâ ilâhe illallâh, cennetin anahtarıdır.”⁵³¹ buyurarak, bu mübarek kelimenin icmalî imanın (genel olarak) bir göstergesi olduğunu ifade etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, fitne zamanında iman eldeki bir kor gibidir. Birçokları farkın-

530 Müslim

531 Buhârî

da olmadan ağzından çıkan bir sözle veya mukad-desata bir hürmet eksikliği nedeniyle, okun yaydan çıktığı gibi farkında olmadan imandan çıkabilmektedir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Güzel amellerde bulunmaya koşunuz, karanlık bir gecenin parçaları gibi zuhur edecek fitnelerden evvelki; insan mü’min olarak sabahladığı hâlde kâfir olarak akşamlayacaktır. Veya sabahleyin mü’min olduğu hâlde akşamleyin küfre düşecektir. Dinini az bir dünya metaı mukabilinde satacaktır.”⁵³² buyurarak, bu durum karşısında ümmetini uyarmıştır. Öyleyse sana lâzım gelen senin ebedi saadetinin garantisi olan imanını sürekli tazelemektir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“İmanınızı tazeleyiniz, ‘Lâ ilâhe illallâh’ kavli şerifini çokça okuyunuz: Bununla iman tazelenmiş olur.”⁵³³ buyurarak ümmetini bu konuda teşvik etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, kelime-i tev-

532 Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî

533 Ahmed, Taberânî

hid senin için ahirette sağlam bir zırh olduğu gibi, dünyada da yüce bir emandır. Bu mübarek kelime senin lisânından döküldüğü müddetçe, senin canın, malın ve ırzın İslâm'ın hakları (hudud) müstesna, bütün müslümanlara haramdır. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Her kim, ‘Lâ ilâhe illallâh’ der ve Allâh’tan (*celle celâluhû*) başka tapılan şeyleri reddederse, onun malına ve canına dokunmak haram olur. Hesabı da Allâh’a (*celle celâluhû*) kalmıştır.”⁵³⁴ buyurarak bu konuda açık bir beyanda bulunmuştur.

Yine müslümanın en büyük payesi olan iman bu mübarek kelime ile izhar olunduğu için bu yüce kelime ağzından çıkan bir kişiye küfür isnadında bulunmak kat’iyyen haramdır ve onun sözlerini tevil etmek ehl-i sünnet ve’l-cemaat olmanın bir gereğidir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu konunun ehemmiyetine binaen:

“Lâ ilâhe illallâh diyene, işlediği günahlardan dolayı kâfir demeyiniz! Buna kâfir diyenin kendisi kâfir olur.”⁵³⁵ buyurarak bu konuda ümmetini uarmıştır.

534 Müslim

535 Buhârî

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, kişi imanının gereği olan salih amelle müzeyyen olursa (süslenirse) imanı tahkike ulaşır ve bu kemalin bir belirtisi olarak ahlâkı da kemâle erer. Nihayet iman, amel ve ahlâkı tam bir istikamet kazanır ve insan-ı kâmil olur. Netice olarak da iman üzere can verir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Kişi yaşadığı hâl üzere ölür ve öldüğü hâl üzere haşrolunur.”⁵³⁶ buyurarak bu hakikati en açık bir şekilde beyan etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, hem ölüm döşegindeki müslüman kardeşine hem de gafletin zulumatıyla mânen can çekişen ruhuna bu kelime-i mübarekeyi telkin etmek senin için en lüzumlu bir vazifedir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) son sözün ‘Lâ ilâhe illallâh’ olmasının faziletini bazı ehâdis-i şerîfelerinde şöyle ifade buyurmuşlardır:

“Ölüm hâlindekilere ‘Lâ ilâhe illallâh’ söylemesini telkin edin, onları cennetle de müjdeleyin. Şeytanın insana en yakın olduğu an bu vakittir.”⁵³⁷

536 Müslim, Münâvî

537 Ebu Nuaym

“Ağır hastayı, ‘Lâ ilâhe illallâh’ demeye zorlamayın, sadece telkinde bulunun.”⁵³⁸

“Ben bir kelime biliyorum ki, herhangi bir kul onu kalbinden gerçekten söyler, bunun üzerine ölürse cesedi cehenneme haram kılınır. O kelime ‘Lâ ilâhe illallâh’tır.”⁵³⁹

“Lâ ilâhe illallâh sözünü ölüm hâli sizi iyice kuşatmadan önce çokça söyleyiniz.”⁵⁴⁰

“Her kimin son sözü kelime-i tevhid olursa cennete girer.”⁵⁴¹

“Son sözü ‘Lâ ilâhe illallâh’ olanın, ruhu kolay çıkar ve o söz kıyamette ona nur olur.”⁵⁴²

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Nasıl ki Mekke-i Mükerreme’den yola çıkıp da kuzeye doğru ilerleyen bir kervanın Yemen’e gitmesi muhtemel değilse, iman ve salih amel üzere yetiştirilmemiş bir çocuğun da müslümanca yaşaması ve müslüman olarak ölmesi muhtemel değildir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

538 Dârekutnî

539 Hâkim

540 Ebu Ya’la

541 Ebû Dâvûd, Hâkim

542 Hâkim

“Her doğan, İslâm fıtratı üzerine doğar. Sonra, anne-babası onu Hıristiyan, Yahudi veya Mecusi yapar.”⁵⁴³ buyurarak, bu hakikati açık bir şekilde ifade etmiştir. Öyleyse, evladına öğretmen gereken ilk şey marifetullahı (Allâh *celle celâluhû* bilincini) en neciz (özlü) bir şekilde ifade eden kelime-i tevhid-dir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Çocuklarınıza konuşmadan önce, ilk olarak Lâ ilâhe illallâh’ı öğretin! İlk önce onlar Lâ ilâhe illallâh demeyi öğrensinler! Sonra, vefât etmek üzere olan müslümanlara da, ölmek üzere olan müslüman kardeşinize, yakınlarınıza da Lâ ilâhe illallâh sözünü telkin edin! Çünkü kimin ilk sözü Lâ ilâhe illallâh diyerek başlar, ondan sonra da son sözü Lâ ilâhe illallâh olur da öyle kapanırsa; bin sene yaşasa, herhangi bir günahattan sorgu suali olmaz!”⁵⁴⁴ buyurarak, bu konunun ehemmiyetine ilgileri çekmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, kelime-i tevhidin birçok fezaili (faziletleri) vardır. Hazreti Pey-

543 Buhârî

544 Hakîm, İbn-i Hibban

gamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bunlardan bazılarını lisân-ı pâkıyla şu şekilde ifade buyurmuşlardır:

“Zikrin en faziletlisi Lâ ilâhe illallâh ve duanın en faziletlisi de Elhamdülillâh’tır.”⁵⁴⁵

“Mûsâ dedi ki: ‘Ya Rabbi! Bana seni zikredebileceğim bir şey öğret!’ Allâh (*celle celâluhû*): ‘Ey Mûsâ! Lâ ilahe illallâh, de!’ buyurdu. ‘Bunu her kulun söylüyor?’ ‘Lâ ilâhe illallâh, de!’ ‘Lâ ilahe illâ ente. Ben kendime özgü olan bir şey istiyorum’ deyince, Allâh (*celle celâluhû*) şöyle buyurdu: ‘Ey Mûsâ! Yedi kat gök, benden başka O’na iman edenler ve yedi kat yer bir kefedeyse, Lâ ilahe illallâh da öbür kefedeyse, mutlaka Lâ ilahe illallâh’ın bulunduğu kefe ağır gelir.”⁵⁴⁶

“Kıyamet günü, adamın biri amel terazisinin başına getirilir. Kendisine ait gözün görebileceği uzunlukta doksan dokuz evrak ortaya çıkarılır, bu evrakta onun günahları ve kötülükleri yazılıdır. Bu evrak amel terazisinin kefelerinden birine konur. Arkasından yine o adama ait karınca iriliğinde ve üzerinde ‘Eşhedu enlâ ilâhe illallâh ve

⁵⁴⁵ İbn-i Mâce, Nesai, İbn-i Hibban, Hâkim

⁵⁴⁶ Hâkim, İbn-i Hibban

eşhedu enne Muhammeden abduhû ve Rasûlühû' yazan küçük bir kâğıt ortaya çıkarılarak amel terazisinin öbür kefesine konur ve bu kefe günahların kefesine ağır basar."⁵⁴⁷

"Sübhanallâh diyen, Allâh'ı (*celle celâluhû*) zikretmiş olur. Allâh (*celle celâluhû*) da onu anar. Elhamdülillâh derse, Allâh'a (*celle celâluhû*) şükretmiş olur. Allâh (*celle celâluhû*) da ihsanını artırır. Lâ ilâhe illallâh derse, işte o öyle bir kelime-i tevhiddir ki, kim bu kelimeyi şüphe, kibir ve zulüm etmeden söylerse Allâh (*celle celâluhû*) onu ateşten korur."⁵⁴⁸

"Allâh dört sözü diğer sözlere üstün kıldı: Sübhanallâh, Elhamdülillâh, Lâ ilâhe illallâh ve Allâhü Ekber. Kim Sübhanallâh veya Allâhü Ekber yahut Lâ ilâhe illallâh derse ona on sevap yazılır, on günahı da silinir. Bir nimete karşılık olmasa da, Elhamdülillâh derse otuz sevap yazılır, otuz günahı silinir."⁵⁴⁹

"Her kim sabah akşam yüzer kez 'Sübhanallâh'

547 Tirmizî, İbn-i Mâce, İbn-i Hibban, Hâkim, Beyhâkî

548 Hâkim

549 Ahmed

derse, yüz hac sevabı alır. Ve yine her kim sabah akşam yüzer kez ‘Elhamdülillâh’ derse, Allâh (*celle celâluhû*) yolunda yüz at techîz (cihad için donatma) etme sevabı alır. Ya da yüz kere harbe çıkmış gibi olur. Ve yine her kim sabah akşam yüzer kez ‘Lâ ilâhe illallâh’ derse İsmail soyundan tam yüz köle azat etmişçesine sevap alır. Ve yine her kim sabah akşam yüzer kez ‘Allâhü Ekber’ derse, o gün onun kadar güzel bir amelde hiç kimse bulunmamış olur. Onun gibi ya da ondan çok amel yapanlar müstesna.”⁵⁵⁰

“Hiç bir kavim yoktur ki, Allâh Teâlâ’yı (*celle celâluhû*) tesbih ve tevhidde bulundular mı, mutlaka çevrelerinde melekler dolaşır, kendilerini rahmeti ilâhiye kuşatır, üzerlerine vakar ve temkin nâzil olur ve onları Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri indi mânevîsinde bulunanlara haber verir.”⁵⁵¹

“Lâ ilâhe illallâh demek doksan dokuz belayı önler. Bunun en aşağısı sıkıntıdır.”⁵⁵²

550 Tirmizî

551 Buhari, Müslim

552 Deylemi

“Lâ ilâhe illallâh diyenin günahları silinir, yerine o kadar sevap yazılır.”⁵⁵³

“Günde yüz defa Lâ ilâhe illallâh diyenin yüzü kıyamette dolunay gibi parlar.”⁵⁵⁴

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Artık, kelime-i tevhidin ne ehem (en önemli), ne efdal (en faziletli), ne elzem (en lüzumlu) bir mübarek söz olduğunu ve ulema-ı âmilinin niçin bu zikre diğer zikirlerden daha fazla rağbet ettiğini bildin ve anladın. Bundan böyle, her genişlik ve darlıkta, hastalık ve sağlıkta, meşguliyette ve geniş vakitte bu mübarek kelimeyi zikret, onun icabınca bir yaşam sür, son nefeste onu söyleyerek can ver ve haşır günü de Lâ ilâhe illallâh sancak-ı şerifi altında toplananlardan ol!

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ’dandır (*celle celâluhû*).

553 Ebu Ya’la

554 Taberânî

TEFEKKÜR

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, tefekkür, kişinin baş ve kalp gözüyle, nefsine, diğer yaratılmışlara ve âlemdeki nizama ibretle bakarak, mutlak hakikat ve vacib-ül vücud olan Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) varlığını, ihsanını ve azametini müşahade etmek amacıyla kafa yorması demektir. Tefekkür, insanı diğer varlıklardan farklı kılan ayırıcı bir özelliştir. Kur'ân hakikatlerin tefekkürü ve tezekkürü için gönderilmiştir. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında:

“(Ey Habibim!) Sana bu Kur'ân'ı indirdik ki kendilerine indirileni insanlara açıklayasın, belki onlar düşünürler.”⁵⁵⁵

“Yaratan, hiç yaratmayan gibi midir? Artık öğüt alıp-düşünmez misiniz?”⁵⁵⁶

“Allâh; gökleri, yeri ve ikisi arasında olanları altı günde yarattı sonra arşa istivâ etti. Sizin O'nun

555 Nahl, 16/44

556 Nahl, 16/17

dışında bir yardımcınız ve şefaatchiniz yoktur. Yine de öğüt alıp düşünmeyecek misiniz?"⁵⁵⁷

"De ki: Size bir tek öğüt veriyorum: Allâh için ikiye ikiye ve teker teker kıyam etmeniz, sonra düşünmeniz."⁵⁵⁸

"İşte Allâh, size âyetlerini böyle açıklar ki akıl erdiresiniz."⁵⁵⁹

"Dünya hayatı yalnızca bir oyun ve bir oyalanmadan başkası değildir. Korkup sakınmakta olanlar için ahiret yurdu gerçekten daha hayırlıdır. Yine de akıl erdirmeyecek misiniz?"⁵⁶⁰ buyurarak, tefekkürün lüzumunu beyan ederken;

"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün gidip gelişinde, elbette akl-ı selim sahipleri için ibret verici deliller vardır."⁵⁶¹

"Bu, Rabbinin dosdoğru yoludur. Öğüt alıp düşünmesini bilen bir topluluk için âyetleri böyle birer birer açıkladık."⁵⁶²

557 Secde, 32/4

558 Sebe, 34/46

559 Bakara, 2/242

560 En'âm, 6/32

561 Al-i İmran, 3/190

562 En'âm, 6/126

“O, size âyetlerini gösteriyor ve sizin için gökten rızık indiriyor. İçten (Allâh’a) yönelenden başkası öğüt alıp düşünmez.”⁵⁶³

“Andolsun, ilk yaratmayı bildiniz; ama öğüt alıp düşünmeniz gerekmez mi?”⁵⁶⁴

“Bu insanlar, devenin nasıl yaratıldığına, göğün nasıl yükseltildiğine, dağların nasıl dikildiğine, yerin nasıl yayıldığına bir bakmazlar mı?”⁵⁶⁵

“Yiyiniz; hayvanlarınızı otlatınız. Şüphesiz bunda akıl sahipleri için (Allâh’ın kudretine) işaretler vardır.”⁵⁶⁶

“Kime dilerse hikmeti ona verir; şüphesiz kendisine hikmet verilene büyük bir hayır da verilmiştir. Temiz akıl sahiplerinden başkası öğüt alıp düşünmez.”⁵⁶⁷

“Yeryüzünde birbirine yakın komşu kıtalar vardır; üzüm bağları, ekinler, çatalı ve çatalsız hurmalıklar da vardır ki, bunlar aynı su ile sulanır; ama ürünlerinde (ki verimde ve lezzette) bazısını

563 Mü’min, 40/13

564 Vakıa, 56/62

565 Ğaşiye, 88/17-20

566 Tâhâ, 20/54

567 Bakara, 2/269

bazısına üstün kılıyoruz. Şüphesiz, bunlarda aklını kullanan bir topluluk için gerçekten âyetler vardır.”⁵⁶⁸

“Geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin emrinize verdi; yıldızlar da O’nun emriyle emre hazır kılınmıştır. Şüphesiz bunda, aklını kullanabilen bir topluluk için âyetler vardır.”⁵⁶⁹

“Hurmalıkların ve üzümlüklerin meyvelerinden kurdukları çardaklarda hem sarhoşluk verici içki, hem güzel bir rızık edinmektedir. Şüphesiz aklını kullanabilen bir topluluk için gerçekten bunda bir âyet vardır.”⁵⁷⁰

“Gece ile gündüzün ard arda gelişinde (veya aykırılığında), Allâh’ın gökten rızık indirip ölümünden sonra yeryüzünü diriltmesinde ve rüzgârları (belli bir düzen içinde) yönetmesinde aklını kullanan bir kavim için âyetler vardır.”⁵⁷¹

“(Bu hususta) ölü toprak onlar için mühim bir delildir. Biz ona yağmurla hayat verdik ve ondan

568 Ra’d, 13/4

569 Nahl, 16/12

570 Nahl, 16 /67

571 Casiye, 45/5

dane çıkardık. İşte onlar bundan yerler. Biz, yer-
 yüzünde nice nice hurma bahçeleri, üzüm bağları
 yarattık ve oralarda birçok pınarlar fışkırttık. Tâ
 ki, onların meyvelerinden ve elleriyle bunlardan
 imâl ettiklerinden yesinler. Hâlâ şükretmeyecek-
 ler mi? Yerin bitirdiklerinden, insanların kendile-
 rinden ve henüz mahiyetini bilmedikleri şeyler-
 den bütün çiftleri yaratan Allâh'ı tesbih ve takdis
 ederim. Gece de onlar için bir ibret alâmetidir. Biz
 ondan gündüzü sıyırıp çekeriz de onlar karanlık-
 lara gömülürler. Güneş, kendisi için belirlenen
 yerde akar (döner). İşte bu, Azîz ve Alîm olan Al-
 lâh'ın takdiridir. Ay için de birtakım menziller
 (yörüngeler) tayin ettik. Nihayet o, eğri hurma dalı
 gibi (hilâl) olur da geri döner. Ne güneş aya yeti-
 şebilir, ne de gece gündüzü geçebilir. Her biri bir
 yörüngede yüzerler. Onların zürriyetlerini dopdo-
 lu bir gemide taşımamız da onlar için büyük bir
 ibrettir. Onlar için, bunun gibi binecekleri başka
 şeyler de yarattık. Dilesek onları suda boğarız. O
 zaman ne onların imdadına koşan olur, ne de onlar
 kurtarılırlar. Ancak bizim tarafımızdan bir rahmet
 ve belli bir zamana kadar dünyadan faydalandır-

mamız müstesnadır. Onlara yapmakta olduğunuz ve yapıp arkada bıraktığınız işlerde Allâh'tan korkun; umulur ki size merhamet olunur denildiğinde (aldırmazlar). Onlara Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmeye dursun, ille de ondan yüz çevirmişlerdir."⁵⁷²

"Üstlerindeki göğe bakmazlar mı ki, onu nasıl bina etmiş ve nasıl donatmışız! Onda hiçbir çatlak da yok."⁵⁷³ buyurarak da, mahlûkatın yaratılışı hakkında nasıl tefekkür edileceğini akıl sahibi kullarına tâlim eylemiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, insanın diğer mahlûklardan alâmet-i farikası olan düşünme fonksiyonu dumura uğradığında, artık onun için ne âdemoğullarına bahşedilen yücelikten ve ne de ahsen-i takvimden bahsetmek mümkün değildir. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında:

"Onların kalpleri vardır ama anlamazlar; gözleri vardır ama görmezler; kulakları vardır ama işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibi hatta daha sapıktırlar. İşte bunlar gafillerdir."⁵⁷⁴

572 Yasin, 36/33-46

573 Kaf, 50/6

574 Araf, 7 / 179

“Göklerde ve yerde nice deliller vardır ki, onlar bu delillerden yüzlerini çevirip geçerler.”⁵⁷⁵

“Bu iki grubun örneği; kör ve sağır ile gören ve işiten gibidir. Örnekçe bunlar eşit olur mu? Yine de öğüt alıp düşünmeyecek misiniz?”⁵⁷⁶

“Onlar için öğüt alıp düşünmek nerede? Hâlbuki onlara, açıklayan bir elçi gelmişti.”⁵⁷⁷

“Yeryüzünde gezip dolaşmıyorlar mı, böylece onların kendisiyle akledebilecek kalpleri ve işitebilecek kulakları oluversin? Çünkü doğrusu, gözler kör olmaz, ancak sinelerdeki kalpler körelir.”⁵⁷⁸

“Yoksa sen, onların çoğunu (söz) işitir ya da aklını kullanır mı sayıyorsun? Onlar, ancak hayvanlar gibidirler; hayır, onlar yol bakımından daha şaşkın (ve aşağı)dırlar.”⁵⁷⁹ buyurarak, onların ne alçak bir konumda olduklarını ve diğer insanlarla kıyaslanamayacak derecede düşkünleştiklerini açıkça beyan edip akıl sahiplerini bu konuda ikâz etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

575 Yusuf 12/105

576 Hud, 11/24

577 Duhan, 44/13

578 Hacc, 22/46

579 Furkan, 25/44

“Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardından gelişinde (uzayıp kısılmasında) akıl sahipleri için elbette ibret verici deliller var.⁵⁸⁰ âyeti varken nasıl ağlamayım? Bu âyeti okuyup da tefekkür etmeyene yazıklar olsun!”⁵⁸¹ buyurarak, tefekkürün akl-ı selim sahipleri için vazgeçilmez bir tutum olduğunu ifade eylemiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Hakk Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) Yüce Zât’ını düşünmek asla caiz değildir. Tefekkürden maksat Yüce Mevlâ’nın (*celle celâluhû*) mahlûkatını ve bu mahlûkatın içerisinde bulunduğu intizamı müşahade ederek Al-lâh’ın (*celle celâluhû*) yüceliğini anlamaya çalışmaktır. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Allâh’ın (*celle celâluhû*) yarattıklarını düşünün, O’nun zâtını düşünmeyin.”⁵⁸²

“Zât-ı İlahî’yi düşünmeyiniz, O’nu anlayamazsınız.”⁵⁸³

580 Âl-i İmran, 3/190

581 İbn-i Hibban

582 Süyûtî, Ali el-Müttakî

583 Heysemî, Süyûtî

“Allâh Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) yarattıkları üzerinde düşünün, zâtı hakkında düşünmeyin!”⁵⁸⁴ buyurarak bu konuyu açıklığa kavuşturmuştur.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, tefekkür kişiyi aklen, irfanen ve imanen akranlarına karşı üstün kıldığı gibi amelen de yüksek derecelere ulaştırır. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Allâh Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) büyüklüğünü bir saat tefekkürde bulunmak, bir geceyi ibadetle geçirmekten daha hayırlıdır.”⁵⁸⁵

“Allâh Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) azameti, cennet ve cehennem hakkında bir an tefekkür, bir geceyi ibadetle ihya etmekten daha faziletlidir.”⁵⁸⁶

“Tefekkür gibi kıymetli ibadet yoktur.”⁵⁸⁷

“Bir saat tefekkür bazen bir sene ibadetten daha hayırlıdır.”⁵⁸⁸ buyurarak, diğer birçok ibadete nazaran tefekkürün ne faziletli bir amel olduğunu açıkça ifade eylemiştir.

584 Beyhakî

585 Deylemî, Münâvî

586 Ebuşşeyh

587 İbn-i Hibban

588 Suyutî, Aclûnî

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, akıl sana ancak hakikati buluncaya kadar mürşidlik yapabilir. Hakikati bulduktan sonra sana düşen ona mutlak teslimiyettir. Aksi takdirde aklını hakikate tercih ederek nefsinin hevasını ilah edinmiş olursun. Nasıl ki lambanın anahtarını arayan kişinin onu bulduktan sonra hâlâ el fenerini açık tutması ahmakça bir hareketse, aynı şekilde Yüce İslâm dinine Allâh'ın (*celle celâluhû*) lûtfuyla kavuşmuş bir kişinin de hâlâ kuru akılla hayatını yönlendirmesi böylece ahmaklıktır. Bu konu derin düşünce sahipleri tarafından tefekkür edilmesi gereken önemli bir noktadır.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ'dandır (*celle celâluhû*).

MURAKABE

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki murakabe; kulun nefsinin devamlı kontrol altında bulundurulması, Allâh (*celle celâluhû*) ile birlikte olma bilincini diri tutması, Allâh’ın (*celle celâluhû*) nerede olursa olsun onunla beraber olduğunu ve şah damarından daha yakın olduğunu bilip, O’nun sonsuz LÜTUF ve ihsanından ilahi feyizlerin gelmesini tevazu ile beklemesi demektir. Allâh’ın (*celle celâluhû*) güzel isimlerinden birisi “Rakib” olup, Allâh’ın (*celle celâluhû*) yarattıklarından bir an bile gafil bulunmaması ve kendisinden hiçbir şeyin gizli kalmaması anlamına gelir. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm’ında:

“Şüphesiz ki Allâh sizin üzerinizde gözcü bulunuyor.”⁵⁸⁹

“Allâh her şeyi gözleyicidir.”⁵⁹⁰

“O (öyle Allâh’tır) ki, gece namaza kalktığında

589 Nisâ, 4/1

590 Ahzab, 33/52

ve secde edenler arasında dolaştığında seni görüyor.”⁵⁹¹

“Yerde ve gökte hiç bir şey, asla Allâh’a gizli kalmaz.”⁵⁹²

“Doğrusu senin Rabbin hep gözetlemektedir.”⁵⁹³

“Şüphesiz Allâh bizimle beraberdir.”⁵⁹⁴

“And olsun, insanı biz yarattık ve nefsinin kendisine fısıldadıklarını biliriz ve biz ona şah damarından daha yakınız.”⁵⁹⁵

“O, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş’ın üzerine istivâ edendir (hükmedendir). Yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve oraya yükseleni bilir. Nerede olsanız, O sizinle beraberdir. Allâh yaptıklarınızı görür.”⁵⁹⁶ buyurarak bu hakikati açık bir şekilde beyan etmiştir.

Bil ki murakabe, kulun Allâh’ı (*celle celâluhû*) görürmüşçesine ibadet etme mertebesine ulaşmasıdır.

591 Şuarâ, 26/218-219

592 Âl-i İmrân, 3/5

593 Fecr, 89/14

594 Tevbe, 9/40

595 Kaf, 50/16

596 Hadîd, 57/4

Her türlü iyiliğin kaynağı murakabedir. Çünkü kul murakabe sayesinde kendisini her türlü kötülükten uzak tutabilmekte ve işlediği hatalardan dönebilmektedir. Böylece Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) muhabbeti ve mehafeti kulun kalbine yerleşmektedir. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm'ında:

“Şüphesiz Allâh'ın rahmeti muhsinlere (Allâh'ı görür gibi ibadet edenlere) çok yakındır.”⁵⁹⁷ buyurarak, bu hakikati açıkça beyan eylemiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“İhsan, sanki sen O'nu görüyormuşsun gibi Allâh'a (*celle celâluhû*) kulluk etmendir. Her ne kadar sen O'nu göremiyor olsan da O, seni görmektedir.”⁵⁹⁸

“Her nerede bulunursan bulun Allâh'tan (*celle celâluhû*) kork (onun hukukuna riayet et).”⁵⁹⁹

“En faziletli iman, nerede olursan ol, Allâh Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) seninle beraber olduğunu bilmendir.”⁶⁰⁰ buyurarak, ihsanın mahiyetini ve

597 Araf, 7/56

598 Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ahmed, Süyûtî

599 Tirmizî, Ahmed, Darimî, Süyûtî

600 Taberânî

faziletini lisân-ı pâkıyla açıkça ortaya koymuş ve bu makama erişmek için çabalamayı emretmiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, ihsan makamı yani murakabe hâli ancak imanın tahkike ve amelin devamlılığa ulaşması sonucu elde edilir. Bu hâl birkaç kısa cümle ile ifade edilebiliyor gibi görünse de, bal yememiş kişiye balın tadını anlatmaktan daha zor anlatılabilir. Bir kişinin bu hâl üzere olduğunun en büyük belirtisi şeriatın zâhirine harfiyen muta baatta bulunmak ve mahlûkata karşı şefkatli davranmaktır. Kul ancak murakabe hâline girip ihsan makamına ulaşmak suretiyle Cenab-ı Hakk'ın (*celle celâluhû*) has kulları arasına girebilir.

Ariflerin şeytanla yaptığı bunca mücadelenin ve nefisleriyle yaptıkları bunca mücahedelerin hedefinde, bu makama ulaşıp Hakk'ın (*celle celâluhû*) rızâsına vâsıl olmak vardır. Ve O'nun rızâsına da mazhar olmak yine ancak O'nun tevfiğiyle mümkündür.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ'dandır (*celle celâluhû*).

TA'DİL-İ ERKÂN VE HUŞU

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, ta'dil-i erkân, namaz kılarken bütün rükünlerin hakkını vermek; rükûda, secdede, rükûdan sonra ve iki secde arasında uzuvların yerine oturmasını beklemek (en az bir kere 'sübhânallâh' diyecek kadar beklemek) demektir. Namazın vaciblerindendir. Namazın ikâmesi (dosdoğru kılınması) için ta'dil-i erkân vazgeçilmez bir unsurdur.

Huşu ise Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) beyan buyurduğu üzere namazın farzına, vacibine, sünnetine ve edeblerine uyarak, Allâh (*celle celâluhû*) rızâsından başka bir şey düşünmeden, korku ve ümitlilik hâli arasında Hakk Teâlâ'yı (*celle celâluhû*) görürmüşçesine ikâme etmektir.

Bilinmelidir ki, ta'dil-i erkânla huşu, ruh ile beden gibi birbiriyle gayet alâkadar iki unsurdur. Önce beden yaratılıp bir müddet sonra Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) tarafından ruh üflendiği gibi, muhakkak Allâh

(*celle celâluhû*) rızâsı için gözetilen bir ta'dil-i erkânın ardından da huşu gelir. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ının muhtelif âyetlerinde ta'dil-i erkâna ve huşuya riayet edilerek namazın dosdoğru kılınmasını emretmiştir. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri bazı âyet-i celîlelerde:

“Gündüzün iki tarafında, gecenin gündüze yakın vakitlerinde namazı dosdoğru kıl. Şüphesiz güzel işler (hasenât), kötülükleri (günahları) silip giderir.”⁶⁰¹

“Namazı hakkıyla eda edin, zekâtı verin. Dünyada hayır olarak ne yapıp gönderirseniz mutlaka onun mükâfatını ahirette Allâh katında bulursunuz. Zira Allâh işlediğiniz her şeyi görmektedir.”⁶⁰²

“Muhakkak ki mü'minler felaha erdiler; onlar namazlarında huşû (tam bir saygı ve tevazu) içindendirler.”⁶⁰³

“Allâh'ın kitabını okuyup ona uyanlar, namazı hakkıyla ifa edenler ve kendilerine nasip ettiği-miz imkânlardan gizli ve aşikâr olarak hayır yo-

601 Hûd, 11/114

602 Bakara, 2/110

603 Mü'minin, 23/1-2

lunda harcayanlar, ziyan ihtimâli olmayan bir ticaret umarlar.”⁶⁰⁴ buyurmuştur.

Nitekim Ebû Hureyre (*radiyallâhu anh*) Asr-ı Saadet’te cereyan eden bir hâdiseyi şöyle anlatır: **Rasûlullah** (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) mescide girmişti. Derken taşradan bir şahıs geldi ve namaz kıldı. Sonra gelip Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ile selâmlaştı. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ona, “Dön ve yeniden namaz kıl; çünkü sen namaz kılmış olmadın!” dedi. O da dönüp evvelce kıldığı gibi namaz kıldı. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yine ona dedi ki: “Dön ve yeni baştan kıl; çünkü sen namaz kılmış olmadın!” Allâh Rasûlü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) üçüncüsünde de namazı tekrar kılmasını emredince o şahıs: “Seni hak üzere gönderen Allâh’a (*celle celâluhû*) yemin ederim ki, bu kıldığımdan başka daha iyi nasıl kılacağımı bilmiyorum. Bana doğrusunu öğretir misin ya Rasûlullah? (*sallallâhu aleyhi ve sellem*)” dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Namaza durduğun vakit başlangıç tekbirini al. Kur’ân’dan iyi

bildiğin (sûre veya âyetleri) oku. Rükûa varınca beden azaların yerleşinceye kadar bekle. Rükûdan başını kaldırıncaya kadar beden tamamen doğruluncaya kadar ayakta dur. Sonra secdeye kapan ve azaların yerleşinceye kadar orada kal. Secdeden başını kaldırınca azaların yerleşinceye kadar otur. Ardından tekrar secde yap ve azaların yerleşinceye kadar orada kal. Sonrasında ayağa kalk ve dimdik dur. Namazın bütün rekâtlarında aynen böyle yapmaya devam et!”⁶⁰⁵

Ve yine Ashâb-ı Kirâm'ın (*radıyallahu anhiüm*) dilinden Peygamber Efendimiz'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) namazı şöyle anlatılmaktadır:

“Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kıyamda ağırlığını iki ayağının üzerine verip dimdik dururdu. Rükûda başını ne yukarıya diker ne de aşağıya büker, ikisi arasında tutardı. Rükûdan kalktığı vakit iyice doğrulmadan secdeye gitmezdi. Başını secdeden kaldırdığı zaman iyice doğrulup oturmadıkça ikinci secdeyi yapmazdı.”⁶⁰⁶

“Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) namaz

605 Buhârî, Müslim

606 Buhârî, Ezan

kılarken rükû ve secdelerinde üçer kere ‘sübhâ-nallâhi ve bi-hamdihi’ diyecek kadar dururdu.”⁶⁰⁷

“Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) namazda ‘semiAllâhu li-men hamideh’ deyip başını rükûdan kaldırıncı, sanki secde etmeyi unuttu diyeceğimiz kadar ayakta uzun süre beklerdi. Sonra secdeye giderdi. Başını secdeden kaldırıncı, ikinci secdeyi unuttu diyeceğimiz kadar iki secde arasındaki oturuşu uzun yapardı.”⁶⁰⁸

“Rasûlullah’ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kıyamı, rükûu, rükûdan sonraki ayakta bekleyişi, secdesi, iki secde arasındaki oturuşu ve teşehhüddeki oturuşu neredeyse birbirine denk uzunlukta idi.”⁶⁰⁹

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, namazı zâyî etmek dünya ve ahirette hüsrana uğrama sebebidir. Namazını ikame etmiş olan dinini ikame etmiş, namazı zâyî eden ise dinini zâyî etmiş olur. Nitekim Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*), münafıkların vasıflarını beyan ederken namaza karşı olan tutumlarını:

607 Ebû Dâvud

608 Buhârî, Müslim

609 Müslim

“Onlar (münafıklar) namaza kalktıkları zaman üşenerek kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar, Allâh’ı da pek az hatıra getirirler.”⁶¹⁰ buyurarak, açıkça beyan etmiş ve yine gerek namaz içinde gerekse namaz dışında bu mübarek ibadete lâîyk olmayan hâl ve hareketlerde bulunanları:

“İşte (böyle) namaz kılanların vay hâline ki, onlar namazlarından gaflet içindedirler.”⁶¹¹ buyurarak tenkit etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de bazı hadîs-i şeriflerinde:

“Hırsızlığın en kötüsü, namazını çalmaktır.” buyurmuş; sahabeler “Ey Allâh’ın Rasulü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), kişi namazını nasıl çalar?” diye sorduklarında ise **“Rükûunu ve secdelerini tamamlamaz.”** cevabını vermiştir.⁶¹²

Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), horozun yemi hızlı hızlı gagalaması gibi namaz kılmaktan men etmiştir.⁶¹³

“Teennî (temkin ve sükûnetle hareket etmek)

610 Nisa, 4/142

611 Mâ’ûn, 107/4-5

612 Muvatta

613 Müsned

Rahman'dan; acele ise şeytandandır.”⁶¹⁴

“Allâh'ın (*celle celâluhû*) dilediği zaman gelince bu tür namazlar, bir eski paçavra gibi dürülüp sarılarak sahibinin suratına çarpılır.”⁶¹⁵

“Rükû ve secdeleri tamamlayın!”⁶¹⁶

“Rükû ve secdelerinizi güzel yapın!”⁶¹⁷

“Sizden biriniz rükû ve secdelerden kalkarken belini tam olarak doğrultmadıkça namazı yeterli olmaz.”⁶¹⁸ buyurarak bu konuda ümmetine gerekli ikâzı yapmıştır.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, herkes namazın faziletinden aynı şekilde nasibdar değildir. Ta'dil-i erkân ve huşûya riayet namazın Allâh (*celle celâluhû*) katındaki makbuliyet derecesini yükseltir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Kişi vardır, namazını kılar bitirir de kendisine namazın sevabının ancak onda biri yazılır. Kişi

614 Tirmizî

615 et-Terğip ve't-Terhib

616 Buhârî

617 Müsned

618 Ebû Dâvud

vardır, dokuzda biri, sekizde biri, yedide biri, altıda biri, beşte biri, dörtte biri, üçte biri yahut yarısı yazılır.”⁶¹⁹ buyurarak bu hakikate işaret etmiştir. Bilinmelidir ki, bu hakikatin farkında olan şeytan, kulun namazını zâyi etmek için hiç durmadan çabalamaktadır. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Şeytan, ezan ve kamet okunurken bunları duymayacağı uzak yere doğru yellenerek kaçar. Sonra geri döner ve namaz kılan kişi ile kalbi arasına girer. Ona ‘Şunu hatırla, bunu düşün.’ diye aklında daha önce hiç olmayan şeylerle vesvese verir. Öyle ki buna kapılan kişi, kaç rekât kıldığını (ve ne okuduğunu) bilemeyecek hâle gelir.”⁶²⁰ buyurarak bu konuda ümmetini uyarmış ve son nefeste dahi namazın ehemmiyetini ümmetine hatırlatmıştır. Nitekim bir rivayette şöyle nakledilmiştir:

“Rasulullah’ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) son sözleri şöyle oldu: Namaza dikkat edin! Namaza dikkat edin! Elinizin altında bulunan (çalıştırdık-

619 Ebû Dâvud

620 Buhârî, Müslim

lârinız) hususunda Allâh'tan (*celle celâluhû*) korun."⁶²¹

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, ehlullâhın bunca mücahedesı evrad ve ezkarı hep mânevî cihadın lokomotifi olan namazı ihya ve ikame etmek içindir. Sakın ha, şeytan seni aldatıp da namazı basit bir işmiş gibi gösteremesin! Çünkü namaz, ibadetin en üstünü, dinin direği, mü'minin nuru ve Hakk Teâlâ'ya (*celle celâluhû*) uzanan miracıdır.

Çalışmak bizden, Tevfik Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

CEMAATLE NAMAZ

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, cemaatle namaz kılma, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) devrinden itibaren teşvik edilmiş ve İslâm'ın şiarından sayılmıştır. Hatta cuma ve bayram namazları gibi bazı namazlar için cemaat şart koşulmuştur. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) cemaatle namazı teşvik etmek maksadıyla, cemaatle kılınan namazın, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletli olduğunu belirtmiştir.⁶²² Cemaatle farz namazları kılmanın hükmü konusunda Hanefiler ve Mâlikiler müekked sünnet, Şafiler farz-ı kifaye, Hanbelîler ise farz-ı ayn olduğuna dair görüş bildirmişlerdir. Ashâb-ı Kirâm (*radiyallahu an-hüm*), savaş esnasında bile cemaatle namaz kılmayı terk etmemiş ve onların savaş esnasında Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) arkasında nöbetleşe namaz kıldıkları bizzat Kur'ân-ı Kerîm'de açıkça anlatılmış ve şöyle buyrulmuştur:

622 Buhârî, Müslim

“(Ey Rasûlüm!) Sen o vakit (savaş esnasında) mü’minlerin içinde olup da onlara namaz kıldırıldığında, içlerinden bir kısmı seninle beraber namaza dursun, silâhlarını da yanlarına alsınlar, bunlar secdeye vardıklarında diğer kısım arkanızda beklesinler, sonra o namaz kılmamış diğer kısım gelsin seninle beraber kılsınlar ve ihtiyatlı bulunsunlar ve silâhlarını yanlarına alsınlar. Kâfirler isterler ki silâhlarınızdan ve eşyanızdan gafil bulunuz da size birdenbire bir baskın yapsalar. Eğer yağın yağmurdan bir eziyet varsa ve hasta iseniz, silâhları bırakmanızda beis yoktur! Bununla beraber ihtiyatı elden bırakmayın; çünkü Allâh kâfirler için alçaltıcı bir azap hazırlamıştır.”⁶²³

Bu âyet-i celîleden de anlaşıldığı gibi ufak tefek sebeplerden dolayı kâmil bir mü’minin cemaati terk etmesi asla uygun düşmez ve kıyamet günü bu kişiler (cemaati gereksiz yere terk edenler) Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kınamasına uğrarlar.

Şu on iki şey cemaatle namaz kılamama konusunda kişiye mazeret sayılır:

1- Şiddetli yağmur ve soğuk

2- Zalim, sarhoş gibilerden korku

3- Çok karanlık

4- Hapislik, körlük ve felç

5- Eli ve ayağı kesiklik, hastalık ve oturluk

6- Fazla çamurluk ve kötürümlük

7- İhtiyarlık

8- Bir toplantıda fıkıh meselelerini müzakere ve tekrarı

9- Nefsinin iştiha ile arzu ettiği bir yemek hazır bulunması

10- Yolculuk yapmayı istemek ve hazırlanmış bulunmak, cemaate gitmesi durumunda yolculuğun geri kalması muhtemel ise kişi namazını yalnız olarak kılar.

11- Hastabakıcılık

12- Gece esen çok şiddetli rüzgâr (gündüz değildir).

Nitekim Allâh (*celle celâluhû*) cemaatle namaz kılanın önemine dair bazı âyet-i celîlelerde şöyle buyurmuştur:

“Namazı dosdoğru kılın ve zekâtı verin, rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin!”⁶²⁴

“Ey Meryem! Rabbine ibadet et, secdeye kapan ve rükû edenlerle beraber rükûa var.”⁶²⁵

“Hep birlikte Allâh’ın ipine (İslâm’a) sımsıkı yapışın; parçalanmayın. Allâh’ın size olan nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O gönüllerinizi birleştirmişti ve O’nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allâh size âyetlerini böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız.”⁶²⁶

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de cemaatle namaz kılmanın faziletine dair ehadîs-i şeriflerinde şöyle buyuruyor:

“İki, birden daha hayırlıdır. Üç ikiden daha hayırlıdır. Dört ise üçten daha hayırlıdır. Artık siz cemaat hâlinde olunuz. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*), ümmetimi ancak hidayet üzere toplamıştır.”⁶²⁷

624 Bakara, 2/43

625 Âl-i İmran, 3/43

626 Âl-i İmran, 3/103

627 Ahmed, Süyûtî

“Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınacak namazdan yirmi beş derece üstündür.”⁶²⁸

“Cemaat (yani topluluk) hâlinde rahmet; firkat (ayrılık), ihtilaf (uyuşmazlık) hâlinde de azap vardır.”⁶²⁹

“Kim evinde temizlenir, sonra da Allâh Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) farz kıldığı namazlardan bir namazı eda etmek için Allâh Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) evlerinden bir eve yürüyerek giderse, attığı her iki adımdan biri bir hatayı düşürür, diğeri de bir derece yükseltir.”⁶³⁰

“Namaza attığınız her adım sadakadır.”⁶³¹

“Karanlık gecelerde mescidlere yürüyerek giden kimselere, kıyamet gününde tam bir nura kavuşacaklarını müjdeleyiniz.”⁶³²

“Mescidlere devam etmeyi alışkanlık hâline getiren bir adamı gördüğünüz zaman onun gerçek mü’min olduğuna şahitlik ederiz.”⁶³³

628 Buhârî, Ahmed, Süyûtî

629 Münâvî, Deylemî

630 Müslim

631 Buhârî

632 Ebû Dâvûd, Tirmizî

633 Tirmizî

“Yatsı namazını cemaatle kılan kimse, gece yarısına kadar namaz kılmış gibidir. Sabah namazını cemaatle kılan kimse ise bütün gece namaz kılmış gibidir.”⁶³⁴

“Erkeklerin en çok sevap kazanacağı saf ilk saf, en az sevap kazanacakları saf son saftır.”⁶³⁵

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Allâh’ın (*celle celâluhû*) mescidlerini imar etmek büyük bir şereftir. Bu dünyada Allâh’ın (*celle celâluhû*) mescidlerini inşa edenler, o mescidde yapılan bütün ibadet ve taatlerin sevabına misli ile ortaktır. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) bu zevatın şerefini izhar etmek için Kur’ân-ı Azimüşşan’da şöyle buyuyor:

“Allâh’ın mescidlerini ancak Allâh’a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allâh’tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır.”⁶³⁶

Fakat şunu da iyi bil ki, cemaatsiz mescidler harab olmaya ve zikrullâhtan mahrumiyete mahkûm-

634 Müslim

635 Müslim

636 Tevbe, 9/18

durlar. Bu yüzden mescidlerin binalarını inşaa etmek ne kadar ehemmiyetli ise, o mescidlere devam ederek oraları hayatın merkezine alıp ihya etmek de o kadar mühimdir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Mescidlere giderken en güzel ve en temiz kıyafetlerini giyin. Özellikle Cuma günleri güzel kokular sürünmeye ve gusletmeye ehemmiyet göster. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Kur'ân-ı Azimüşşan'da:

“Ey Âdemoğulları! Her mescide gidişinizde güzel elbiselerinizi giyin.”⁶³⁷ buyurarak bu hakikati beyan eylemiştir.

Yine bil ki, mescidlerde gözetilecek bazı hususlar vardır:

1- Mescide sağ ayakla, besmele çekerek girmek (Biliyorsa duasını okumak.)

2- Kerahat vakti değilse tahiyyetül mescid namazı kılmak (Şayet kerahat vakti ise ‘Sübhanallâhi velhamdülillâhi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber’ zikri şerifini en az üç kez tekrarlamak.)

3- Mescide abdestli girmek

4- Mescidde kibleye karşı oturmak

- 5- Dünya Kelâmı konuşmamak
- 6- Uygunsuz bir şekilde (köpek oturuşu gibi) oturmamak
- 7- Selâm verenlerin selâmına mukabele etmek
- 8- Yüksek sesle konuşmamak
- 9- Kirli elbiselerle ve kötü kokar bir şekilde gelmemek
- 10- Sarımsak, soğan, sigara gibi ağzı kokutacak şeyleri kullandıktan sonra bu kokuları izale etmeden cemaate yaklaşmamak
- 11- Kur'ân okunurken, hutbe irad olunurken ve vaaz edilirken sessiz bir şekilde, saygıyla dinlemek
- 12- Ön saflardan itibaren camiye doldurmaya başlamak
- 13- İmamın arkasına, varsa namaz kıldırıma ehil birinin geçmesi
- 14- Yetişkin erkeklerin ön saflarda, erkek çocuklarının onların arkasında, hanımların ise en arkada saf tutması
- 15- Bir saf dolmadan yeni bir saf kurulmaması
- 16- Saf kurmaya imamın arkasından başlanması

17- Ön saflara ilerlenirken başkalarına eziyet verilmemesi

18- Camide kendine ait bir yer bellememesi

19- İmamete şahsiyet, ilim ve irfan yönünden olgunluğa kavuşmuş kişilerin getirilmesi

20- Müezzinliğe güzel huylu ve gür sesli genç kişilerin getirilmesi

21- Mescidlerde görülen çer çöpün kaldırılması

22- Camiden çıkarken kimseye eziyet vermemek

23- Camiden çıkılırken sol ayakla, besmele çekilerek (duası biliniyorsa yapılarak) çıkılması.

Bu adablara riayet etmeyenler sevaptan mahrum kalırlar ve mesuliyete girerler.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Mescidlere giderken vakardan ayrılma. Koşarak veya sağa sola gereksiz yere teveccüh ederek yürüme. Namazın hangi rekâtına yetişirsen cemaate tâbi ol, eksik rekâtları da sonradan tamamla. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Kâmet getirildiği zaman namaza koşarak değil, yürüyerek ağırbaşlı olarak geliniz. Yetişebildiğiniz kadarını da imamla birilikte kılınız; yetiş-

mediğiniz rekâtları da kendiniz tamamlayınız.”⁶³⁸ buyurarak bu konuya açıklık getirmiştir.

Yine safı kurarken sık ve düzgün kur. Çünkü safların düzgünlüğü, insanlar arasında yakınlık peydah eder ve Allâh'ın (*celle celâluhû*) rahmetinin tecellisine vesile olur. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu konuda:

“Saflarınızı düzeltiniz, yoksa Allâh Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) aranızda düşmanlık sokacağını iyi biliniz.”⁶³⁹ buyurarak safların nasıl düzenleneceğini veciz bir şekilde ifade buyurmuşlardır.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Müezzinlik için yarış, imamlıktan ise kaçın. Çünkü müezzinlikte Hakk'ın (*celle celâluhû*) ilanı, imamlıkta ise mesuliyet vardır. Şayet imam olursan, cemaatin durumunu gözet. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*):

“Sizden biri insanlara imam olunca namazı hafifçe kıldırsın, fazla uzatmasın. Çünkü onların arasında çocuk, ihtiyar, zayıf ve hasta olanlar vardır. Kendi başına namaz kıldığında ise istediği kadar

638 Buhârî, Müslim

639 Buhârî, Müslim

uzatsın."⁶⁴⁰ buyurarak bu konuda ümmetin imamlarını ciddiyle ikaz etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Anne babanın evladından kaçacağı, dostun dostu görmeyeceği o günde, sen ahiret azığına her şeyden çok muhtaçsın. O zorluklar sana ulaşmadan tedbirini al ve ömür sermayesini en verimli bir şekilde kullanmaya gayret et. Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) huzuruna çıkacağın zaman O'nun sana şefa'at etmesini gerektirecek bir işe koyul. Bil ki, Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şefa'atini en çok hak edenler, O'nun sünnetine mutabaat edenlerdir.⁶⁴¹ Ve mutabaatın da en kıymetlisi, fesat zamanı yapılan mutabaattır. Öyleyse Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) en çok terk edilen sünnetlerinden biri olan cemaatle namaza devam et. Bu konuda akranlarının düştüğü hataya düşme ve Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) arşın gölgesinde gölgeleyenleri sayarken, kalplerini mescidlere bağlayanları da saydığını unutma.⁶⁴² Bil ki, kişi sevdiği insanı evinde misafir etmek ister.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ'dandır (*celle celâluhû*).

640 Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Ahmed, Süyûtî

641 bkz. Sünnete Mutabaat konusu

642 Buhârî, Tirmizî

NAFİLE NAMAZLAR

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, imandan sonra İslâm'ın en büyük emri namaz kılmaktır. Namaz kişiyi istikamet üzere kılan en büyük bir vasıta-
tadır. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*):

“(Rasûlüm!) Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki, namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allâh'ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allâh yaptıklarınızı bilir.”⁶⁴³ buyurarak bu hakikati en açık bir şekilde ifade etmiş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Namaz mü'minin nurudur.”⁶⁴⁴ buyurarak, namazın hak yolun sâliklerine bu seyirde onları aydınlatacak en parlak bir ışık olduğunu beyan etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, namazın farz, vacib ve nafil olmak üzere çeşitli kısımları vardır. Her mü'mine günde beş vakit namazı, cuma nama-

643 Ankebût, 29/45

644 Süyûtî, Münavî

zını ve bunların kazalarını ifa etmek birer farz-ı ayındır. Cenaze namazı ise bir farz-ı kifayedir. Adak, vitir ve bayram namazlarını bir de tamamlanmamış nafilâ namazları kılmak da birer vacibtir. Bunların dışında kalan namazlar ise nafilâ birer namazdır. Nafilâ namazlar revatib ve reğaib olmak üzere iki kısımdır. Beş vakit namazın ve cuma namazının ilk ve son sünnetleri ve teravih namazına revatib sünnet denilirken, bunların dışındaki diğer nafilâ namazlara da reğaib sünnet denir. Revatib namazların nasıl kılınacağı umumen mâlûm olduğu için burada reğaib namazları ana başlıklarıyla izah etmeye gayret edeceğiz.

İşrak namazı, kuşluk namazının vaktinde kılınan, fakat sabah namazından sonra hiç dünya kelâmı edilmeksizin zikirle meşgul olunduktan sonra kılınan sünnet bir namazdır. Birçok kaynakta kuşluk namazı ile aynı vakitte kılınması sebebiyle bu namazla kuşluk namazının kastedildiği görüşü de vardır. Fakat kuşluk namazına dair hadîslerde sabah namazından sonra kuşluk vaktine kadar geçen zamanı zikirle geçirme şartı bulunmamaktadır. Ey-yûb Sabri Efendi Hazretleri (*kuddise sırruhu*) işrak

namazını genelde dört rekât kılmış ve sevenlerine de devamlılığı sağlayabilmeleri için dört rekât kılmalarını tavsiye etmiştir. İşrak namazının nasıl kılındığına ve faziletine dair Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadîs-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:

“Bir kimse sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra (mescitte) oturup güneş doğuncaya kadar zikir ile meşgul olursa, güneş doğduktan sonra da iki rekât (işrak) namazı kıalarsa, bir tam nâfile hac ve umre sevabına nâil olur.”⁶⁴⁵

Kuşluk namazı, güneşin doğmasından yaklaşık 40-45 dakika geçmesinden öğle ezanına 45 dakika kalıncaya kadar olan süre içinde kılınan nâfile namaza denir. En az iki, en çok on iki rekât namaz kılmak sünnettir. Ancak sekiz rekât kılınması daha faziletlidir. Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kuşluk vaktinde namaz kıldığı ve ashâbına da tavsiye ettiği pek çok hadîste variddir. Eyyûb Sabri Efendi Hazretleri (*kuddise sirruhu*) kuşluk namazını genelde dört rekât kılmış ve sevenlerine de devamlılığı sağlayabilmeleri için dört rekât kılmala-

645 Tirmizî

rını tavsiye etmiştir. Kuşluk namazında diğerlerinde olduğu gibi Fâtîha'dan sonra Kur'ân'dan herhangi bir yerin okunması mümkünse de Ukbe b. Âmir'in (*radiyallâhu anh*), "Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bize, kuşluk vaktiyle ilgili olan Şems Sûresi'yle Duhâ Sûresi'ni okuyarak kuşluk namazını kılmanızı emretti."⁶⁴⁶ şeklindeki rivayetinden hareketle bu sûrelerin okunarak kuşluk namazının kılınması daha faziletli olur.

Bazı rivayetlerde kuşluk namazının fazileti şöyle ifade buyrulmuştur:

Ebû Hureyre (*radiyallâhu anh*): "**Dostum Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bana her ay üç gün oruç tutmayı, iki rekât kuşluk namazı kılmayı ve uyumadan önce vitir kılmayı tavsiye buyurdu.**"⁶⁴⁷

"**Kuşluk namazını ancak evvâb (yani ibadet ve taate düşkün olan) kimseler muhafaza eder. Bu namaz evvâbîn namazıdır.**"⁶⁴⁸

"**Her birinizin her bir eklemi için günde bir sadaka vermesi gerekir. İşte bu sebeple her tesbih**

646 Beyhakî, İbn-i Hacer, Aynî

647 Buhârî, Müslim

648 Hâkim, Süyûtî

(sübhânallâh demek) bir sadaka, her hamd (elham-dülillâh demek) bir sadaka, her tehlîl (Lâ ilâhe illallâh demek) bir sadaka, her tekbîr (Allâhü Ekber demek) bir sadaka, iyiliği tavsiye etmek bir sadaka, kötülükten sakındırmak bir sadakadır. Kuşluk vakti iki rekât namaz kılmak da bu sadakalardan biridir.”⁶⁴⁹

“Kuşluk namazını kim on iki rek’at kılsa Al-lâh onun için cennette altından bir köşk yapar.”⁶⁵⁰

Evvabin namazı, evvabin, tevbe eden, sığınan anlamına gelen evvab kelimesinin çoğuludur. Kuran’da beş yerde tekil ve bir yerde de çoğul olarak geçen bu kelime peygamberlerin ve salih kulların tevbe edip Allâh’a (*celle celâluhû*) yöneldiklerini anlatır. Evvabin namazı ise, tevbe eden ve Allâh’a (*celle celâluhû*) sığınanların namazı demektir. Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) akşam namazından sonra altı rekât nafil namaz kıldığı ve bunu tavsiye ettiği rivayet edilmektedir.⁶⁵¹ Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), akşam ile yatsı ara-

649 Müslim, Ebû Dâvûd

650 Tirmizî

651 İbn-i Mâce, Tirmizî

sında kılınan bu namazı, Kuran’da evvabin diye nitelendirilen salih kulların namazı gibi sayılacağını belirtmek maksadıyla “evvabin namazı” olarak vasıflandırmaktadır. Bunun yanında kuşluk vaktinde kılınan namazın da hadîslerde evvabin namazı olarak vasıflandırıldığı görülmektedir.⁶⁵² Evvabin namazını Eyyûb Sabri Efendi Hazretleri (*kuddise sırruhu*) dört rekât kılmış ve devamlılığı sağlamak için talebelerine bu şekilde kılmayı tavsiye etmiştir.

Teheccüd namazı, gece kılınan namaz demektir. Yatsı namazından sonra, teravih ve vitir namazının dışında bir süre uyuduktan sonra kalkılıp kılınan gece namazlarının tamamı için teheccüd ifadesi kullanılmaktadır. Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sürekli olarak devam ettiği teheccüd namazı, sevabı çok bir ibadet olup mü’minler için sünnettir. Kur’ ân-ı Kerîm’de:

“Gecenin bir kısmında uyanarak, sana mahsus bir nafile olmak üzere namaz kıl. (Böylece) Rabbinin, seni övgüye değer bir makama ulaştıracağını umabilirsin.”⁶⁵³ ve **“Gecenin bir kısmında O’na**

652 Müslim

653 İsra, 17/79

secde et; geceleyin de O'nu uzun uzadıya tesbih et."⁶⁵⁴ buyrularak, Peygamberimize (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gece namazı farz kılınmıştır. Fakat Ümmet-i Muhammed'e sadece nafil bir ibadet olarak tavsiye edilmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

"Kim gece uyanır, hanımını da uyandırır ve iki rekât namaz kılarılarsa, Allâh'ı (*celle celâluhû*) çok zikreden erkekler ve kadınlardan yazılırlar."⁶⁵⁵

"Farz namazlardan sonra en faziletli namaz, gece (teheccüd) namazıdır."⁶⁵⁶

"Gece namazına (yani teheccüde) devam ediniz. Çünkü bu sizden önceki salih kimselerin âdetidir, Allâh Teâlâ'ya (*celle celâluhû*) yaklaştırmaya bir vesiledir, günahlardan men ve korunma vasıtasıdır, bir takım günahlar için kefârettir, bedenden hastalıkları uzaklaştırmaya da bir vesiledir."⁶⁵⁷

"Ey insanlar! Birbirinize açıktan selâm veriniz, yemek yediniz, insanlar uykuda iken geceleyin

654 İnsan 76 / 26

655 Ebû Dâvûd

656 Müslim, Ahmed b. Hanbel, Süyûtî

657 Tirmizî, Ahmed, Hâkim, Süyûtî

namaz kılınız ve cennete selâmetle giriniz.”⁶⁵⁸ buyurarak, teheccüd namazının ve gece ibadetinin faziletini açıkça beyan etmiş, ümmetinin bu ibadete devam ederek Allâh (*celle celâluhû*) katındaki kulluk derecelerinde yükselmelerini tavsiye eylemiştir.

Bilinmelidir ki, teheccüd namazı dört veya sekiz rekât kılınabileceği gibi iki rekât da kılınabilir. İki rekâtta bir selâm verilerek kılınması ise daha faziletlidir. Eyyûb Sabri Efendi Hazretleri (*kuddise sırruhu*) teheccüd namazını genelde dört rekât kılmış ve sevenlerine de devamlılığı sağlayabilmeleri için dört rekât kılmalarını tavsiye etmiştir.

Tesbih namazı, her rekâtında yetmiş beş olmak üzere, toplam üç yüz defa tesbih okunan dört rekâtlı ve ömürde bir defa da olsa kılınması tavsiye edilen sünnet bir namazdır. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) tesbih namazı kılınmasını tavsiye etmiş, bu namazın pek çok günahın affına sebep olacağını haber vermiş; her gün kılınmasının zorluğu sebebiyle, haftada bir, ayda bir, yılda bir veya ömürde bir defa kılınmasının yeterli olacağını belirtmiştir.⁶⁵⁹

658 Ahmed, Hâkim

659 Ebû Dâvûd, Tirmizî

Tesbih namazının kılınışı şöyledir: Namaz kılma-ya niyet edilerek iftitah tekbiri ile namaza başlanır. Subhaneke duası okuduktan sonra 15 defa “Sübhâ-nallâhi ve’l-hamdülillahi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber” denir. Sonra euzü besmele çekilerek Fatıha Sûresi ve Kur’ân’dan bir miktar okunduktan sonra 10 defa daha bu tesbih okunur. Daha sonra rükûa eğilip üç defa ‘sübhone rabbiye’l-azim’ dedikten sonra 10 defa aynı tesbih okunur. Rükûdan doğrunca 10 defa, secdede 10 defa, iki secde arasında 10 defa ve ikinci secdede 10 defa aynı şekilde tesbih okunur. Böylece bir rekatte 75 defa tesbih tamamlanmış olur. İkinci rekâta kalkınca 15 defa tesbihle başlar ve kalanını birinci rekâtta olduğu gibi kılar. Bu şekilde 4 rekât namaz kılınır. Tesbih namazı nafile bir namaz olduğundan, teravih dışındaki diğer nafilelerde olduğu gibi tek başına kılınması daha faziletlidir. Tek başına kılamayanlar cemaatle de kılabilirler.

Abdest namazı, abdest aldıktan sonra şayet ke-rahet vakti içinde değilse kişinin iki rekât namaz kılması bir sünnet-i seniyyedir. Nitekim Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Abdest, öncesinde işlenmiş (küçük) günahları örter. Sonrasında nâfile olarak kılınan namaz da sahibinin derecesini yükseltir.”⁶⁶⁰

Hacet namazı, bir kişinin sıkıntısının ve ihtiyaçlarının giderilmesi veya isteklerine kavuşturulması maksadıyla, Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için kılacağı namazdır. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri:

“Ey iman edenler! Rabbinizden sabır ve namazla yardım isteyin. Muhakkak ki Allâh sabredenlerle beraberdir.”⁶⁶¹ buyurarak, hacetlerin giderilmesinde namazın önemli bir vesile olduğunu beyan eylemiş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Kimin Allâh (*celle celâluhû*) tarafından veya hemcinsi olan biri tarafından giderilecek bir ihtiyacı varsa usulüne uygun abdest alıp iki rekât namaz kılsın, arkasından Allâh’a (*celle celâluhû*) hamd edip Peygamber’e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) salâvat getirsin ve şöyle desin: Halîm ve Kerîm olan Allâh’tan (*celle celâluhû*) başka ilâh

⁶⁶⁰ Ahmed, Süyûtî

⁶⁶¹ Bakara, 2/45-46

yoktur. Büyük arşın rabbi olan Allâh'ı (*celle celâ-luhû*) yüceltir, âlemlerin rabbi olan Allâh'a (*celle celâluhû*) hamd ederim. Senden rahmetine ve affına ulaştıracak davranışlarda bulunmayı, her türlü iyiliği elde etmeyi, her türlü gûnahtan sâlim olmayı diliyorum. Bende bağışlamadığın günah, gidermediğin keder ve karşılamadığın rızâna uygun bir ihtiyaç bırakma, ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allâh'ım!"⁶⁶² buyurarak hacet namazının nasıl kılınacağını, önemini ve faziletini açıkça ortaya koymuştur.

Tahiyyet-ül mescid namazı, kişinin şayet kerahat vakti değilse, camiye girdiği zaman henüz oturmadan evvel kılması sünnet olan çok faziletli bir namazdır. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir hadîs-i şerifinde:

"Biriniz mescide girdiğinde, iki rekât namaz kılmadan oturmasın."⁶⁶³ buyurarak bu namazın ehemmiyetine dikkat çekmiştir. Şayet mescide girildiğinde kerahat vakti ise "Sübhânallâhi ve'l-hamdü lillahi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber" diye zikir yapılarak mescid selâmlanır, şayet bu da yapılmaz

662 İbn-i Mâce, Tirmizî, Hâkim

663 Buhârî, Müslim

mıssa kılınan ilk farz, vacib veya nafilâ namazla mescid selâmlanmış olur.

Bu namazlar dışında teravih namazı ve farz namazların ilk ve son sünnetlerine büyük bir ehemmiyet gösterilmeli ve zaman zaman iki rekât olan öğlen ve yatsı namazının son sünnetlerini dört rekât olarak kılmalıdır.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, seni Allâh'a (*celle celâluhû*) en çok yaklaştıracak ibadetler, farz ve vacib olanlardır. Fakat bu yolda Hakk (*celle celâluhû*) dostlarının ulaştıkları o yüce dereceleri arzulayanlar için nafilâ ibadetler de vazgeçilemez birer azıktır. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri:

“Kim benim velî kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım şeyleri eda etmesidir. Kulum bana nafilâ ibadetlerle yaklaşmaya devam eder, sonunda sevgime erer. Onu bir sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli olur, onu yolumca yürütürüm. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himayeme alır,

korurum.”⁶⁶⁴ buyurarak, Hakk (*celle celâluhû*) yolunun sâliklerinin kendisine dostluk yolunda nasıl bir yol izleyeceklerini açıkça beyan eylemiştir.

Çalışmak bizden, tevfik Allâh’tandır (*celle celâluhû*).

NAFİLE ORUÇLAR

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, takvâ kişiyi Allâh (*celle celâluhû*) katındaki kulluk derecelerinde yükselten yegâne fazilettir. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm'ında:

“Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allâh yanında en değerli ve en üstününüz O’ndan en çok korkanınızdır. Şüphesiz Allâh bilendir, her şeyden haberdar olandır.”⁶⁶⁵ buyurarak bu hakikati en açık bir şekilde beyan eylemiştir.

Ve yine Yüce Kelâm'ında orucun takvâyı elde etmek için önemli bir vasıta olduğunu:

“Ey iman edenler! Oruç sizden evvelkilerin üzerine farz olduğu gibi sizin üzerinize de farz olmuştur. Tâ ki sakınabilesiniz.”⁶⁶⁶ buyurarak haber vermiştir.

⁶⁶⁵ Hucurat, 49/13

⁶⁶⁶ Bakara, 2/183

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki oruç, farz, vacib ve nafil olmak üzere üç kısımdır. Sağlıklı ve mukim olan her mü'minin Ramazan ayında oruç tutması, tutamadığı Ramazan oruçlarını kaza etmesi ve gerek orucu terk etmekten ve gerekse de yemini bozmak gibi bazı masiyetlerden dolayı kişinin üzerine terettüb eden kefaret oruçlarını tutması birer farzdır. Kişinin adadığı bir orucu tutması veya tamamlayamadığı bir nafil orucu tamamlaması ise vacibtir. Bu saydıklarımız dışında kalan oruçlar ise nafil birer ibadettir. Bilinmelidir ki, kişiyi Allâh'a (*celle celâluhû*) en çok yaklaştıran farzların ve vaciblerin edasıdır. Nafileler ise Allâh (*celle celâluhû*) katında yükselmeye ve velilik derecesine ulaşmaya birer vesiledir. Nitekim Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) hadîs-i kudsîde şöyle buyurmuştur:

"Kim benim velî kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım şeyleri eda etmesidir. Kulum bana nafil ibadetlerle yaklaştırmaya devam eder, sonunda sevgime erer. Onu bir sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli olur, onu

yolumca yürütürüm. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himayeme alır, korurum.”⁶⁶⁷

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, ibadetlerin Allâh (*celle celâluhû*) katında makbul olmasının en büyük sebebi ihlâsla eda edilmiş olmalarıdır. Riyâ ile işlenen ibadetlerin Allâh (*celle celâluhû*) katında bir saman çöpü kadar bile değeri yoktur. Hatta kul riyâ ile işlediği ameller yüzünden Allâh (*celle celâluhû*) katında hesaba çekilecektir. Bil ki, ibadetler arasında riyâdan en uzak olan oruçtur. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri bir hadîs-i kudsîde:

“Âdemoğlunun her ameli kendisine aittir. Oruç ise müstesnadır. Çünkü oruç benim içindir, onun mükâfatını verecek olan ancak benim. Oruçlu için iki sevinç (mânevî zevk) vardır ki onlarla ferahlar. Biri, iftar edince, biri de Rabb’ine kavuşunca orucu ile sevinir.”⁶⁶⁸ buyurarak bu hakikate işaret etmiştir. Bu yüzden Allâh (*celle celâluhû*) katındaki kulluk derecelerinde yükselmeyi arzulayan sâlikler için oruçla meşguliyet Hakk’ın (*celle celâluhû*) rızâsına ulaştırıcı güvenli bir yoldur. Hazreti Peygamber

667 Buhârî

668 Buhârî, Müslim

(*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de nafile oruç tutmanın faziletine ve ehemmiyetine dair:

“Ramazan ayı dışında Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için bir gün oruç tutan, iyi bir yarış atının bir asırda alacağı mesafe kadar cehennemden uzaklaşır.”⁶⁶⁹ buyurarak ümmetini bu yola teşvik etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bazı günlerin diğer günlere olan üstünlüğü ve bugünlerde oruç tutmanın sevabının yüceliğini bazı hadîs-i şeriflerinde şöylece ifade etmişlerdir.

Muharrem ayında ve Aşure Günü’nde oruç tutmanın faziletine dair Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Ramazan orucundan sonra oruçların en faziletlisi Allâh’ın (*celle celâluhû*) ayı Muharrem ayında ki oruçtur.”⁶⁷⁰

“Aşure gününde (yani Muharrem ayının onuncu gününde) oruç tutunuz. O günde peygamberler oruç tutarlardı.”⁶⁷¹

669 Ebu Ya’la

670 Müslim, Ahmed, Süyûtî

671 İbn-i Ebû Şeybe, Süyûtî

Şevval ayında oruç tutmanın faziletine dair Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Kim Ramazan orucunu tutar, altı gün de Şevval’den ilave ederse bütün bir yılı oruçlu geçirmiş gibi olur.”⁶⁷²

Zilhicce ayında ve özellikle Arefe gününde oruç tutmanın faziletine dair Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Allâh’a (*celle celâluhû*) kulluk yapmada Zilhicce’nin on gününden Allâh’a (*celle celâluhû*) daha sevimli gün yoktur. Bu on günde tutulacak her bir günün orucu bir senenin orucuna denktir. Her bir gecesini ibadetle değerlendirmek de Kadir Gecesi’ne denktir.”⁶⁷³

“Arefe günündeki oruç, geçen sene ile gelecek sene için kefârettir.”⁶⁷⁴

Pazartesi ve perşembe gününde oruç tutmanın faziletine dair Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

672 Müslim, Ahmed, Süyûtî

673 Tirmizî, İbn-i Mâce

674 Taberânî, Süyûtî

Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) pazartesi günü oruç tutmanın fazileti soruldu. O da şöyle buyurdu: **“O gün benim doğduğum, Peygamber olduğum (veya bana vahiy geldiği) gündür.”**⁶⁷⁵

“Pazartesi ve perşembe günleri ameller (Allâh’a *celle celâluhû*) arz olunur. Ben, oruçluysen amellerimin arz olunmasını isterim.”⁶⁷⁶

Bir gün iftar edip bir gün oruç tutmanın faziletine dair Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“En fazîletli oruç, Dâvud’un tuttuğu oruçtur; o bir gün oruç tutar, bir gün tutmazdı.” Sahâbeden Abdullah bin Amr, **“Ben daha fazlasını tutabilirim”** deyince, Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bunun fazîletli bir şekil olduğunu ve daha fazlasını tutmaya çalışmamayı tavsiye etmiştir.⁶⁷⁷

Her Arabî ayın üç gününde özellikle 13, 14 ve 15. günlerinde oruç tutmanın faziletine dair Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

675 Müslim

676 Tirmizî, Müslim, Nesâî

677 Müslim

“Her ay üç gün oruç tutmak, bütün seneyi oruçla geçirmek demektir.”⁶⁷⁸

Haram aylarda oruç tutmanın faziletine dair Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Haram aylarda perşembe, cuma ve cumartesi günleri oruç tutana iki yıllık ibadet sevabı yazılır.”⁶⁷⁹

“Haram aylarda bir gün oruç tutup bir gün yemek çok faziletlidir.”⁶⁸⁰

Üç aylarda oruç tutmanın faziletine dair Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurmuştur:

“Cennette öyle köşkler vardır ki, onlara ancak Receb ayında oruç tutanlar girer.”⁶⁸¹

“Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*), Receb ayında hasenâtı kat kat eder. Bu ayda bir gün oruç tutan, bir yıl oruç tutmuş gibi sevaba kavuşur. 7 gün oruç tutana, Cehennem kapıları kapanır. 8 gün tutana Cennetin 8 kapısı açılır. 10 gün tutana Allâh Teâlâ

678 Buhârî, Müslim

679 Taberânî

680 Ebû Dâvûd

681 Deylemî

(*celle celâluhû*) istediğini verir. 15 gün oruç tutana, bir münadi, 'Geçmiş günahların affoldu' der. Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) Nuh aleyhisselâmı Receb'de gemiye bindirdi. O da, Receb ayını oruçlu geçirip oradakilere oruç tutmalarını emretti."⁶⁸²

"Receb'de, takvâ üzere bir gün oruç tutana, oruç tutulan günler dile gelip, 'Yâ Rabbi, onu mağfiret et' derler."⁶⁸³

Âişe (*radiyallâhu anh*) validemiz buyuruyor ki: "Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), hiçbir ayda, Şaban ayından daha çok oruç tuttuğunu görmedim. Bazen Şaban'ın tamamını oruçla geçirirdi."⁶⁸⁴

"Şaban, öyle faziletli bir aydır ki, insanlar bundan gâfil olurlar. Bu ayda ameller âlemlerin Rab-bine arz edilir. Ben de amelimin oruçluyken arz edilmesini isterim."⁶⁸⁵

"Ramazan'dan sonra en faziletli oruç, Şaban ayında tutulan oruçtur."⁶⁸⁶

682 Taberanî

683 Ebu Muhammed

684 Buhârî

685 Nesâî

686 Tirmizî

“Şaban’ın 15. gecesini ibadetle, gündüzünü de oruçla geçirin! O gece Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) buyurur ki: ‘Af isteyen yok mu, affedeyim. Rızık isteyen yok mu, rızık vereyim. Dertli yok mu, sıhhat, afiyet vereyim. Ne isteyen varsa, istesin vereyim.’ Bu hâl, sabaha kadar devam eder.”⁶⁸⁷

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Ramazan Bayramı’nın ilk gününde ve Kurban Bayramı’nın bütün günlerinde oruç tutmak haram (bazı görüşlerde tahrimen mekruh) ve yine sırf yevm-üş şekte (Şaban ayının son günü), cuma gününde ve Aşure Günü’nde oruç tutmak ise mekruhtur. Fakat bu oruçlara en azından bir gün evvelinden başlanırsa veya Aşure ve cuma gününden sonra bir gün daha oruç tutulursa, bu kerahat kalkar.⁶⁸⁸

Çalışmak bizden, tevfik Allâh’tandır (*celle celâluhû*).

⁶⁸⁷ İbn-i Mace

⁶⁸⁸ Detaylı bilgi için bakınız: Ö. N. Bilmen, Büyük İslâm İlmiyhâli, Oruç Kitabı

TAKVÂ

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, takvâ, sırf Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için İslâm'ın men ettiği şeylerden yüz çevirmek ve emrettiği şeylere sımsıkı sarılmaktır. Takvânın mahiyeti konusunda birçokları aldanmışlardır. Bazıları takvâyı salihlere benzer giyinmek olarak anlarken, bazıları da nafilelerle meşgul olmak şeklinde anlayarak evhama kapılmışlardır. Hâlbuki takvâ, yukarıdaki tarifimizden de anlaşılacağı üzere kulun Rabbi'nin (*celle celâluhû*) azameti karşısında boyun bükmesi ve O'nun emir ve yasaklarına kayıtsız şartsız riayet etmesinden ibarettir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, takvânın özellikle Allâh'a (*celle celâluhû*) karşı gelmekten sakınmak olduğu hakikatidir. Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm'ında:

“(Ahiret için) azık toplayın. Kuşkusuz, azıgın en hayırlısı takvâ (Allâh' a karşı gelmekten sakınma)dır. Ey akıl sahipleri, bana karşı gelmekten sakının.”⁶⁸⁹

“Allâh katında en değerli olanınız, O’na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır.”⁶⁹⁰

“Onların ne etleri ne kanları asla Allâh’a ulaşmaz. Fakat ona sadece sizin takvânız (Allâh’a karşı gelmekten sakınmanız) ulaşır.”⁶⁹¹

“Allâh’a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar.”⁶⁹²

“Cennet, takvâ sahipleri için hazırlanmıştır.”⁶⁹³

“Allâh indinde en şerefliiniz, takvâ ehli olanınızdır.”⁶⁹⁴

“Allâh, ancak takvâ ehlinin (ibadetlerini) kabul eder.”⁶⁹⁵ buyurarak, takvânın lüzumunu, takvâ ehlinin üstünlüğünü, takvânın Hakk (*celle celâluhû*) yolunun en mühim azığı olduğunu, takvâyı tam olarak yaşayabilmek için ilim ve irfan sahibi olmanın gerekliliğini, takvâ sahiplerini büyük mükâfatların beklediğini ve kullar arasındaki üstünlüğün ancak takvâ ile olabileceğini açık bir şekilde izah etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

690 Hucurat, 49/13

691 Hac, 22/37

692 Fatır, 35/28

693 Âl-i İmran, 3/133

694 Hucurat, 49/13

695 Maide, 5/27

“Bir kul günaha girerim korkusuyla, yapılması sakıncalı olmayan bazı şeylerden bile uzak durmadıkça müttakîler derecesine çıkamaz.”⁶⁹⁶

“Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) takvâlî, gönlü zengin, kendi hâlinde işiyle ve ibadetiyle uğraşan kulunu sever.”⁶⁹⁷

“Helal belli, haram da bellidir. İkisi arasında bir takım şüpheli şeyler vardır ki, insanlardan pek çoğu onları bilmez. Şüphelilerden sakınıp korunan kimse (takvâ sahibi), ırzını ve dinini muhafaza etmiş olur. Dikkat ediniz! İnsan vücudunda bir lokmacık et parçası vardır ki, o iyi olursa bütün vücut iyi olur; o, bozuk olursa bütün vücut bozuk olur. İşte o et parçası kalptir.”⁶⁹⁸

“Allâhım! Senden hidâyet, takvâ, iffet ve gönül zenginliği isterim.”⁶⁹⁹

“Kişi kalbini huzursuz eden şeyleri terk etmedikçe takvâ makamına ulaşamaz.”⁷⁰⁰

“İnsanlardan bana en yakın olanlar, kimin yanında ve nerede olursa olsun Allâh’a (*celle celâ-*

696 Tirmizî, İbn-i Mâce

697 Müslim

698 Buhârî, Müslim

699 Müslim

700 Buhârî

luhû) karşı takvâ sâhibi olan müttakîlerdir.”⁷⁰¹

“Allâh’a (*celle celâluhû*) karşı muttakî olunuz. Beş vakit namazınızı kılınız. Ramazan orucunuza tutunuz. Mallarınızın zekâtını veriniz. (Sizden olan) yöneticilerinize itaat ediniz! Böylece Rabbinizin cennetine girersiniz.”⁷⁰²

“Takvâ, her hayrı içine alır.”⁷⁰³

“Takvâ ehli hesap vermeden Cennete girer.”⁷⁰⁴

“Takvâ imanın elbisesidir.”⁷⁰⁵

“Her şeyin esası vardır. İmanın esası da vera (takvâ)dır.”⁷⁰⁶

“Üstünlük takvâ ileidir. Başka bakımdan üstünlük yoktur.”⁷⁰⁷ buyurarak, takvânın mahiyetini ve müttakîlerin vasıflarını ümmetine geniş bir şekilde izah eylemiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, takvâ kalp amellerinin en mühimidir. Öyle ki, Allâh’a (*celle celâluhû*) imanın ve ona şirkten uzak durmanın as-

701 İbn-i Hanbel, Heysemî

702 Tirmizî

703 Ebu Ya’la

704 Taberanî

705 Deykemi

706 Hatib

707 Taberanî

linda bile takvâ yatmaktadır. Salihler takvânın derecelerini şöyle sıralamışlardır:

1- Şirkin, küfrün ve nifağın her türlüsünden uzak durmak.

2- Büyük günahlardan uzak durmak.

3- Farzları ve vacibleri eda etmek.

4- Bid'ât ve hurafelerden uzak durmak.

5- Harama yakın mekruhlardan uzak durmak.

6- Müekked sünnetleri ihya etmek.

7- Tenzihi mekruhlardan sakınmak.

8- Nafileleri ihya etmek.

9- Boş işlerden yüz çevirmek.

10- Hakk'ı (*celle celâluhû*) sürekli zikretmek.

11- Allâh'ı (*celle celâluhû*) görüyormuşçasına bir yaşam sürmek.

Bilinmelidir ki, hakiki takvâyı elde etmek için imanın kavi, amelin salih ve ahlâkın hasen olması elzemdir. Bu kıvama da erişmek ancak kişinin canı, malı ve bütün benliği ile Hakk (*celle celâluhû*) yolunda mücahede ve mücadele etmesiyle mümkündür.

Çalışmak bizden, başarı Yüce Mevlâ'dandır (*celle celâluhû*).

AFFETMENİN FAZİLETİ

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, affedicilik Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve onun varislerinin kemalâtından mühim bir vasıftır. Affedici olamayanların Allâh’ın (*celle celâluhû*) affını umması ve Rasûlü’ne (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) tam mutabaatta bulunması kâmil anlamda mümkün olmaz. Bilinmelidir ki, âlemlerin Rabbi olan Allâh (*celle celâluhû*) affedicidir ve Rasûlü’ne (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de affetmeyi emretmiştir. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâmı’nda şöyle buyurmuştur:

“De ki: Ey kendi nefisleri aleyhine haddi aşan kullarım! Allâh’ın rahmetinden ümit kesmeyin! Çünkü Allâh bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”⁷⁰⁸

“(Ey Rasûlüm)! Sen af yolunu tut, bağışla, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir.”⁷⁰⁹ **“Mü’minler-**

708 Zümer, 39/53

709 A’raf, 7/199

den sana uyanlara (şefkat) kanatlarını indir.”⁷¹⁰

“Allâh’ın rahmetinden dolayı, sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalpli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onlara mağfiret dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdin mi Allâh’a güven, doğrusu Allâh güvenenleri sever.”⁷¹¹

Hazreti Aişe’den (*radıyallahu anhâ*) nakledildiğine göre Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), bin aydan daha hayırlı olan Kadir Gecesi’nde şu duayı yapmayı tavsiye buyurmuş: **“Allâh’ım sen affedicisin, affetmeyi seversin, beni de affeyle.”** Bu dua bizlere Allâh’ın (*celle celâluhû*) affedici olduğunu ve affetmeyi sevdiğini beyan ederken, bizim affedicilik konusunda cimrilik yapmamız nasıl doğru bir tutum olabilir?

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Zât’ının razı olduğu kulların vasıflarını zikrederken, onların Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için affedici olduğunu da beyan etmiştir. Nitekim Yüce Kelâmı’nda bu hususta şöyle buyurmuştur:

710 Şuara, 26/215

711 Âli İmrân, 3/159

“Rabbimizin bağışına ve takvâ sahipleri için hazırlanmış olup genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun! O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allâh için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allâh da güzel davranışta bulunanları sever. Yine onlar ki, bir kötülük yaptıklarında ya da kendilerine zulmettiklerinde Allâh’ı hatırlayıp günahlarından dolayı hemen tevbe-istiğfar ederler. Zaten günahları Allâh’tan başka kim bağışlayabilir ki! Bir de onlar, işledikleri kötülüklerde bile bile ısrar etmezler.”⁷¹²

“İyilikle kötülük bir olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur.”⁷¹³

Mü’minlerin annesi Hazreti Aişe (*radıyallahu anhâ*): “Efendimiz kendisi için intikam almamıştır. İntikamı sadece Allâh’ın (*celle celâluhû*) dinine karşı bir taarruz durumunda düşünürdü.”⁷¹⁴ buyurarak, Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sel-*

712 Âli İmran, 3/133-135

713 Fussilet, 41/34

714 Buhârî, Müslim

lem) ne denli affedici olduğunu özlü bir şekilde ifade etmiş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Allâh (*celle celâluhû*), muhakkak surette affeden bir kulun şerefini artırır ve onu aziz/güçlü kılar.”⁷¹⁵

“Sen yerdekilere acı ki, göktekiler de sana acısınlar, merhamet etsinler.”⁷¹⁶

“Üç haslet vardır ki Allâh Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) yanında mekarimi ahlâktan (en güzel ahlâktan) sayılır. (Onlar da) sana zulm edeni affetmen, seni mahrum bırakana ihsanda bulunman ve senden irtibatı kesene senin bağlanıvermendir.”⁷¹⁷

“Bir kul ki, Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*), onun kalbinde insanlık için rikkat (yani incelik) ve merhamet yaratmamıştır, o kimse zelil ve helak olmaya mâruzdur.”⁷¹⁸

“Kerîm (yani cömert) kimse, eline güç ve iktidar geçtiği zaman intikama kalkışmaz, affeder.”⁷¹⁹ bu-

715 Müslim, Tirmizî, Ahmed b. Hanbel, Taberânî

716 Hâkim, Taberânî, İbn-i Ebû Şeybe, Süyûtî

717 Ahmed, Beyhakî, Süyûtî

718 Ali el-Müttaki, Acluni, Dulabi, Süyûtî

719 Münâvî

yurarak affetmeyi tavsiye etmiş ve affetmenin faziletini en belîğ bir şekilde beyan eylemiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Hakiki bir mü'min bilir ki; bir gemide on kişi seyahat etse, bu on kişiden dokuzu zalim, birisi de masum olsa sırf o masumun hatırına o gemi batırılmaz. Öyle ki her insanda pek çok güzel huylar bulunduğu gibi bazı kötü huylar da bulunabilir. Nasıl ki; dokuz günahkâr bir masum hatırına boğulmaktan kurtuluyorsa, biz de müslüman kardeşimizi hiç olmazsa iman vasfı için affedelim ve bunun ecrini o kişiden değil Hakk Teâlâ'dan (*celle celâluhû*) umalım. Nefsin ve şeytanın intikam naralarına kulak vermeyelim ve Hazreti Yûsuf'un (*aleyhisselâm*) kendisini kuyuya atıp ardından köle olarak satan kardeşlerine olan güzel muamelesini hatırlayalım.

Tevfik Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

GEÇİMLİLİK

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, içtimâî hayatta ilgi ve alâkanın husulü (oluşması) ve ilişkilerin devamlılığının temelinde özveri ve müsamaha vardır. “İyiliğe iyilik her kişinin (avamın), kötülüğe iyilik ise er kişinin (havasın) kârıdır.” Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri:

“İyiliğin karşılığı ancak iyilik değil midir?”⁷²⁰ ve “İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel bir şekilde sav. Bir de bakarsın ki, seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sıcak bir dost oluvermiştir. Buna (bu güzel davranışa) ancak sabredenler kavuşturulur; buna ancak (hayırdan) büyük nasibi olan kimse kavuşturulur.”⁷²¹ buyurarak bu hakikati en açık bir şekilde beyan eylemiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, mü’minler kardeştir ve onların aralarındaki bağ bizzat iman ve İslâm bağıdır. İki mü’min ya da iki grup bu mübarek ipi sımsıkı tutmuşken birbirlerinden ayrı olma-

720 Rahmân, 55/60

721 Fussilet, 41/34-35

ları ve birbirlerine kin beslemeleri mümkün değildir. Tarafların birinde ya da her ikisinde muhakkak bir iman zafiyeti vardır. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Yüce Kelâmı'nda:

**“Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeş-
lerinizin arasını düzeltin ve Allâh’tan korkun ki
esirgenesiniz.”**⁷²² buyurarak, bu uhuvvete ve uhuv-
vetin idamesinin lüzumuna açıkça işaret etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de iç-
timaî hayatta çeşitli rolleri olan ferdin her bir kişi
ve grupla olan ilişkilerindeki sıhhatin lüzumunu şu
ehadîs-i şeriflerinde beyan eylemiştir:

Bütün mü'minlerle olan ilişkilere dair:

“İnsanlarla iyi geçinmek sadakadır.”⁷²³

**“Dünya ve dünyalıklardan yüz çevir, Allâh (*cel-
le celâluhû*) seni sevsin; halkın elinde olandan yüz
çevir, insanlar seni sevsin.”**⁷²⁴

**“Birbirinize hediye veriniz. Birbirinizi sevin
ve el tutuşun ki, kendinizden buğz ve düşmanlık
duygusu gidiversin.”**⁷²⁵

722 Hucurât, 49/10

723 Ahmed

724 İbn-i Mâce

725 Aclûnî, Süyûtî

“Mümin, kendisiyle dostluk kurulabilen kişidir. İnsanlarla dost olmayan ve kendisiyle dostluk kurulamayanda hayır yoktur.”⁷²⁶

“Birbirinize buğzetmeyiniz, hasette bulunmayınız, birbirinize (darılıp) arka çevirmeyiniz ve ey Allâh’ın (*celle celâluhû*) kulları kardeş olunuz. Bir müslümana (din) kardeşini üç günden fazla (darılıp) terk etmesi helal olmaz.”⁷²⁷

“Kendisi için güzel gördüğü bir şeyin aynısını senin için de güzel görmeyen kimsenin sohbetinde hayır yoktur.”⁷²⁸

“Bir müslümana, din kardeşini üç geceden fazla terk etmesi helal olmaz. Öyle ki, birbirleriyle karşılaşır, o ondan yüz çevirir, diğeri de ondan yüz çevirir. Bunların en hayırlısı, selâmı önce verendir.”⁷²⁹

“Bir müslümanın, (müslüman) kardeşiyle olan dostluğunu, ülfetini kesivermesi, onun kanını akıtması gibidir.”⁷³⁰

726 Ahmed

727 Müslim

728 İbn-i Adî, Münavî

729 Müslim

730 Ebû Dâvûd, Taberânî, Süyûtî

Anne-baba ile olan ilişkilere dair:

“Aile fertlerine yaptığın her iyilik, onlara karşı bir sadakadır.”⁷³¹

“Kim anne babasına iyilik ve itaatte bulunursa ne mutlu ona! Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) onun ömrünü artırır (onu berekete, geniş bir geçime ve huzura kavuşturur).”⁷³²

Abdullah İbn-i Mes’ud (*radiyallâhu anh*) şöyle dedi: “Nebi’ye (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), ‘Amellerin hangisi Allâh Azze ve Celle’ye daha sevgilidir?’ diye sordum. Nebi (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu, ‘Vaktinde kılınan namazdır.’ ‘Sonra hangisidir?’ dedim. Nebi (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu, ‘Ana babaya iyilik etmektir.’ ‘Sonra hangisidir?’ dedim. Nebi (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu, ‘Allâh’ın (*celle celâluhû*) yolunda cihad etmektir.’”⁷³³

Bir adam, Rasûlullah’a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) geldi ve “İnsanlar arasında kendisine en iyi davranmam gereken kimdir?” diye sordu. Rasû-

731 İbn-i Hibbân, Ali el-Müttakî, Süyûtî

732 Hâkim, Süyûtî

733 Buhârî, Müslim

lullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Annendir.” Adam, “Sonra kimdir?” dedi. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Annendir.” Adam, “Sonra kimdir?” dedi. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Annendir.” Adam, “Sonra kimdir?” dedi. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Babandır.”⁷³⁴

“Hiçbir çocuk babasının hakkını ödeyemez! Ancak onu köle olarak bulur da satın alarak hürriyetine kavuşturursa babalık hakkını ödemiş olur.”⁷³⁵

Bir adam: “Yâ Rasûlallâh! Kendisine güzel sohbet etmeme en hakkı olan kimdir?” dedi. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Annendir, sonra annendir, sonra annendir, sonra babandır. Sonra da derece derece olan kimselerdir.” (Yani yakın akrabalarıdır.)⁷³⁶

Nebi (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Burnu yerde sürünsün, burnu yerde sürünsün, burnu yerde sürünsün!” Sahabeler: “Yâ Rasû-

734 Buhârî, Müslim

735 Buhârî, Müslim

736 Müslim

lallâh! Kimin?" dediler. Nebi (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ana babasına, ikisinden birine yahut her ikisine birden ihtiyarlık zamanlarına yetişip de cennete giremeyen kimsenin."⁷³⁷

Ebu Bekir'in (radiyallâhu anh) kızı Esmâ (radiyallâhu anhâ) şöyle dedi: **"Rasûlullah'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem) zamanında annem müşrik olarak yanıma geldi. Ben de Rasûlullah'a (sallallâhu aleyhi ve sellem), 'Annem geldi, benim kendisine iyi davranmamı umuyor. Anneme iyilik edebilir miyim?' diye fetva sordum. Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: 'Evet, annene iyilik et.'"**⁷³⁸

"Ana-babasına iyilik edenin ömrü uzun, rızkı bereketli olur."⁷³⁹

"Ana-babanıza ihsan ederseniz, çocuklarınız da size ihsan eder."⁷⁴⁰

"Sen de malın da babana aittir."⁷⁴¹

"Üç kişinin duası kabul olur. Ana-baba, maz-

737 Buhârî, Müslim

738 Buhârî, Müslim

739 Ahmed

740 Taberânî

741 İbn-i Mâce

lum ve misafirin duası.”⁷⁴²

“Ana-babanın duası, ilahi hicaba ulaşır, duaları kabul olur.”⁷⁴³

“Ana-babasına asi olan, vefatlarından sonra, onlar için dua etse, Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*), onu, ana-babasına itaat edenlerden yazar.”⁷⁴⁴

“Ana-babaya karşı gelmek büyük günahtır.”⁷⁴⁵

“Ana-babasına asi olan cennete giremez.”⁷⁴⁶

“Rabbin rızâsı, ana-babanın rızâsında, gazabı da ana-babanın gazabındadır.”⁷⁴⁷

“Hakk Teâlâ bazı günahların cezasını kıyamete kadar geciktirir. Ana-babaya isyan bundan müstesnadır.”⁷⁴⁸

“Büyüğünü saymayan bizden değildir.”⁷⁴⁹

Ebu Bekre (*radiyallâhu anh*) şöyle dedi: “Nebi (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) üç kere şöyle buyurdu: ‘Büyük günahların en büyüğünü size haber

742 Tirmizî

743 İbn-i Mâce

744 İbn-i Ebiddünya

745 Buhârî

746 Nesâî

747 Buhârî

748 Hakîm

749 Tirmizî

vereyim mi?’ Biz de: ‘Evet, Yâ Rasûlallâh!’ dedik. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) dayanmakta iken oturdu ve şöyle buyurdu: ‘Allâh’a (*celle celâluhû*) şirk koşmak, ana babaya asi olmak! Dikkat bir de yalan yere şahitlik yapmaktır!’ Ravi dedi ki: Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu sözü o kadar tekrar etti ki biz keşke sussaydı diye arzu ettik.”⁷⁵⁰

“Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*), bütün günahlardan dilediğinin cezasını kıyamet gününe erteler. Anne babaya yapılan isyan ise bundan müstesnadır. Çünkü bu fiilin sahibine henüz hayatta iken ölmeden önce çarçabuk cezasını veriverir.”⁷⁵¹

Akrabalar ile olan ilişkilere dair:

“Her kim, rızkının genişlemesi ve hayatının unutulması (yani huzur ve mutluluk ile geçip ölümünün gecikmiş gibi görünmesi) memnun ederse, akraba ziyaretinde bulunsun.”⁷⁵²

“Akrabaya iyilik, güzel huy, güzel komşuluk yapmak, yaşanan diyarları mamur eder, ömürleri

750 Buhârî, Müslim

751 Hâkim, Süyûtî

752 Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd

artırır (yani feyizli ve bereketli kılar).’’⁷⁵³

“Allâh’a (*celle celâluhû*) ve ahiret gününe iman eden kimse misafirine ikram etsin! Allâh’a (*celle celâluhû*) ve ahiret gününe iman eden kimse akrabasını ziyaret etsin! Allâh’a (*celle celâluhû*) ve ahiret gününe iman eden kimse ya hayır konuşsun veya sussun!’’⁷⁵⁴

Bir adam şöyle dedi: “Yâ Rasûlallâh! Kuşkusuz ki, benim akrabalarım var. Ben onları ziyaret ediyorum, onlar benimle alâkayı kesiyorlar! Ben onlara iyilik ediyorum, onlar bana kötülük ediyorlar! Ben onlara anlayışlı yumuşak davranıyorum, onlar bana kaba ve cahilce davranıyorlar!” Bunun üzerine Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Eğer hakikaten sen söylediğin gibi isen, sen onlara ancak kızgın kül yedirmektesin. Sen bu hâl üzere devam ettiğin müddetçe senin yanında da muhakkak Allâh (*celle celâluhû*) tarafından onların ezalarını def eden bir yardımcı bulunmakta devam edecektir.’’⁷⁵⁵

“Kim rızkının çoğalmasını ve ömrünün uzama-

753 Ahmed, Beyhâkî, Süyûtî

754 Buhârî

755 Müslim

sını isterse akraba ziyareti yapsın!”⁷⁵⁶

Ebu Talha (*radiyallâhu anh*) Medine’de Ensar’ın hurma bahçesi yönünden en varlıklı idi. Ebu Talha’nın (*radiyallâhu anh*) en sevdiği malı da mescidin karşısındaki Beyruha adlı hurma bahçesiydi. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu bahçeye girer oradan tatlı su içerdi.

Ebu Talha (*radiyallâhu anh*), **“Sevdiğiniz şeylerden infak edinceye kadar asla iyiliğe erişemezsiniz! Her ne infak ederseniz şüphesiz Allâh (*celle celâluhû*) onu bilir.”** âyeti inince Rasûlullah’ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yanına gelerek: **“Yâ Rasûlullâh! Allâh (*celle celâluhû*) sana: ‘Sevdiğiniz şeylerden infak edinceye kadar asla iyiliğe erişemezsiniz! Her ne infak ederseniz şüphesiz Allâh (*celle celâluhû*) onu bilir.’ âyetini gönderdi. Benim en sevdiğim malım ise Beyruha adlı bahçedir. O, Allâh için sadakadır. Allâh’tan (*celle celâluhû*) onun sevabını ve ahiret azığı olmasını isterim. Bura-yı Allâh’ın (*celle celâluhû*) sana gösterdiği şekilde kullan.”** dedi.

756 Buhârî, Müslim

Bunun üzerine Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: ‘Ne hoş, bu büyük bir şeydir! İşte bu kazançlı bir maldır. İşte bu kazançlı bir maldır. Kuşkusuz ki ben senin dediğini işittim. Ben bu bahçeyi akrabalarına vermeni uygun görüyorum.’ Ebu Talha: ‘Öyle yapayım Yâ Rasûlullâh!’ dedi ve bahçeyi akrabaları ve amca çocukları arasında taksim etti.⁷⁵⁷

Nebi’ye (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir adam gelip cihad için izin istedi. Nebi (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Annen ve baban sağ mıdır?” Adam: “Evet.” dedi. Nebi (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: “Öyleyse git onların rızâsı yolunda çalış!”⁷⁵⁸

Ebu Eyyub el-Ensârî (*radiyallâhu anh*) şöyle dedi: “Nebi’ye (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir adam geldi ve: ‘Beni cennete yaklaştıracak ve cehennemden uzaklaştıracak bir işe kılavuzluk yap ki o işi yapayım.’ dedi. Nebi (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: ‘Allâh’a (*celle celâluhû*) ibadet edip O’na hiçbir şeyi ortak koşmazsın, namazı kılar, zekâtı verir ve akrabalarına iyilik edersin.’”⁷⁵⁹

757 Buhârî, Müslim

758 Buhârî, Müslim

759 Buhârî, Müslim

“Akrabalık bağını gözeten, (yapılan iyiliğe karşılık vererek) mükâfatlandıran kimse değildir! Ama asıl akrabalık bağını gözeten kişi, akrabalık bağı kopartıldığı hâlde kendisi onu gözeten kim-sedir.”⁷⁶⁰

Heraklius, Ebu Süfyan’a (*radiyallâhu anh*) haber gönderip çağırılmış. Nebi’yi (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kastederek “O sizlere ne emrediyor?” diye sormuş. Ebu Süfyan şöyle dedi: “O bize namaz kılmayı, sadaka vermeyi, iffetli olmayı ve akrabaya iyilik etmeyi emrediyor.”⁷⁶¹

Nebi’den (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gizli değil açık olarak şöyle buyururken işittim: **“Ebu fulanın ailesi benim dostlarım değildir! Benim dostlarım, Allâh (*celle celâluhû*) ve salih mü’minlerdir. Fakat babamın akrabalarının akrabalık bağı bulunduğu için kendileriyle ilgimi kesmeyip akrabalık haklarını yerine getireceğim.”**⁷⁶²

“Akrabayla ilgisini kesen cennete giremez!”⁷⁶³

“Akrabalarla münasebeti kesmek ve anne baba-

760 Buhârî

761 Buhârî

762 Buhârî, Müslim

763 Buhârî, Müslim

ya isyankâr olmak büyük günahlardandır.”⁷⁶⁴

“Babanın dostlarıyla alâkayı muhafaza et, kesme ki yoksa Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) senin nurunu söndürür, şeref ve itibarını düşürür.”⁷⁶⁵

Allâh (*celle celâluhû*) şöyle buyurdu: “(Ey akrabalık bağı!) Kim sana bağlı kalırsa, Ben de ona bağlı kalırım. Kim seninle ilgiyi keserse, Ben de onunla ilgiyi keserim!”⁷⁶⁶

“Akrabalık bağı arşa tutunarak şöyle demiştir; Beni gözeteni Allâh (*celle celâluhû*) gözetсин. Benimle ilgisini keseni, Allâh (*celle celâluhû*) da onunla ilgisini kessin!”⁷⁶⁷

“Sen yakın akrabalarını uyar!” Şuara sûresi 214. âyet indiği zaman Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Kureys’i çağırdı. Bunun üzerine onlar da toplandılar. Genel ve hususi ifadelerle şöyle buyurdu: “Ey Kâ’b İbn-i Luey oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarınız! Ey Mürre İbn-i Kâ’b oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarınız! Ey Abdi Menaf

764 Münâvî

765 Buhârî, Beyhakî, Taberânî, Süyûtî

766 Buhârî

767 Buhârî, Müslim

oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarınız! Ey Haşim oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarınız! Ey Abdulmuttalib'in oğulları! Nefislerinizi ateşten kurtarınız! Ey Fatıma! Kendi nefsinin ateşten kurtar! Çünkü sizi Allâh'ın (*celle celâluhû*) azabından kurtarmaya benim gücüm yetmez! Ama aramızdaki akrabalık bağından dolayı sizinle ilgimi kesmeyecek ve akrabalık haklarını yerine getireceğim.”⁷⁶⁸

Komşularla olan ilişkilere dair:

“Allâh Teâlâ'ya (*celle celâluhû*) ve ahiret gününe iman eden kimse komşusuna ihsanda bulunsun. Allâh Teâlâ'ya (*celle celâluhû*) ve ahiret gününe iman eden kimse misafirine ikram etsin. Allâh Teâlâ'ya (*celle celâluhû*) ve ahiret gününe iman eden kimse ya hayır konuşsun ya sussun.”⁷⁶⁹

“Komşusu kendisinin zahmet ve meşakketlerinden emin olmayan kimse kâmil mü'min değildir.”⁷⁷⁰

“Allâh'a (*celle celâluhû*) ve kıyamete inanan, komşusuna iyilik etsin!”⁷⁷¹

768 Müslim

769 Buhârî, Müslim, Ahmed, Süyûtî

770 Taberanî, Münavî

771 Buhârî

“Komşusu aç iken tok yatan, kâmil mümin değildir.”⁷⁷²

“Güzel komşuluk et ki, hakiki mümin olasın.”⁷⁷³

“Komşu üç türlüdür: Bir hakkı olan, iki hakkı olan, üç hakkı olan komşu. Bir hakkı olan, akraba olmayan gayrimüslim komşudur. İki hakkı olan komşu, müslüman olan komşudur ki, onun hem Müslümanlık, hem de komşuluk hakkı vardır. Üçüncü hakkı olan komşu ise, akraba olan müslüman komşudur. Bunun hem Müslümanlık, hem akrabalık, hem de komşuluk hakkı vardır.”⁷⁷⁴

“Komşun yardım isterse yardım et. Borç isterse ver. Fakir ise gözet. Hastalanırsa ziyaret et. İyi şeylerini tebrik et, felaketlerinde sabır dile. Ölünce cenazesine git.”⁷⁷⁵

“Allâh (*celle celâluhû*) ve Rasûlü’nü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) seven, bunların da kendisini sevmesini isteyen, konuşunca doğru söylesin, emâne riayet etsin ve komşusu ile iyi geçinsin!”⁷⁷⁶

772 Buhârî

773 Tirmizî

774 Ebu Nuaym

775 Harâiti

776 Beyhakî

“Allâh’a (*celle celâluhû*) ve ahirete inanan, komşusunu incitmesin!”⁷⁷⁷

“Komşusunu üzen, beni üzmüş olur. Bana eziyet eden Allâh’a (*celle celâluhû*) eziyet etmiş olur. Komşusu ile dövüşen, benimle dövüşmüş olur. Benimle dövüşen Allâh (*celle celâluhû*) ile dövüşmüş olur.”⁷⁷⁸

“Namaz kılan, oruç tutan, sadaka veren, fakat dili ile komşularını inciten nice kimseler vardır ki, gidecekleri yer cehennemdir.”⁷⁷⁹

“Nice kimse, kıyamette komşusunun yakasına yapışıp, ‘Ya Rabbi, buna, niçin kapısını bana kattığını sor. Niçin elindeki nimetlerden bana da vermedi’ diyecektir.”⁷⁸⁰

“Komşusu kötülüğünden emin olmayan kimse, (kâmil) mümin değildir.”⁷⁸¹

Eşler arası ilişkilere dair:

Abdullah İbn-i Mes’ud’un (*radıyallâhu anh*) karısı

777 Buhârî

778 Ebu Nuaym

779 Hakîm

780 İsfehani

781 Buhârî

Zeyneb (*radiyallâhu anhâ*) şöyle dedi: Ben mescidde idim Rasûlullah'ı (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) gördüm, şöyle buyuruyordu: **“Ey kadınlar topluluğu! Kendi ziynet eşyalarınızdan bile olsa sadaka veriniz!”**

Bunun üzerine ben kocam Abdullah'ın yanına dönüp: “Sen malı az bir adamsın. Kuşkusuz ki Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ise bize sadaka vermemizi emretti. Sen, Rasûlullah'a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) git ve O'ndan şunu sor: Kocama, himaye ve terbiyesinde bulunduğum kişilere infak etmem sadaka yerine geçer mi? Yoksa sizden başkalarına vereyim?” dedim. Kocam Abdullah şöyle dedi: “Kendin git ve sor!”

Bunun üzerine kendim gidip Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) kapısına varınca Ensar'dan bir kadının da orada beklediğini gördüm, onun maksadı da benimkinin aynı imiş. Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) heybetinden içeriye girmeye çekinirdik. Derken Bilal geldi. Biz de Bilal'e: “Rasûlullah'a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) git de O'na iki kadın kapıda duruyor, sizden kendi kocalarına ve himayeleri altındaki yetimlere infak ettikleri sadaka yerine geçer mi diye soruyorlar de. Fakat bizim kim

olduğumuzu da O'na haber verme!" dedik. Bilal, Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yanına girdi ve meseleyi sordu. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Onlar kimlerdir?" Bilal de: "Ensardan bir kadın ile Zeyneb'dir." dedi. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: "Zeyneb'lerin hangisidir?" Bilal de: "Abdullah'ın karısı." cevabını verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: **"O iki kadına, iki ecir vardır. Birisi akraba ecir diğeri de sadaka ecir."**⁷⁸²

"Bir mü'min erkek, bir mü'min kadına buğzetmesin. Çünkü onun bir huyunu beğenmezse başka bir huyunu beğenir."⁷⁸³

"Sizin hayırlınız, kadınlarına hayırlı olan (iyi davranan)dır."⁷⁸⁴

"Mü'minlerin iman bakımından en kâmil/olgun olanı; ahlâkı güzel olan ve âilesine nâzik davranandır."⁷⁸⁵

782 Buhârî, Müslim

783 Müslim

784 Müslim

785 Nesâî, Tirmizî

“Kadınlara ancak kerîm olanlar ikrâm ederler (değerli olanlar değer verirler); onlara kötülük edenler ise leîm (kötü) kişilerdir.”⁷⁸⁶

“Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimi uygulamazsa benden değildir. Evleniniz, çoğalınız; ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar ederim”⁷⁸⁷

“Kadınlarınıza karşı hayırlı olmayı birbirinize tavsiye edin.”⁷⁸⁸

“Kadınlara hayırhah olun, onlara karşı hayır tavsiye ediyorum. Onlara hayırlı şekilde davranın.”⁷⁸⁹

“Erkek, ailede yöneticidir ve yönetiminden sorumludur. Kadın da kocasının evinde yöneticidir ve elinin altındakilerden sorumludur.”⁷⁹⁰

“Dünya bir metâ’dır/geçimdir. Dünya metânının en hayırlısı sâliha bir kadındır.”⁷⁹¹

“En güzel dünya nimeti, insanın sahip olabile-

786 İbn-i Mâce, Ebû Dâvud, Müslim

787 İbn-i Mâce

788 Müslim, Tirmizî

789 Buhârî, Müslim, Tirmizî

790 Buhârî, Müslim

791 Müslim, Nesâî

ceği nimetlerin en hayırlısı: zikreden dil, şükreden kalp ve insanın iman doğrultusunda (müslümanca) yaşamasına yardımcı olan kadındır.”⁷⁹²

“Kadın, beş vakit namazını kılar, bir aylık orucunu tutar, namusunu korur ve kocasına itaat ederse ona: ‘Hangi kapıdan dilerse oradan cennete gir’ denilir.”⁷⁹³

“Mümin, Allâh (*celle celâluhû*) korkusundan ve O’na itaatten sonra, iyi bir kadından yararlandığı kadar hiçbir şeyden yararlanmamıştır. Çünkü ona emretse sözünü dinler, yüzüne baksa kendisini sevindirir, üzerine yemin etse, yeminini doğru çıkarır, başka tarafa gitse, kendisinin bulunmadığı sırada namusunu ve malını korur.”⁷⁹⁴

“Kadını olmayan erkek miskindir/fakirdir!” Yanındakiler: “Çokça malı olsa da mı?” dediler. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): “Evet, çokça malı olsa da!” buyurdu. Sözlerine devamla: “Kocasız olmayan kadın da miskînedir/fakiredir” buyurdular. Yanındakiler: “Çokça malı olsa da

792 Tirmizî

793 Ahmed

794 İbn-i Mâce

mı?" dediler. Peygamber'imiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): "Evet kadının çok malı olsa da!" buyurdu.⁷⁹⁵

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), Vedâ Hutbesi'nde şöyle buyurmuştur: "Kadınlar hakkında Allâh'tan (*celle celâluhû*) korkunuz. Çünkü siz onları Allâh'ın (*celle celâluhû*) emâneti diye aldınız. Allâh'ın (*celle celâluhû*) sözü uyarınca ırzlarını kendinize helâl kıldınız. Onların, sizin yataklarınıza bir adamı almamaları ve iffetlerini korumaları sizin onlar üzerindeki haklarınızdan-
dır. Eğer böyle bir şey yaparlarsa hafifçe onları dövünüz. Sizin de onların geçimlerini ve giyimlerini sağlamanız, onların sizin üzerinizdeki haklarındandır."⁷⁹⁶

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki nasslarda (Kur'ân ve sünnet) bal ve sirke medh-ü sena edilmiş (övülmüş) iki mübarek gıdadır. Mâlûmdur ki, bu iki mübarek gıda birbirine karıştıkları zaman biri diğ-
erini ifsad eder. Yine aynı şekilde, iki kâmil mü'min Hakk (*celle celâluhû*) yolunda olmalarına rağmen mi-
zaç farklılığından dolayı birbirleriyle yakınlık kesb

795 Kütüb-i Sitte

796 Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud, İbn-i Mâce

edemeyebilirler. Fakat bu durumda da asgari sevgi ve saygı çizgisi gözetilmeli, bu mizaç farklılığını bir ayrılık sebebi ve bir fitne tohumu hâline getirmemelidir. Kişi kendi eksik ve hatalarıyla meşgul olmak suretiyle, karşısındaki kişi ve grupların hatalarıyla uğraşmayı bırakmalıdır. Aksi takdirde ömür sermayesi kendisini düzeltip, Rızâ-i İlahiye'ye uygun bir hâle gelmesine kifayet etmeyecektir.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Allâh'tandır (*celle celâluhû*).

ALLÂH (*celle celâluhû*) İÇİN SEVMEK VE BUĞZETMEK

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, Yüce Mevlâ'nın (*celle celâluhû*) razı olduğu kişileri ve fiilleri sevmek, O'nu sevmekten kaynaklanır. Yoksa bu sevgiler Allâh (*celle celâluhû*) sevgisine alternatif değildirler ve olamazlar da. Kişinin imanı Allâh'ın (*celle celâluhû*) razı olduğundan hoşnut olmak; razı olmadığından da yüz çevirmek sûretiyle kemâle erer ve Allâh (*celle celâluhû*) katındaki kulluk derecelerinde yükselme böylece hâsıl olur. Ancak bilmelidir ki, masivâyâ (Allâh'tan -*celle celâluhû*- uzaklaştıran her şey) gönül bağlamak bütün günahların asıl sebebidir.

Arş nasıl âlemlerde ve Kâbe de yeryüzünde Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) nazargahı ise, aynı şekilde gönüller de Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) insanoğlundaki nazargâhıdır. Ve kişiye lâzım olan şudur ki: bu yüce Nazargah-ı İlâhiye'yi Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) Kâbe-i Muazza-

ma'yı putlardan temizlediği gibi, Allâh'ın (*celle celâluhû*) rızâsına aykırı sevgilerden temizlesin ve oraya muhabbetullahtan başka hiçbir şeyin girmesine izin vermesin. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri:

“Ve insanlardan öyleleri vardır ki Allâh'tan başkalarını Allâh'a emsal ittihaz ederler. Onları Allâh'ı sever gibi severler. Mü'minlerin ise Allâh Teâlâ'ya muhabbetleri daha ziyâdedir. Eğer zulmedenler azabı görecekları zaman bütün kuvvetin Allâh'a mahsus olduğunu ve hakikaten Allâh'ın Şedîdü'l-Azab bulunduğunu görüp anlasalar (ne kadar nadim ve pişman olacaklardır).”⁷⁹⁷

“Ey imân edenler! Sizden her kim dininden dönerse, muhakkak Allâh Teâlâ bir kavmi getirir ki, onları sever, onlar da O'nu sever. Mü'minlere karşı mütevazı olurlar, kâfirlere karşı da izzet sahipleri bulunurlar. Allâh yolunda savaşa atılırlar ve kınayanın kınamasından korkmazlar. İşte o, Allâh Teâlâ'nın fazlıdır, onu dilediğine verir ve Allâh Teâlâ vâsidir, alîmdir.”⁷⁹⁸ buyurarak bu hakikati açıkça beyan eylemiştir.

797 Bakara, 2/165

798 Maide, 5/54

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) bir kulu sevdiği vakit o kulu-
nu kullarına da sevdendir. Kulların gönüllerinde ona
karşı bir muhabbet hâsıl eder. Nitekim Hakk Teâlâ
(*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm'ında:

“İman edip de iyi davranışlarda bulunanlara gelince, onlar için çok merhametli olan Allâh, (gö-nüllerde) bir sevgi yaratacaktır.”⁷⁹⁹ buyurarak bu hakikati açıkça beyan eylemiştir.

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Mü'minler arasın-da kardeşliğin ve sevginin inkişafı için çalışıp gayret göstermek, sevgi ve muhabbetin umuma yayılmasına neden olur. Bu da herkes gibi cemiyet içerisinde yaşayan seni, sevdiklerini ve aileni de müspet yön-de etkiler. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında:

“Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeş-lerinizin arasını düzeltin ve Allâh'tan korkun ki esirgenesiniz.”⁸⁰⁰

“İyilikle kötülük bir olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel bir şekilde önle. O zaman seninle arasında

799 Meryem, 19/96

800 Hucurat, 49 / 10

düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur.”⁸⁰¹

“O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allâh için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allâh da güzel davranışta bulunanları sever.”⁸⁰²

“(O kullar), yalan yere şahitlik etmezler, boş sözlerle karşılaştıklarında vakar ile (oradan) geçip giderler.”⁸⁰³

“Ey iman edenler! Eşlerinizden ve çocuklarınızdan size düşman olanlar da vardır. Onlardan sakının. Ama affeder, kusurlarını başlarına kakmaz, kusurlarını örterseniz, bilin ki, Allâh çok bağışlayan, çok esirgeyendir.”⁸⁰⁴ buyurarak bu hakikate işaret etmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, mü’minlerin derdi ile dertlenmek ve mü’minleri candan sevmek, Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ve O’nun yoluna tâbi olanların en belirgin vasfıdır.

801 Fussilet, 41/34

802 Âl-i İmran, 3/134

803 Furkan, 25/72

804 Teğâbün, 64/14

Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm'ında:

“Bunların arkasından gelenler şöyle derler: Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma! Rabbimiz! Şüphesiz ki sen çok şefkatli, çok merhametlisin!”⁸⁰⁵ buyurarak mü'minlere duacı olmanın, onların iyiliğini arzulanın ve onlara sevgi besleyip kin gütmemenin lüzumunu açıkça ilan ederken, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de bazı ehâdis-i şerîfelelerinde mü'minlerin birbirlerine karşı olan muhabbetlerinin ne ehem bir fazilet olduğunu şöylece beyan etmiştir:

“Üç şey vardır ki, bunlar bir kişide bulunursa o kişi imanın tadını bulmuştur; Allâh (*celle celâluhû*) ve Rasûlü'nü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) her şeyden çok sevmesi, birini sadece Allâh (*celle celâluhû*) için sevmesi, imanından sonra küfre dönmekten ateşe atılmak gibi korkması.”⁸⁰⁶

“İbadetlerin en kıymetlisi Allâh (*celle celâluhû*)

805 Haşr, 59/10

806 Buhârî, Müslim

için sevmek ve Allâh (*celle celâluhû*) için düşmanlıktır.”⁸⁰⁷

“İnsan, dünyada kimi seviyorsa ahirette onun yanında olacaktır.”⁸⁰⁸

“Kıyamette sevdiklerinle beraber olursun.”⁸⁰⁹

“Arşın etrafında nurdan kürsülerde nur gibi parlayan zâtlar bulunur. Peygamberler ve şehitler bunlara imrenir. Bunlar, Allâh (*celle celâluhû*) için birbirini seven, Allâh (*celle celâluhû*) için buluşan, Allâh (*celle celâluhû*) için birbirini ziyaret edenlerdir.”⁸¹⁰

Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) buyurur ki: “Benim için birbirini ziyaret eden sevgimi kazanır. Benim için birbirini seven sevgime mazhar olur. Benim için veren, sevgimi hak eder. Benim için birbirine yardım eden, muhabbetimi kazanır.”⁸¹¹

“Birbirini Allâh (*celle celâluhû*) için seven iki kişinin Allâh (*celle celâluhû*) katında en kıymetlisi, arkadaşını daha çok sevendir.”⁸¹²

807 Ebû Dâvûd

808 Buhârî

809 Müslim

810 Nesai

811 Hâkim

812 Hâkim

Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*): “Benim için birbirini seven, benim için toplanıp dağılan, benim için birbirini ziyaret eden, benim için birbirine yedirip içiren kimseleri severim” buyurdu.⁸¹³

“Kıyamette Arşın gölgesinde bulunacak yedi sınıf kimseden biri de Allâh (*celle celâluhû*) için birbirini seven, Allâh (*celle celâluhû*) için toplanıp Allâh (*celle celâluhû*) için dağılan kimselerdir.”⁸¹⁴

“İmanın esası ve en kuvvetli alâmeti hubb-u fillâh, buğd-u fillâh, yani Allâh (*celle celâluhû*) için sevgi, Allâh (*celle celâluhû*) için buğzdur.”⁸¹⁵

“Din, Allâh (*celle celâluhû*) için sevmek ve Allâh (*celle celâluhû*) için buğz etmektir.”⁸¹⁶

“Allâh (*celle celâluhû*) için seven, Allâh (*celle celâluhû*) için düşmanlık edenin imanı kâmil-dir.”⁸¹⁷

“İmanın temeli, müslümanları yani Allâh’ın (*celle celâluhû*) dostlarını sevmek ve kâfirleri yani

813 Muvatta

814 Buhârî

815 Ebû Dâvûd, Ahmed, Taberânî

816 Ebu Nuaym, Hâkim

817 Ebû Dâvûd, Tirmizî

Allâh'ın (*celle celâluhû*) düşmanlarını, din düşmanlarını sevmemektir.”⁸¹⁸

“Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) kıyamette buyurur ki: Benim azametim için birbirini sevenleri, hiçbir himayenin bulunmadığı bugün, rahmetim altında himaye ederim.”⁸¹⁹

“Allâh (*celle celâluhû*) için dost olan kimseyi, Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*), cennette hiçbir amelîyle ulaşamayacağı yüksek dereceye yükseltir.”⁸²⁰

“Kıyamette Arş'ın etrafında, yüzleri ayın on dördü gibi parlayan insanlar için kürsüler kurulur. Herkes feryat ve figan ederken onlar sakindir. Herkes korku ve dehşet içindeyken onlar üzülmez. Bunlar, Allâh (*celle celâluhû*) için birbirini sevenlerdir.”⁸²¹

“Cennetin güzel köşkleri, Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için birbirini sevenler içindir.”⁸²²

Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) buyuruyor ki: “Benim için birbirini sevenler, kıyamette nurdan öyle

818 Ahmed

819 Müslim

820 Ebi-d-dünya

821 Hâkim

822 Ebuşşeyh

minberler üzerinde bulunur ki, sıddîklar, şehidler ve peygamberler onların makamına imrenirler.”⁸²³

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, ahiret hayatı dünya hayatına nazaran daha kalıcı ve hayırlıdır. Ve ahiretin dünyaya tercih edilmesi daha makuldür. Öyleyse dünya için kurulan dostluklar ve yapılan sevgi gösterilerinden, Allâh (*celle celâluhû*) için sevmek ve dostluk kurmak her hâlde daha hayırlıdır. Bundan dolayı geçici menfaatler için gösterilen özveri ebedi hayır için de kat kat gösterilmelidir. Aksi takdirde Allâh’ı (*celle celâluhû*) sevdiğini ve ahirete inandığını söylemek lafta kalan bir iddiadan ibaret olacaktır. Allâh (*celle celâluhû*) cümlemizin kalbini Zât’ının ve sevdiklerinin muhabbetiyle tenvir eylesin (nurlandırsın).

Çalışmak bizden, başarı Allâh’tandır (*celle celâluhû*).

GÜLER YÜZ VE TATLI SÖZ

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, Hazreti Peygamber'e (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) mutlak mutabatta bulunan kâmil mü'minlerin en bariz özelliklerinden biri de mütebessim olmaları (güler yüzlü) ve konuşurken hitap ettikleri kişilere verdikleri değeri hissettirerek tatlı tatlı konuşmalarıdır. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) 63 yıllık ömrü boyunca hiç kimsenin gönlünü yıkmamış ve hiç kimseye kaba davranmamıştır. Öyle ki savaş esnasında bile düşmana hakaret edilmesini hoş görmemiş, bunun yerine tekbir getirerek Yüce Yaratıcı'nın (*celle celâluhû*) büyüklüğünün hatırlanmasını emretmiştir.

Küçüklüğünü Rasûlullah'ın (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yanında geçiren Hazreti Enes (*radiyallâhu anh*) bize Rasûlullah'ı (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle anlatıyor: **“Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) benden yapmamı istediği bir şeyi yapmadığımda kızarak, ‘neden bunu böyle yapmadın’ yapmamı istemediği bir şeyi yaptığımda ise ‘neden bunu**

böyle yaptın' demezdi."⁸²⁴

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*):

"Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden gönül kırma gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allâh her bakımdan sınırsız zengindir, halimdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir)."⁸²⁵

"Ey iman edenler! Allâh'a karşı gelmekten sakının ve sözün doğru ve güzel olanını söyleyin."⁸²⁶

"Görmedin mi Allâh güzel sözü nasıl misal getirdi? (Güzel bir söz), kökü sağlam, dalları göğe yükselen bir ağaç gibidir."⁸²⁷ buyurarak, güzel ve tatlı sözün faziletini açıkça ortaya koymuş. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

"Yemek yedirmek ve güzel söz söylemek cennete girmeyi gerektirir."⁸²⁸

"Olgun mümin, yericî, lânetçi, kötü iş ve kötü söz sahibi olamaz."⁸²⁹

824 Müslim

825 Bakara, 2/263

826 Ahzab, 33/70

827 İbrahim, 14/24

828 Taberânî, Münâvî

829 Tirmizî

“Güzel söz sadakadır.”⁸³⁰

“Yumuşak söz sadakadır.”⁸³¹

“Kardeşinin yüzüne tebessüm etmen sadakadır.”⁸³²

“Allâh’ın (*celle celâluhû*) kullarına selâm vermen sadakadır.”⁸³³

“Yarım hurma vermek sûretiyle de olsa kendinizi cehennem ateşinden koruyunuz. O kadarını da bulamayanlar, güzel bir sözle olsun kendilerini korusunlar”⁸³⁴ buyurarak, doğru ve güzel söz söylemeyi ve güler yüzlü olmayı emretmiştir ve bizzat kendisi yaşayarak hâli ile de ümmetine örnek olmuştur.

Nitekim Abdullah b. Amr (*radiyallâhu anh*): “Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sözlerinde ve hareketlerinde çirkinlik bulunan ve kötü sözler söyleyen bir kimse değildi.” buyurmuş ve ardından da Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) **“Muhakkak sizin en hayırlınız ahlâkı en güzel**

830 Ahmed

831 Buhârî

832 Tirmizî

833 Buhârî

834 Buhârî, Müslim

olanınızdır.”⁸³⁵ beyanında bulunduğunu bizlere nakletmiştir.

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, sürekli asık yüzlü bulunmak ve insanlara karşı hitapta kaba olmak kişinin Allâh’ın (*celle celâluhû*) takdirine karşı olan hoşnutsuzluğuna işaret eder. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri:

“Küçümseyerek surat asıp insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü Allâh hiçbir kibirleneni, böbürleneni sevmez”⁸³⁶ buyurarak bu durumu men etmiş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Bir mümin için din kardeşine eziyet verici bir bakışla bakıp, şiddet göstermesi helâl olmaz”⁸³⁷ tembihinde bulunarak kabalığı ve gönül yıkmayı yasaklamıştır.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ’dandır (*celle celâluhû*).

835 Buhârî, Müslim

836 Lokman, 31/18

837 İbn-iü’l-Mübârek, Süyûtî

GÜZEL AHLÂK VE MEDHİ

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Güzel ahlâk, cömertlik, cesaret, kanaat, ihlâs, tevekkül, sabır, şükür, çalışkanlık gibi kişinin gerek Hakk (*celle celâluhû*) katında ve gerekse de halk katında övülerek anılmasını sağlayan huylardır. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında:

“Sen yüce bir ahlâk üzeresin.”⁸³⁸

“Allâh'ın Rasûlü'nde sizin için güzel örnekler vardır.”⁸³⁹ buyurarak, güzel ahlâk konusunda örnek alınacak kişinin bizzat Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) olduğunu beyan ederken, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Ben ancak güzel ahlâkı tamamlamak üzere gönderildim.”⁸⁴⁰

“Mü'minler arasında imanca en kâmil olanı ahlâkça en güzel olanıdır.”⁸⁴¹

838 Kalem, 68/4

839 Ahzâb, 33/21

840 Buhârî, Mâlik, Ahmed

841 Tirmizî

“Sizin bana en yakınınız, Allâh (*celle celâluhû*) katında ahlâkça en güzel olanınızdır.”⁸⁴²

“Hiçbir baba, çocuğuna güzel edepten daha üstün bir hediye veremez!”⁸⁴³

“Beni Rabbim terbiye etti, ne güzel terbiye etti!”⁸⁴⁴ buyurarak, kendisine güzel ahlâk konusunda mutabaatta bulunulmasını, güzel ahlâklıların hem bu dünyada mânen ve hem de ahirette cismen kendisine yakın olacağını, ebeveynin evlatlarına Ahlâk-ı Muhammediye’yi tâlim etmelerinin lüzumunu ve kendisinin bizzat Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) tarafından en yüce ahlâk olan Kur’ân ahlâkıyla tedip edildiğini açıkça beyan eylemiştir.

Hazreti Enes (*radiyallâhu anh*) de Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ne yüce bir ahlâka sahip olduğunu bizzat kendi yaşantısından örnek vererek şu şekilde anlatmıştır:

“Rasûlullah’a (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) on yıl hizmet ettim, bana asla ‘üf’ bile demedi. Yaptığım bir şeyden dolayı bunu ‘niçin yaptın’ ve yapmadı-

842 Tirmizî, Buhârî

843 Tirmizî

844 Süyûtî, Ali el-Müttakî

ğım bir iş için niçin ‘bunu yapmadın’ buyurmadı. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), insanların ahlâkça en güzeli idi. Dokunduğum hiçbir kumaş parçası veya ipek ya da başka bir şey Efendimizin elinden yumuşak değildi. Onun ter kokusu tüm kokulardan ve miskten daha güzeldi.”⁸⁴⁵

Ey LÜTUF Yolu’nun yolcusu! Bil ki, Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) katında güzel huyların sayısı oldukça fazladır ve bu huyların dereceleri insanların nefesleri sayısındadır. Biz burada sadece bu güzel huyların başlıcalarını en genel hatlarıyla izah etmeye gayret edeceğiz.

Sabır: Başa gelen musibetlerden dolayı Allâh’tan (*celle celâluhû*) başka kimseye şikâyetçi olmamak, yakınmamak, sızlanmamak; nefse ağır gelen ve hoş gitmeyen şeyler karşısında dünya ve ahiret yararını düşünerek, ruhi dengeyi bozmamak için insanın kalbinde bulunmakta olan sükûnet ve dayanma gücü demektir. Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri bizlere Kur’ân-ı Kerîm’de Hazreti Eyyûb’un (*aleyhisselâm*) meşakkatlere karşı ne kadar sabırlı oldu-

ğunu haber vermiş ve onun için **“Ne güzel kul!”**⁸⁴⁶ medh-ü senasında bulunmuştur. Ve yine bazı âyet-i celîlelerde:

“Ey iman edenler! Sabredin ve sabır yarışında düşmanlarınızı geçin ve cihad için hazır ve rabıtalı bulunun ve Allâh’a (sığınıp) korunun ki felâh bulasınız!”⁸⁴⁷

“Size bir iyilik dokunursa fenalarına gider, başınıza bir musibet gelirse onunla ferahlanırlar ve eğer siz sabırlı olur ve iyi korunursanız, onların hileleri size hiçbir zarar vermez; çünkü Allâh onları kendi amelleri ile kuşatmıştır.”⁸⁴⁸

“Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise ‘Yazıklar olsun size!’ dediler: ‘Allâh’ın sevabı, iman edip salâh ile çalışan kimseler için daha hayırlıdır, ona ise ancak sabredenler kavuşturulur.”⁸⁴⁹ buyurarak, sabrın lüzumunu ve ne yüce bir fazilet olduğunu açıkça beyan etmiş, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

846 Sâd, 38/44

847 Âl-i İmran, 3/200

848 Âl-i İmran, 3/120

849 Kasas, 28/80

“Kim sabretmeye gayret ederse Allâh (*celle celâluhû*) ona sabır verir. Hiç kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş kapsamlı bir nimet verilmemiştir.”⁸⁵⁰

Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) buyurdu ki: **“Mü’min kulumun dünyada sevdiklerinden birini aldığım zaman, sabredip sevabını Allâh’tan (*celle celâluhû*) beklerse bu davranışının katımdaki karşılığı kesinlikle cennettir.”⁸⁵¹** buyurarak, ümmetine sabrı tavsiye etmiştir.

Şükür: Yapılan iyiliğin kadir ve kıymetini bilip makbule geçtiğini gerek dil ve gerekse davranışla ifade etmek, iyilik edeni övmek ve nankör olmamak demektir. Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm’ında: **“Bana şükredin, sakın ha nankörlük etmeyin!”⁸⁵²** buyurarak şükrü emretmiş, **“Şayet şükrederseniz size olan nimetimi arttırırım.”⁸⁵³** buyurarak da, şükrün bizzat kendisinin ne büyük bir nimet olduğunu beyan etmiştir. Bilinmelidir ki, aklı selim olan her kişi ikram edilen en ufak bir şeyden

850 Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî

851 Buhârî

852 Bakara, 2/152

853 İbrahim, 14/7

dolayı bile karşısındakine şükran duygularını sunmaktan geri kalmaz ve böyle bir durumda teşekkür etmemek bir ahlâk zafiyeti olarak değerlendirilir. Öyleyse, nasıl olur da bizlere sayamayacağımız kadar çok nimetleri bahşeden Yüce Rabbimize (*celle celâluhû*) karşı şükürden geri kalır, nankörlük yaparız?

Hâlbuki Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bütün söz, fiil ve davranışlarını sırf Allâh'ın (*celle celâluhû*) rızâsını kazanmak için yaptığını ve sadece şükredici bir kul olmaya gayret ettiğini ifade etmiştir. Mü'minlerin annesi Hazreti Âişe'den (*radıyallahu anhâ*) nakledilen şu rivayet Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bu durumunu açıkça ortaya koymaktadır:

Rasûl-i Ekrem (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) geceleyin kalkıp ayakları şişinceye kadar namaz kılar-
dı. Bunun üzerine ona: "Yâ Rasûlallâh! Senin geçmiş ve gelecek bütün hataların bağışlandığı hâlde niye böyle kendini yoruyorsun?" dedim. Bana cevâben: "Allâh'a (*celle celâluhû*) şükreden bir kul olmayayım mı?" buyurdu.⁸⁵⁴

854 Buhârî, Müslim

Kanaat: Kişinin elinde bulunanla yetinmesi, dünya nimetlerinden kısmetine düşene razı olması demektir. Kişi kanaat sahibi olduğu zaman kendisinde Allâh’a (*celle celâluhû*) tevekkülden dolayı büyük bir huzur hâsıl olur. Bu huzur insanı bu dünyada mutlu ettiği gibi, ahirette âlem-i bekada da Allâh’ın (*celle celâluhû*) takdirine razı olmasının sonucu olarak yine onu mutlulukların en büyüğü olan rızâ-ı ilahiyye kavuşturur. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Fecr sûresinin son âyetlerinde: **“Ey huzura kavuşmuş kişi, sen Rabbinin takdirinden razı olduğun, Rabbinin de senin kulluğundan razı olduğu hâlde dön artık Rabbine, gir hakiki kullarımın içerisine, gir rızâmın yeri olan cennetime.”**⁸⁵⁵ buyurarak bu hakikati beyan etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Kanaat bitmeyen bir servet, tükenmeyen bir hazinedir.”⁸⁵⁶ buyurarak bu tutumun yüceliğine işaret ederken kendisi de: **“Allâh’ım! Muhammed ailesinin rızkını kendilerine yetecek kadar ihsan eyle.”**⁸⁵⁷ şeklinde dua ederek, kanaatkârlık konusunda ümmetine örnek olmuştur.

855 Fecr, 89/27-30

856 Taberâni, Münâvî, Heysemî, Süyûtî, Aclûnî

857 Buhârî, Müslim

*“Fakirun küllü zi hırsın, ganiyyün küllü men yaknâ.
Hudâ ayırmasın bir kimseyi her giz kanaatten.”*

Anlamı: Bütün hırs sahipleri fakirdir. Bütün kanaatkârlar ise zengindir. Hudâ, hiç kimseyi kanaatten asla ayırmasın.

Tevekkül: Her hususta Allâh’a (*celle celâluhû*) güvenmek, dayanmak, teslim olmak, işlerini Allâh’a (*celle celâluhû*) havale etmek demektir. Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm’ında:

“Bir şeyi yapmaya azmettiğinde artık Rabbine tevekkül et. Muhakkak ki Allâh tevekkül edenleri sever.”⁸⁵⁸

“Mü’minler ancak Allâh’a dayanmalı.”⁸⁵⁹

“Tevekkül edenler yalnız Allâh’a tevekkül etsinler.”⁸⁶⁰

“Kim Allâh’a güvenirse O ona yeter. (Allâh) ona beklemediği yerden rızık verir. Şüphesiz Allâh, emrini yerine getirendir. Allâh her şey için bir ölçü koymuştur.”⁸⁶¹ buyurarak, tevekkülü mü’min

858 Âl-i İmran, 3/159

859 Âl-i İmran, 3/122

860 İbrahim, 14/12

861 Talak, 65/3

kullarına emrederken, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Kim insanların en güçlüsü olmak isterse Al-lâh’a (*celle celâluhû*) tevekkül etsin.”⁸⁶²

“Allâh’a (*celle celâluhû*) tam tevekkül etseydiniz, kuşların rızkını verdiği gibi size de gönderirdi. Kuşlar, sabahları mideleri boş ve aç gider. Akşam mideleri dolmuş, doymuş olarak dönerler.”⁸⁶³
buyurarak tevekkülün ne yüce bir fazilet olduğunu beyan etmiştir.

Bilinmelidir ki, tevekkül insan için çok büyük bir kurtuluş vesilesidir; çünkü sayısız düşmanın ve belanın bulunduğu bu dünya hayatında Allâh’a (*celle celâluhû*) sığınmak ve güvenmek ve her durumda O’nun yardımını ummak insan için çok büyük bir moral kaynağıdır. Ruhi buhranda bulunan kişilerin büyük çoğunluğu tevekkül eksikliğinden ve iman zafiyetinden bu sıkıntılara dûçar olmaktadır. Bu da bize tevekkülün ve iman-ı kâmilin ne büyük nimet olduğunu alenen ilan etmektedir.

İhlâs: İman, ibadet, itaat, ahlâk, amel, dua gibi her türlü dini görevleri, halkın övme ve beğenme-

862 Ahmet, Hâkim, Ali el-Müttakî, Süyûtî

863 Tirmizî, İbn-i Mâce

sini, yerme ve kınamasını düşünmeksizin, sırf Allâh (*celle celâluhû*) için iyi ve samimi bir niyetle yapmaktır. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri Yüce Kelâm'ında:

“Hâlbuki onlara ancak, dini yalnız O’na has kılarak ve hanifler olarak Allâh’a kulluk etmeleri, namaz kılmaları ve zekât vermeleri emrolunmuşlardı. Sağlam din de budur.”⁸⁶⁴

“Sadece Allâh’ın, her şeyi Allâh rızâsı için yapan kulları azap görmeyecektir. Hatta onlar için bilinen bir rızık da vardır. Onlara çeşitli meyveler ikram edilir. Her türlü nimetin bol bol olduğu cennetlerde, karşılıklı sedirlerde otururlar, bir kaynaktan doldurulmuş kadehlerle etraflarında dolaşılır (servis yapılır). Bembeyaz, içenler için çok lezzetli, ne sersemleten ve ne de sarhoş eden bir içecektir. Onların yanlarında, (tenleri) üzerine hiç toz konmamış saklı inci beyazlığında, iri gözlü, bakışı eşinden başkasına kaymayan eşler vardır.”⁸⁶⁵ buyurarak, dinde ihlâsın esas olduğunu ve muhlis kulların büyük mükâfatlara nâil olacağını

864 Beyyine, 98/5

865 Saffat, 37/40-49

beyan etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: **“Dininde ihlâslı ol. İhlâs ile yapılan az amel bile sana yeter.”**⁸⁶⁶

“İnsanlar mahvoldu, ancak üzerlerine farz olan ilmi tahsil edenler hariç, onlar da mahvoldu bildiğinin gereğini yaşayanlar hariç, onlar da mahvoldu bunu samimiyetle yapanlar hariç.” buyurarak, ihlâsın önemine işaret etmiştir.⁸⁶⁷

Ve yine, İmam-ı Âzam (*radiyallâhu anh*) Hazretleri Fıkıh-ul Ekber’inde samimi-yetsiz yapılan işlerin Al-lâh (*celle celâluhû*) katında zerre kadar değeri olmayacağını ifade etmiştir.

Bilinmelidir ki, beden için ruh neyse, amel için de ihlâs odur. Hakk Teâlâ’nın (*celle celâluhû*) istediği samimiyeti kazanamamış ameller asla salih amel olma derecesine yükselemeyecek ve Cenâb-ı Hakk’ın (*celle celâluhû*) huzuruna ulaşamayacaktır. İhlâsı elde etmek için çokça gayret etmeli ve yaptığımız her ameli yapmadan evvel ve yaptıktan sonra samimiyet kontrolünden geçirmeliyiz.

Cömertlik: Eldeki imkânları meşru ölçüler içinde

866 Hâkim, Beyhakî, Süyûtî, Ebû Nuaym, Münzirî

867 Aclunî, Keşfü’l-Hafa

hiçbir karşılık beklemeden, gönüllü olarak sırf Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için başkalarının yararına sunma demektir. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) Yüce Kelâmı'nda:

“Şeytan sizi fakirlikle korkutup, çirkin çirkin şeylere teşvik ediyor; Allâh ise lûtfundan bir mağfiret ve fazla bir kâr va'd buyuruyor. Allâh'ın kudreti geniş, ilmi çok! Dilediğine hikmet verir; hikmet verilene ise, çok büyük bir hayır verilmiş demektir ve bunu ancak temiz akıllılar anlar!”⁸⁶⁸

“Elini boynuna bağlayıp tutma (cimri olma), tamamen de açık bırakma (israf etme) sonra pişman olur (mala) hasret kalırsın.”⁸⁶⁹

“Fakat her kim malını (Allâh yolunda) harcar ve Allâh'a isyandan sakınır, Biz ona kolaylığı (cenneti) nasip ederiz. (Cennete giden yolları kolaylaştırırız.)”⁸⁷⁰ buyurarak, cömertliğin ölçüsünü ve faziletini en açık bir şekilde beyan eylemiştir.

Bu da Hazreti Peygamber'in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) birçok hadîs-i şerifinde ashâbını sakındırdığı

868 Bakara, 2/268-269

869 İsra, 17/29

870 Leyl, 92/5-7

önemli bir husustur. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Cimrilik ile iman hiçbir zaman bir kulun kalbinde toplanmaz!”⁸⁷¹

“İki haslet vardır ki bir müminde asla bulunmaz: biri cimrilik, diğeri kötü ahlâktır.”⁸⁷²

“Cömertlik cennetten dalları dünyaya uzanmış bir ağaçtır. Onun dallarından tutunanı cennete götürür. Cimrilik de cehennemden dalları dünyaya uzanmış bir ağaçtır. Onun dallarından tutunanı ateşe götürür.”⁸⁷³ buyurarak, cimriliğin ne fena bir huy olduğunu, cömertliğin de ne büyük bir erdem olduğunu açıkça izah etmiştir.

Yalnız israf konusunu işlerken ifade ettiğimiz gibi, cömertlikte de aşırıya gidilmesi insanın takat getiremeyeceği imtihanlara dûçar olmasına neden olabilir. İnsanlara keremde bulunayım derken, kendisi kereme muhtaç hâle düşebilir.

Çalışkanlık: Allâh (*celle celâluhû*) yolunda tüm gücüyle kişinin sırf O’nun rızâsı için gayrette bu-

871 Buhârî, Nesaî, Ahmed, Hakîm, İbn-i Hibban, Süyûtî

872 Buhârî, Tirmizî, Beyhakî

873 Beyhakî, Ali el-Müttakî

lunmasıdır. Cenab-ı Hakk (*celle celâluhû*) Yüce Kelâmı'nda:

“(Cennet ehline denilir ki:) Şüphesiz bunlar sizin mükâfatınızdır. Sizin çalışmalarınıza karşılık olarak verilmiştir.”⁸⁷⁴

“Şüphesiz onun (insanın) çalışması ileride görülecektir. Sonra çalışmasının karşılığı kendisine tastamam verilecektir.”⁸⁷⁵

“Allâh'ın sana vermiş olduğu bu malda ahiret yurdunu da ara (Allâh yolunda harca); dünyadan da nasibini unutma! Allâh'ın sana iyilik ettiği gibi sen de (insanlara) iyilik et! Yeryüzünde bozgunculuk arama! Çünkü Allâh bozguncuları sevmez.”⁸⁷⁶ buyurarak, çalışmanın ehemmiyetine ve faziletine dikkat çekerken, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de:

“Mü'min, şüphe yok ki hem kılıcıyla hem de lisânı ile mücahede eder.”⁸⁷⁷ buyurarak çalışmanın çok yönlü olmasının lüzumuna işaret buyurmuştur.

874 İnsan, 76/22

875 Necm, 53/39-41

876 Kasas, 28/77

877 Ahmed, Taberânî, Beyhakî, Süyûtî

Bilinmelidir ki, İslâm dini mü'mine dört alanda çalışmasını emretmiştir. Birincisi mücahededir ki, buna cihad-ı ekber denir. Kişinin gerek bireysel ve gerekse toplumla birlikte İslâm'ın emirlerini yaşama ve yasaklarından sakınma çalışmasıdır. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) bir seferden dönerken **“Küçük cihaddan büyük cihada gidiyoruz.”**⁸⁷⁸ buyurarak, bu mücahedenin ne ehem bir mücadele olduğunu ifade etmiştir. Tasavvuf hususen bu mücahede ile meşgul olmakla birlikte diğer cihad (çalışma) çeşitlerini de asla ihmâl etmeyi hoş görmemiştir: **“Hakiki mücahid nefesine karşı cihad açan kimsedir”**⁸⁷⁹

İkincisi içtihadıdır ki, fukahânın (fıkıh âlimlerinin) Kur'ân ve sünnetten belli metotlarla hüküm çıkarma çabasıdır. Bu çabada bulunan kişiye müçtehid denir. Müçtehidlerin en meşhurları dört büyük mezheb imamıdır. Günümüzde içtihad kapısı açık olmakla birlikte müçtehidlik vasıflarını taşıyacak herhangi bir kişi bilinmemektedir. Günümüzün fıkıh âlimleri mukallit tabakasından olup, müçtehid imamlardan onlarca tabaka geride birer ilim adamıdır.

878 Aclunî

879 Tirmizî

Günümüz fıkıh âlimlerine düşen en büyük vazifeler, müçtehid âlimlerin yetişmesi için gereken zemin ve ortamın hazırlanması ve müçtehid imamlarımızın görüşlerinin iyice öğrenilip halkın yararına sunulmasıdır. Bu vazifeler Ümmet-i Muhammed için birer farz-ı kifâye, İslâm âlimleri için ise birer farz-ı ayndır. Günümüz müslümanları sahte müçtehidler ve yetersiz müftüler konusunda dikkatli olmalı, fıkhi konularda ortaya çıkan problemlerini ya müftülöklere veya icazetli âlimlere danışmalılardır.

Üçüncüsü mal ile yapılan cihaddır ki, buna infak denir. Allâh'ın (*celle celâluhû*) kendilerine bol rızık bahşettiği mü'min kullar, gerek mânevî cihad erlerine, gerek ilmî cihad erlerine ve gerekse de Allâh (*celle celâluhû*) yolunda canlarıyla cihad edenlere destek olmalı; fakir ve miskinleri gözeterek hem fitne ortamının zuhur etmesine engel olmalı, hem de kalpleri İslâm'a daha sıkı bir şekilde bağlamaya vesile olmalıdırlar. Bu vazife yapılmadığı takdirde diğer üç kısım cihadın da aksamaya uğrayabileceğini unutmamalıdırlar.

Dördüncüsü canı feda ile yapılan cihaddır ki, İdiranlara, müslümanların İslâm'ı yaşamasına engel olanlara karşı yapılan bir vazifedir ki; bütün Üm-

met-i Muhammed üzerine farz-ı kifâye olup, İslâm memleketlerinin orduları bu vazifeyi yüklenmişlerdir. Bu vazifeyle meşgul olan kişiler samimiyeti muhafaza ettikleri müddetçe Allâh (*celle celâluhû*) yolunda birer cennet namzetidirler. Can verirlerse şehit, geride kalırlarsa gazi olurlar.

Cesaret: Allâh'tan (*celle celâluhû*) başka kimseden korkmayıp, mülkün sahibi O'nun olduğunu bilerek, O'nun çizdiği hudutlar içerisinde, O'nun dinine hizmet etmesi demektir. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) sadece kendisinden korkulmasını ve emir ve yasaklarına riayetsizlikten sakınılmasını emretmiş ve bunun dışındaki gereksiz korkuları zemmederek akıl sahiplerinin ancak Allâh'tan (*celle celâluhû*) korkacağını beyan etmiştir.

Bilinmelidir ki, cesareti olmayan kişi ne kendini, ne ailesini, ne malını, ne dinini, ne de vatanını koruma konusunda gerekli gücü kendinde bulamaz ve bu korkaklığı nedeniyle mukaddesatını (kutsal değerlerini) namerde ezdirir.

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) her konuda olduğu gibi bu konuda da ümmetine en güzel örnek olmuştur. Nitekim Hazreti Peygamber

(*sallallâhu aleyhi ve sellem*): **“Bir mümine cimri ve korkak olması yakışmaz.”**⁸⁸⁰ buyurarak, korkaklığın ne alçaltıcı bir vasıf olduğunu açıkça beyan etmiştir.

Ve yine, Hazreti Enes (*radiyallâhu anh*) şöyle buyurdu: “Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) insanların en güzeli, en cömerdi ve en cesuru idi. Bir gece Medineliler (bir ses duyup) gerçekten korktu da bazı insanlar sesin geldiği tarafa gittiler. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) ise dönerken onlara rastladı. Sesin geldiği tarafa doğru onlardan önce gitmişti.”⁸⁸¹

Tevazu: Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için hakkı kabul edip bütün mü'min kardeşlerini kendinden üstün bilmek suretiyle alçak gönüllülük göstermek demektir. Zıddı kibirdir. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) âyet-i celîlelerde: **“Mü'minler için tevazu kanatlarını yerlere kadar indir.”**⁸⁸²

“Büyüklik taslayanların yeri cehennem değil midir?”⁸⁸³

880 Ali el-Müttakî, Münâvî

881 Buhârî, Müslim

882 Hicr, 15 / 88

883 Zümer, 39/60

“Büyüklenenlerin (kibirlenenlerin) yeri ne kötüdür.”⁸⁸⁴ buyurarak, tevazuyu emredip kibri yasaklamış, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: **“Kim tevazu ederse Allâh (*celle celâluhû*) onu yüceltir. Kim de kibirlenirse Allâh (*celle celâluhû*) onu alçaltır.”**⁸⁸⁵

“Allâh azze ve celle bana şöyle vahyetti: Mütevazı olun, alçak gönüllü olun, öyle ki biriniz diğerine karşı üstünlük taslamasın.”⁸⁸⁶ buyurarak bu konuyu teyid etmiştir.

Doğruluk: Sözde, işte, onayda, bağlılıkta ve destekte istikamet üzere olmak demektir. Yani doğru konuşmak, doğru yolda gitmek, işi dosdoğru yapmak, doğrulara sevgi beslemek, doğruyu tasdik etmek ve doğruların takipçisi olmak demektir. Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*): **“Şüphesiz Allâh doğrularla beraberdir.”**⁸⁸⁷

“O hâlde seninle beraber tevbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol! Aşırı da gitmeyin. Çünkü O, sizin yaptıklarınızı çok iyi

884 Zümer, 39/72

885 Teberânî, Süyûtî, Ebû Nuaym, Ali el-Müttakî

886 İbn-i Mâce

887 Bakara, 2/153

görendir.”⁸⁸⁸ buyurarak, doğruluğu ve doğrularla beraberliği emretmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: **“Size sıdkı/doğruluğu emrederim, sakın ondan ayrılmayın! Zira doğruluk sizi birre (Allâh’ı -*celle celâluhû*- razı edecek iyiliğe), o da sizi cennete ulaştırır. Kişi doğruyu söyleye söyleye ve daima doğruyu araştıra araştıra nihayet Allâh (*celle celâluhû*) katında sıddîklardan yazılır. Yalandan da sakının! Zira yalan insanı fücura (günaha), o da cehenneme götürür. Kişi durmadan yalan söyleye söyleye ve yalanı araştıra araştıra sonunda Allâh (*celle celâluhû*) katında yalancılardan yazılır.”⁸⁸⁹**

“Daima doğruyu araştırın! Helâkinizi doğrulukta görseniz bile ondan ayrılmayın, muhakkak doğrulukta sizin kurtuluşunuz vardır.”⁸⁹⁰ buyurarak, doğruluğun ne büyük bir sebep-i necat (kurtuluş sebebi) olduğunu ümmetine tebliğ eylemiştir.

Hayâ: Nefsin çirkin davranışlardan rahatsız olup onları terk etmesi (Râgıb el-İsfahânî, el-Müfredât) ve kötü bir işin yapılmasından veya iyi bir işin terk

888 Hûd, 11/112

889 Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn-i Mâce, Mâlik

890 İbn-i Ebûd-Dünyâ

edilmesinden dolayı insanın yüzünün kızarak sıkıntılanmasıdır.⁸⁹¹ Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Yüce Kelâmı'nda: **"Müminler arasında hayâsızlığın yayılmasını arzu edenlere, işte onlara, dünya ve ahirette can yakıcı bir azap vardır."**⁸⁹² buyurarak, hayâsızlığın ne büyük bir zillet olduğunu ve hayânın ne elzem bir vasıf olduğunu açıkça beyan ederken, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: **"Hayâ imandandır. İman (sahibi) ise cennettedir. Hayâsızlık (ve bundan kaynaklan kabalıklar, çirkin ve kırıcı sözler) cefadan (eziyet, zulüm, haksızlıktan) bir parçadır. Cefa (eden de) cehennemdedir."**⁸⁹³

"Hayâ ile iman daima bir arada bulunur; biri girdince diğeri de onu takip eder."⁸⁹⁴

"Hayâ etmiyorsa, istediğini yap."⁸⁹⁵

"Her kişinin kendisine has bir ahlâkı vardır. İslâm'ın en temel ahlâkı da hayâdır."⁸⁹⁶ buyurarak,

891 Kadî İyâz

892 Nûr, 24/19

893 Tirmizî

894 Tebrîzî, Münzirî

895 Buhârî

896 İbn-i Mâce, Mâlik

iman, salih amel ve hayânın ne denli ilişkili olduğunu ifade etmiş ve hayâsızlığın yol açacağı hazin çöküşü işaret eylemiştir.

Hilm (Yumuşak Huylu Olma): Öfkenin kabarması hâlinde itidal ve sükûneti korumadır.⁸⁹⁷ Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Kur'ân-ı Kerîm'de: **"İyilikle kötülük bir olmaz, sen kötülüğü en güzel bir şekilde sav. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki candan bir dost olur."**⁸⁹⁸

"Allâh'tan gelen merhamet sayesinde onlara yumuşak davrandın. Eğer sert, katı kalpli biri olsaydın, kuşkusuz çevrenden uzaklaşırlardı. Onları bağışla, kendileri için Allâh'tan af dile."⁸⁹⁹ buyurarak, hilmin sosyal ilişkilerin kuvvetlenmesi ve idamesinde ne önemli yeri olduğuna dikkat çekerken, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: **"Rıfk/yumuşak davranmak bir şeyde bulunursa, mutlaka onu süsler ve güzelleştirir. Bir şeyden de çekilip alınırsa, mutlaka onu lekeler ve çirkinleştirir."**⁹⁰⁰

897 S. Ş. el-Cürcânî

898 Fussilet, 41/34-35

899 Âl-i İmran, 3/159

900 Müslim, Ebû Dâvûd

“Şüphesiz ki Allâh, (kullarına karşı son derece) Refik’tir. Rıfk ehlini de sever. Sertlik karşılığında vermediğini rıfk karşılığında verir.”⁹⁰¹

“Kendisine yumuşaklık verilen kimseye, dünya ve ahiret iyilikleri verilmiştir. Yumuşaklıktan mahrum olan kimse, dünya ve ahiret iyiliklerinden mahrum olur.”⁹⁰² buyurarak, hilmin Allâh (*celle celâluhû*) katında ne makbul bir huy olduğunu beyan etmiştir.

Temkin: Dünyevî ve uhrevî her konu ve olayda dikkatli olup, şüphelerden uzak durmak demektir. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): **“Helâl şeyler de haram şeyler de belli ve açıktır. Ancak bu ikisi arasında şüpheli şeyler vardır; insanların çoğu onları bilmezler. Kim bu şüpheli şeyleri terk ederse dinini ve şerefini (kötülüklerden) temiz tutmuş olur. Kim de şüpheli şeylere düşerse harama düşmüş olur. Tıpkı sürüsünü başkasına ait bir arazinin etrafında otlatan çoban gibi, onun da haramın içine düşmesi muhakkaktır.**

Dikkat edin! Her sultanın özel korumaya aldığı bir yasak bölgesi vardır. Unutmayın ki, Allâh’ın

901 Müslim, İbn-i Mâce

902 Müslim, Ebû Dâvûd

(*celle celâluhû*) yeryüzündeki korumaya aldığı yasak bölgesi de haramlardır!

Şunu iyi bilin ki, insan vücudunda küçücük bir et parçası vardır. Eğer bu et parçası iyi olursa bütün vücut iyi olur. Şayet o bozulursa bütün vücut bozulur. İşte bu et parçası kalptir.”⁹⁰³

“Sana şüphe veren şeyi bırak, kalbinin rahat ettiği işe bak.”⁹⁰⁴

“İyilik nefsin ve kalbin huzur bulduğu, rahat ettiği şeydir; kötülük ise kalbi tırmalayıp rahatsız eden ve kalbin yatışmadığı şeydir.”⁹⁰⁵

“Mümin bir delikten iki defa ısırılmaz.”⁹⁰⁶ buyurarak, temkinli olmanın iki cihan mutluluğuna erişmede ne büyük bir vesile olduğunu ifade etmiş ve ümmetine her işlerinde temkinli olmayı tembih eylemiştir.

Çalışmak bizden, muvaffakiyet Yüce Mevlâ’dandır (*celle celâluhû*).

903 Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn-i Mâce

904 Buhârî, Tirmizî, Ahmed b. Hanbel

905 Ahmed b. Hanbel

906 Buhârî, Müslim, Ahmed, Süyûtî

KÖTÜ AHLÂK VE ZEMMÎ

Ey LÜTUF Yolu'nun yolcusu! Bil ki, ahlâk-ı kabiha; kibir, ucb, riyâ, riyâset gibi kötü huylara umumen verilen isimdir. Bir kişinin kötü ahlâk sahibi olması imanının ve ihlâsının zayıflığını gösterir ve aynı zamanda kötü ahlâk amellerin de zayi olmasına sebep olur. Nitekim Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): **“Güzel ahlâk hataları eritir; suyun buzu erittiği gibi. Fena ahlâk da ameli bozar; sirkenin balı bozduğu gibi.”**⁹⁰⁷ buyurarak bu konuda ümmetini uyarmıştır. İslâm âlimleri kötü huyların başlıcalarını: Kibir, ucb, riyâ, haset, adavet, cimrilik, israf, enaniyet, acelecilik, hırs, riyâset ve uzun emelli olmak olarak belirlemişlerdir.

Kibir: Bir kişinin kendini büyük, başkalarını küçük görmesi ve Hakk'ı (*celle celâluhû*) kabul etmemesi demektir. Nitekim Hakk Teâlâ (*celle celâluhû*) Hazretleri: **“Allâh kibirli olanları sevmez.”**⁹⁰⁸

907 Ramuz el-Hadîs

908 Nahl, 16/23

“Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da dağlara asla erişemezsin.”⁹⁰⁹ buyurarak, kibri kesin bir sûrette yasaklamış ve hakiki kullarının, **“Rahmân’ın kulları, yeryüzünde tevâzu ile gezerler.”**⁹¹⁰ Ferman-ı İlahiyesi ile tevazu ehli olduklarını beyan etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: **“Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kişi cennete girmeyecek, kalbinde zerre kadar imanı olan kimse de cehenneme girmeyecektir.”** Bunun üzerine bir adam: **“Elbise ve ayakkabımın güzel olmasından ben hoşlanırım”** dedi. Rasûlullah (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: **“Allâh (*celle celâluhû*) güzelliği sever fakat kibir, Hakk’ı tanımamak ve insanları küçük görmek demektir.”**⁹¹¹

“Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) bana: O kadar mütevâzı olun ki, kimse kimseye böbürlenmesin; kimse kimseye haddi aşmasın, diye bildirdi.”⁹¹² buyurarak bu konuya açıklık getirmiştir.

Yine bir rivayette şöyle naklolunur ki: Mahleb

909 İsra, 17/37

910 Furkan, 25/63

911 İbn-i Mâce

912 Müslim

b. Ebî Dafre'yi (*radiyallâhu anh*) şöyle anlattılar: (O, Haccac'ın muhafız kıtası komutanı idi.) Bir gün, Mutrif b. Abdullah'ın (*radiyallâhu anh*) yanına vardı. Üzerinde koyun yününden yapılma bir elbise bulunduğundan böbürleniyordu. Mutrif b. Abdullah (*radiyallâhu anh*) ona şöyle dedi: "Ey Allâh'ın (*celle celâluhû*) kulu, bu gezişin öyle bir geziştir ki, ne Al-lâh (*celle celâluhû*), ne de Rasûlü (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) sever."

Mahleb (*radiyallâhu anh*) ona sordu: "Sen beni tanıyor musun?" "Evet tanıyorum. Evvelin kokmuş bir meni, sonun pis kokan bir leş ve bu arada binbir meşakkat." Bundan sonra Mahleb (*radiyallâhu anh*) böbürlenerek yürümeyi bıraktı.

Bazı hikmet sahibi zâtlar şöyle dediler: "Mü'min Rabbi ile iftihar eder. Dini ile izzet bulur; üstün olur. Fakat münafık soyu ile övünür. Malı ile üstünlük taslar."

Ucb: Kişinin sahip olduğu amel, maharet, san'at, mal, makam, güzellik ve ilim gibi nimetleri büyük görerek bunların gerçek sahibinin Allâh (*celle celâluhû*) olduğunu unutması, bir gün yok olup gidece-

ğini düşünmemesi demektir. Nitekim Mutrif b. Abdullah'ın (*radıyallâhu anh*) şöyle dediği rivayet edilir: "Uyuyarak geceleme, pişman olarak sabahlamak, benim için gece boyunca namaz kılarak sabahı edip, sabaha çıkınca da ucûbe kapılıp böbürlenmekten daha iyidir."

Riyâ: Sırf Allâh (*celle celâluhû*) rızâsı için yapılması gereken ibadetleri ve güzel davranışları kendini beğendirmek ve insanlara göstermek amacıyla yapmak demektir. Buna şirk-i hafi (gizli şirk) de denir. Hazreti Allâh (*celle celâluhû*) için değil de gösteriş için yapılan ibadetler hakkında, bazı hikmet sahibi zâtların verdiği şu misâl ne kadar yerindedir: İbade-tini görülsün ve duyulsun diye yapan kimse, pazara çıkıp kesesine çakıl taşları dolduran bir adama benzer. Halk bilmediği için onun hakkında: "Şu adama bakın nasıl da kesesini doldurmuş!" der. Hâlbuki o kesenin içinde sadece taş vardır. O kimseye halkın konuşmasından başka bir fayda olmaz. O kimse, taş dolu kesesiyle gidip bir şey almak istese onlarla bir şey alabilir mi?

İşte riyâkarın, görsünler ve işitsinler diye iş ya-

panların hâli budur. Halkın sözünden ve iltifatından başka hiçbir menfaati olmaz. Ahirette ise, yaptığıнын faydalı bir karşılığını bulamayacağı gibi, ibadetsiz kalacaktır. Bu mânâyı ifade eden şu âyet-i kerîme ne kadar mühimdir: **“Onların yaptıkları işlerden her birini ele alırsız, onu saçılmış zerreler hâline getiririz (değersiz kılarız).”**⁹¹³

Mücâhidden naklen, Süfyân-i Sevrî'ye (*kuddise sırruhû*) isnad ederek Vekî anlatıyor: **“Rasûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) Efendimiz'e biri geldi ve şöyle dedi: 'Yâ Rasûlallah! Ben sadaka veriyorum. Bununla Hazreti Allâh'ın (celle celâluhû) rızâsını talep ediyorum. Ayrıca, hakkımda, hayırlı insan denilmesini de istiyorum.'** Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: Kim Rabbine kavuşup -iyilik bulmayı- ümit ediyorsa salih amel işlesin. Rabbine yaptığı ibadette hiçbir kimseyi ortak koşmasın.”⁹¹⁴

Haset: Kişinin, başkalarının sahip bulunduğu maddî ve mânevî imkânların elinden çıkması veya o imkânların kendine geçmesini istemesi anlamına gelir. Kişi şayet özendiği kişinin nâil olduğu nime-

913 Furkan, 25/23

914 Kehf, 18/110

tin zevalini (yok olmasını) istemeksizin kendisine de ihsan olunmasını arzu ederse buna gıpta denir ki, bu caizdir. Gıptanın da iki yerde yapılması hoş görülmüştür. Birincisi ilmi ile amel eden âlime, ikincisi ise malını Allâh (*celle celâluhû*) yolunda harcayan zengine. Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*), Yüce Kelâmı'nda: **“Yoksa Allâh'ın kendi ikramı olarak onlara verdiği nimeti çekemiyorlar da haset mi ediyorlar?”**⁹¹⁵

“O inkâr edenler, Kur'ân-ı işittikleri zaman neredeyse seni bakışları ile (hasedden) yok etmek isterler.”⁹¹⁶ buyurarak, hasedin fenalığına ve yine **“Ve hased ettiği zaman hasetçinin şerrinden, karanlığı yok eden, sabah aydınlığının rabbine sığınırım.”**⁹¹⁷ buyurarak, hasetten Yüce Zât'ına sığınmanın lüzumuna işaret etmiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de bazı hadîs-i şeriflerinde:

“İnsanların gizli şeylerini araştırmayın, kusurlarını görmeyin, düşmanlık ve haset etmeyin, birbirinizi kardeş gibi sevin, çekiştirmeyin. Müs-

915 Nisa, 4/54

916 Kalem, 68/51

917 Felak, 113/5

lûman müslümanın kardeşidir, ona zulmetmez, yardım eder. Onu, kendinden aşağı görmez.”⁹¹⁸

“Müminin kalbinde imanla haset bir arada bulunmaz.”⁹¹⁹

“Müslüman hayırlı olur. Haset edince hayır kalmaz.”⁹²⁰

“Hasetten kurtulmak zordur. Haset ettiğiniz kimseyi incitmeyiniz!”⁹²¹

“Hasetten sakınınız! Ateşin odunu yakıp yok ettiği gibi, haset de hasenatı yok eder.”⁹²² buyurarak, hasedin ve hasetçinin durumunu derinlemesine analiz etmiştir.

Adavet: Müslümanın diğer müslümanlara karşı düşmanlık beslemesi ve bu sebeple onlara zarar vermeye niyetlenmesidir. Adavet, birçok kalbi hastalıkların neticesi olarak zuhur eder ve ancak kibir, ucb ve haset gibi diğer hastalıkların da tedavi edilmesi ile gerçek anlamda tedavi olunur. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) Hazretleri:

918 Buhârî

919 Beyhakî

920 Taberanî

921 Ahmed

922 Ebû Dâvûd

“Allâh’a çağırın, güzel ameller yapan ve ‘Ben müslümanlardanım.’ diyen kimseden daha güzel sözlü kim olabilir? Hem iyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel olan iyilikle sav. O zaman bakarsın ki, seninle arasında bir düşmanlık bulunan yakın bir dost gibi olmuştur. O rütbeye ise ancak sabredenler kavuşturulur ve o rütbe-ye ancak büyük bir nasip sahibi olan kavuşturulur. Eğer şeytandan kaynaklanan kötü bir düşünce sana musallat olursa sen hemen Allâh’a sığın! Çünkü o, (her sesi) işitici ve (her şeyi) bilicidir.”⁹²³ buyurarak, düşmanlığın giderilmesinin ehemmiyetine dikkat çekerken, Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: **“Hediyeleşiniz, sevişiniz ve musafahalaşınız ki gönlünüzden buğz ve düşmanlık duygusu gidiversin.”**⁹²⁴ buyurarak düşmanlığın nasıl giderileceğini ümmetine tâlim buyurmaktadır.

Cimrilik: Bir kişinin mal toplayıp zenginleşmek amacıyla maddî sorumluluklarını tamamen veya kısmen terk etmesidir. Cimrilik halkın belirlediği kriterlerle değil İslâm’ın belirlediği esaslarla tespit

923 Fussilet, 41/33-36

924 Aclûnî, Süyûtî

edilmelidir. Meselâ, aslında ihtiyaç olmadığı hâlde toplum tarafından önemli bir gereksinimmiş gibi gösterilen bazı şeylerin karşılanmaması cimrilik olarak kabul edilemez. Örneğin belli aralıklarla tiyatroya, sinemaya gidilmemesi, markalı kıyafetler giyilmemesi, restoranlarda yemek yemeye gidilmemesi gibi davranışlar halkın indinde imkânı olan bir kişi için cimrilikmiş gibi görülse de İslâm'a göre asla cimrilik sayılamaz, çünkü İslâm'da zenginlikte ve fakirlikte iktisatlı olmak esastır.

Değinilmesi gereken diğer bir konu şudur ki; kişi Allâh (*celle celâluhû*) yolunda harcarken de kendisini güç duruma düşürecek ölçüde infakta bulunmamalı, tamamen de cimri kesilmemelidir. Bu ikisinin arasında orta bir yol izlemelidir. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) bazı âyet-i celîlelerde: **“Allâh'ın fazlından kendilerine verdiği şeyde cimrilik edenler sakın onu kendileri için iyilik saymasınlar. Aksine bu durum onlar için kötülüktür. Kıyamet günü cimrilik yapıp harcamadıkları o mal boyunlarına dolanacaktır. Bilesiniz ki; göklerin ve yerin varlıklarının tamamı Allâh'ındır. Şüphesiz Allâh yaptıklarınızdan haberdardır.”**⁹²⁵

“Onlar ki hem cimrilik ederler hem de herke-
se cimrilik tavsiye ederler. Ve Allâh’ın kendileri-
ne fazlından verdiği şeyleri saklarlar. Biz de öyle
nankörlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır.”⁹²⁶

“Fakat her kim de (Allâh yolunda harcamaz)
cimrilik eder ve kendini Allâh’a itaatten muaf
görür, en güzel olanı (tevhid ve İslâm’ı) da yalan-
larsa, biz onun için de zorluğu (cehenneme giden
yolları) kolaylaştırırız. O kimse, (cehenneme) yu-
varlandığı zaman kendi malı kendisine fayda ver-
meyecektir.”⁹²⁷ buyurarak, cimriliğin ne rezil bir
vasıf olduğunu ilan ederken, Hazreti Peygamber
(sallallâhu aleyhi ve sellem) de: “Cimrilikten sakının,
zira (bencillik, hırs ve) cimrilik, sizden önceki mil-
letleri helak etmiş ve onları birbirlerinin kanlarını
dökmeye, mahremlerini helal görmeye sevk etmiş-
tir.”⁹²⁸

“Allâh (*celle celâluhû*) katında cömert cahil cim-
ri âlimden daha kıymetlidir.”⁹²⁹

926 Nisa, 4/37

927 Leyl, 92/8-11

928 Buhârî, Müslim, Ahmed, Beyhakî, Süyûtî

929 Deylemi

“Cimrilikle iman, bir kulun kalbinde asla birlikte bulunamaz.”⁹³⁰

“İnsan yaşlandıkça iki şeyi gençleşir: Uzun yaşama arzusu ve mal sevgisi.”⁹³¹

“Mal ve makam sevgisinin, müminin dinine vereceği zarar, iki aç kurdun, koyun sürüsüne vereceği zarardan daha fazladır.”⁹³²

“Sakın tamahkâr olmayın! Tamah, fakirliğin ta kendisidir.”⁹³³

“Kanaat eden, en çok şükredenlerden sayılır.”⁹³⁴

“Aza kanaat etmeyen çok ile doymaz.”⁹³⁵

“Mal ve mevki sevgisi, suyun sebzeyi yeşertmesi gibi kalpte nifakı yeşertir.”⁹³⁶

“İnsanoğlunun iki dere dolusu altını olsa, üçüncüsünü isterdi. Onun gözünü ancak bir avuç toprak doyurur.”⁹³⁷

930 Nesai

931 Buhârî

932 Bezzar

933 Taberanî

934 İbn-i Mace

935 Beyhakî

936 İhya

937 Buhârî

"Zenginlik, mal çokluğu değil, gönül zenginliğidir."⁹³⁸

"Cimrilik, helak edicidir."⁹³⁹

"Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*), yemin ederek cimrinin cennete girmeyeceğini bildirdi."⁹⁴⁰

"Cimri abid olsa da cennete girmez."⁹⁴¹

"En kötü hastalık cimriliktir."⁹⁴²

"Cimri, öyle bir kedere boğulur ki, artık sevinç ve ferahlık yüzü görmez."⁹⁴³

"Her sabah iki melekten biri, 'Ya Rabbi, infak edene karşılığını ver!' diye, diğeri de, 'Cimrilik edenin malını helak et!' diye dua eder."⁹⁴⁴

"Hakkımın zerresinden vazgeçmem, demek cimrilik için kâfidir."⁹⁴⁵

"Kaybettiği dünyalığa üzülen, cehenneme yaklaşmış olur."⁹⁴⁶

938 Buhârî

939 Taberanî

940 Tirmizî

941 Taberanî

942 D. Kutni

943 İhya

944 Buhârî

945 Hâkim

946 İhya

“Ya Rabbi cimrilikten sana sığınırım.”⁹⁴⁷

Savaşta ölen oğlu için (Vah şehidim) diye ağlayan kadına, Peygamber Efendimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*), **“Şehit olduğunu nereden biliyorsun? Belki boş konuşur, belki de cimri idi.”** buyurdu.⁹⁴⁸

“Cimrilik küfürdendir, küfrün yeri de cehennemdir.”⁹⁴⁹

“Çocuk, cimrilik sebebidir.”⁹⁵⁰ buyurarak, cimriliğin fenalığına ve cimrinin hazin sonuna işaret buyurmuştur.

İsraf: Kişinin Allâh'ın (*celle celâluhû*) verdiği nimetleri gereksiz yere harcamasıdır. Nitekim Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) âyet-i kerîmelerde: **“Yiyiniz, içiniz, fakat israf etmeyiniz. Şüphesiz Allâh israf edenleri sevmez.”⁹⁵¹** buyurmaktadır.

“Size rızık olarak verdiklerimizin en temizlerinden yiyin ve bu hususta azgınlık (nankörlük) etmeyin ki, sonra üzerinize öfkem iner. Her kimin üzerine de öfkem inerse mutlaka uçuruma düşmüş-

947 Müslim

948 E. Ya'la

949 Deylemi

950 Hâkim

951 Araf, 7/31

tür (yok olmuştur)."⁹⁵² buyurarak, israfın ne büyük bir günah olduğunu beyan ederken, **"Ve onlar ki; harcadıkları zaman israf etmezler, onlar cimrilik de etmezler, ikisi arasında orta bir yol tutarlar."**⁹⁵³ buyurarak da mü'min kullarının bu konudaki tutumunun nasıl olması gerektiğini ilan etmektedir.

Kargaşaya sürüklenen toplumların ve dağılan ailelerin birçoğunun israf nedeniyle bu duruma düştüğü göz önünde bulundurulacak olursa, israfın ne denli büyük bir hastalık olduğu ve Cenâb-ı Hakk'ın (*celle celâluhû*) bu konudaki uyarılarının niçin bu denli sert olduğu daha iyi anlaşılır.

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de: **"İktisat eden zenginleşir, israf eden fakirleşir."**⁹⁵⁴

"İktisat eden, sıkıntı çekmez."⁹⁵⁵

"Kurtarıcı üç şeyden biri, varlıkta, yoklukta, zenginlikte, fakirlikte iktisada riayet etmektir."⁹⁵⁶

"İktisat etmek, maişetin yarısıdır."⁹⁵⁷

952 Tâhâ, 20/81

953 Furkan, 25/67

954 Bezzar

955 Taberânî

956 Beyhakî

957 Hatib

“Tedbirli olmak, geçimin yarısıdır.”⁹⁵⁸

“Geçimde iktisat etmek, peygamberliğin yirmi-de biridir.”⁹⁵⁹

“Kıyamette herkes, şu dört suale cevap vermedikçe hesaptan kurtulamaz: Ömrünü nasıl geçirdi, ilmi ile nasıl amel etti, malını nereden, nasıl kazandı ve nerelere harcadı, cismini, bedenini nerede yordu, hırpaladı?”⁹⁶⁰ buyurarak cimriliğin fenalığını ve kanaatin faziletini en açık bir şekilde beyan etmiştir.

Enaniyet: İnsanın yalnız kendisi ile ilgilenmesi, herkesi, her şeyi kendi çıkarı doğrultusunda kullanma isteği ve kendini herkesten üstün tutmasıdır. Tasavvuf ehli insanın ruhî hastalıklarını mâsivâyâ (Allâh’tan *-celle celâluhû-* uzaklaştıran şeylere) olan muhabbette görmüşler, bu muhabbetin de iki kaynağı olduğunu tespit etmişlerdir: “Ben ve yarın”. Bencillik hastalığının tedavisini sadıklarla beraberlikte, uzun emelli olmanın tedavisini de ölümü düşünmekte bulmuşlardır. Bunun örneği şöyle izah

958 Deylemi

959 Ebû Dâvûd

960 Tirmizî

edilebilir: Karanlık bir odada yanan bir mum önemli bir ışık kaynağıdır, fakat perde açılıp da güneş ışıkları odaya girince, artık mum adeta yanmıyormuşçasına önemini yitirir ve dikkatler daha büyük bir ışık kaynağı olan güneşe yönelir. Aynı şekilde kişi, avamın içinde belki bir nebze de olsa ön plana çıkarak nefsinin büyük görmeye, hatalarını ve noksanlarını adeta yok saymaya başlar. Fakat sadıklarla olan beraberliği sonucunda onların yüksek kemâlleri karşısında kendisinin ne kadar eksik kaldığını görür ve böylece kendini beğenmekten vazgeçerek kemâle erişmek için çabalamaya başlar. Cenâb-ı Hakk (*celâluhû*) Yüce Kelâmı'nda: **"Başınıza gelen bu durum; dünyada iken haksız olarak şımarmanız ve fazlaca böbürlenmeniz sebebi ile dir."**⁹⁶¹

"Büyüklik edası içinde insanlara karşı yanak şişirip boyun bükme. Yeryüzünde böbürlenerek de yürüme! Çünkü Allâh, kendini beğenerek övünenleri asla sevmez."⁹⁶²

"Her kim O'nun kulluğundan yüz çevirip kibirlerirse bilsin ki Allâh onların hepsini yakında

961 Mü'min, 40/75

962 Lokman, 31/18

huzurunda toplayacaktır.”⁹⁶³ buyurarak, enaniyeti kat’iyyen yasaklamış ve bencillerin hazin sonunu aşikâren ilan etmiştir.

Acelecilik: Maddî ve mânevî fiillerinde kişinin, sonucu, şartlar oluşmaksızın arzulamasıdır. İnsanoğlu fitrî olarak acelecidir. Nitekim, **“İnsan aceleci (tabiatta) yaratıldı.”**⁹⁶⁴, **“İnsan pek acelecidir.”**⁹⁶⁵ buyrularak bu hakikat bizzat insanı yaratan Yüce Mevlâ (*celle celâluhû*) tarafından açıkça beyan edilmiştir. Fakat Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*) kişinin bu acelecilik tutumunu olumlu ve gerekli yerlerde kullanması için vermiştir.

Hakk Teâlâ Hazretleri (*celle celâluhû*): **“Bir şeyi yapmaya niyet ettiğin zaman, (gereğini yerine getirdikten sonra) Allâh’a tevekkül et. Şüphesiz Allâh tevekkül edenleri sever.”**⁹⁶⁶ ve **“Allâh sabredenlerle beraberdir.”**⁹⁶⁷ buyurarak aceleciliğin değil, sabır ve tevekkülün maksuda ulaştıracağını beyan etmiş oluyor. Hazreti Peygamber (*sallallâhu*

963 Nisa, 4/172

964 Enbiya, 21/37

965 İsra, 17/11

966 Âl-i İmran, 3/159

967 Bakara, 2/153

aleyhi ve sellem) de: “**Acele şeytandan, teenni Rahman’dandır.**”⁹⁶⁸ buyurarak aceleciliğin ne fena bir huy olduğunu bildiriyor.

Bu yüzden, kişi kendi hayatındaki örneklerden de yola çıkarak maddî ve mânevî işlerde aceleciliğin ne kötü sonuçlar verebileceğini tefekkür etmeli, sabır yolunu kendine şiar edinmeli ve Hazreti Peygamber’in (*sallallâhu aleyhi ve sellem*): “**Teenni eden isabet eder, acele eden hata eder.**”⁹⁶⁹ hadîsini kendine düstur edinmelidir.

Yalnız beş yerde acele gerekir:

- 1- Misafir gelince hemen yemek vermeli
- 2- Günah işleyince hemen tevbe etmeli
- 3- Namazı vakti girince hemen kılmalı
- 4- Defin işini acele yapmalı
- 5- Kız veya oğlan çocuklara din bilgilerini ve namaz kılmayı öğrettikten sonra, bülüğa erip de dengi çıkınca hemen evlendirilmelidir.

Hırs: Dünyevî bir amaca erişmek için kişinin bütün benliğini saran arzu ve tutku demektir. İnsanın

968 Tirmizî

969 Beyhakî

maddî ve mânevî ilerleyişi dünyaya ve ukbaya (ölüm sonrası) olan hırsından kaynaklanır. Fakat insanın ihtiyaçlarını karşılayacak ve etrafına faydalı olacak kadar dünyaya ve sorumluluklarını ihmâl etmeyecek kadar ukbaya çalışması ve hırs beslemesi takdire şayan olmakla beraber hırsın, insanı Allâh'tan (*celle celâluhû*) uzaklaştıracak derecede olması zem edilmiştir (yerilmiştir). Hırs, arabanın gaz pedalı gibidir. Hiç basılmadığı zaman, insan kendinde sorumluluklarını dahi ifa edecek bir güç bulamaz. Fazla basıldığı zaman da, yoldan çıkar ve bariyerlere çarparak itlaf olur. Öyleyse, mü'mine yakışan bu konuda da orta yolu bulmaktır. Nitekim Peygamberimiz (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) yaşantısıyla bizleri böyle bir ahlâkî yapıya irşad etmiştir. Cenâb-ı Hakk (*celle celâluhû*) âyet-i celîlede:

“Elbette onları uzun yaşamaya karşı insanların en hırslısı olarak bulursun. Hatta müşriklerden de daha çok yaşamak isterler. Her biri ister ki, bin sene yaşatılsın. Hâlbuki uzun ömür onu azaptan uzaklaştırıcı değildir ve Allâh onların yaptıklarını hakkıyla görür.”⁹⁷⁰ buyurarak Yahudileri tenkit

etmiş ve Ümmet-i Muhammed'e de zımnen (dolaylı olarak) aşırı hıristan uzak durmalarını tembihlemiştir. Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de hırsın ne fena bir huy olduğunu: **“Âdemoğlu ihtiyarladıkça onda iki şey gençleşir: Mala ve hayata karşı hırs.”**⁹⁷¹

“Bir sürüye salınan iki aç kurdun sürüye verdiği zarar, kişinin mal ve şeref hırsıyla dine verdiği zarardan daha fazla değildir.”⁹⁷²

“Âdemoğlu için iki vâdi dolusu mal olsaydı mutlaka bir üçüncüyü isterdi. Âdemoğlunun iç boşluğunu ancak toprak doldurur. Allâh (*celle celâluhû*) tevbe edenleri affeder.”⁹⁷³ buyurarak ümmetine açıkça ifade etmiştir.

Riyâset: Toplum içerisinde baş olma sevdasıdır. Hakk (*celle celâluhû*) dostları, sâlikin kalbinden en son ve en zor sökölüp atılan hastalığın riyâset olduğunu beyan etmişlerdir. İmam-ı Gazzali bunun sebebini şu şekilde izah etmiştir: Kişi şöhret ve makam sahibi olduğunda hâliyle diğer dünyalıkların

971 Buhârî, Müslim, Tirmizî, İbn-i Mâce

972 Tirmizî

973 Buhârî, Müslim, Tirmizî

da arkasından geleceğini bildiği için yemeyi, içmeyi ve dünya malı toplamayı riyâsete nazaran daha kolay terk eder. Riyâsetin kökeninde aslen dünya sevgisi ve bağlılığı bulunmaktadır. Bilinmelidir ki, makam ve mevki Hakk Teâlâ'nın (*celle celâluhû*) dilediği kuluna imtihan için verdiği bir nimettir. Nitekim Cenâb-ı Mevlâ (*celle celâluhû*) Yüce Kelâm'ında: **"(Yöneticiliğe gelince); Allâh, mülkünü dilediğine verir. Allâh'ın lûtfu geniştir, O her şeyi bilendir."**⁹⁷⁴ buyurarak bu konuyu açıkça beyan eylemiştir.

Hazreti Peygamber (*sallallâhu aleyhi ve sellem*) de yöneticiliğin çok ağır bir yük olduğu için, aslen istenilecek bir durum olmadığını, fakat bu görevlere gelenlerin de adaletle hükmettikleri müddetçe Cenâb-ı Hakk'ın (*celle celâluhû*) yardımına mazhar olacağını bazı hadîs-i şeriflerinde şöylece ifade buyurmuştur:

"Cenâb-ı Hakk'ın yönetici yaptığı bir kimse, yönettiği insanları aldatarak ölürse, Allâh Teâlâ (*celle celâluhû*) ona cennet yüzü göstermez."⁹⁷⁵

"Siz, emirliğe (baş olmaya) düşkünsünüz. Hâl-buki emirlik kıyamette pişmanlıktır. Ancak, onun

974 Bakara, 2/247

975 Buhârî, Müslim

hakkını gözetenler bundan müstesnadır.”⁹⁷⁶

“İstemeden emir olan, yardım görür, isteyerek bir mevkiye geçen aciz kalır.”⁹⁷⁷

“Medholunmayı sevmek, insanı kör eder ve sağır eder. Kabahatlerini, kusurlarını görmez olur. Doğru sözleri, kendisine yapılan nasihatleri işitmez olur.”⁹⁷⁸

Uzun emelli olmak (tûl-i emel): Geleceğe dair planlar kurmak, hedefler belirlemek anlamına gelir. Kişi planlarını arttırdıkça ve hedeflerini büyüttükçe daha fazla mal toplamaya, daha yüksek makamlara gelmeye, daha geniş bir şöhrete sahip olmaya yönelir. Bu da insanın kısa olan ömür sermayesini faydasız veya az faydalı işlerde harcamasına sebep olur. Hakk (*celle celâluhû*) dostları bu hastalığın tedavisini tezekkîr-ül mevtte (ölümü hatırlamakta) bulmuşlardır. Çünkü ölümün kendisi için belli olmayan bir zamanda muhakkak başına geleceğini ve ölümden sonra ciddi bir hesabın kendini beklediğini düşünen kişi dünyalık hedeflerini daha kü-

976 Buhârî

977 Buhârî

978 Deylemi

çok tutar ve asıl hedef olan Rızâ-i İlahiye'ye yönelir. Nitekim Cenâb-ı Hakk Yüce Kelâmı'nda (*celle celâluhû*): “Her nefis ölümü tadacak ve yaptıklarınızın karşılığı eksiksiz olarak ancak kıyamet günü size verilecektir. (O gün) her kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete konulursa işte (o) murada ermiştir. Yoksa dünya hayatı aldatıcı bir zevkten başka bir şey değildir.”⁹⁷⁹

“Biliniz ki (Allâh yolunda ve O'nun rızâsı doğrultusunda olmayan) dünya hayatı, bir oyun, bir eğlence, bir süs, kendi aranızda bir övünme, malda ve evlatta bir yarıştan başka bir şey değildir. Bir yağmur gibi ki, bitirdiği ekin çiftçileri hayrette bırakmıştır. Sonra kurur ve sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da bir çöp oluverir. Ahirette de (kâfirlere) şiddetli bir azap, (mü'minlere) Allâh'tan bir bağışlama ve razılık vardır. Dünya hayatı, gurlanmaya sebep azıcık bir menfaatten başka bir şey değildir.”⁹⁸⁰

“De ki: Haberiniz olsun, o (düşünmekten) kaçıp durduğunuz ölüm muhakkak gelip size çatacak,

979 Âl-i İmran, 2/185

980 Hadid, 57/20

sonra gizliyi ve açığı bilen Allâh'a döndürüleceksiniz. O size neler yaptığınızı haber verecektir."⁹⁸¹

buyurarak, dünya ve ahiret hayatının hakikatini ve onları tercih edenlerin akibetini kullarına açıkça beyan etmiş ve bu konuda uyanık olmalarını tembihlemiştir.

Çalışmak bizden muvaffakiyet Allâh'tandır
(*celle celâluhû*).

981 Cuma, 62/8

DUA

Bizleri doğru yola hidayet eden Yüce Mevla'ya hudutsuz hamd ve senâ olsun ki, Yüce Peygamberinin ve şerefli dostlarının sarsılmaz sünnetini anlatma ve izah etme hususunda bizleri muvaffak kıldı. Ya Rabbi, biz aciz kullarını sana dost olmanın tek çaresi olan Muhammed Aleyhisselâm'a mutâbaat konusunda da muvaffak eyle. Bir an bile O'nun güzel kokusunu dimağlarımızdan eksik etme. Bizleri O'nun sancağı altında toplanıp mübarek ellerinden kevseri içenlerden eyle. Âlemlere rahmet olarak gönderdiğin şanlı Nebi'nin şefaatine bizleri mazhar eyle. O'nun yoluna muhalif ve muğayir bütün söz, iş ve davranışlardan bizleri uzak eyle. Gerek cismen ve gerekse de rûhen O'nun sünnetini temsil etme şerefiyle bizleri yücelt. Haşır, sırat ve mizanda O'na uzak düşecek amellerden bizleri muhafaza eyle. Bu risâlemizi bütün geçmişlerimizin ve hocalarımızın ruhlarının şâd olmasına vesile eyle. Amîn.

İNDEKS

A

Ahlâk 7, 66, 69, 143, 154, 222, 223, 245, 248, 315, 319, 338, 354, 356, 357, 358, 361, 364, 368, 376, 380, 398

Arefe 306

Ashâb 7, 17, 18, 22, 27, 29, 48, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 88, 110, 178, 185, 189, 198, 204, 218, 272, 278, 291, 367

Aşure 305, 310

B

Bid'at 19, 25, 26, 27, 28, 62, 104, 107, 315

C

Cemaat 17, 19, 20, 21, 73, 76, 102, 193, 206, 217, 247, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 285, 286, 287, 288, 291, 297

Cömertlik 152, 356, 368

D

Dalâlet 19, 20, 21, 25

Duha 292

E

Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat 17, 19, 21, 73, 76, 102,
247

Evvabin 292, 293, 294

F

Farz 28, 57, 58, 62, 63, 98, 101, 111, 149, 156, 174,
217, 221, 230, 269, 278, 282, 289, 290, 295, 300, 302,
303, 315, 366, 371, 372

G

Gıybet 127, 128, 130

H

Haset 176, 323, 380, 384, 385, 386

Huşu 139, 168, 269, 270, 275

İ

İftira 38, 47, 76, 130, 131, 133, 134

İlim 7, 58, 60, 62, 63, 70, 74, 76, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 114, 116, 118, 119, 120, 137, 144, 170, 211, 212, 223, 286, 312, 359, 370, 382

İman 11, 12, 13, 14, 16, 17, 21, 24, 36, 42, 43, 49, 51, 55, 58, 65, 66, 67, 77, 80, 82, 90, 97, 117, 125, 126, 127, 134, 138, 140, 141, 142, 143, 152, 154, 157, 174, 184, 185, 200, 208, 209, 222, 223, 234, 240, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 251, 150, 152, 154, 157, 174, 184, 185, 200, 208, 209, 222, 223, 234, 240, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 251, 263, 267, 268, 283, 289, 298, 302, 314, 315, 320, 321, 322, 329, 334, 338, 340, 343, 344, 345, 346, 347, 349, 353, 356, 359, 364, 368, 376, 377, 380, 386, 390

İşrak 290, 291

K

Kebâir 32, 157, 159

Kelime-i Tevhid 236, 243, 249, 250, 252, 254

Kibir 37, 47, 61, 95, 180, 252, 355, 373, 374, 380, 381, 386, 395

M

Ma'ruf 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85

Murakabe 216, 265, 266, 267, 268,

Münakaşa 51, 74, 108, 109, 111

Münazara 101, 111,

Münker 59, 79, 80, 82, 84

Ö

Ölüm 59, 83, 96, 122, 123, 162, 177, 178, 179, 181,
237, 238, 248, 249, 258, 328, 394, 398, 401, 402

R

Riya 13, 42, 236, 237, 304, 380, 383

S

Sadık 60, 95, 109, 119, 132, 174, 177, 184, 185, 202,
203, 205, 206, 207, 234, 244, 394, 395

Salavat 226, 227, 228, 230, 232, 298

Ş

Şirk 11, 13, 14, 15, 16, 30, 32, 50, 61, 62, 314, 315,
328, 383

T

Tadil-i Erkân 269, 270, 275

Takva 87, 139, 140, 141, 168, 302, 309, 311, 312, 313, 314, 315, 318, 346

Tefekkür 60, 185, 209, 213, 216, 255, 256, 260, 262, 263, 264, 397

Teheccüd 294, 295, 296

Tevbe 33, 59, 75, 127, 140, 152, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 167, 170, 171, 185, 197, 199, 200, 201, 202, 226, 266, 283, 293, 318, 374, 397, 399

Tezekkür 176, 255

Tilâvet 124, 137, 208, 213, 216, 222

U

Ulemâ 19, 28, 63, 64, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 95, 96, 101, 218, 230, 254

Y

Yalan 47, 37, 39, 46, 125, 130, 131, 132, 133, 90, 191, 192, 199, 201, 224, 244, 256, 328, 346, 375, 389

Z

Zikir 137, 153, 216, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 254, 290, 291, 299

FAYDALANILAN ESERLER

Kur'anı Kerim Meali, Diyanet İşleri Başkanlığı.

İhyâ, İmam Gazalî

Riyâzü's-Sâlihîn, İmam Nevevî

Tarikatı Muahmmmediyye, İmam Birgivî

Büyük Günahlar, İmam Zehebî

Sevâdü'l- A'zam, Hakîm es- Semerkandî

Hikmet Goncaları, Ömer Nasuhi Bilmen

YAZARIN ÖZ GEÇMİŞİ

21.10.1981 tarihinde İstanbul Kartal’da dünyaya gelen Dr. Aliosman Dağlı, ilk ve ortaokulun ardından Maltepe İmam Hatip Lisesi’ni bitirdi. Sakarya Üniversitesi’nde işletme eğitimi tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi’nde ilahiyat eğitimi aldı. Marmara Üniversitesi’nde Din Sosyolojisi Bilim Dalı’nda “Şeyh Eyyüb Sabri Kalyoncuoğlu ve Teşvikiye İsmetliği” adlı teziyle yüksek lisans eğitimi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi’nde “Bâbürlüler Yükseliş Dönemi Başvuru Eserlerinden Fetâvâ-yı Hindiyî’nin İncelenmesi” çalışmasıyla İslâmî ilimler sahasındaki doktorasını tamamladı.

Elmalılı Hamdi Yazır Kur’an Akademisi’nde tas-hîh-i huruf kursunu ikmal etti. İstanbul Haseki Dinî Yüksek İhtisas Kursu’ndan başarıyla mezun oldu. Ayrıca Şark ulemâsından Molla Yahya Pakiştan (el-Abbâsî) on yıllık bir tedrisâtın sonucunda ilmî icâzet aldı (2006).

Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde müezzin-kayyum, imam-hatip ve vâiz olarak çalıştı. Fıkıh ve tasavvuf sosyolojisi alanında birçok kitap ve makale telif etti. Hâlen gerek yüzyüze gerekse de online olarak ilmî faaliyetlerine devam eden Dağlı, evli olup bir kız çocuk babasıdır. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde İstanbul Sancaktepe Müftülüğü'nde vâiz olarak çalışmaktadır.

Eserleri:

1- Görme Engellilerin Dinî Hayatı (İhtisas Bitirme Ödevi)

2- Şeyh Eyüb Sabri Kalyoncuoğlu – Hayatı, Fikirleri, Eserleri ve Teşvikiye İsmetliği (Yüksek Lisans Tezi)

3- Evrâd-ı Nebeviyye

4- Yusuf Ziya Kavakçı'nın Hayatı ve Fıkıhçılığı

5- Fikir Dağarcığı

6- Lütuf Yolu

7- Bâbürlüler Yükseliş Dönemi Başvuru Eserlerinden Fetâvâ-yı Hindiyîye'nin İncelenmesi (Doktora Tezi)

8- Külliyyât-ı Sabrî

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

